

GİRİŞ

Yatırım iklimi olgusu, yatırımcının neyin olmasını istediği, neyin olmasını istemediği ile ilgilidir. Genel çerçevede bakıldığında, yatırımcıların bir ülkede aradığı özellikler ise, sade, açık ve anlaşılabilir kurallar ile gerekli bilgiye ulaşımı sağlayan etkin yönetsel genyöntemler, politik istikrar, istikrarlı ve şeffaf düzenlemeler altında iş yapma özgürlüğü, güvenli, ipotek edilebilir ve uzun süreli kiralama olanağına haiz arazi, rekabet kurallarına haiz bir piyasa ortamı, başta haberleşme olmak üzere, rekabetçi fiyatlara sahip, güvenilir, sürekli ve güçlü fiziki altyapı, yetişmiş insan gücü, iyi çalışan bir finansal sistem olarak belirtilebilir.

Ekonomik gündemin en önemli maddelerinden biri olmasına rağmen, Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımlarda istenilen seviyeye gelememesi, sermaye sıkıntısı çeken Türkiye'de yabancı sermaye yatırımları konusunu temel tartışma konularından biri yapmıştır. Neden yabancı sermayede istenilen seviyeyi yakalayamadığımız sorusunun cevabının verilmesi, şüphesiz bundan sonra geliştirilecek politikalarda en can alıcı noktayı oluşturulacaktır. Yabancı sermaye mevzuatı açısından aslında oldukça liberal olan ülkemiz, uygulamada nedense problemlili ülkeler arasında gösterilmekte, yabancı sermayenin bu nedenle yatırım kararı alırken ürkek davrandığı belirtilmektedir. Daha da ilginç, hemen hemen her hükümet döneminde yabancı sermayenin ülkeye çekilmesi için gerekli adımların atılacağına belirtilmesine rağmen günümüze kadar etkin ve kararlı bir irade ortaya konulmuş değildir.

Çalışmada, dünyada yabancı sermaye hareketlerinde yaşanan gelişmeler ışığında diğer ülkelerde geliştirilen yabancı sermaye politika ve stratejileri çerçevesinde Türkiye'de bu kapsamda neler yapılabildiğini ele almak ve sonuç olarak Aydın ili yatırım iklimi sorunlarını çok yönlü olarak açığa çıkartmaktır.

Aydın ili gerek iklim, gerekse insanların sosyo-ekonomik faaliyetleri açısından değerlendirildiğinde, ilin ekonomisi; tarım, hayvancılık ve ticaret sektörlerine dayalıdır. Buna karşın, söz konusu sektörlerin hasıl ettiği katma değerlerin düşüklüğü, turizm ve hizmetler sektörlerinin yeterli desteği sağlayamaması, sanayinin de yeterince gelişmemesi neden olmuştur. Bununla birlikte, sanayi sektöründe son yıllarda çok az da olsa bir gelişme görülmektedir.

Denilebilir ki, ekonomik potansiyeli oldukça yüksek olan Aydın; coğrafi konumu, hammadde kaynaklarına yakınlığı, organize sanayi bölgeleri, nüfusun genç, dinamik ve vasıflı oluşu gibi nedenlerle başta turizm, tarım ve hizmet sektörleri ile sanayileşme bakımından gelişen ve yükselen bir konumdadır.

“Aydın ilinin yatırım iklimi” konulu bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, yatırım iklimi kavramının genel çerçevesi belirlenip, yatırım iklimi kavramı ve unsurları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, yatırım iklimi yönünden Aydın ili başlığı altında, ilin yatırım iklimi potansiyelini oluşturucu ve başarısını arttırıcı nitelikleri irdelenerek, yatırım iklimine ait bir profilin belirlenmesine çalışılmıştır. Bu çerçevede ilin; yatırım iklimi yönünden genel çerçevesi, işletmeler ve kurumsallaşmasının ve ilin alt yapı hizmetlerin düzeyinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, Aydın ilinin yatırım iklimi üzerine; il yöneticilerine, meslek kuruluşlarına ve Sanayi işletmeleri yöneticilerine uygulanan anketlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca, elde edilen bulgular grafikler yardımıyla değerlendirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

MATERYAL

“Aydın İlinin Yatırım İklimi” başlıklı bu çalışmanın teorik kısmında, Tarım Araştırma Enstitülerinden ve Aydın İl Planlama Müdürlüğü’nden elde edilen, Aydın İlinin yatırım iklimi potansiyelini oluşturuvcu sektörlere (Tarım, Hayvancılık, Gıda vb.) ve demografik yapısına ilişkin istatistiksel veriler kullanılmıştır. Aynı zamanda çalışmanın teorik kısmı için mevcut yerli ve yabancı kaynak taraması yapılmıştır.

Araştırmanın uygulama kısmının materyalini ise, literatür taraması sonucunda oluşturulan anket formunun, meslek kuruluşları yöneticileri, kamu daireleri birim temsilcileri ve sanayi işletmeleri yöneticilerine uygulanması yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır.

METOT

Bu çalışmanın teorik kısmında, literatür tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmada öncelikle Aydın ilinin yatırım iklimi potansiyelini oluşturuvcu sektörlere ait bazı önemli istatistikler üzerinde durulmuştur. Daha sonra, bu istatistikler yardımıyla Aydın ilinin yatırım ikliminin başarısını arttırıcı nitelikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmada veriler, anket formu yardımıyla birebir görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Anketin güvenilirlik analizleri Cronbach alfa katsayısı yardımıyla yapılmıştır. Anketin yapısal geçerliliği ise, faktör analizi yardımıyla sınıanmıştır. Faktör analizi sonucunda bulunan dokuz faktör, içerdikleri değişkenlere göre isimlendirilmişlerdir. Aydının yatırım iklimi ile ilgili olarak hangi faktörlerin daha fazla öneme sahip olduğunun belirlenmesi için varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve faktörlere ilişkin bazı sonuçlar çıkarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YATIRIM İKLİMİ KAVRAMININ GENEL ÇERÇEVESİ

1.1. YATIRIM İKLİMİ KAVRAMININ TANIMI

Yatırım ve verimliliğin büyümesini hızlandırmak için, sağlam bir yatırım iklimi zorunluluk haline gelmiş ve devletlerin temel amaçlarından veya fonksiyonlarından birini gündeme getirmiştir. Bundan dolayı, hükümetler arasında yatırım ikliminin önemi artmış, hükümetler uluslararası organizasyonlar yaparak, devletlerin gelişimleri için öncelikli madde olarak ele almışlardır (Ifzal, 2006: 47).

Yatırım iklimi olgusu, yatırımcının neyin olmasını istediği, neyin olmasını istemediği ile ilgilidir. Genel çerçevede bakıldığında, yatırımcılar bir ülkede şunları ararlar (Varer, 2004):

- Sade, açık ve anlaşılabilir kurallar ile gerekli bilgiye ulaşımı sağlayan etkin yönetsel genyöntemler,
- Politik istikrar,
- İstikrarlı ve şeffaf düzenlemeler altında iş yapma özgürlüğü,
- Güvenli, ipotek edilebilir ve uzun süreli kiralama olanağına haiz arazi,
- Rekabet kurallarına haiz bir piyasa ortamı,
- Başta haberleşme olmak üzere, rekabetçi fiyatlara sahip, güvenilir, sürekli ve güçlü fiziki altyapı,
- Yetişmiş insan gücü,
- İyi çalışan bir finansal sistem.

Uysal'a göre (2005), yatırım iklimi kavramı, "Bir bölgeye yatırımın gelebilmesi için sadece doğal özelliklerin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bunun yanında bölge yöneticilerinin, sivil toplum kuruluşlarının, meslek örgütlerinin, üniversitelerin, iş dünyasının bölgeye yatırımları çekecek uygulamalar içinde olmaları, orada "yatırım iklimi" oluşturmaları gerekir. Yatırım ikliminin oluşması için ise, sermaye, uygun arazi, yetişmiş işgücü, ulaşım altyapısı gibi unsurlar ön plâna çıkmaktadır".

Aydoğuş'a göre (2005: 18), yatırım iklimi kavramı ise, "doğrudan yabancı yatırımlar (DYY) gittiği ülke ekonomilerinde sermaye birikimi ve üretim kapasitesine

doğrudan katkıda bulunmaktadır. Sermaye birikimini ve üretim kapasitesini artırmak isteyen ülkeler, doğrudan yabancı yatırımları özendirmek için daha iyi bir yatırım iklimi oluşturmakta ve liberal politikalar uygulamaktadırlar. Doğrudan yabancı yatırımları etkileyen ekonomik, sosyal, siyasal ve kurumsal faktörler bulunmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalar, yolsuzluğun doğrudan yabancı yatırımları etkileyen bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Yolsuzluklar yabancı ülkelerde yatırım yapmak isteyen yatırımcılar için işlem maliyetlerini artırmaktadır. Daha fazla doğrudan yabancı yatırım çekmek isteyen ülkeler daha şeffaf politikalar uygulamalı ve aynı zamanda yolsuzlukla mücadele stratejileri geliştirmelidirler”.

1.2. YATIRIM İKLİMİ KAVRAMININ UNSURLARI

Bir yatırımcı, yatırım kararı alırken yatırım iklimini incelemelidir. Yatırım iklimini etkileyen unsurlar; ülkenin ekonomik açıdan istikrarlı olması, yönetim ve kurumsal yapının cazip olması ve alt yapı hizmetlerinin iyi olması gibi konular sayılabilir (Tiryakioğlu, 2006: 170).

1.2.1. Makro Çerçeveye İlişkin Unsurlar

Yatırım iklimi, “yatırımla ilgili riskleri ve getirileri etkileyen, hem var olan hem de beklenen, politika, kurumsal ve davranışsal çevre” olarak tanımlanabilir. Üç genel etken dizisi yatırım çevresini oluşturmaktadır. Bunlar; i) makro temeller, ii) altyapı, iii) yönetim ve kurumlardır. Makro temeller; makroekonomik istikrarı (örneğin, malî ve harici dengeleri, gerçekçi döviz kuru, düşük enflasyon ve kâr oranlarını), rakip olan pazarlar ile sosyal ve politik istikrarı kapsar. Alt yapı hizmetleri, ulaşım (yollar ve limanlar), telekomünikasyon, enerji ve su desteği gibi fiziksel alt yapı kalitesini ve etkinliğini oluşturmalıdır. Yönetim ve kurumlar ise; düzenleme, vergilendirme ve yasal sistemde şeffaflığa ve yeterliliğe, güçlü ve iyi işleyen finansal sektöre, emek piyasası esnekliğine ve vasıflı iş gücüne dayanmalıdır (Ifzal, 2006: 7).

En istikrarlı yatırım artışını gerçekleştiren ülkeler, makroekonomik dengeye sahip olan ülkelerdir. Makroekonomik istikrarsızlıkların, reel ekonomiye yapılacak yatırımları engelleyen, en azından ertelemeyi teşvik eden yönü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kendini güçlü bir şekilde göstermektedir. Dolayısıyla, devletin sanayileşmeyi teşvik etmek açısından en temel işlevi, makroekonomik dengesizlikleri ve yatırımları engelleyen yapısal bozuklukları ortadan kaldırmasıdır (Gökbunar, 2006: 30).

Dolaysız yabancı yatırımın, ülkenin ekonomik gelişimi ve refahı için oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Tüm şirketler, mülkiyetin milliyeti ne olursa olsun birkaç engelle karşılaşmaktadırlar. Bunlar (Gökbunar, 2006: 30):

- Aşırı bürokrasi,
- Adli sistemdeki zayıflıklar,
- Yüksek ve tutarsızca toplanan vergiler,
- Yönetimle işbirliğindeki zayıflıklar,
- Bazen belediye düzeyinde alınan tahmin edilemez kararlar ve sıklıkla yasal ve düzenleyici çevrede meydana gelen net olmayan değişiklikler, olarak sıralanabilir.

Ülkelerin, ekonomik ve malî krizi takip eden yıllarda piyasaların, nispi olarak istikrarlı hale gelse bile yatırımcının yüksek enflasyon, politik ve makroekonomik belirsizlikler nedeniyle de cesareti kırılmaktadır (Demircan, 2003: 24).

Bir ülkenin genel makroekonomik durumu, yabancı yatırımcı için yatırım yapmadan önce incelediği koşulların başında gelmektedir. Makroekonomik koşullar sadece yabancı yatırımcıyı değil, yerli yatırımcıların da yatırım kararlarında etkili olan unsurdur (Görgün, 2004: 57).

Yabancı sermaye öncelikle, kâr edeceği yatırım alanlarına gelmektedir. Geleceği ülkenin; ekonomik, siyasi, hukuki, sosyal, hatta psikolojik ortam koşulları olumlu olmalıdır. Ekonomik koşullarda köklü değişiklikler olmaması, siyasi ortamın istikrarlı olması, sosyal barış ve adaletin sağlanması, ülkenin coğrafi konumu, hukukî açıdan liberal bir mevzuata sahip olunmasının yanında, uygulamada aksaklıklar olmaması ve son olarak da tüm bu koşulların uzun vadeyi içermesi gerekmektedir (İşeri, 2005: 12).

Yolsuzluk, ekonomik büyümenin bağlı olduğu kurumsal kuruluşları zayıflatarak ve yasaları çiğneyerek gelişimi yavaşlattığından dolayı ekonomik ve sosyal gelişimin en büyük engellerinden biridir. Yolsuzluk aynı zamanda özel sektörün büyümesini de engellemekte, yoksulları daha da yoksullaştırarak, ihtiyaç duyulan kamu hizmetlerinin yönünü değiştirmektedir. Son yıllardaki kamu sektörü reformlarına rağmen, yolsuzluk ticaret için önemli bir engel olarak bilinmektedir. Yabancı iklim çalışmasında (ICS) araştırılan firmalar arasında %38'i yolsuzluğu büyük veya ciddi bir kısıtlama olarak düşünmektedir (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, (2005: 12).

Kamunun ekonomik sistem içindeki yerinin büyüklüğü, kamu istihdamının yüksekliği, vergi yükünün ağırlığına ilişkin yaygın kanı, buna karşılık kamu harcama yapısının bozukluğu ve sosyal alanlarda harcamaların yetersizliği sonucu kamu hizmetlerinin miktar ve kalite olarak yetersiz kalması, toplum vicdanında, kamunun algılanmasını da olumsuz etkilemektedir. “Uluslararası Şeffaflık Örgütü” tarafından 2003 yılında 133 ülke için oluşturulan Yolsuzluk Algılama Endeksi’ne göre yapılan sıralamada; Danimarka 3., İsveç 6., Hollanda 7., Avustralya 8., Almanya 16., Portekiz 25., İtalya 35., Rusya 86., konumdadır. Türkiye’nin 77. olması toplumda kamu işleyişine ve personeline olan güvensizliğe işaret etmektedir. Kamu hizmetlerini yeniden yapılandıracak kamu reformları düzenlenirken bu noktanın da göz önüne alınması gerekmektedir (TÜSİAD, 2003: 55).

Ülkenin ekonomik yapılanması; yatırım iklimini, istikrarı, gelişmeyi, sürekli büyümeyi ve kayıt altına alınmayı gerçekleştirmeye olanak yaratabilmeli, girişimciliği cesaretlendirmelidir. Devlette ise, açıklık, hesap verilebilirlik, dürüstlük ve adil olmaya, yani demokratik yapılanmaya ve işleyişe ihtiyaç duyulmaktadır (Erk, 2006).

1.2.1.1. Ekonomik İstikrar ve Ekonominin Dışa Açıklık Derecesi

Güçlü ekonomiler bünyelerinde, güvenilir ve güçlü bir malî sektörü barındırırlar. Sürdürülebilir kalkınma için de yatırımların yerel tasarruflarla desteklenmesi, yerel tasarrufların da yerel bankalarda toplanması doğru ekonomik yapılanma ve yatırım iklimi sağlama için ihtiyaçtır (Erk, 2006).

Yatırım iklimindeki gelişme, ekonominin uzun vadeli büyümesini yürütecek olan özel sektörün güçlendirilmesiyle artan yatırım ve verimliliği desteklemek için gereklidir (Ifzal, 2006: 12).

Sürekli artan nüfuslarla, ekonomik büyüme, bir toplumun yaşam standardını arttırmak için önemli bir unsur olmaktadır. İyi bir yatırım iklimi, yatırımı ve daha yüksek üretkenliği teşvik ederek, büyümeyi canlandırmaktadır (W D R, 2005: 9).

Güçlü bir yatırımla, ekonomik büyüme dönemine girildiği gözlenmektedir. Ancak, finansal krizler, yatırım ve özel sektör gelişimini yavaşlatarak, iç finansal sistem ve yönetiminde, aksaklıklara neden olmaktadır (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 9).

Kayıt dışı ekonomi, ülkede adil olmayan bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Ekonomik kararlardaki tutarsızlıklar, alınan ekonomik kararların uygulanmaması ve sık sık değiştirilmesi, yabancı yatırımcılarda uzun dönemli plan yapamama sorunu yaratmaktadır (Bayraktar, 2003: 70).

Ekonomik bakımdan, Türkiye 1980 yılından bu yana ısrarla takip ettiği dışı açılma politikasının sonucu olarak yabancı sermaye yatırımlarını da ülkeye davet etmektedir. Korumacı ekonomi politikalarından vazgeçilmiş, liberal ekonominin gerekleri doğrultusunda kararlar alınmış ve uygulanmaya başlanmıştır (Karluk, 2006: 6).

Gelecek ile ilgili siyasi, ekonomik ve finansal riskler açısından bakıldığında Türkiye'nin risk notu sürekli olarak artmış, Standart and Poors ya da Moody's gibi uluslararası rating kuruluşları Türkiye'yi yüksek riskli ülkeler arasına almıştır. Siyasi istikrarsızlık nedeniyle hükümetlerin gelecek açısından güven vermemesi yanında, hükümetlerin ekonomi yönetimlerinin “dengeleri sağlama isteği”, “yapısal reformları gerçekleştirme imkânı”, “maliye ve para politikalarının yönetimi” ve “kaynak kullanımı ve ekonomik büyüme” gibi kriterler açısından pek etkin ve kaliteli olmamasıdır (Kovancılar, 2003:112).

Türkiye'de yıllardan bu yana ekonomi sürekli siyasetin gölgesinde kalmıştır. Hükümetlerin kurulması-dağılması, sık sık seçime gidilmesi, koalisyonlar içindeki ciddi çekişmeler, ordu-hükümet gerginlikleri ve ideolojik ağırlıklı tartışmalar ve mücadeleler, dikkatleri ekonomik tercihlerden kaçırarak, hiç bir hükümet ciddi bir ekonomik projeyi uygulayamamaktadır. Yaşanan siyasi istikrarsızlıkların yoğunluğu ve şiddeti yatırımları engelleyen ve yabancı sermayenin başka ülkelere yönelmesine yerli sermayenin ise, yurtdışına kaçmasına neden olan temel etmenlerden biridir (Kovancılar, 2003: 113).

1.2.1.2. Rekabetçi Bir Piyasa Yapısı

Bir ülkenin rekabet gücü, o ülkenin ürettiği malların ister iç tüketim, ister ihracat açısından olsun, diğer ülkelerin mallarıyla kalite ve fiyat bakımından yarışacak düzeyde olmasını ifade eder. Rekabet gücü, üretim ve verimliliğin artması, yaşam standartlarının iyileşmesi ve istihdamın geliştirilmesi için bir ön koşuldur. Dolayısıyla, bir ülkenin refah seviyesinin yükseltilmesi ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi, hemen tümüyle

o ülkenin rekabet gücünün arttırılmasına, diğer bir deyişle küreselleşme sürecinde rekabette kaydedebileceği üstünlüğe bağlı görünmektedir (Kovancılar, 2003:115).

Bugün dünya ülkeleri, ticarî amaçlı Doğrudan Yabancı Yatırımı (DYY) ulusal ve uluslararası piyasalarda artan rekabet ortamına çekebilmek için birbirleriyle yarışmaktadırlar. Kalkınma ekonomisi üzerine yazılmış bir çok yazın, DYY'ın kötülüklerini, fakir ülkelerin doğal kaynaklarını nasıl yok ettiğini ve ulusal piyasalara sızdığını, zengini daha zengin ve fakiri de daha fakir yaptığını ileri sürmüşlerdir. Bu algılama biçimi bazı bölgelerde ısrar edilmesine rağmen önemli ölçüde etkisini kaybetmiştir (Öğütçü, 2003: 3).

Yatırımcı, yabancı sermaye yatırımları yoluyla gittiği ülkelerde ticarî ilişkiler sayesinde rekabet gücü kazanmış olmaktadır. Ürünün satılacak piyasaya yakın olması sonucunda o ülkenin tüketicilerinin zevkleri, tüketim kültürleri öğrenilmiş olur. Ayrıca, haberleşme, ulaşım ve rahat bağlantı kurma olanakları da göz önüne alındığında yatırımcı ülkenin rekabet gücü daha da artmış olmaktadır (Ersin, 2004: 48).

Rekabetçi eşitlik, piyasalara girişte, kredi ve diğer ticarî işlemlerde, özel teşebbüsler, kamu teşebbüsleriyle rekabet halinde iken uygulanan bir standarttır. Türkiye, Avrupa Birliği'nin rekabet politikasını benimsemektedir. 1994 yılında bir rekabet yasası çıkartılmış ve 1997 yılında bu yasayı tamamlayıcı bir Rekabet Komisyonu kurulmuştur (Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, 2005).

Dünya büyüme rekabetçilik endeksini (GCI) oluşturan endeksler ve Türkiye'nin konumu Çizelge 1.1'de gösterilmektedir.

Çizelge: 1.1.Dünya Büyüme Rekabetçilik Endeksini (GCI) Oluşturan Endeksler ve Türkiye'nin Konumu(2003)

Teknoloji Endeksi		Kamu Kurumları Endeksi		Makro-ekonomik Çevre Endeksi	
Ülke	Sıra No	Ülke	Sıra No	Ülke	Sıra No
ABD	1	Finlandiya	1	Singapur	1
Tayvan	2	Danimarka	2	ABD	2
Finlandiya	3	İzlanda	3	Hong Kong	3
İsveç	4	Yeni Zelanda	4	Avustralya	4
Japonya	5	Avustralya	5	İsviçre	5
İsviçre	6	Birleşik Krallık	6	Tayvan	6
İsrail	7	Singapur	7	Norveç	7
Kanada	8	İsviçre	8	Çin	8
Avustralya	9	Kanada	9	İrlanda	9
Norveç	10	Hollanda	10	Kore	10
TÜRKİYE	54	TÜRKİYE	63		
Nijerya	71	Paraguay	71	Honduras	71
Ukrayna	72	Ukrayna	72	Venezüella	72
Nikaragua	73	Venezüella	73	Uruguay	73
Guatemala	74	Guatemala	74	Jamaika	74
Zimbabve	75	Ekvador	75	Bulgaristan	75
Paraguay	76	Honduras	76	Bolivya	76
Bolivya	77	Endonezya	77	Ukrayna	77
Honduras	78	Nijerya	78	TÜRKİYE	78
Bengladeş	79	Bengladeş	79	Nikaragua	79
Haiti	80	Haiti	80	Zimbabve	80

Kaynak: Birol Kovancılar, (2003) “Ülkemizde Yatırım ortamının İyileştirilmesi, Yatırımların Teşviki ve Avrupa Birliği Uygulamaları Çerçevesinde Alternatif Modeller”, Tügiad, Ekonomi Ödülleri, s.75.

Çizelge 1.1 incelendiğinde, orta ve uzun vadede büyümeyi destekleyecek üç büyük değişken kategorisinden yararlandığı görülmektedir. Bunlar; teknoloji, kamu kurumları ve makro-ekonomik çevredir. Teknoloji Endeksi, Kamu Kurumları Endeksi ve Makro-ekonomik Çevre Endeksi açısından da bakıldığında Türkiye'nin durumunun hiç de iç açıcı olmadığı ortaya çıkmaktadır. Teknoloji endeksinde orta sıraların bile çok gerisinde, 54. sırada olan Türkiye, kamu kurumları endeksinde, 63. sıra ile çok daha kötü durumdadır. Makro-ekonomik Çevre Endeksi ise, Türkiye'nin sıralamadaki 80 ülke arasında sondan 3. konumda olduğunu ve içinde bulunulan çok kötü durumu ortaya koymaktadır. Bu üç endeksin alt-endeksleri şu şekilde incelenmektedir. Teknoloji Endeksi; yenilikçilik, bilgi ve iletişim teknolojileri ve teknoloji transferi alt endekslerinden oluşuyorken, kamu kurumları endeksi; sözleşmeler ve kanun ile yolsuzluk alt endekslerinden, makro-ekonomik çevre endeksi ise, makro-ekonomik istikrar, ülke kredi reytingi ve kamu harcamaları alt endekslerinden oluşmaktadır

Teknoloji, makro-ekonomik çevre ve kamu kurumları endekslerinin alt endekslerinde Türkiye'nin konumu Çizelge 1.2'de gösterilmektedir.

Çizelge:1.2. Teknoloji, Makro-Ekonomik Çevre ve Kamu Kurumları Endekslerinin Alt Endekslerinde Türkiye'nin Konumu (2003)

TEKNOLOJİ	Yenilikçilik Alt-Endeksi (Genel)	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Alt-Endeksi (Genel)	Teknoloji Transferi Alt-Endeksi (Genel)
Türkiye	66	49	43
MAKRO-EKONOMİK ÇEVRE	Makro-ekonomik İstikrar Alt-Endeksi	Ülke Kredi Derecelendirmesi	Kamu Harcamaları
Türkiye	74	63	67
KAMU KURUMLARI	Sözleşmeler ve Kanun Alt-Endeksi	Yolsuzluk Alt-Endeksi	
Türkiye	48	75	

Kaynak: Birol Kovancılar, (2003) “Ülkemizde Yatırım ortamının İyileştirilmesi, Yatırımların Teşviki ve Avrupa Birliği Uygulamaları Çerçevesinde Alternatif Modeller”, Tügiad, Ekonomi Ödülleri, s.76.

Çizelge 1.2 incelendiğinde, Türkiye'nin, teknoloji endeksinin, yenilikçilik alt endeksinde 66., makro-ekonomik çevre endeksinin, makro-ekonomik istikrar alt endeksinde 74. sırada ve kamu kurumları endeksinin, yolsuzluk alt endeksinde 75. sırada olduğu görülmektedir. Özellikle yolsuzluk, makro-ekonomik istikrar, kamu harcamaları, yenilikçilik ve ülke kredi reyting'i açısından sorunlu bir ülke konumunda olduğumuz anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin mikro-ekonomik rekabetçilik endeksi ise, Çizelge 1.3'de gösterilmektedir.

Çizelge:1.3.Mikro-Ekonomik Rekabetçilik Endeksinde Türkiye (2002)

Ülke	Genel MICI Sırası	Şirket İşlemleri ve Strateji Alt Endeksi	Ulusal İş Çevresinin Kalitesi Alt-Endeksi
ABD	1	1	1
Finlandiya	2	4	2
Birleşik Krallık	3	3	3
Almanya	4	2	4
İsviçre	5	5	6
İsveç	6	6	8
Hollanda	7	8	10
Danimarka	8	9	9
Singapur	9	14	5
Kanada	10	13	7
TÜRKİYE	54	56	55
Nijerya	71	71	71
Venezüella	72	73	72
Guatemala	73	70	73
Bengladeş	74	76	74
Nikaragua	75	75	76
Paraguay	76	77	75
Ekvador	77	74	77
Honduras	78	78	79
Bolivya	79	79	78
Haiti	80	80	80

Kaynak: Birol Kovancılar, (2003) “Ülkemizde Yatırım ortamının İyileştirilmesi, Yatırımların Teşviki ve Avrupa Birliği Uygulamaları Çerçevesinde Alternatif Modeller”, Tügiad, Ekonomi Ödülleri, s.77.

Çizelge 1.3 incelendiğinde, Türkiye'nin genel sıralamada 80 ülke arasından 54. olduğu, şirket işlemleri ve strateji alt endeksinde 56. ve ulusal iş çevresinin kalitesi alt endeksinde ise, 55. sırada olduğu görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Türkiye'nin çok cazip bir yatırım iklimine sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye gibi yoğunlaşma oranlarının yüksek olduğu piyasalara sahip bir ülkede, rekabet otoritesinin giriş engellerine öncelik vermesi gerekmektedir. Bu hem teşebbüslerin giriş engeli yaratan eylem ve işlemlerine karşı rekabet kurallarını etkin bir biçimde işletmeyi, hem de devletin adil yarış koşullarını bozan, makul bir gerekçesi olmadan piyasaları kısmen ya da tamamen yeni girişlere kapatan uygulamalarına karşı çalıştırmayı zorunlu kılan bir rekabet politikası olmalıdır (Karakelle, 2003: 21).

Dünyada küreselleşme ve hızlı teknolojik gelişme sürecinde uluslar arası piyasalarda uzmanlaşma ve teknoloji geliştirme yetkinliği rekabet gücünün önemli unsurları olmuştur. Rekabet avantajı unsurlarının hızla değiştiği bu süreçte, bilgi ve iletişim

teknolojileri iş yapma biçimlerinde köklü değişiklikler meydana getirmiştir. Ekonomik gelişmede bilgi yoğun ve yüksek katma değerli mal ve hizmet üretimi ön plana çıkmış, özellikle işgücünün, yüksek bir eğitim seviyesine ve gerekli yeteneklere sahip olması önem kazanmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 19).

Son yıllarda, Türkiye ekonomisinin rekabet gücü sıralamasındaki yerinde bir iyileşme gözlenmektedir. Bu iyileşme işletme operasyonları ve strateji, iş ortamının kalitesi ve teknoloji faktörleri açısından daha belirgin olarak görülmektedir (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 19).

Ülkelerarası rekabet gücü sıralamasında Türkiye'nin yeri Çizelge 1.4'de gösterilmektedir.

Çizelge:1.4. Ülkeler Arası Rekabet Gücü Sıralamasında Türkiye'nin Yeri

Kriterler	2000	2002	2005
Kapsanan Ülke Sayısı	59	80	117
Büyüme Rekabet Gücü (GCI)	40	69	66
- Teknoloji	--	54	53
- Kamu Kurumları	--	63	61
- Makroekonomik Ortam	--	78	87
İş Ortamı Rekabet Gücü (BCI)	29	54	51
- İşletme Operasyonları ve Strateji	28	56	38
- Ulusal İş Ortamının Kalitesi	29	55	51

Kaynak: Dokuzuncu Kalkınma Plânı, (2006) Mükerrer Resmî Gazete, Sayı: 26215, TBMM Kararı, (2007 – 2013), s. 19.

Çizelge 1.4 incelendiğinde, ülkemizde işgücü verimliliğinin; gerek gelişmiş ülkelerle, gerekse işgücü maliyetleri açısından Türkiye'ye benzeyen Polonya ile karşılaştırıldığında düşük olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, işgücü verimliliği Çin, Hindistan ve Romanya ile karşılaştırıldığında Türkiye'de daha yüksektir. Bu üç ülkenin önemli avantajlarından biri imalât sanayisinde işgücü maliyetlerinin saatte 1 doların altında olmasıdır. Türkiye'de rekabet gücünün artırılabilmesi için verimlilik artışının sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Tarım sektöründeki verimlilik seviyesi ülke ortalamasının çok altındadır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 19).

1.2.1.3. Sosyal ve Siyasi İstikrar

Bir ülkede genel anlamda büyüme, kalkınma ve rekabet gücünün artırılması ile daha özeldir istihdamın artırılması ve yatırım ikliminin iyileştirilmesi temelindeki çözüm önerileri genellikle başarılı bir ekonomiyi aşağıdan destekleyecek politik, yasal ve sosyal ortam ve koşulların iyileştirilmesini içeren bir makroekonomik çerçeveye odaklanmak durumundadır. Sağlam malî ve parasal politikalar, güvenilir ve etkin bir yasal altyapı, oturmuş demokratik kurumlar ve sosyal koşullardaki ilerlemeler sağlıklı bir ekonomiye önemli oranda katkıda bulunacaktır. Bu genel koşul ve kurumlar zenginliğin artırılması için önemli fırsatları beraberinde getirmekle birlikte, kendi başlarına yeterli oldukları da söylenemez. Refahın, ekonominin köklerinde mikroekonomik düzeyde yaratıldığı unutulmamalı ve ülkedeki firmaların içinde yaşadıkları mikroekonomik iş çevresi kalitesinin artırılmasına, şirket stratejileri ile işlemlerinin gelişmişliğine altyapı oluşturan koşulların iyileştirilmesine de çalışılmalıdır. Mikroekonomik düzeyde ilerlemeler sağlanmaksızın makroekonomik, siyasi, yasal ve sosyal reformlar verimli olamayacaktır (Kovancılar, 2003: 78).

Yabancı sermaye hareketlerinin yönünü belirleyen ekonomik, politik ve sosyal boyutları söz konusudur. Ekonomik ve politik etkenler doğrudan doğruya ülkelerin borç yükümlülüklerini etkilemektedir. Sosyal etkenler ise, ülkelerin politik ve ekonomik yapısını, tercihlerini etkiler. Sosyal etkenler, sermaye hareketlerinde dolaylı yönden ağırlıklarını hissettirir. Bir ülkenin sosyal istikrarı; nüfus yoğunluğu, demografik denge, eğitim düzeyi, etnik ve dini yapı, işgücü ve sendikalar, gelir dağılımı ve aile yapısı gibi unsurların bileşkesinin sonucunda çıkan tabloya göre belirlenmektedir (İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu, 1994: 25).

Ülkelerdeki yolsuzluğun, politik maliyetleri çeşitli şekillerde incelenmektedir. Birinci olarak, yolsuzluk nedeniyle hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olan eşitlik ilkesi çiğnenmekte, yurttaşların kamu hizmeti karşısında eşit durumda bulunmaları olanağı ortadan kalkmaktadır. İkinci olarak, demokrasinin temel ilkelerinden olan şeffaflığın zedelenmesi, yani yurttaşların kamu idaresinin ne yaptığına ilişkin bilgi alma imkânlarının azalması söz konusu olmaktadır. Üçüncü olarak, hesap verme sorumluluğu çiğnenmektedir. Dördüncü olarak, demokrasinin sağlıklı işlemesi engellenmekte “başarısız olan iktidar yerini başkasına bırakır” ilkesi zedelenmektedir. Yolsuzluğun mevcudiyetinin popülist politikaları ön plâna çıkarması ve uzun vade yerine kısa

vadenin önem kazanması ise, beşinci sonuç olarak belirtilebilmektedir (Kovancılar, 2003: 112).

Bir ülkede sosyal yapıdaki uyumsuzluk ve dengesizlikler her an sosyal patlamalara neden olabilir. Ayrıca, bu durumun ekonomik ve politik istikrarı da olumsuz etkileme ihtimalinden dolayı, yabancı sermayenin yatırım kararları da ilgili ülke aleyhinde olumsuz etkilenecektir. Eğer, sosyal yapı uyum ve istikrar içinde ise, sermaye yatırımlarında dikkate alınan ülke riski değerlendirmelerinde ülkenin riski düşük çıkacağı için; bu istikrarın yatırım kararını da pozitif yönde etkileme gücü yüksektir (İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu, 1994: 26).

Yabancı yatırımcı açısından önemli bir kıstas da; ülkenin hukuk ve adalet sisteminin işleyiş etkinliğidir. Yaptığı yatırımların güvencede olması, sermaye ve kazançlarını transfer etmede veya bir anlaşmazlık durumunda hakkını arama sistemlerinin işlerliği güven ortamı yaratacaktır (İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu, 1994: 26).

2001 krizi sonrası, hükümet, politik müdahale için gereken faaliyet alanını daraltmış, kamu bankalarına likidite sağlamış ve bu bankaları tam özelleştirme için aday göstererek devlet bankalarını birçok açıdan yeniden yapılandırmıştır. Fakat, bu üç devlet bankasının özelleştirme süreci ertelenmiştir (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

1.2.2. Yönetişim ve Kurumsal Yapı

Yönetişim kavramının birçok farklı tanımı vardır. Bunlar arasında Dünya Bankasının tanımı, “İyi yönetim: tahmin edilebilir, açık ve kolaylıkla anlaşılabilir politikaların yapılması, bürokrasinin tam profesyonel yöneticilerle idare edilmesi, hükümetlerin bütün idari kollarının eylemlerinin sorumlu olması, toplumla ilgi olaylarda kuvvetli sivil toplum katılım ve herkesin kanunlara uygun davranması olarak tanımlanabilir”. Bu tanıma bağlı olarak iyi yönetim, piyasadaki işlem hacmini sınırlamadan veya daraltmadan mülkiyet haklarının tam olarak tanımlanması, korunması ve uygulanmasını; piyasaların etkin çalışması ve rekabetin arttırılmasını sağlayan düzenleyici bir kurumun oluşturulmasını, piyasaların iyi ve etkin işleyebilmesini sağlayacak ve piyasa sinyallerine duyarlı bir makro ekonomik politikanın oluşturulmasını içerir (Tisk Yayınları, 2006).

İyi yönetim, kimi zaman iktisadî birimler tarafından benimsenmese de veya istenmese de gerekli olan politikaların yürütülmesi ve kurumların oluşturulması için güçlü ve kararlı olunmasını gerektirir. Kamu otoritesi mülkiyet hakları konusunda gerekli saygıyı göstermeyen kimse veya kuruluşları saptamadan, yargılamadan ve cezalandırmadan bu konuda sağlam bir yapı oluşturamaz. Kamu, oldukça maliyetli olan kamusal mal ve hizmet üretimini, eğer kişi ve şirketlerden vergi toplama gücüne sahip değilse sağlayamaz. Kamu otoritesi eğer tekelci piyasalara karşı düzenleme gücüne sahip değilse rekabeti arttıramaz. Kamu topluma uygulayacağı iktisadi politikalarda kararlı olduğu inancını veremez ise, istikrarlı bir makro ekonomik yapı oluşturamaz. İyi yönetim ile ekonomik büyüme arasında yakın bir ilişki vardır. Kişi başına gelir veya kişi başına üretim ile mülkiyet haklarının garanti altında olması, rüşvetin olmaması gibi değişkenler arasında kuvvetli ve pozitif bir bağlantının olduğunu gösteren bir çok çalışmanın varlığı da, ülkelerde kurumsal yapı ile büyüme arasındaki ilişkiyi netleştirmemize yardım etmektedir (Tisk Yayınları, 2006).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Kurumsal Yönetim Komitesi'ne göre, kurumsal yönetim, geniş anlamda, şirketlerin yönlendirildiği ve kontrol edildiği sistem olarak tanımlanabilir ve esasen şirketin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer çıkar grupları arasındaki ilişkiler dizisini içerir. Kurumsal yönetim, şirketin amaç ve hedeflerinin saptandığı ve bunlara erişebilmek için performansı izleme araçlarının belirlendiği yapıyı ortaya koyar (Öztürk, ve diğ., 2006: 553).

Yönetişim, “elinde kaynakları kullanma yetkisine sahip olan kişilerin bu kaynakları hangi amaçla nasıl, hangi açıklık ve hesap verebilirlik derecesi ile kullandıklarını ifade eder” (Bekçioğlu, ve diğ., 2005).

Ekonomik verimliliği geliştirmenin anahtar etmenlerinden biri olan yönetim, bir şirketin yönetimini, onun tüm kurallarını, hissedarlarını ve ortakları arasındaki ilişkinin düzeyini kapsar. Yönetişim, kuruluşların ve ortaklıkların uygun yapısıyla ilgilendir. Yönetişim, gelişen ve geçiş sürecinde olan özel ekonomilerde, ekonomilerin performansının temel göstergesidir (Bekçioğlu, ve diğ., 2005).

Etkili yönetim uygulamaları için çevrenin yarattığı başarı düzenini gerçekleştirmek, global bir eğilim içinde etkili yönetim uygulamalarını başarmak ve bazı farklılıklara karşın bazı tedbirleri almak gerekir (Bekçioğlu, ve diğ., 2005).

Kurumsal yönetim kavramını dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde ele almak ve tanımlamak mümkündür (Aktan, 2005).

Dar anlamda kurumsal yönetim, “Herhangi bir şirkette hissedarlar dahil, şirketin yürüttüğü faaliyetler ile doğrudan veya dolaylı ilgili olan tüm menfaat sahiplerinin haklarını korumayı ve şirket yönetiminin sorumluluk ve yükümlülüklerini ortaya koymayı amaçlayan bir yönetim felsefesidir” (Aktan, 2005).

Geniş anlamda kurumsal yönetim,“iyi şirket yönetimi için gerekli formel ve informel kurallar bütünüdür”. Daha kısa ve öz bir tanım yapmak gerekirse; kurumsal yönetim “iyi şirket yönetimi” demektir. İyi şirket yönetimi için, sadece şirket üst yönetiminin ve yönetim kurulunun görev ve sorumluklarını ve aynı zamanda şirket içi ve şirket dışı menfaat sahiplerinin haklarını önceden belirlemek ve bunları yasal çerçeve içerisine almak son derece önemli ve gerekli olmakla beraber yeterli değildir. İyi şirket yönetimi için bunların ötesinde değişim yönetimi, stratejik yönetim, sinerjik yönetim, toplam kalite yönetimi, insan kaynakları yönetimi vs. yönetim ilkelerinin ve yönetim tekniklerinin etkin biçimde şirkette uygulanması gereklidir (Aktan, 2005).

Türkiye’deki kurumsal yapı serbest piyasa ekonomisi ekseninde değerlendirildiğinde, Türkiye’nin Romanya ve Polonya gibi ülkelere karşı karşılaştırmalı bir üstünlüğü olduğu, fakat İspanya, Portekiz gibi AB ülkelerinin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. Türkiye’nin nispeten geride kaldığı gözlenen etkin bürokrasi, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele, şeffaflık, kamu hizmetlerinin siyasi etkilerden bağımsızlığı gibi konuların, mevcut ekonomik programın yapısal reformlar çerçevesi altında ve uluslararası kuruluşların desteğiyle geliştirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ekonominin içinde bulunduğu yapısal dönüşümün devletin etkinliğini artırıcı istikâmette olduğu da rahatça ifade edilebilir (TÜSİAD, 2003: 12).

1.2.2.1. Şeffaflığı ve Etkinliği İçeren Hükümet Düzenlemeleri

Özel sektörün etkili faaliyetinin kritik noktaları, fiyat serbestisi, ticaret ve yatırımın yanı sıra sermaye pazarı ve finansal alt yapı gelişimidir. Eğer yatırımcılar iş kurulumları ve gelişimlerini desteklemek için iç fona sahip olmazlarsa, kredi almak zor olacaktır. Yargı sürecinden ve mahkeme kararlarının eşitlik konularından yükselen gecikmeleri atlatmak için firmalar zamanlarını ve kaynaklarını birinci sınıf avukatlar kiralamada,

bürokrasiyle uzlaşmaya varmada ve gayrî resmi ödemeler veya rüşvetler teklif etmede harcamaktadır. Devlet, özel sektör teşvikçilerini cesaretlendirmek için yatırım çevresini elverişli hale getirmelidir. Böylece, istihdam genelleştirilir ve kaynaklar özel sektörün yeterliliklerinin faydalarına değinmek için değil diğer gelişim programları için (devlet karşılık verdiği) mümkün olur (Ifzal , 2006: 10).

Hükümetlerin geçmiş merkezîyet deneyimi, bazı yerel hükümetlerin kendi yeni ve genişlemiş rollerini üstlenmede yetersiz donanımda olduğunu göstermektedir. Yerel yönetimler kapasitelerini geliştirmelidirler. Yatırım paylaşımıyla ilgili yerel ve merkezi yönetimler arasındaki yatırım düzenlemelerini içeren sorumluluklar için daha etkili düzenlemeler de önemlidir. Yerel ve merkezi yönetimler arasında daha iyi bir bütçe tahsisi, yerel hükümetlerin yeni sorumlulukları üstlenebilecek yeterli kaynaklara sahip olmasını sağlayacak ve kamuoyunu tedirgin eden vergilere, cezalara başvurularında onları durduracaktır (Bangladesh Enterprise Institute and the World Bank, 2003).

Yabancı yatırımı ile ilgili yönetici düzenlemeler şeffaflık göstermelidir. Yabancı sahipli gayrimenkullerin kazanımı konusunda millî tavır sağlayarak dolaysız yabancı yatırım rejimini liberalize etmelidir. Ayrıca, yabancı yatırımlar için gerekli olan belirli minimum sermaye yükümlülüğü olmamalıdır (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Piyasalarda faaliyet gösteren oyuncular, rekabet dışı ve hileli davranışlarda bulunurlarsa, piyasalar düzenli çalışmaz. Piyasalarda oluşan işlem maliyetleri, teknolojik ve diğer maddi olmayan dışsallıkların elde edilmesini engellerse ve piyasalardaki eksik bilgi, ahlaki çöküntü ve ters seçim problemini ortaya çıkarır ise, piyasa etkinliği ortadan kalkar. Uygulamada, bütün başarılı piyasa ekonomilerinde mal, hizmet, para ve işgücü piyasaları tamamen düzenleyici kurumlar tarafından idare edilmektedir. Düzenleyici kurumların en fazla olduğu ve en etkin çalıştığı piyasaya örnek olarak ABD piyasaları verilebilir. Gerçekte piyasalarda serbestlik arttıkça düzenleyici kurumların etkinliği artmaktadır. Dünyanın en liberal veya serbest piyasalarından biri olan ABD’de en katı düzenlemelerin olması ve bu düzenlemelere bağlı olarak dünyanın en büyük şirketi olan Microsoft’un rekabet dışı davrandığı gerekçesiyle yargılanması, suçlu bulunması ve cezalandırılması şaşırtıcı olmamıştır (Şenel, 2005).

Türkiye'nin doğrudan yabancı yatırımları daha etkin biçimde kullanabilmesi için, genel anlamda yatırım ortamının iyileştirilmesi hedefine yönelik gerekli bürokratik ve kanuni düzenlemelerin yapılması öncelikle alınması gereken tedbirler arasında olmalıdır (Demircan, 2003: 27).

Günümüz gelişmiş ülkelerinde devlet doğrudan müdahale yerine politika oluşturmakta, kaynak yaratmakta, standartları belirlemekte ve denetim yapmaktadır. Kamuda iyi yönetim ilkeleri etkin olmalı, hesap verebilirlik, katılımcılık, öngörülebilirlik ve şeffaflık sağlanmalıdır. Kamu hizmetlerinde katılım ve işbirliğinin sağlanması için yerel yönetimler güçlendirilmelidir (Kayseri Ticaret Odası, 2006).

Yabancı sermaye şirketlerine uygulanan teşvikler, devlet tarafından sağlanan ekonomik avantaj olarak tanımlanabilir. Bu teşvikler, belirli bir yabancı doğrudan yatırımların getirisini arttırmak veya maliyetleri ve riski azaltmak amacıyla spesifik olarak düzenlenmiştir (Koca, 2005).

Türk Hükümeti prensipte, rekabeti ve şeffaflığı artırması gereken politika ve yasaları benimsemiştir. Fakat, bazı sektörlerdeki yabancı şirketlerin iddialarına göre; düzenlemeler bazen şeffaf olmayan bir şekilde uygulanmaktadır (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Türkiye'nin kamu yönetiminin temel özelliği, usule ilişkin en ince ayrıntıların bile yasalarla ve diğer hukuk tasarruflarıyla belirlenmesi, uygulamacıya, yöneticiye herhangi bir inisiyatif bırakmamasıdır. Bundan dolayı, ülkemizde, yöneticiye kalan yönetim fonksiyonu, uygulamalarda mevzuata uymak ve maiyetindeki personelin uymasını sağlamaktan ibarettir. Yönetime çok az yer bırakan, iç kontrol mekânizmalarını tanımayan kamu yönetimi anlayışı, yöneticileri adeta serbest bırakan; onları yatırımcılar karşısında "basiretli birer tüccar gibi davranmaya" iten; mevzuatı azaltıp, yetkileri dağıtan, kısacası özel sektöre öykünen yeni kamu yönetimi anlayışını ve bu alandaki çağdaş gelişmeleri kavrayıp yakalamakta zorluk çekmektedir (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Türkiye'nin yabancı sermaye konusundaki en büyük eksikliği, bu şirketlerin denetimini elinden çıkarmış olmasıdır. Denetimi bir yana yabancı şirketlerin kuruluşunda artık izin alınmamakta ve ortak başına 50.000 Dolar sermaye getirilmesi şartı bulunmamaktadır. Ayrıca, limited, ya da anonim şirket kurma zorunluluğu

kaldırılmıştır. Artık, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nden değil Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan alınacak izin ile kuruluyor olması ise, bu şirketleri yabancı sermayeli şirket statüsünden çıkarmaktadır (Koca, 2005).

Yabancı yatırımı, iştiraki veya kontrolü sınırlamak veya yasaklamak için özel şirketlerin birleşme ve ortaklık maddelerine uymalarını sağlayacak hiçbir özel kanun veya düzenleme mevcut değildir. Ne özel sektör ne de hükümet tarafından standart kurulumlu sanayi ortakları veya örgütlerinde yabancı iştiraki kısıtlayıcı herhangi bir çaba da bulunmamaktadır (Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, 2005).

- Yabancı sermaye, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Bunun bilincinde olan Cumhuriyet Hükümetleri, ülkenin ekonomik gelişmesini hızlandıracak yabancı sermayenin ülkeye çekilmesini devamlı teşvik etmişlerdir. Bu bağlamda iş başında olan hükümetler yabancı sermaye yatırımları ile ilgili temel şu ilkeleri benimsemişlerdir (Karluk, 2006:113):
- Her türlü mal ve hizmet üretimine yönelik yabancı sermaye yatırım ve faaliyetleri; Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunması, yatırım ve faaliyetin Türk özel teşebbüsüne açık olan bir sahada olması, tekel veya özel imtiyaz oluşturulmaması kaydıyla serbesttir,
- Yabancı sermaye teşebbüsü, aynı alanda faaliyette bulunan yerli teşebbüslerle her bakımdan eşittir,
- Yabancı sermaye mevzuatına göre, yabancı ortak payına ilişkin yüzde sınırlaması yoktur,
- Yabancı sermayeli teşebbüsün işletme aşamasında ihtiyaç duyacağı yabancı personelin istihdamı serbesttir,
- Yabancı sermayeli teşebbüsün tasfiyesi veya yabancı ortak hisselerinin satışı durumunda yabancı ortağa isabet eden net gelirin transferi bankalarca bekletilmeksizin yapılır,
- Türkiye'ye giren yabancı sermaye, ülke çapında tekel oluşturacak faaliyetlerde bulunan kuruluşlarda çoğunluk hissesine sahip olamaz.

Doğrudan yabancı yatırımlarla ilgili tedbirlerin ertelenmemesi ve bu sermaye akımlarının bir an önce ülkeye çekilebilmesi özel önem taşımaktadır. Bu anlamda, alınması gerekli tedbirlerin ve yapılması gereken yasal düzenlemelerin hemen tamamı kısa ve orta vade ile ilgilidir. Doğrudan yabancı yatırımın tâbi olduğu tüm ticaret ve

yatırım mevzuatının uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi ve tanıtım politikalarının uygulanması uzun döneme de yayılabilecek iki ana husus olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut durumda Türk ve yabancı yatırım şirketlerinin istihdam edeceği personelin önemli bir kısmına izin vermekte olan Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nün yeniden yapılandırılma safhasında sadece yabancı yatırımlarla ilgili çalışan personele izin vermesi Genel Müdürlüğün verimliliğini artırmaktadır (DPT, 2000: 22).

1.2.2.2. Vergilendirme ve Yasal Sistem

Bir ülkede uygulanmakta olan vergi politikaları, o ülke ekonomisinde bir kesimden diğer kesime kaynak aktarımı için kullanılan önde gelen araçlardan biridir. Tüm dünyada, gelişmesi istenen piyasalara en büyük destek ve teşvik, vergi politikaları yoluyla yapılmaktadır (İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu, 1994: 87).

Uluslararası vergi rekabeti ve özellikle haksız vergi rekabeti uygulamaları finansal akımların ve dolayısıyla fiziki yatırım kararlarının yönünü değiştirmiştir. Bu durum küresel sermayeyi kendi ülkesine çekmek isteyen ülkelerin sermaye üzerindeki vergi yükünü hafifletmesine neden olmuştur. Bu gelişme bazı üretim faktörlerinin yüksek vergili bölgelerden düşük vergili bölgelere kaçmasına ve dolayısıyla bazı ülkeler için vergi mükellefi kaybına neden olmuştur. Bunun sonucunda ise, vergi tabanı daha akışkan olan üretim faktörlerinden daha az akışkan olan üretim faktörlerine kaymaya başlamıştır. Nitekim, bu süreçte bir çok ülkede vergi yükü dolaysız vergilerden dolayı vergilere kaymıştır. Böylece, vergi gelirleri içinde yansıtılabilme olasılığı görece yüksek olan katma değer vergisinin ağırlığı artarken, sermaye ve kurumlar vergisinin paylarında azalma yaşanmıştır. Başka bir ifadeyle, ülkelerin vergi yüklerinin bir kısmı gelirden tüketime, bir kısmı da sermayeden ücretler üzerine kaymıştır. Ancak, tüm bu uygulamalar ülkelerin vergi tabanında bir aşınmaya ve vergi gelirlerinde düşüşe yol açmamıştır (Oktay ve diğ., 2006: 322).

Globalleşme, bütün ekonomik unsurlar gibi vergi sistemlerini de önemli ölçüde etkilemektedir. Yurt içi yatırımlardan elde edilen gelir üzerine yüksek oranlı bir vergi yükleme, yurt içi tasarruflar üzerinde vergi sonrası beklenen getiri oranlarını düşüreceğinden yurt içi yatırımların yurt dışına yönelmesine neden olabilir. Bu durumda sermaye, hiç vergi olmayan, ya da daha düşük vergilendirmenin olduğu ülkelere yönelmektedir (Apak, 2006: 15).

Yabancı sermaye sahibini asıl ilgilendiren gayri safi kâr değil, vergi ödendikten sonra kendi ülkesine çekebileceği ve kullanabileceği kârdır. Bu sebeple, yabancı sermayenin vergi rejimi büyük bir önem taşır. Sermaye ihraç eden ülke bu sermayenin dışarıda sağladığı kârları bir de kendi ülkesinde vergilendiriyorsa, böyle bir çift vergileme sermaye çıkışını engelleyebilir. Sermaye ihraç eden ülke bakımından, önce ödenmiş olan vergilerin, kâr anavatana alındığında hesaplanan toplam vergi borcundan indirilebilmesi sağlanır. İster yurt içinde, ister dünyanın herhangi bir yerinde sermaye sahibinin ödeyeceği vergi değişmez (Bulutoğlu, 1998: 6).

Kovancılara göre, “çalışanın gelir vergisine, işverenin ödediği sosyal güvenlik primi eklenir ve varsa diğer nakdi yan ödemeler toplamı bu sonuçtan çıkarılırsa, çalışanın işverene kişi başına maliyetinin yüzdesel ifadesi olan vergi takozu bulunur” (Kovancılar, 2003: 97).

Yatırımcılar için vergilendirme ile ilgili önemli sorunların başında; karmaşık ve sıkça değişen vergi kuralları, vergi dairelerinde yaşanan sıkıntılar ve geciktirilen, ya da hiç yapılmayan geri ödemeler gelmektedir. Bu faktörler, yatırımcıların iş planları ve fizibilite çalışmaları açısından öngörülemez bir ortam yaratmaktadır. Vergi idaresiyle ilgili sorunları ise, en önemli sorun olarak kurallardaki ve oranlardaki değişme sıklığı belirtilmiş, ardından geri ödemelerin gecikmesi veya yapılmaması üzerinde durulmuştur (Kovancılar, 2003: 95).

Türkiye’de yatırım yapan yabancı sermaye kuruluşları veya yabancı sermaye iştirakinin bulunduğu şirketlerin yabancı ortakları, yurt dışında bulunan kurum statüsündedir ve kanunî ve iş merkezleri çoğunlukla yurt dışındadır. Bu itibarla söz konusu yabancı sermaye kuruluşları Kurumlar Vergisi Kanunu uygulaması açısından dar mükellef sayılmaktadır (Ufuk, 2001: 23).

Dar mükellef kurumların vergilendirilmesinde şu hususların göz önünde bulundurulması gerekir. Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye’de bulunmayanlar, yalnız Türkiye’de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler (Ufuk, 2001: 23).

Türkiye açısından yaşanan önemli bir sorun, vergi, teşvik ve diğer ekonomik mevzuatta sık sık değişiklikler yapılmasıdır. Teşviklerden yararlanmak zaman almaktadır. Vergi düzenlemeleri değişmekle kalmamakta, mükellef aleyhine yapılan

birtakım düzenlemeler tüm hukuk kurallarını dışlayarak geriye yürümektedir. Bu durum sadece yabancı sermayeyi değil, ülke içinde etkinlikte bulunan yerli sermayeyi ve tüm mükellefleri de rahatsız etmektedir. Yabancı sermaye girişini özendirmeye dönük özel yasaların liberal olması yeterli değildir. Bir ülkedeki vergi düzenlemeleri de yabancı sermaye açısından son derece önemlidir. Vergi yasalarındaki karmaşık yapı ve bu alanda yapılan sık değişiklikler yabancı sermaye açısından caydırıcı nitelik taşımaktadır (Güleşçi, 1995: 17).

Türkiye yatırım iklimi açısından önemli bir sorun alanı, vergi sistemi ve vergi idaresidir. Dünya Bankası'nın tespitlerine göre, "vergi sistemi" Türkiye'ye yatırım yapan girişimcilerin en çok şikâyet ettikleri 15 temel sorun arasındadır. Türk vergi sistemi ekonominin gelişmesine, tasarruf, yatırım ve istihdama ciddi engeller oluşturmakta, kayıt dışı ekonomiyi ve istihdamı teşvik etmektedir (Kovancılar, 2003: 95).

Türkiye'de, gelir tanımının genişletilmesiyle servet beyanı yeniden getirilmiş ve vergi mükellefi olmayanlar bile baskı altına alınmıştır. Bu uygulama yatırımı, üretimi ve istihdamı olumsuz etkilemektedir. Faiz gelirlerinin endekslenmesinde ikili uygulama söz konusudur. Ticarî işletme bünyesinde elde edilen faiz ve repo gelirleri hiçbir indirim tabii tutulmadan nominal değer üzerinden vergilendirilirken, işletme sahibinin şahsi faiz ve repo gelirleri enflasyondan arındırılmış reel değer üzerinden vergiye tabii tutulmaktadır. Bu sistemin bütünlüğünü bozup, işletme kaynaklarının işletme dışına çıkışına yol açmaktadır (Kayseri Ticaret Odası, 2006).

Vergi fonksiyonuna ilişkin göstergeler, genel eğilim olarak dünyada vergi yükü düşerken, Türkiye'de artma yolunda olduğunu, özellikle de, vergi yükünün adil dağıtılmadığını, vergi gelirlerinin, yüksek vergi oranları ve dar bir vergi tabanı üzerinden toplandığını göstermektedir. Bu eğilimin tarihsel nedeni, Türkiye'nin kamu maliyesinde ve kamu borçlarında yaşadığı sorunlardır. Vergi gelirlerinin, kamu borçlarının çevrilmesinde kullanılması, ülkenin altyapısı, sağlık ve eğitim hizmetleri gibi kamu hizmetlerine ayırdığı payın azalmasına neden olmuştur. Kamu harcamalarında düşen etkinlik, ekonominin rekabet gücünü olumsuz etkilemekte, toplam faktör verimliliğini düşürmekte ve bunun doğal sonucu olarak büyüme potansiyelini sınırlamaktadır (TUSİAD, 2003: 14).

Ülkelerin vergiler ve teşvikler puanı Çizelge 1.5’de gösterilmektedir.

Çizelge:1.5. Ülkelerin Vergiler ve Teşvikler Puanı (2004)

Ülkeler	Vergiler ve Teşvikler Puanı
1 Çek Cumhuriyeti	12,23
2 İrlanda	10,72
3 Macaristan	9,85
4 Slovenya	9,78
5 Slovakya	9,38
6 Brezilya	9,09
7 Polonya	8,51
8 Rusya	8,46
9 Almanya	8,43
10 Portekiz	8,41
11 Malezya	8,13
12 Estonya	7,12
13 Türkiye	6,39
14 Hindistan	6,04
15 Arjantin	5,56
16 Çin	3,89

Kaynak: Tuğrul Görgün, 2004 “Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları”, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 61.

Çizelge 1.5 incelendiğinde, Türkiye göreceli olarak rekabetçi bir vergi sistemi sağlasa da, kurumlar vergisi ve düşük teşvikler dışındaki yüksek vergi oranları Türkiye’nin 16 ülke arasında 13. sırada olmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, karmaşık ve sıklıkla değişen vergi kanunları da yabancı yatırımcılar için olumsuz bir etken olmaktadır. Tahsil edilen vergi oranları yüksek düzeylerde görünse de bir çok firmanın kayıt dışı işlemleri nedeniyle toplam kurumlar vergisi çok düşük kalmaktadır. Sadece 400-500 Türk firması toplam kurumlar vergisinin yüzde 80-85’inin ödemektedir. Bu durum da sistemin ekonomik altyapısının ne kadar sağlıklı olduğunu göstermektedir (Görgün, 2004: 61).

1.2.2.3. İyi İşleyen Güçlü Bir Finansal Sistemin Varlığı

Yatırım iklimi çalışması (ICS), firmaların, finansman sağlamak yerine, onu mal etmenin daha büyük bir kısıtlama ile karşılaşılacağını göstermiştir. ICS bulgularından iş sermayesi için banka finansmanının yalnız %15 civarında olduğu görülebildiğinden, yüksek kâr oranları sıkı borç alma piyasasını yansıtmaktadır. Daha küçük firmalar bu açıdan daha fazla zorluğa sahip gibidirler, bu yüzden devlet onların kredi itibarını geliştirmek için mekanizmaları araştırmalıdır. Finansal hizmetlere erişen küçük ve orta

ölçekli işletmeler, yatırım kredi risklerini azaltan ve ödünç alma maliyetlerini düşüren iyi çalışan bir kredi danışma sistemi doğrultusunda geliştirilebilmektedir (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 18).

Kalkınmakta olan ülkelerin yatırım projelerini desteklemek amacını taşıyan Dünya Bankası'nın üç uzman kuruluşu vardır. Bu kuruluşlar; Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Uluslararası Kalkınma Birliği ve Uluslararası Finans Şirketidir. Bu üç kuruluş, yabancı yatırımların malî olarak desteklenmesinde hayati bir önem taşımaktadır. Yatırım projelerinin desteklenmesi ile ilgili kuruluşlar sadece Dünya Bankası'nın bu üç uzman kuruluşu ile sınırlı değildir. Bölgesel düzeydeki kalkınma bankalarının da bu amaçla yabancı yatırımları malî açıdan desteklediklerini belirtmek gerekir. Örneğin, Afrika Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası, İslam Ülkeleri Kalkınma Bankası gibi kuruluşlar da yatırım projelerini destekleme fonksiyonunu yerine getirmektedirler (Tiryakioğlu, 2006: 178).

Krediye kolay ulaşma, firmaların var olan ticareti yayması ve yeni yatırımların üstesinden gelmesi için teşvik edici unsurdur. Bununla beraber, zayıf bir finansal sistem, resmi finansal kurumlardan kaynak sağlama konusunda firmaları zor durumda bırakabilir. Firmalar, teminat ve kredi oranları konusunda bankayla olan uzlaşmalarının krizden sonra çok daha zorlaştığını belirtmişlerdir. Bankalar, kredi onayından önce alıcının bilgilerini incelemede çok daha dikkatli davranmaktadırlar (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 46).

Piyasalarda serbestlik arttıkça, düzenleyici kurumların etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Güney Kore ve Tayland'da yeterli düzenleme ve denetleme olmadığı için, finansal serbestleşme ve sermaye hesaplarının dışa açılması finansal krize neden olmuştur (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi, o ülkeye birtakım yabancı yatırımcıların girmesiyle mümkün olmaktadır. Kalkınma projelerinin desteklenmesi amacıyla birçok uluslararası kuruluş devreye girmekte ve bazı fonları bu ülkelere aktarmaktadır. Dolayısıyla söz konusu kuruluşların bu büyük çaptaki projeleri destekledikleri görülmektedir. Bu nedenle, yabancı bir yatırım, onun finansmanından ayrı olarak düşünmek mümkün değildir. Uluslararası kuruluşlar mutlaka bu finansmanın içine dahil

olmaktadırlar ve bu finansman sağlanmaksızın büyük çaptaki alt yapı yatırımlarının gerçekleşmesi mümkün görünmemektedir (Tiryakioğlu, 2006: 179).

Uzun vadeli kredi kullandıran finans kuruluşlar genellikle dış kaynakların (Dünya Bankası, Eximbank, Avrupa Yatırım Bankası vb. kaynaklı) kullandırılmasında aracılık etmektedir. Kredi kullanan finans kurumları, Devlet kuruluşlarıyla sınırlı kalmaktadır. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) gereksinim duydukları kısa vadeli kaynak için ise, finans kuruluşları kendi kaynaklarını kullandırma konusunda istekli davranmamaktadır. Muhtelif Bankaların KOBİ'lere yönelik kısa süreli işletme kredisi çalışmaları olmaktadır. Bu kredilerde de KOBİ'ler vade, limit, faiz oranı sorunu yaşamaktadır. En önemli sorunları da bu krediyi alabilmek için kendilerinden istenen teminatlarda olmaktadır. Finans kuruluşları riskli gördükleri KOBİ'lerle kredi ilişkisine girmek için yüksek teminatlar istemektedir. Bu da KOBİ'leri kısır döngüye sokmaktadır. Eğer bir işletme kazandıklarını sermayesine ekleyip, taşınmaz edinmemişse, kredi alma şansı azalmakta, belki de hiç kalmamaktadır. Ayrıca, yaşanan krizlerde finans kuruluşlarının yaptıkları ilk iş, kredi kullandırılmasını durdurmak ve mevcut kredilerin geri çağırılması olmaktadır. Bu durumda da KOBİ'ler nakit akış planlarında olmayan bir durumla karşı karşıya kalmaktadırlar (Oktay, ve diğ., 2002).

Uluslararası hukukta yatırımın korunması dediğimiz zaman “yatırımın finansmanı” konusunda uluslararası örgütlerin ne kadar önemli bir rol oynadığını unutmamak gerekir. Bir çok uluslararası kuruluş, kalkınmakta olan ülkelerin kalkınma projelerinin finansmanına destek sağlamaktadır. Kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi, o ülkeye birtakım yabancı yatırımcıların girmesiyle mümkün olmaktadır (Tiryakioğlu, 2006:180).

Türkiye’de finansal işlemlerde 1980’lerden bugüne kadarki uygulamalar sonucunda, özellikle yabancı yatırımcılar yerel menkul kıymet piyasalarında hisse senedi, tahvil ve diğer sermaye piyasası araçlarını alıp-satabilmekte, bunlarla ilgili sermaye transferleri, döviz mevduatı hesapları açtırma ve repo piyasalarına girebilme serbestisi içerisinde hareket edebilmektedirler (İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu, 1994: 94).

Türkiye’de son yirmi yıl içerisinde sürekli artan kamunun borçlanma ihtiyacı mali yapının neredeyse tümüyle devleti finanse eder hale gelmesine sebep olmuştur. Kamu borçlarının büyüklüğü, devlet borçlanması için bankaları önemli bir kaynak haline

getirmekte ve devlet kağıtlarının (bono + tahvil) % 70 ila % 90 arasında değişen miktarlarını bankalar satın almaktadır. Kamu borçlanmasında bankaların birinci derecede rol almaları, bankaları esas işlevlerinden uzaklaştırmış, bankalar topladıkları fonları reel kesime kullandırarak bu kesimi finanse etme fonksiyonunu adeta yitirmiş ve devlete fon sağlayarak ayakta kalan kurumlar haline dönüşmüştür. Devlete borç vererek yüksek kârlar elde etmenin dayanılmaz cazibesi, bankaları sendikasyon kredileri olarak açık pozisyonlara girmeye teşvik etmiştir. Devlet borçlanmasının yol açtığı bu uygulamalar sonuçta kur riski ile bankaları, faiz riski ile reel sektörü zor duruma düşürmektedir (Akdiş, 2003: 71).

Ülkedeki yüksek borçlanma maliyetleri ve kısa geri ödeme süreleri nedeniyle, hem yabancı hem de yerel şirketler, sık sık uluslararası piyasalardan faaliyetlerini finanse edebilmek için kredi talep etmektedirler. 2004 yılının sonunda, Türkiye’de faaliyet gösteren 48 ticari banka (12’si yabancı bankadır) ve 14 tane de gelişim ve yatırım bankası mevcuttur. Toplam sektör aktifleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’nun Temmuz 2004 verilerine göre yaklaşık olarak 184 milyar dolardır. 3 devlet ticarî bankası ve özel olarak sermayelendirilmiş 4 banka, toplam aktiflerin yaklaşık %74’ünü ellerinde tutmaktadırlar (Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, 2005).

Uluslararası karşılaştırmalarda en yüksek reel faizi ödeyen imâlat sanayi Türkiye’dedir. Türkiye’nin nominal ve reel faiz oranları yüksektir. Ekonomik ve siyasî istikrarsızlıklar faiz oranının yüksek oluşmasına yol açmaktadır. İşletmelerin en önemli finansman kaynağı olan bankacılık sektörünün malî yapısının bozulması ve sektörde yaşanan küçülme süreci de kullanılabilir kaynakları daraltmaktadır (Kovancılar, 2003).

1.2.2.4. İş Piyasasının Esnekliği

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde, işverenler ve işçiler saptanan limitler çerçevesinde esnek çalışma sürelerini kendi aralarında belirleyebilmektedirler. Zorunlu durumların olduğu dönemlerde işveren tek başına her bir işletme için çalışma sürelerinin başlangıç ve bitiş zamanını, dinlenme ve yemek aralarını, çalışma süresi uzunluğunu, referans süresini, çalışma sürelerinin biriktirilmesini gösteren program ve takvimler hazırlayarak uygulayabilmektedir. Ayrıca, yıllık izin sürelerinin bazı bölümlerinin kullandırılmaması ve kullandırılmayan bu izinlerin toplanarak ileride verilebilmesi imkânı da bulunmaktadır (Şenel, 2005).

Şirketlerin işçi alımlarını ve işten çıkarmaları düzenleyen, asgari ücreti saptayan ve çalışma saatlerini ayarlayan yasaların esnekliği yatırımlar üzerine olumlu etkilere sahiptir. Kıdem ve ihbar tazminatlarının oluşturduğu istihdamı koruyucu düzenlemeler, kısmî süreli ve geçici çalışma gibi esnek çalışma biçimlerinin mevzuatta yer almaması, çalışma sürelerinin katılığı hangi ülke ile karşılaştırılırsa karşılaştırılsın daha katı hükümler içermektedir (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

İşçilik düzenlemeleri firmalar arasında işçilik vasıflarına göre daha önemli bir konudur. Yatırım iklimi çalışması yapan firmaların yarısına yakını, işçilik düzenlemelerinin çok farklı engellere göre makul olduğunu düşünmektedir. Özel işçilik düzenleyici kısıtlamaları işten çıkarma yöntemlerini, tasarruf maliyetlerini, geçici kiralamadaki limitleri ve esnek olmayan maaş çizelgelerini yapmak zorundadırlar (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 45).

Çalışanların işten çıkarılması konusundaki yasal kısıtlamalar, resmi ekonomide, emek-yoğun faaliyetlerde caydırıcılığa sebep olabilmesine rağmen genelde, iş, sağlık ve güvenlik yasaları ve politikaları, yatırımı engellememekte ve bu konuda yanlış bir etki yaratmamaktadır. Değişmez vergi politikaları, yatırım kararlarında yanlış etkiler yaratmaktadırlar (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Türkiye Cumhuriyeti Parlamentonda 2002 yılında, bir İş Güvenliği Yasası kabul edilmiştir. Bu yasa, işçilerin temel iş güvenliklerini sağlamak amacıyla kabul edilmiş olup, işverenin inisiyatifinde meydana gelen iş sözleşmesinin iptali durumlarında işverene geçerli bir sebep belirtme yükümlülüğünü getirmektedir. Yasa, 15 Mart 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. 2003 yılında, 1971 tarihli iş yasası (1475 sayılı) yerine yeni bir iş yasası (4857 sayılı) kabul edilmiştir. Bu yasa, işverenlere iş düzenlemelerinde büyük bir esneklik sağlayarak 2002 yılında kabul edilen yasanın gerektirdiği iş güvenliğini büyük ölçüde zayıflatmıştır (Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, 2005).

Türk çalışma mevzuatı kriz ortamlarına uyum sağlayacak esnekliğe sahip hükümler içermemektedir. Yürürlükteki 1475 sayılı İş Kanunumuz arada 1967 ve 1971 yıllarında yapılan değişikliklere rağmen 1936 yılında çıkarılan 3008 sayılı İş Kanunu'nun ruhunu ve esasını korumaktadır. Başka bir deyişle, o günün şartlarına göre hazırlanan İş

Kanunu günümüzde ihtiyacı duyulan esnekliği sağlayamamakta ve bu konuda çok yetersiz kalmaktadır (Şenel , 2005).

Mevzuatımızın kriz dönemlerinde, talep daralması yaşanan ve işletmelerin zor anlar içinde bulunduğu durumlarda esnek uygulama olarak imkân tanıdığı hususlar şunlardır (Şenel, 2005):

- İşçilere toplu izin kullandırılması,
- İşçinin ücretsiz izne çıkarılması,
- İşçiye ücretli izin verilmesi,
- Toplu işçi çıkarılması şeklinde belirtilmiştir.

Türkiye’de son dönemde makroekonomik istikrarın sağlanması yanında gerçekleştirilen çeşitli düzenlemelerle iş ortamının iyileştirilmesinde önemli mesafe alınmış ve yatırımlarda artış kaydedilmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 23).

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı kapsamında; yatırım ve işletme dönemlerinde karşılaşılan idarî engellerin kaldırılmasına yönelik birçok düzenleme gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede, bir günde şirket kurulması mümkün hale gelmiş, doğrudan yabancı yatırım için aranan en düşük sermaye miktarı kaldırılmış ve izin sisteminden bilgilendirme sistemine geçilmiş, şirket kurma öncesindeki işlemlerde yabancı ve yerli yatırımlar arasındaki ayırım giderilmiş, Türkiye’de çalışacak yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esaslar belirlenmiş ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bu izinlerle ilgili tek yetkili kuruluş olarak tespit edilmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 23).

Yeni Maden Kanunu ile madencilik konusundaki izinlerde süreci önemli ölçüde kolaylaştıran düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, Kalkınma Ajansları Kanunuyla, illerde izin başvurularının yapılacağı, takip ve koordine edileceği tek merci olarak Yatırım Destek Ofisleri oluşturulmasına imkân sağlanmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 23).

Türkiye’nin iş ortamı göstergeleri OECD ortalaması ile karşılaştırılmalı bir şekilde Çizelge 1.6’da gösterilmektedir

Çizelge:1.6. İş Ortamına İlişkin Göstergeler (2005)

İşe Başlama	İşe Alma İşten Çıkarma Zorluk Endeksi		Mülkiyete Alma		Sözleşmeyi Yürütme		İş Kapatma		Vergi Ödemeleri	
	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	İşe Alma	İşten Çıkarma	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	İşlem Sayısı	Süre (Gün)	Süre (Yıl)	Adet
Türkiye	8	9	44	40	8	9	22	330	5,9	18
OECD Ortalaması	6,5	19,5	30,1	27,4	4,7	32,2	19,5	225	1,5	16,3

Kaynak: Dokuzuncu Kalkınma Plânı,2006, Mükerrer Resmî Gazete, Sayı: 26215, TBMM Kararı, Temmuz (2007 – 2013).

Çizelge 1.6 incelendiğinde, Türkiye'nin OECD ülkeleri ortalamasıyla karşılaştırıldığında işletmelerin toplam vergi ödemelerinin brüt kâra oranının yüksek olduğu görülmektedir. Vergi yükünü azaltmak üzere vergi oranlarında çeşitli indirimler yapılmıştır. Ayrıca, gelir ve kurumlar vergisi bakımından kurum kazancı üzerindeki vergi yükünün gelir ve kurumlar vergisinde yapılan düzenlemeler sonucunda %34 seviyesine inmesi beklenmektedir. Diğer taraftan, vergi sisteminin karmaşıklığı ve ödenecek vergi sayısının fazlalığı nedeniyle vergi işlemlerinin maliyeti yüksekliğini korumaktadır (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 23).

1.2.2.5. Nitelikli Bir İş Gücünün Varlığı

Bir ülkede, vasıfsız ve yarı vasıflı iş gücünde bolluk olması, nitelikli bir iş gücünün varlığının olduğu anlamına gelmez. Bununla beraber, yüksek teknolojiye sahip sanayilerde çalışacak vasıflı işçi bulma konusunda da sıkıntı yaşanmaktadır. Hem yerel hem de yabancı sahipli yüksek teknolojiye sahip şirketler, bu tür iş kategorilerinde genelde kendileri kendi eğitim programlarını oluşturmaktadırlar. Ülkeler, ticarî ve sanayi beceriler kazandırmak için açılmış lise seviyesinde meslekî eğitim okulları açmaktadırlar (Bureau of Economic, Energy and Business Affairs, 2005).

Yatırım ikliminin oluşması için gerekli olan unsurlardan biri de, nitelikli işgücüdür (Uysal, 2005). Türkiye'de işgücü ücretleri Doğu Asya ülkelerinde olduğu kadar olmasa da, AB ülkelerine göre oldukça düşük seviyelerdedir. Ancak verimlilik bakımından yapılan kıyaslamalarda ise AB'nde işgücünün ortalama verimliliği, Türkiye'den yaklaşık dört kat fazladır. Üretimde etkinlik arayan yabancı sermaye yatırımları

açısından düşük işgücü ücreti kalıcı bir rekabet unsuru olarak kabul edilmemektedir. Düşük ücret, ancak kalite ve verimlilikle birlikte sağlanabildiği ölçüde yatırımları cezbede bilmektedir. İşgücü verimliliği, üretkenlik, yani çalışan başına katma değer bir ülkede ne kadar yüksekse yatırımların da o ülkeye akma şansı o kadar fazladır. Kişi başına katma değerın büyüklüğünü de işçinin kalifiye olması, o ülkede altyapının yeterli ve istikrarlı olması, iş barışı, kullanılan girdilerin maliyeti, kredi maliyeti v.b. değişkenler belirlemektedir (Sönmez, 1995: 6).

İş gücü maliyetlerinin yüksekliği, yerli ve yabancı yatırımcıların yatırım yaparken tercihlerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, günümüzde başta Çin ve Hindistan olmak üzere iş gücü maliyeti az olan ülkeler yatırım için tercih edilmektedir. İş gücü maliyetlerinin içerisinde çalışma karşılığı olan ödemelerin yanı sıra, çalışma karşılığı olmayan ödemeler ve sosyal yardımlar da yer almaktadır. Devlete yapılan ödemeler ise, iş gücü maliyetinin büyük kısmını oluşturmaktadır. Devlete yapılan ödemeler çeşitli vergiler, fon ödemeleri, SSK primi ve işsizlik sigortası ödemelerinden meydana gelmektedir (Apak, 2006).

Türkiye genç nüfus açısından dünya ülkeleri arasında kıskanılacak bir konumda iken, genç nüfusun eğitimi konusunda sınıfta kalmıştır. 2005 yılı itibariyle Türkiye’de okuma-yazma bilmeyenlerin nüfusa oranı %12.6 düzeyindedir. Yeni dönemin mucize ülkelerinden İrlanda ile karşılaştırdığımızda, İrlanda’da ortalama eğitim yılı 12 yıldır. Türkiye’de ortalama bir vatandaş ilkökul 5’ten terk gözükmektedir. Yani eğitim yaşımız 4.6 yıldır. Böyle bir fark, eğitilmiş insan sermayesi açısından dünyanın diğer ülkeleriyle aramızda ciddi bir açık olduğunu göstermektedir (Kovancılar, 2003: 109).

Uluslararası karşılaştırmalarda Türkiye’de işgücü piyasasında etkin olan ücret belirleme sisteminin, genelde merkezi ve koordineli bir sisteme sahip olan AB ülkelerinden çok, işgücü piyasasında rekabet koşullarına sadık ve en az merkezi / koordineli ücret belirleme sistemlerine sahip olan ABD, Kanada ve İngiltere ile benzeştiği, ancak AB aday ülkelerin bazılarında da çok farklılık göstermediği görülmektedir (TÜSİAD, 2004).

Türkiye'nin iş gücü verimliliği göstergeleri, karşılaştırmalı olarak Çizelge 1.7'de gösterilmektedir.

Çizelge:1.7. 2004 Yılı Karşılaştırmalı İşgücü Verimliliği Göstergeleri

Ülkeler	Verimlilik (Bin Dolar) (1)				Çalışılan Saat Başına (Dolar)		Yıllık Ortalama Çalışılan Saat
	Genel	Tarım	Sanayi	Hizmetler	Verimlilik	İşgücü Maliyeti(2)	
ABD	81,9	70,2	103,6	76,8	43,22	21,97	1,986
Japonya	57,8	17,9	67,6	56,5	31,03	21,54	1,864
Belçika	71,4	36,8	77,3	70,6	42,06	30,45	1,722
Almanya	60,6	33,6	63,8	60,2	36,17	32,84	1,674
Polonya	33,6	4,4	37,6	41,3	17,65	2,54	1,901
Romanya	18,2	7,8	24,1	22,1	9,15	0,53	1,992
Çin	9,4	2,6	20,9	9,8	4,78	0,75	1,958
Hindistan	7,3	3,6	11,5	12,7	3,10	0,60	2,347
Türkiye	24,0	8,5	30,6	32,2	11,14	3,46	2,154

Kaynak: Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006, Mükerrer Resmî Gazete, Sayı: 26215, TBMM Kararı, Temmuz (2007 – 2013), s. 20.

(1) GSYİH (SAGP)/Çalışan Sayısı

(2) İmalât Sanayi

Çizelge 1.7 incelendiğinde, Son yıllarda birçok alanda gerçekleştirilen yapısal reformlar ve sağlanan makroekonomik istikrar sonucu önemli verimlilik artışları elde edilmesine rağmen ülkemizin rekabet gücü yeterince geliştirilememiştir. Bunun temel sebepleri; makroekonomik istikrarda, iş ortamının kalitesinde, finansmana erişimde, enerji ve ulaştırma altyapısında, çevrenin korunması ve kentsel altyapıda, Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesinde, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılmasında yaşanan yetersizlikler ile kayıt dışılığın yüksekliği, tarımsal yapıdaki sorunlar ve sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçilememesidir

İşgücü piyasasında, mevzuattaki esneklik hükümlerinin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi, aksaklıkların giderilmesi ve sosyal güvenlik ile ilişkinin kurulması gereği sürmektedir. Plân döneminde, işgücü piyasası ile ilgili önemli hukukî ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Çalışma hayatı mevzuatının Türkiye'nin değişen ve gelişen şartlarına, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerine ve AB mevzuatına uyumunu sağlamayı amaçlayan 4857 sayılı İş Kanunu 2003 yılında yürürlüğe girmiştir. 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile Kurum, günün ihtiyaç ve koşullarına göre bir istihdam kurumu olarak yeniden yapılandırılmıştır. Özel istihdam büroları açılması olanağı sağlanmıştır. İşgücü piyasası ile ilgili bilgi sisteminin oluşturulması amacıyla İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu oluşturulmuştur. İstihdamın ve yatırımların

artırılmasını amaçlayan 5084 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir. AB'ye katılım sürecinde Avrupa İstihdam Stratejisine uyum çalışmaları kapsamında 2003 yılında İstihdam Durum Raporu hazırlanmıştır. İstihdam konusundaki önceliklerin ve izlenecek politikaların belirlendiği Ortak Değerlendirme Belgesinin de 2006 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Sonraki aşamada ise istihdama ilişkin Ulusal Reform Programı hazırlanacaktır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 39).

Türkiye'de işgücü piyasası düzenlemeleri büyük oranda aile başına tüm çalışma hayatı boyunca aynı işte kalan tek bir tam zamanlı ücretliden oluşan bir işgücü için tasarlanmıştır. Yüksek kıdem tazminatı, işten çıkarılmanın getirdiği risklerden işçileri korumak üzere tasarlanmıştır. Geçici çalışma üzerindeki kısıtlamalar, işverenlerin emeklilik ya da kıdem tazminatı kapsamında olmayan işçileri kullanmasını önlemek için tasarlanmıştır. Ergen emeklilik yaşı ise, kayıt dışılığı artıran yüksek sosyal güvenlik vergilerini gerektirmektedir. Bu düzenlemeler kamu sektörü çalışanlarının ve formal sektörde yer alan büyük özel şirketlerde çalışanların haklarını korumada muhtemelen etkili olsa da, özellikle işgücü piyasasına giren kadınlar ve gençler olmak üzere bir çok işçinin ihtiyaçları göz önüne alındığında giderek daha yetersiz kalmaktadır. Bu düzenlemeler ayrıca kayıt dışı işçi çalıştıran ve bu yolla kurallara uyan firmalar üzerinde bir avantaj elde eden şirketler için de fayda sağlamaktadır. Uluslararası çapta edinilen bilgi ve deneyimler, istihdam koruma düzenlemelerinin Türkiye'de olduğu gibi bu düzenlemelere uyumun düşük olduğu yerlerde bile istihdam oranlarını ve kayıt dışılık oranlarını etkileyebileceğini göstermektedir (World Development Report, 2005: 4).

Türkiye'de çalışma saatleri, ilgili verilerin mevcut olduğu ülkeler arasında en yüksektir. Yüksek çalışma saatleri, kıdem tazminatı şartlarının ve fazla mesainin göreceli olarak daha az vergilendirilmesinin yeni istihdam yaratılmasını caydırıcı bir etki yaptığına işaret etmektedir. Şirketler yeni işçi almaktansa daha yüksek fazla mesai ücretleri ödemek pahasına mevcut işçilerini kullanmayı daha avantajlı olarak görmektedir. Örneğin, 2004'te Türk imalat sektöründeki işçiler haftada 52 yerine ortalama 45 saat çalışmış olsalardı, 500.000 işçiye daha ihtiyaç olacaktı (Turkey Labor Market Study Summary, 2006).

Türkiye'nin iş gücü puanı, karşılaştırmalı olarak Çizelge 1.8'de gösterilmektedir.

Çizelge:1.8.İşgücü Yapısı (2004)

Ülkeler	İş Gücü Puanı
1 Çek Cumhuriyeti	12,63
2 Slovakya	12,32
3 Arjantin	11,89
4 Hindistan	11,67
5 Rusya	11,53
6 Macaristan	11,52
7 İrlanda	11,40
8 Polonya	11,17
9 Malezya	11,11
10 Portekiz	10,24
11 Çin	10,10
12 Slovenya	9,97
13 Türkiye	9,24
14 Almanya	8,23
15 Brezilya	8,11
16 Estonya	8,10

Kaynak: Tuğrul Görgün, 2004, “Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları”, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 59.

Çizelge 1.8 incelendiğinde, Türkiye'nin bu kategoride 13. sırada olmasının ana nedeni işgücü maliyetlerinin yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de bir işçinin istihdam maliyeti ayda 500 doları bulurken, Çin aylık 34 dolar işgücü başı maliyetle çok rekabetçi bir durumdadır. Bu işgücü maliyetinin temel nedeni de ücretlerdeki yüksek vergi yüküdür. Ancak, Çin için de çizelgeyi değerlendirdiğimizde, işgücü maliyetlerinin ağırlığının yüksekliğine rağmen, Çin'in de 11. sırada yer alarak iyi bir durumda olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum da, tek başına işçi maliyetlerinin, nitelikli ve verimli işgücü yapısı olmadan bir şey ifade etmediğini ortaya koymaktadır. Türkiye özellikle nitelikli üst düzey yöneticilerde dünya genelinde sekizinci sırada yer alarak iyi bir konumu bulunmaktadır. Türkiye nitelikli işgücü açısından da Doğu Avrupa ülkelerinden ve hatta İrlanda'dan daha iyi bir konumda olup, 16 ülke arasında 7. sırada yer almaktadır (Görgün, 2004: 59).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 2005 İnsani Gelişmişlik Raporu'na göre Türkiye'nin 177 ülke arasında, 7753 dolarla 92. sırada yer bulması bu alanda ne kadar geri kaldığımızın bir göstergesidir (Tamer, 2005).

1.2.3. Alt Yapıya İlişkin Unsurlar

Altyapı hizmetleri gerek ekonomik kalkınma gerekse yaşam kalitesi açısından önemi giderek artan hizmetlerden birini oluşturmaktadır. Başlıca; enerji, haberleşme, ulaştırma ve su ve kanalizasyon alt sektörlerinden oluşan altyapı hizmetlerinden yararlanma imkânı özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde önemli bir sorundur. Birtakım ortak özellikler taşımakla birlikte, belirli nitelikler açısından farklılaşan bu sektörler; sanayileşme, globalleşme, kentleşme, hızlı nüfus artışı gibi ekonomik ve demografik değişimler karşısında daha etkin ve kaliteli hizmet sunumu ihtiyacını ortaya koymaktadır (Aktan, ve diğ., 2006).

Altyapı sözlük anlamı olarak; “Bir sistemin veya organizasyonun temelini oluşturan yapı” şeklinde tanımlanabilir. Bu tanıma göre altyapı; fiziki birtakım unsurlardan, kurumsal düzenlemelere kadar son derece geniş kapsamlı bir kavramdır (Aktan, ve diğ., 2006).

Ekonomi biliminde altyapı kavramının, dar ve geniş olmak üzere iki farklı anlamı bulunmaktadır. Dar anlamda altyapı, bir yatırımın gerçekleştirilebileceği yerde aranan ulaştırma, haberleşme, enerji, su gibi maddi olanakları kapsar. Geniş anlamda altyapı ise, ekonominin sahip olduğu ya da olması gereken ulaştırma, haberleşme, enerji, su ve kanalizasyon gibi tesisleri, eğitim ve sağlık alanlarındaki kuruluşları, ayrıca bu konularla ilgili bilgi ve beceriyi içine alan sosyal sabit sermayeyi ifade etmektedir. Buna göre, dar anlamda altyapı; maddi veya ekonomik altyapı olarak adlandırılırken, geniş anlamda altyapı kavramı, ekonomik altyapı yanında, eğitim ve sağlık hizmetlerini kapsayan sosyal altyapıyı da içerir (Aktan, ve diğ., 2006).

Maddi ve sosyal altyapı dışında altyapı kavramı içinde tanımlanan bir başka unsur ise, kurumsal altyapıdır. Maddi ve sosyal altyapıdan önemli ölçüde farklılaşan kurumsal altyapı; özel mülkiyeti, rekabeti, parasal ve mali düzeni belirleyen hukuki norm, kural ve kurumların bütünü oluşturur (Aktan, ve diğ., 2006).

Firmalar alt yapı hizmetlerini kusursuz verme ihtiyacı duyarlar. Çünkü enerji kesintileri, ulaşım aksaklıkları ve yetersiz su kaynakları üretim kaybına neden olmaktadır. Krizden sonra ilân edilen alt yapı yatırımlarının etkileri şimdi artarak hissedilmektedir. Enerji kesintileri, ulaşım aksaklıkları ve yetersiz su kaynakları, ticarî faaliyetleri ertelediği bir çok bölgede görülmüştür. Enerji kesintisi araştırılan firmalar

arasında toplam satışın %4 'ü kadar bir üretim kaybı yaratmaktadır. Enerji kesintileri aynı zamanda firmaları bazı bölgelerdeki enerji gereksiniminin üçte birinden daha fazlasını sağlayan özel jeneratörler kullanmaya zorlamıştır (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 12).

Türkiye'de gerek işgücü maliyetleri ve finansman maliyetleri gerekse, hammadde enerji, ulaşım ve haberleşme maliyetleri Dünya ülkeleri ile kıyaslandığında nispeten yüksektir (İŞKUR ve diğ., 2006).

1.2.3.1. Yol ve Liman Sistemine İlişkin Etkili Taşımacılık

Dünyada ticaretin giderek serbestleşmesine paralel olarak rekabetin artması ve küresel ve bölgesel ölçekte organizasyonların ağırlık kazanmasıyla taşıma mesafelerinin uzaması, hız unsurunu öne çıkarmıştır. Bu durum, hammadde ve işlenmiş ürünlerin alıcılara düşük maliyetle ve zamanında ulaştırılmasının önemini artırmış, lojistik hizmetler ile desteklenen kombine taşımacılık sistemlerinin kullanımını yaygınlaştırmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 29).

Tek pazarın tamamlanması, özellikle sınırların kaldırılması ve deniz taşımacılığının serbestleşmesi gibi topluluk ekonomisinin liberalleşmesi yönünde atılan önemli adımlar, ortak bir Ulaştırma Politikası oluşturma ihtiyacını kaçınılmaz kılmıştır. Bu adımlar, talep edilen büyümenin devamı açısından, ayrıca tıkanıklık ve pazar doyma payı gibi problemlerin aşılması bakımından önem teşkil etmektedir. Ancak, ulaşımın liberalleşmesinin önünde çeşitli kısıtlamalar da bulunmaktadır. Bunlar (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2006: 3):

- Sosyal kısıtlama, hizmet sağlama özgürlüğünün ulusal yasalar tarafından aynı titizlikle uygulanmamasından kaynaklanır. Hizmetlerin serbestleşmesi, topluluk içindeki ülkelerin, hizmetleri ve niteliklerini yöneten kurallarının da uyumunu gerekli kılmaktadır,
- Ekonomik kısıtlama, ulaşım teşebbüslerinin, altyapı yatırımlarına sermaye sağlamaması durumudur. Bu konu, özellikle karayolu ulaşım sektörü için önemlidir. Tedbirler alınırken dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise, düzenlenecek olan demir yolu ulaşımının su anki dağınık taşımacılık yapısına son verecek nitelikte olması gereğidir,
- Rota garanti kısıtlaması, çevresel ve merkezi alanlar arasındaki ulaşım ağlarının işleyişine engel oluşturmayacak rekabetçi ortamın yaratılmasını içerir. Bunlar;

karayollarındaki yeniden yapılanma ihtiyacı, demiryollarının ulaşım sektöründeki yerinin güçlendirilmesi, hava ulaşımındaki sıkışıklığın, gecikmelerin ve kirliliğin önlenmesi, deniz ulaşımının geliştirilmesi, iç su yollarının daha etkili kullanılması, deniz, iç suyolları ve demiryolları bağlantısının sağlanması, çoklu ulaşımın özendirilmesi, yasal tıkanıklıkların ortadan kaldırılması, Trans-Avrupa Ağlarının gelişimine hız kazandırılması, yol güvenliğinin sağlanması, altyapı kullanımlarında ücretlendirmeye geçilmesi, şehir içi ulaşımın rasyonelleştirilmesi ve ulaşım politikasının genişlemeye ayak uydurmasının sağlanması olarak sıralanabilir.

AB üyesi ülkelerde, ulaşımında sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde, kent içi ulaşım sorunlarında kapasite arttırıcı çözümler yerine talep ve trafik yönetim uygulamaları ile bilgi teknolojilerinin etkin kullanımı önem kazanmıştır. Hızlı ve plansız kentleşme, büyük kentlerde yaşanan yüksek nüfus artışı ve motorlu taşıt sahipliğindeki artış; kent içi ulaşımında yaşanan fazla yakıt tüketimi, çevre kirlenmesi, kazalar ve trafik tıkanıklığı problemlerinin artarak devam etmesine sebep olmaktadır. Yerleşimin yoğun olduğu büyük kentlerde altyapı yapım maliyetlerinin yüksekliği ve malî kaynakların yetersizliği nedenleriyle gerekli yatırımlar yeterli ölçüde yapılamamakta, toplu taşıma hizmeti iyileştirilememektedir. VIII. Plan döneminde Türkiye’de; Eskişehir Tramvay, Bursa Hafif Raylı Sistem, İstanbul Yenibosna-Havaalanı Hafif Metro ve Eminönü-Kabataş Tramvay Hattı projeleri işletmeye açılmıştır. Hali hazır durumda 17 raylı sistem projesi; Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Bursa ve Kayseri’de yapım aşamasında olup, Samsun ve Antalya’da ise, iki tramvay hattının ihale süreci devam etmektedir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006: 29).

Güvenli ulaşımın sağlanması talebinin yanı sıra, özellikle birkaç ulaşım şekli birden kullanan yolcular kendilerine esnek ulaşım olanağı sağlanmasını istemektedir. Tek ulaşım şekli kullananlar ise, haklarının (uygun fiyat düzeyi, konfor vs.) yeterince gözetilmediği kanısını taşımaktadır. Ulaşım sektöründe rekabet ortamı yaratılması ve teknolojik gelişmelerin ulaşımın sadece pazar koşullarına tabi bir hizmet olmadığı, aynı zamanda bir kamu hizmeti olduğu gerçeğini gölgelememesi gerekmektedir. Bu nedenle, yolculara uygun fiyatlarda ve konforlu ulaştırma hizmeti sağlanmalıdır. Bu doğrultuda AB Komisyonu birden çok taşıma yöntemi kullanan kişilerin yararına ve onların haklarını koruyacak tedbirler almaktadır. Yolcular, hem özel ulaşım şirketleri hem de kamusal ulaşım hizmetlerinden yararlanabilmelidirler. AB Komisyonu gelecek 10 sene

içerisinde kullanıcı haklarını tanımlamayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2006: 5).

AB ulaştırma politikasının en önemli alt sektörlerinden biri karayolu taşımacılığıdır. Avrupa entegrasyonunun temelini oluşturan kişilerin ve malların serbest dolaşımının tam olarak sağlanması için etkin ve güvenli bir karayolu sisteminin yaratılması önkoşuldur. Karayolu ulaşımını kullananların tamamı özel sürücü, müşteri ya da ticarî nakliyeciler olmalarına bakılmaksızın uyumlaştırılmış şartlardan yararlanabilmelidir. Bir diğer önemli alt sektör ise, demiryollarıdır. Demiryolları, üye devletlerin sınaî ve ekonomik gelişmeleri için stratejik bir değere sahip ve Avrupa'yı uzun yıllar bölen anlaşmazlıklarda rol oynamış önemli bir alt sektördür. Kurucu Anlaşma'da belirtilen dört temel özgürlükle oluşturulan iç pazarın neticesinde artan ulaşım talebi ve Avrupa altyapısındaki engellere bağlı olarak yeterli ulaşım arzının sağlanamaması, üye devletlerin demiryollarının tek bir Avrupa Demiryolu sistemine dönüştürülmesini gerekli kılmıştır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2006: 7).

Havayolu, karayolu ve nehir taşımacılığında olduğu gibi deniz taşımacılığında da liberalleşme ve ulusal pazarların AB içinde rekabete açılması süreci neredeyse tamamlanmıştır. Ancak, bu süreç AB filolarının, Avrupa'ya oranla vergilendirme, sosyal yasalar, güvenlik ve çevre standartları anlamında gemi sahiplerine daha çekici gelen bandıra avantajları sağlayan ülke limanlarına kaydolmasını yavaşlatmakta yeterli olamamıştır. Bunun AB'deki iş imkânları anlamında çok ciddi sonuçları olmuştur. İç su yolları, ulaşımında geri planda kalmıştır ve bu sebeple ciddi bir büyüme potansiyeli bulunmaktadır. İç su yollarının başlıca avantajları: çevreyle dost ve güvenli olmaları, ayrıca aşırı yüklü kuzey-batı Avrupa otoyol ağını rahatlatma imkânı sunmalarıdır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2006: 12).

Türkiye'de başta karayolları olmak üzere trafik güvenliğinin yeterli olmaması önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Türkiye'de artan ulaşım talebine uygun olarak demiryolu ve denizyolu fiziki altyapısının yeterince geliştirilememesi ve kapıdan kapıya taşımacılık için en uygun ulaştırma türünün karayolu taşımacılığı olması, yük ve yolcu taşımalarının ağırlıklı olarak karayolu ağına yüklenmesine yol açmıştır. Bu durum taşıma türleri arasında dengesiz ve verimsiz bir ulaşım sisteminin oluşmasına sebep olmuştur. VIII. Plan döneminde yurt içi yük taşımacılığında karayollarının payı 2000 yılında yüzde 88,7'den 2005 yılında yüzde 90 seviyesine ulaşmıştır. Sektörde küçük bir

paya sahip olan deniz yolu yük taşımalarının payı daha da azalarak 2005 yılında yüzde 2,8 seviyesine gerilemiştir. Demiryolu ve boru hattı taşımaları paylarını korumuştur. Bu dönemde yurt içi yolcu taşımalarının yüzde 95,2'si karayolu ile gerçekleştirilmiştir. Yurt dışı yük taşımaları denizyolu, yolcu taşımaları ise, havayolu ağırlıklı yapısını korumuştur. Sektör içindeki kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve sektörün bütününe dengeli bir yapıda ele alan politikaların oluşturulamaması sorunu bu dönemde de devam etmiştir. Bu sorunların giderilmesi amacıyla başlatılan Ulaştırma Ana Plânı Stratejisi çalışmaları 2005 yılında tamamlanmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 29).

Türkiye'deki mevcut demiryolu ağı toplam 10.984 km olup bu ağın 8.697 km'si ana hattır. Mevcut demiryolu ağının 2.305 km'si elektrikli ve 2.665 km'si sinyallidir. Demiryolu yoğunluğu açısından Türkiye, AB üyesi ülkelerle karşılaştırıldığında en az yoğunluğa sahip ülkedir. Ana şehirler arasındaki koridorlarda taşımacılık nispeten eskimiş bir altyapı üzerinde sürdürülmektedir. Demiryolu altyapısının en önemli problemi büyük nüfuslu şehirler arasındaki demiryolu hatlarının yüksek hız ve kaliteli servise uygun olmamasıdır. Km başına toplam trafik birimi itibariyle de Türkiye, AB ortalaması olan 3,2'nin oldukça altındadır. Demiryollarında tekel konumunda işletmecilik yapan TCDD'nin yeniden yapılandırılması çalışmalarının yanı sıra yüksek hızlı tren işletmeciliğine geçmek amacıyla Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesinin yapım çalışmaları devam etmekte olup, Ankara-Konya Hızlı Tren projesinin altyapı ihalesi yapılmıştır (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2006: 15).

Liman gelişim kararlarının sağlıklı bilgi ve verilere dayandırılmasını sağlamak üzere 1999 yılında başlatılmış olan Limanlar Ana Plânı çalışması 2001 yılında tamamlanmıştır. Dünya sıralamasında 2000 yılında 18. sırada yer alan Türk deniz ticaret filosu, son yıllarda daha da belirgin olarak yaşanan finansman sorunları ve bayraktan kaçış nedenleri ile 2005 yılında 24. sıraya gerilemiştir. Türkiye'de deniz emniyetinin güçlendirilmesi konusunda AB müktesebatına ve uygulamalarına uyum amacıyla İspanya ile ortaklaşa yürütülen çalışmalar tamamlanmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 29).

Türkiye'nin 2006 yılı başı itibarıyla, trafiğe açık 37 havaalanı bulunmaktadır. 2000 yılında toplam 34,9 milyon yolcu taşınırken, bu sayı 2005 yılında 55,5 milyon yolcuya yükselmiştir. Biletler üzerinden alınan kamu payının düşürülmesi ve özel havayolu

şirketlerinin iç hatlarda uçuşa başlaması yolcu talebini artırmıştır. Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (DHMI) tarafından işletilen havalimanlarındaki yolcu terminallerinde Yap-İşlet-Devret (YİD) modelinin uygulanmasına devam edilmiştir. Atatürk Havalimanı ve Antalya Havalimanı terminallerinin işletilmesi özel sektöre devredilmiş olup, bu yöntemin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. 2005 yılında çıkarılan yasaya rağmen, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü'nün; düzenleme ve denetleme açısından sektördeki büyümeye uyum sağlayacak etkinliğe kavuşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 29).

Trafik kazaları sonucu ortaya çıkan can kayıplarının yanı sıra uğranılan ekonomik kayıplar önemli bir sorun olmaya devam etmiştir. Türkiye'de trafik kazalarından kaynaklanan yolcu-km başına düşen ölü sayısı AB ortalamasının oldukça üzerindedir. 2005 yılı başı itibarıyla köy yolları hariç 62 bin km uzunluğundaki devlet ve il yolunun yaklaşık 4.000 km'si stabilize ve toprak haldedir. VIII. Plân döneminde 170 km otoyol ve bağlantı yolunun yapımı tamamlanmış, İstanbul Büyükşehir Belediyesine devredilen 117 km'lik yol ile birlikte toplam otoyol ağı 1.944 km'ye ulaşmıştır. Devlet ve il yollarında 2003 yılı sonrasında hız kazanan bölünmüş yol yapımları ile toplam bölünmüş yol uzunluğu 5.576 km. artışla 2005 yılında 9.441 km olmuştur. Ağır taşıt trafiğine uygun bitümlü sıcak karışım kaplamalı (BSK) devlet ve il yolu uzunluğu 7.080 km'dir. Yeni bölünmüş yolların büyük çoğunluğu sathi kaplamalı olarak inşaa edilmiş olup BSK'ya çevirme çalışmalarına başlanmıştır. Uluslararası karayolu taşımacılık filomuz, 2004 yılı verilerine göre yaklaşık 32.000 araç ve 1,4 milyon tonluk taşıma kapasitesiyle yılda yaklaşık 2 milyar dolar civarında gelir sağlamakta ve ihracatımızın değer olarak yüzde 40'ını taşımaktadır. AB ülkelerinde araçlarımıza uygulanan geçiş kotası sınırlamaları sorun olmaya devam etmekte, filo kapasitesinin etkin kullanımını engellemektedir (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 29).

Türkiye'de yolcu taşımacılığının yüzde 95'i, mal nakliyatının da yüzde 92'si karayolu ile yapılmaktadır. Ekonominin ağırlığı bu şekilde olduğu ve sosyoekonomik yapıda bu çerçevede geliştiği için demiryolu taşımacılığı da bir türlü istenen seviyede gerçekleştirilememektedir. Bunun sonucunda, maliyeti yüksek ve etkin olmayan bir ekonomik altyapı oluşmaktadır (Görgün, 2004: 62).

Türkiye’de, yurtiçi taşımacılığın ağırlıklı olarak karayolu ile yapılıyor olması ulaştırma ve taşıma maliyetlerini yükseltmektedir. Liman hizmetleri ve kapasitesi yetersiz ve pahalıdır (Kovancılar, 2003: 72).

1.2.3.2. Etkili Bir Haberleşme Sisteminin Varlığı

Temel telekomünikasyon hizmetleri, bir iletim hattı üzerinden sadece taşıma kapasitesi sağlayan hizmetler olarak tanımlanmaktadır. Telefon, telgraf gibi hizmetler bu kapsamdadır. Bu anlamda, temel hizmetlerin sunulduğu şebekeler, telekomünikasyon sistemlerinin kendisidir. Katma değerli hizmetler ise, temel hizmeti biçim, içerik, protokol veya diğer yönleriyle bir işleme tabi tutan bilgisayar uygulamaları ile birleştiren veya aboneye ilâve, farklı veya yeniden şekillendirilmiş bilgi sunan ya da abone ile stoklanmış bilgi kaynağı arasında karşılıklı ilişkiyi sağlayan bilgi yoğun hizmetlerdir. Elektronik posta, veri hizmetleri, bankaların ATM hizmetleri ve video konferans hizmetleri katma değerli hizmetlere örnek olarak verilebilir (İçöz, 2003: 23).

Günümüzde Uydu Haberleşme Sistemleri artık hayatımızın bir parçası olmuştur. Ortalama %99.5'lük yıllık aktif çalışma oranıyla, yaptığımız bilgi alışverişlerinin, evimize gelen televizyon sinyallerinin, gerçekleştirdiğimiz telefon konuşmalarının çoğunda farkında olmasak da altyapı olarak uydu sistemleri kullanılmaktadır. Artan iletişim trafiği, gün geçtikçe daha fazla kanal kapasiteli ve daha hızlı haberleşme sistemlerinin kurulmasına neden olmaktadır. Uydu haberleşme sistemleri saydığımız bu ihtiyaçları karşılayabilecek özelliklere sahip teknolojisiyle gelecekte çok daha yaygın ve spesifik olarak kullanılacaktır (Çelik, 2006: 12).

AB hukuku çerçevesinde, telekomünikasyon unsurlarına erişim hususunda ikili bir sistem gelişmiştir. Sektöre özgü düzenlemeler, açık ağ provizyonu (ONP) çatısı ve ulusal düzeydeki belirli düzenlemeler- çerçevesinde ulusal düzenleyici otoriteler ex-ante (plânlı) olarak davranırlar ve erişimin teknik detayları, muhasebesi ve fiyatlandırılması hususlarında erişim ve ara bağlantı koşullarını ayrıntılı olarak belirlerler. Komisyonun halihazırdaki yorumunda, erişim sorunlarına rekabet kurallarının uygulanması, hakim durumun kötüye kullanılması ve kötüye kullanmayı ortadan kaldırmaya yönelik tedbirlerle ilgili ex-post (gerçekleşen) uygulamalarla sınırlıdır (Topkaya, 2003: 35).

Avrupa Birliği'nin amacı iktisadi ve siyasal entegrasyondur. Telekomünikasyon sektörü bu anlamda sadece tek başına önemli bir sektör olarak değil, aynı zamanda Avrupa Birliği ekonomisinin entegrasyonu ve genişlemesinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Telekomünikasyon; enformasyon devriminin belkemiğini oluşturmakta, endüstriyel verimliliği teşvik etmekte, hizmet sektörünü geliştirmekte ve sanayi ve hizmet sektörü ile piyasalar arasında bir köprü işlevi görmektedir (Erdoğan, ve diğ., 2006: 54).

Telekomünikasyon ve ekonomik gelişme arasında gözlenen pozitif korelasyon telefonun geniş orandaki yaygınlığından sonra artarak devam etmiştir. Özellikle gelişmenin hem ülkeden başlaması hem de ülke içinde eşit bir gelişmenin sağlanabilmesini teminen, Bilişimde Kullanılan En Küçük Bilgi Birimi (BİT) sektörünün yaygınlığı çok büyük bir önem kazanmıştır. Bu anlamda yapılan çalışmalarda ekonomik gelişmenin telekomünikasyona olan etkisi ve tam tersi şeklinde kurulan hipotezlerin sonucundaki yargıların birbirini desteklediği saptanmıştır. Diğer bir çalışmanın sonucunda da telekomünikasyon yatırımlarının GSMH üzerindeki etkilerinin en fazla az gelişmeler ülkeler açısından görüldüğü anlaşılmıştır (Erdoğan, ve diğ., 2006: 61).

Telekomünikasyon sektöründe yaşanan reformun temel taşları; kurumsal yeniden yapılanma, kamu Telekom operatörlerinin ticarî bağımsızlığı, Telekom hizmetlerinin ayrı ayrı sunulması, sağlıklı bir rekabet için altyapı hizmetlerinin sağlanması ve bağımsız regülasyondur. Ancak, yine de telekomünikasyon sektöründe yaşanan reformlarla ilgili olarak çeşitli problemler ortaya çıkmaktadır. Değişen ekonomik, sosyal ve politik koşullarda eski kurumsal düzenlemelerin yetersiz performansı bu sorunların en başında gelmektedir. Eski rejime tabi kamu Telekom tekelleri, bu değişen koşulları yerine getirmekte zorluk çekmektedir. Bununla beraber, radikal teknolojik değişiklikler ve Telekom'un ekonomik büyümedeki merkezi rolü eski düzenin kırılmasında yardımcı olmaktadır (Erdoğan, ve diğ., 2006: 68).

Elektronik haberleşme sektörünün serbestleşmesi yönündeki faaliyetler 2000 yılında Telekomünikasyon Kurumunun kurulmasıyla hız kazanmış ve 2004 yılı başı itibarıyla sektör rekabete açılmıştır. Elektronik haberleşme sektörünün serbestleşmesinin ardından, daha önce Türk Telekom A.Ş. tekelinde yürütölen uzak mesafe telefon hizmetleri ve altyapı işletmeciliği hizmetlerini sunmak üzere yeni işletmeciler

yetkilendirilmiştir. Ayrıca, kablo platform hizmetlerinin sunumuna ilişkin yetkilendirmeler yapılmış olup, yeni hizmetlerin lisanslanmasına ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir. Türkiye’de 2000 yılı itibarıyla yüzde 27,9 olan sabit telefon abone yoğunluğu, 2005 yılı sonunda yüzde 26,3 seviyesine düşmüş, aynı dönemde mobil telefon abone yoğunluğu yüzde 20,5 seviyesinden yüzde 60,5’e yükselmiştir. Mobil telefon piyasasında halihazırda 3 işletmeci faaliyet göstermektedir. E-Dönüşüm Türkiye Projesinin başlatılması ile birlikte kamu hizmetleri sunumunda bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı giderek yaygınlaşmış, vatandaş ve işletmelerin bu teknolojiler konusunda farkındalığı ve hizmet taleplerinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler, İnternete erişim talebini ve bunun sonucunda genişbant altyapısı yatırımlarını önemli ölçüde artırmış, genişbant abone sayısı 2005 yılı sonu itibarıyla 1,5 milyona yükselmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 30).

Türkiye’de telekomünikasyon sektörün önünün açılması ve sektörde yaşanan rekabet sorunlarının çözümlenmesi, yalnızca rekabet otoritesinin etkin müdahalesi ile değil, belirsizliği giderilmiş, açık ve anlaşılır düzenleyici kuralların konularak, bu kuralların etkin bir şekilde uygulanması aracılığıyla sağlanabilecektir (Topkaya, 2003).

Türk telekomünikasyon operatörlerinin küresel arenalarda yerlerini alabilmelerinin yolu ancak ulusal arenada önlerini görebilecekleri bir mevzuat ve adil rekabet politikaları ile güçlenen rekabetçi piyasalardan geçmektedir (Topkaya, 2003).

Telekomünikasyon altyapısı konusunda da en önemli sorun yerel ve uluslararası telefon görüşmesi maliyetleridir. Yerel telefon görüşme maliyetlerinde Türkiye son sırada yer almaktadır (Görgün, 2004: 62).

Türkiye nin en büyük bilişim firması ve sahip olduğu sabit telefon sayısı ile dünya 13.’sü olan Türk Telekom, haberleşme, iletişim ve bilgi iletimi teknolojilerinde çağdaş tüm hizmetleri, hem teknik seviyede hem de hizmet sunumu açısından müşteri memnuniyeti odaklı bir sistem içerisinde sunmaktadır.

1.2.3.3. Elektrik Kaynaklarının Etkili Kullanımı

Günlük faaliyetlerde, ticareti devam ettirmek ve düzenli yürütmek için; uygun fiziksel alt yapının varlığı, yeni yatırımları çekmek ve devam eden yatırım projelerinin devamlılığını sağlamak gerekliliği vurgulanmıştır. Enerji kesintileri, ulaşım aksaklıkları ve yetersiz su kaynağı araştırılan ve iş faaliyetlerini erteleyen firmalar arasında kayıplara sebep olmuştur. Enerji kesintileri aynı zamanda daha güvenilir enerji hizmeti sağlamak için firmaları özel jeneratörlere yönlendirmiştir. Bu küresel açıdan rekabet etmede denenen ticaretin maliyetli bir çözümüdür (Joint Asian Development Bank, World Bank Report, 2005: 46).

Enerji sektörü, temel olarak elektrik ve doğal gaz sektörlerinden oluşmaktadır. Elektrik sektörü; elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve arzının gerçekleştirildiği sektördür. Günümüzde kentleşme, sanayileşme, nüfus artışı vb. faktörler önemli bir girdi durumundaki elektriğe olan ihtiyacı artırmıştır. Elektrik üretiminin başlıca maliyetleri yakıt fiyatları, sermaye maliyetleri, işletme ve bakım masraflarıdır. Üretimin maliyetini etkileyen bir diğer faktör de kullanılan üretim teknolojisidir. Nükleer üretimin yatırım maliyetleri yüksek olmasına rağmen, işletme ve yakıt maliyetleri düşüktür. Su ve fosil yakıtla üretimde de değişken maliyetler düşükken, kömür, doğal gaz ve benzinle üretimin değişken maliyetleri yüksektir (Aktan, ve diğ., 2005).

İlk ticarî nükleer enerji santralinin 1950'lerde devreye girmesinden bu yana nükleer enerji ülkelerin enerji üretim yelpazelerinde yer almıştır, Günümüzde 2006 başı itibariyle 31 ülkede 441 adet nükleer enerji santrali işletme halindedir ve dünyadaki elektriğin %16'sını karşılamaktadır. 24 nükleer enerji santrali inşa halinde ve 41 santral da planlama aşamasındadır. Günümüzde toplam 368 000 MWC kurulu kapasiteye sahip olan ve yapılan iyileştirmelerle kapasite faktörleri gittikçe artan bu santraller baz elektrik yükünün karşılanmasında kullanılarak arz güvenliği açısından önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Dünyadaki, 17 ülke elektriğinin %25'inden fazlasını nükleer enerjiden karşılamaktadır. Fransa, Litvanya, Belçika, Bulgaristan, Macaristan, Slovakya, Güney Kore, İsveç, İsviçre, Slovenya, Ukrayna, Japonya, Almanya, Finlandiya ve ABD nükleer enerjiyi ana enerji üretim kaynağı olarak kullanan ülkelere bazılarının (Güler, 2006).

Kişi başına elektrik tüketimi, yaşam kalitesi ve insanî gelişme açısından önemli bir göstergedir. Bu nedenle, gelişmiş ülkelerde, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre kişi başına elektrik tüketimi ve elektrik hizmetlerine ulaşım imkânları daha yüksektir (Güler, 2006).

Genel anlamda enerji arzı güvenliği, ülkelerin enerjilerini sürekli, ekonomik ve güvenilir olarak sağlamalarıdır. Özellikle enerji İthal eden ülkeler için enerji arz güvenliğinin sağlanması, hayati öneme sahiptir (Güler, 2006).

Enerji maliyetlerinin dış rekabette çok belirleyici olduğu bir süreçte Türkiye, işletmelerin enerji kaynaklarına en yüksek fiyat ödediği bir kaç ülkeden biridir. TEAŞ, TEDAŞ ve BOTAŞ'ın bozulan malî yapıları ve borç stokları elektrik fiyatlarının yükselmesine neden olmaktadır (Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, 2005).

VIII. Plan döneminde, ekonomik büyüme ve nüfus artışı paralelinde birincil enerji ve elektrik enerjisi tüketiminde önemli artışlar kaydedilmiştir. Plân döneminde, birincil enerji tüketimi yıllık ortalama yüzde 2,8 oranında bir artışla 2005 yılı sonu itibarıyla 92,5 milyon ton petrol eşdeğerine, elektrik enerjisi tüketimi ise, yıllık ortalama yüzde 4,6 oranında bir artışla 160,8 milyar kwh'e ulaşmıştır. Ekonominin istikrar kazandığı ve 2001 krizinin etkilerinin hafiflediği 2003 sonrası dönemde ise, bu artışlar daha belirgindir. Bu dönemde birincil enerji tüketimi yıllık ortalama yüzde 5,7, elektrik tüketimi ise yüzde 6,7 oranında büyümüştür (Dokuzuncu Kalkınma Plânı,2006: 25).

VIII. Plân döneminde, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ile bu sektörler rekabete açılmış ve piyasanın düzenlenmesi amacıyla Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) teşkil edilmiştir. Serbestleştirme çalışmalarının ana unsurları; kamunun elektrik ve doğal gaz sektöründe, iletim haricinde, yatırımcı rolünden tedricen arınması ve mülkiyetindeki tesisleri özelleştirmesi, gerekli yatırımların rekabetçi bir piyasa ortamında özel sektör tarafından yapılması ile kamunun düzenleyici konumunu güçlendirmesi ve arz güvenliğini temin etmesidir. 4628 sayılı Kanunun uygulanmasında görülen yetersizlikleri gidermek ve serbest piyasaya dönüşüm çalışmalarını koordine edip, hızlandırmak amacıyla 2004 yılında Elektrik Enerjisi Sektörü Reformu ve Özelleştirme Stratejisi Belgesi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Bu belge çerçevesinde önerilen bir "geçiş

süreci” içinde elektrik dağıtım ve üretim tesislerinin özelleştirilmesi ve arz güvenliği konusunda alınacak tedbirler başta gelmek üzere yapılması gerekli çalışmalar bir programa bağlanmış, sorumlu ve ilgili kuruluşlar belirlenmiştir. Öncelikle, Azerbaycan olmak üzere, Hazar havzasında üretilen petrolün boru hattı ile Gürcistan üzerinden Ceyhan’daki bir terminal üzerinden tankerlerle Dünya pazarlarına ulaştırılması için geliştirilen 50 milyon ton/yıl kapasiteli Bakü-Tiflis 26 Ceyhan Ana İhraç Boru Hattı projesi 2006 yılında tamamlanmıştır. Rusya Federasyonu ile yapılan anlaşma çerçevesinde yılda 16 milyar metreküp doğal gaz taşıyacak olan 501 km uzunluğundaki Samsun-Ankara Doğal Gaz İletim Hattı tamamlanarak 2003 yılından itibaren bu hattan gaz alımına başlanmıştır (Dokuzuncu Kalkınma Plânı, 2006: 26).

Türkiye’de enerji fiyatları, karşılaştırmalı olarak Çizelge 1.9’da gösterilmektedir.

Çizim:1.9.Enerji Fiyatları (2004)

Ülkeler	Enerji fiyatları
1 Çin	7,01
2 Rusya	6,75
3 Almanya	4,61
4 Slovakya	3,56
5 Polonya	3,52
6 Çek Cumhuriyeti	3,40
7 Slovenya	3,11
8 Brezilya	3,11
9 Estonya	3,04
10 Malezya	2,86
11 Macaristan	2,52
12 Hindistan	2,25
13 Portekiz	2,02
14 Arjantin	1,55
15 İrlanda	1,51
16 Türkiye	0,17

Kaynak: Tuğrul Görgün, 2004, “Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları”, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 60.

Çizelge 1.9 incelendiğinde; Türkiye enerji koridorlarında yer alan bir ülke olmasına rağmen, enerji sıkıntısı çeken, dünya standartlarına göre az enerji tüketen, tükettiği enerjiyi pahalıya mal eden bir ülke konumundadır. Yapılan etkin olmayan enerji yatırımları ve pahalıya mal olan projeler Türkiye’de hem dolaylı olarak üretim maliyetlerini hem de genel refah seviyesini düşürmektedir. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) ile piyasanın serbestleşmesine dayalı düzenlemelerle maliyetlerin aşağı çekileceği düşünülmektedir. Halihazırda, enerji üretimi ve maliyet yapısı

Türkiye'nin en zayıf yanlarından biri olarak gözükmektedir. Varil başına ham petrol fiyatlarının 50 doların üstüne çıktığı bir ortamda, Türkiye'de petrol arama faaliyetlerine maliyet-fiyat ilişkisi açısından destek olmaktadır. Petrol bulunmasında başarılı sonuçlar alınması petrol ithal yükünde kısmen de olsa fayda sağlayacaktır (Görgün, 2004: 60).

1.2.3.4. Su Kaynaklarının Etkili Kullanımı

Günümüzde hızlı sanayileşme ve globalleşme ile birlikte sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve çevre sorunları, su ve kanalizasyon hizmetleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmakta sonuçta dünya genelinde temiz içme suyuna ulaşma imkânı giderek daralmaktadır (Aktan, ve diğ., 2006).

Dünyadaki toplam su miktarı 1,4 milyar km³ olup, bu suyun %97,5'i tuzlu su, geriye kalan %2,5'i tatlı su kaynaklarından oluşmaktadır. Tatlı suların da ancak %0,3'ü göllerde, akarsularda, barajlarda ve göletlerde bulunmaktadır. Dünyamızda 1,4 milyar insan yeterli içme suyundan yoksundur. 2,3 milyar kişi sağlıklı suya hasrettir ve yılda 7 milyon kişi su ile ilgili hastalıklardan ölmektedir. Dünyada kişi başına su tüketimi yılda ortalama 800 m³ civarındadır. Suyun en verimli şekilde değerlendirilmesi İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamıştır. Savaştan sonra insanların beslenme ve giyinme gibi gereksinimlerinin artışı topraktan daha fazla yararlanmayı zorunlu hale getirmiş ve bunun da etkin sulama ile sağlanabileceği sulama yatırımlarına öncelik verilmiştir. Türkiye'de de modern anlamda sulama projelerinin geliştirilmesi, 1950'li yılların başında DSİ ve TOPRAKSU gibi kamu kurumlarının kurulması ile büyük bir hız kazanmıştır (Atalık, 2006).

Dünyanın dörtte üçü tatlı sularla kaplı olmasına rağmen, insanlar bu suyun sadece %2,5'ini oluşturan tatlı su kaynaklarını kullanmakta olup, bu da gıda üretiminde değerlendirilmektedir. Suya olan talep her geçen gün artmaktadır. Sosyo-ekonomik kalkınma ve sağlıklı bir ekosistemin devamı için su vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Nüfus artışı ve ekonomik nedenlerle daha fazla oranda yeraltı ve üstü suyunun evlerde, tarım ve endüstriyel alanda kullanılması su kaynakları üzerindeki baskıyı artırmakta, su kaynaklarını paylaşanlar arasında gerilime ve çatışmaya yol açıp, çevre üzerinde aşırı derece baskı oluşturmaktadır (Ayub, 2007).

Günümüzde artan nüfus, sanayileşme, ekonomik gelişmeler ve şehirlere göç nedeniyle, sınırlı olan su kaynakları üzerindeki baskı giderek artmakta ve mevcut su kaynaklarının en verimli şekilde kullanılmasının önemi giderek artmaktadır (Ceylan, 2006: 1).

Hem ekolojik dengenin korunması, hem de insan topluluklarının sürdürülebilir gelişiminin sağlanması için, su ve toprak kaynaklarının bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçları karşılayabilecek en akılcı bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bugün yeryüzünde en çok yararlanılan yenilenebilir su kaynağı akarsulardır (dünyada yenilenebilir su rezervi yılda yaklaşık 42.750 km³ olarak tahmin edilmektedir). Akarsuların aşırı ve plansız kullanımlarının olumsuzluklarına örnek vermek gerekirse, Aral Gölü'nü besleyen Amu Derya ve Siri Derya nehirlerinin aşırı ve plansız kullanımları, bu gölün oldukça küçülmesine yol açmış, bundan dolayı da 20 balık türü ortadan kalkmış ve balıkçılığın bitmesine neden olmuştur. Kurak mevsimler boyunca yararlanabilmek ve küresel ısınmanın Türkiye üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilmek amacıyla, elbette akarsularımız üzerindeki baraj ve özellikle de gölet sayısını arttırmamız gerekmektedir. Nüfusu hızla artan İstanbul'da önemli su rezervuarları olan Elmalı Barajı ile Küçükçekmece Gölü çevrelerinin yoğun yerleşim ve sanayi alanına dönüşmesi sonucu bu kaynaklar kullanma suyu olarak dahi şehre verilememektedir. (Atalık, 2006).

Su kaynakları miktar ve kalitesinde gün geçtikçe kötüye gitme meydana gelmektedir. Genel olarak, değişen talepler bazı ülkelerde kişi başına talebin düşmesine rağmen, mevcut kaynaklar üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Su yönetiminin hedefleri ve süreçleri de değişmektedir. Bir çok ülkede, "sürdürülebilir" su yönetimine ve su çevresinin ihtiyaçlarına yönelik bir hareket ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 1992'de düzenlenen Uluslararası Su ve Çevre Konferansı'nda kabul edilen Dublin Beyanatı su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını özendirmek ve mevcut kaynakların bozulmasını önlemek amacıyla yayınlanmıştır (Şen, 2006: 4).

AB Su Çerçeve Direktifi'nde "Bütüncül Havza Yönetimi" olarak tanımlanan su kaynakları yönetimi anlayışı Türkiye'deki su kaynakları yönetimi anlayışındaki önceliklerle tam anlamıyla örtüşmemektedir. AB'nin önde gelen ülkeleri su kaynakları geliştirme projelerinin büyük bölümünü tamamlamış ve su kaynakları yönetiminin bir diğer safhası olan mevcut kaynakların daha etkin kullanılması, talep yönetimi ve

çevresel etkilerin giderilmesi aşamalarına geçmişlerdir. Bu durum da su kalitesi odaklı bir Su Çerçeve Direktifi'nin ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. Türkiye sosyo-ekonomik kalkınmaya yönelik makro hedefleri doğrultusunda ve hızla artan içme suyu, enerji ve tarım suyu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik su kaynaklarını geliştirme faaliyetlerini tamamlayamamıştır (YAYED, 2006).

Çorak araziler Türkiye yüzölçümünün %2'sine, toplam işlenen tarım arazilerinin %5.48'ine, ekonomik olarak sulanabilen 8.5 milyon hektar arazinin %17'sine eşittir. Türkiye'de toplam çorak alanların %74.2'si tuzlu, %25.5'i tuzlu-alkali ve %0.5'i ise alkali topraklardan oluşmaktadır. Gerek toprak kaynaklarının korunması, gerekse entansif tarımsal üretim sağlanması açısından değerlendirildiğinde, sulanabilir arazi miktarının yaklaşık % 20' sinin sahip olduğu elverişsiz koşulların iyileştirilmesi ve ortadan kaldırılmasına yönelik araştırmaların birincil öneme sahip olduğu bilinmektedir (Kırklareli Atatürk Toprak ve Su kaynakları Araştırma Enstitüsü, 2006).

Küresel su sorunundan Türkiye de etkilenecektir. Son verilere göre, Türkiye'de kişi başına düşen kullanılabilir su miktarı yıllık 1.500 m³' tür. Nüfus artışı sonucu 2030 yılında bu oranın yaklaşık 1.000 m³'e gerileyeceği tahmin edilmektedir. Bu tahmin ancak mevcut kaynakların hiç zarar görmeden ileriki yıllara aktarılması durumunda geçerli olacaktır. Sanayileşmiş ve su sıkıntısı çekilmeyen bir şehirde, bir kişi sadece kullandığı sifon aracılığıyla günde yaklaşık 50 litre su harcamaktadır. Oysa, dünya genelinde her altı kişiden biri, yani 1.1 milyar insan, BM tarafından bir kişinin günlük içme, yemek pişirme ve temizlik gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gerekli olduğu belirtilen 20-50 litre suya dahi zorlukla ulaşmaktadır. Dünyada her beş kişiden biri su kıtlığı nedeniyle sağlıklı bir ortamda yaşamakta, her gün dünya genelinde 3.800 çocuk temiz içme suyu bulunamadığı ve gerekli sağlık önlemleri alınamadığı için ölmektedir (Ayub, 2007).

Sonraki bölümde, çalışmamızın uygulama bölgesi olan Aydın İlinin yatırım iklimi potansiyelini oluşturan faktörler üzerinde ayrıntılı olarak durulacak ve İlin yatırım ikliminin halihazırda ne durumda olduğu tartışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YATIRIM İLKİMİ YAPISI YÖNÜNDEN AYDIN İLİ

2.1. AYDIN İLİNİN YATIRIM İKLİMİ POTANSİYELİNİ OLUŞTURUCU VE BAŞARISINI ARTTIRICI NİTELİKLERİ

2.1.1. Aydın İlinin Coğrafi Yapısı

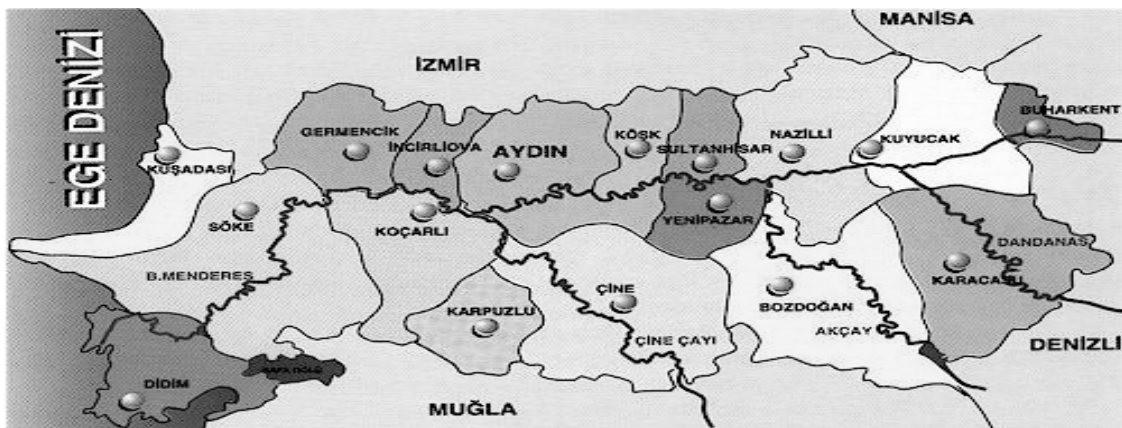
Aydın ili, Doğu Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu ülkelerinin tam ortasında yer alan Türkiye'nin tarım, sanayi ve dış ticaret ile turizm faaliyetlerinin bir arada bulunduğu, ekonomisi en gelişmiş bölgelerden olan Ege Bölgesi içinde yer almaktadır (Güngör, 200:105).

İl, 37°-44' ve 38°-08' kuzey enlemleri ile 27°-23' ve 28°-52' doğu boylamları arasındadır. İlin batısında Ege denizi, kuzeyinde İzmir ve Manisa, doğusunda Denizli, güneyinde Muğla illeriyle komşudur. İlin yüzölçümü 8.007 km²'dir. İl bu yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %1'ini kaplamaktadır (Genç, 2000: 5).

Aydın ilinin kuzeyi ve güneyi engebeli arazilerden oluşur. Kuzeyde Aydın Dağları, güneyde Mentеше Dağları yer almaktadır. Bu iki dağlık bölüm arasında Büyük Menderes ovası yer alır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 11).

İlin siyasî haritası Şekil 2.1'de gösterilmektedir.

Şekil:2.1. Aydın İli Siyasî Haritası

Kaynak: Türk Telekom, 1- (08.01.2007), “Bereketin, Uygarlıkların, Yiğitlerin Diyarı”, Aydın İl Müdürlüğü, <http://www.ttaydin.telekom.gov.tr/aydinil.asp>.

Aydın ilinin yüz ölçümünün %64'e yakını dağlarla, %15'i platolarla, %21'i ovalarla, dağ ve platoların çoğu ise ormanlarla kaplıdır. Aydın ovası 24.000 km²'lik bir alanı kapsamakta olup, tarım için oldukça verimli bir yapıya sahip bulunmaktadır. Ovanın denizden yüksekliği 40 m'dir (Güngör, 2001:106). Büyük Menderes Vadisi'nin kuzey ve güney bölümlerinde iki dağ sırası yer alır. Kuzeydeki dağların sıraları Afyon-Dinar yakınlarında başlar ve Aydın'ı kat ederek Ege Denizinde son bulur. Genel adı Aydın Dağları olan bu dağların uzunluğu 300 km'dir. Aydın Dağları'nın en yüksek tepeleri Karlık (1.723 m), Karadağ (1.353 m), Oyluk (1.460 m) ve Malgaç'dır (1.343 m). İlin güney bölümünde ise, Menteşe Dağları adıyla bilinen dağlar yer alır. Menteşe Dağları üzerindeki başlıca yüksek kesimler, Karıncalı Dağı (1.703 m) ile Madranbaba Dağı'dır (1.618 m) (Ateş, ve diğ., 2001: 3).

İlin sınırları içinde büyük küçük birçok akarsu mevcuttur. Afyon il sınırları içerisinde doğup, il sınırlarından Ege Denizi'ne dökülen Büyük Menderes Nehri'nin toplam uzunluğu 435 km'dir. Aydın İli içindeki uzunluğu 170 km'dir. Çine Çayı, Akçay ve Dandalaş çaylarının sularını toplayarak Ege Denizi'ne dökülür. Bu iki yan kolun dışında yaz ve kış aylarında debileri değişen bir çok dere mevcuttur. Bu akarsuların yağış havzasının büyüklüğüne ve yağın yağışın şiddetine göre zaman zaman debileri yükselerek akmakta oldukları yatak dışarısına taşarak taşkın etkisi yaratmaktadırlar (Güngör, 2001:105).

Aydın iline ait coğrafi bilgiler Çizelge 2.1'de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.1. Aydın İline Ait Coğrafi Bilgiler

Yüzölçümü	: 8007 km ²
Rakım	: 65 m
İl'in En Yüksek Noktası	: 1891 m
Kıyı Şeridi Uzunluğu	: 150 km
Ortalama Sıcaklık	: 18° C / yıl
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	: 81 gün / yıl
Ortalama Yağış Miktarı (mm)	: 678 mm / yıl
Tarım Arazisi	: 395.494 ha
Orman Arazisi	: 298.000 ha
Göl Bataklık	: 14.271 ha
Çayır Mera	: 47.466 ha
Sulanabilir Arazi	: 252.486 ha
Yer Üstü Su Kaynağı	: 3 milyon 800 bin hm ³
Yer Altı Su Kaynağı	: 292 milyon hm ³

Kaynak: Aydın Ticaret Odası, 4- (08.01.2007), "Tarih ve Coğrafi Yapısı", http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_tarih

Aydın ili, coğrafî yönden bölgenin merkezi konumunda bulunması, kara ve demir yolunun buradan geçmesi, verimli toprakları olması, hızla gelişmekte olan sanayiye sahip olması ve bir üniversitesinin bulunması sebebiyle bir çok alanda gelişmiş bir ildir (Güngör, 2001: 105).

Deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 65 metre olan Aydın'da, Akdeniz iklimi görülmektedir. Yazları sıcak ve kurak kışları ılık ve yağışlıdır (Ateş, ve diğ., 2001: 4). En yağışlı dönem kıştır. Yaz dönemi yok denecek kadar az yağış almaktadır. Kar yağışı ender görülmektedir. Aydın, özellikle batıdan gelen hava akınlarına açıktır. Rüzgar yönü daha çok doğu – güneydoğu'dur. Bunu, güneybatı (lodos) ve batı rüzgarları izler (EGEV, 2007).

Ortalama sıcaklık 17.6°C, ortalama yağışlı gün sayısı 80.6, ortalama yağış miktarı 657.7 mm/yıl'dır. Yağışın en çok görüldüğü aylar kış ayları (Aralık, Şubat, Mart) olup, yazın yağış yok denecek kadar azdır (EGEV, 2007).

Ege bölgesi uzun yıllar iklim verileri Çizelge 2.2'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.2. Ege Bölgesi Uzun Yıllar İklim Verileri

İstatistiki Bölge Birimleri	Ortalama Sıcaklık (oC)	Maksim. Sıcaklık (oC)	Minim. Sıcaklık (oC)	Ortalama Güneşli Gün Sayısı	Ortalama Donlu Gün Sayısı	Ortalama Toplam Yağış (mm)	Ort.Bağıl Nem(%)
İzmir	17,8	43	-5	157,2	14,4	685,8	62
Aydın	17,6	44,6	-5,2	197,7	33,6	627,2	62
Denizli	16,1	42,4	-10,5	158,7	53,9	557,5	61
Muğla	14,9	41,6	-9,9	177,2	55,1	1.161,50	64
Manisa	16,9	45,1	-8,9	152,5	46	701,6	60
Afyonkarahisar	11,2	39,8	-19,4	113,6	115,2	417,5	64
Kütahya	10,6	39,5	-21,5	99,4	117,7	548,5	63
Uşak	12,5	40,2	-15,4	156,4	91,1	532,7	65

Kaynak: Yılmaz, E., Keskin, Ş., Taşcı, B. "Tr3 Ege Bölgesi Tarım Master Planı", Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, http://www.tarim.gov.tr/sanal_kutuphane/Ege_master.pdf.

Çizelge 2.2 incelendiğinde; Kütahya ilinde ortalama sıcaklığın 10.6, maksimum sıcaklığın 39.5, minimum sıcaklığın -21.5, ortalama güneşli gün sayısının 99.4, İzmir ilinde don olayının gerçekleştiği ortalama gün sayısının 14.4, Uşak ilinde ortalama toplam yağış miktarının 532.7 mm, Manisa ilinde ortalama bağıl nem oranının 60 birim olduğu görülmektedir. Verilerin en yüksek olduğu iller ve gerçekleşen değerleri şu şekildedir. İzmir ilinde ortalama sıcaklığın 17.8 ve minimum sıcaklığın -5, Aydın ilinde

maksimum sıcaklığın 44.6, Muğla ilinde ortalama güneşli gün sayısının 177.2 ve ortalama toplam yağış miktarının 1.161.5, Kütahya ilinde ortalama donlu gün sayısının 117.7, Uşak ilinde ortalama bağıl nem oranının 65 olduğu görülmektedir.

İl topraklarının %40'a yakın kısmı maki ve ormanlarla kaplıdır. 806.715 hektar mera ve çayır, 250.000 hektar orman, 6.722 hektar göl ve bataklık, 109.600 hektar tarıma uygun olmayan toprak mevcuttur (Güngör, 2001: 108). Ormanlar; çam, meşe, çınar, dişbudak, ıhlamur ve kestane ağaçlarından oluşmasına rağmen, aynı zamanda Akdeniz yöresinin bitki örtüsü olan sert yapraklı ve kuraklığa dayanıklı bodur bitkiler de görülür (Ateş, ve diğ., 200: 3).

Sanayi sektörünün hammaddesini oluşturan kaynakların önemli kısmını yer altı servetleri teşkil eder. Sanayinin gelişmesinde, hammaddenin yerel alandan tedarik edilmesi, maliyetlerin düşmesine sebep olacağından, önemli bir avantaj olarak görülür.

Bu açıdan Aydın, bazı yer altı kaynaklarına sahip olması özelliği nedeniyle varlıklı ve avantajlı kabul edilse bile, bu kaynakların bir kısmı ekonomik değer ifade etmezler. Aydın'ın en önemli yer altı zenginliği jeotermal enerji kaynaklarıdır (EGEV, 2007). Birçok yöremizde olmakla birlikte özellikle Germencik-Ömerbeyli jeotermal sahası 230°C ile Türkiye'de en yüksek sıcaklığa sahip jeotermal enerji sahasıdır. Ayrıca, potansiyel bakımından da ülkemizin en zengin jeotermal alanıdır (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

Germencik-Ömerbeyli jeotermal sahası: 230°C ile Türkiye'de en yüksek sıcaklığa sahip jeotermal enerji sahasıdır. Ayrıca, potansiyel bakımından da ülkemizin en zengin jeotermal alanıdır. Jeotermal alanlarda çıkan su derecesi Germencik Ömerbeyli'de 100°C-230°C, Aydın Ilıcabaşı'nda 102°C, Gümüşköy'de 57°C, Davutlar'da 65°C, Germencik Alangüllü'de 56°C-61°C, Sultanhisar Salavatlı'da 162°C-150°C şeklindedir (EGEV, 2007).

Aydın - Salavatlı Jeotermal Alanı: 1987 yılında sahada iki derin kuyu açılmıştır. 1.510 m derinlikteki ilk kuyudan 162°C sıcaklıkta 300 ton/saat buhar - sıcak su. 962 m derinliğindeki ikinci kuyudan ise, 171°C sıcaklığında buhar - sıcak su üretilmiştir. (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 30) Özel sektöre ait 8.5 Megawatt gücünde Jeotermal elektrik santralinin montajı tamamlanmış, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan elektrik üretimi lisansını almış ve 2006 Şubat ayı sonunda deneme üretimine geçilmesi

planlanmıştır. Yine Germencik ilçesinde özel sektörcce 100 Megawatt Gücünde Jeotermal Elektrik Santrali kurulumu için çalışmalar sürdürülmekte ve 2007 yılı sonunda elektrik üretimine geçilmesi amaçlanmaktadır (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Germencik (Aydın) Jeotermal Alanı: Sahada bugüne kadar derinlikleri 285–2.398 m arasında değişen toplam 9 adet kuyu açılmıştır. Kuyularda ölçülmüş sıcaklıklar 200–232 °C arasındadır. Sahada 25.2 MW kapasiteli bir jeotermal santral kurulması için Gürmat Elektrik Üretim A.Ş. tarafından EPDK’dan üretim lisansı alınmıştır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 30).

Aydın - Yılmazköy Jeotermal Alanı: Sahada ilk kuyu 2000 yılında 1501 m derinliğinde açılmış ve 142°C rezervuar sıcaklığı ölçülmüştür. Yeni teknolojilerin kullanılması halinde bu sahadan elektrik üretmek mümkün görülmektedir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 30).

Aydın’ın sahip olduğu jeotermal enerji kaynakları ve sahip olduğu potansiyel Çizelge 2.3’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.3. Aydın Jeotermal Enerji Kaynakları Rezervi (2006)

Yeri	Sıcak	Debi	Potansiyel	Kullanım Şekli
İlicabaşı	85-100°C	7 Litre/s	1.900.000 Wt	Kaplıca suyu olarak
Ömerbeyli	200-230°C	725 Litre/s	594.830.000 Wt	Enerji, ısıtma, sanayi
Bozköy	59°C	1 Litre/s	100.000 Wt	Kaplıca suyu olarak
Germencik	90°C	2,5 Litre/s	600.000 Wt	Kaplıca suyu olarak
Salavatlı	167-172°C	98,3 Litre/s	53.790.000 Wt	Enerji, ısıtma, sanayi
Gümüş	35°C	6 Litre/s	-	Kaplıca suyu olarak
Kuşadası	50°C	-	-	Kaplıca suyu olarak

Kaynak: Aydın Ticaret Odası, 5- (2006), Aydın, “Aydın’daki Ticari Hayatın Durumu”, Aydın, http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_tarih

Çizelge 2.3 incelendiğinde; Aydın İlinin, jeotermal enerji bakımından çok zengin olduğu görülmektedir. Sondajlardan, büyük basınçla fışkıran yüksek sıcaklıktaki buhar, seraların ısıtılmasında ve elektrik üretiminde kullanılmaktadır (Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı, 2007).

İlin önemli maden varlıkları arasında, linyit ve zımpara taşı öncelikli paya sahiptir. Diğer maden varlıkları ise, altın, civa, demir, feldspat, kuvars, kükürt, uranyum, tuğla-kiremit hammaddesi şeklindedir. İlde çıkarılan madenlerden linyit, yakıt ihtiyacına karşılık kullanılmaktadır (Azazi, 2003: 84).

Türkiye’de üretilen feldspat madeninin %95’i Aydın ili Çine ilçesi ve Muğla ili Milas ilçesi arasındaki dağlık bölgeden çıkarılmaktadır (Azazi, 2003: 84). Madenin kamyon ve turlarla İzmir Limanına taşınarak ihraç edilmesi birim fiyatını artırmaktadır. Bu nedenle, Çine ilçesinde yoğun olarak üretilen madenin ucuz şekilde taşınarak maliyetinin düşürülmesi ve ihracat üstünlüğü elde edilebilmesi bakımından Çine ilçesinden Aydın merkezine demiryolu yapımı ilin maden potansiyelinin değerlendirilmesi yönünden önem taşımaktadır (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

Çine; cam, seramik ve porselen yapımında kullanılan sodyum feldspat üretim ve rezervinde dünya lideridir. Yine seramik, porselen ve emaye yapımında kullanılan potasyum feldspat ile cam, seramik, porselen, emaye, filtre sanayi, boya ve suni mermer yapımında kullanılan kuvars da dünyanın en kaliteli kuvarsıdır. İlçenin kuvars ve feldspat madenlerinin rezervinin 60 Milyon Ton civarında olduğu bilinmektedir. Söz konusu minerallerde Kaltun Madencilik A.Ş. ve Çine Ak maden A.Ş. yörenin en büyük rezervlerine sahiptir (Çine Ziraat Odası, 2007).

İlin en büyük gölü Bafa gölü olup, Büyük Menderes Deltası’nın güneydoğusundadır. 91 km² yüzölçümlü gölün 65 km²’si Aydın, 26 km²’si Muğla sınırları içindedir. Suyu tatlı olduğundan tatlı su balıkları sazan, levrek, kefal gibi balık türleri yaşarlar. Bafa Gölü, Büyük Menderes deltası’nın sahip olduğu eko sistem özelliklerini bünyesinde barındırmakta ve nesli tehlike altında olan bir çok kuş türüne üreme ve kışlama ortamı yaratmaktadır. Bölgede gözlemlenen başlıca kuş türleri; tepeli pelikan, cüce karabatak, deniz kartalıdır (Güngör, 2001:s.109). Söke-Milas-Bodrum yolu Bafa gölünün kenarından geçmektedir. İldeki diğer göller ise, Samson dağı etekleri ile Menderes deltasının ayırım yerinde 4 km²’lik alanı kaplayan Karina gölü ile Bafa gölünün kuzeyindeki ovada yer alan Azap gölüdür (Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı, 2007).

İlde ön plana çıkan kaplıcalar ise, Germencik Alangüllü Kaplıcaları; Germencik’in 10 km kuzeyinde 150 metre yükseklikte bir ormanlık alandadır. Yüzey suyu sıcaklığı 65°C’dir. Çeşitli hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir. Otel ve banyolu pansiyonlar şifa arayanlara hizmet vermektedir. Germencik gümüş Kaplıcaları; Ortaklar Kasabasına 6 km uzaklıktadır. Suları depremlere bağlı olarak artar veya azalır. Yüzey suyu sıcaklığı 45°C’dir. İki özel olan toplam altı banyosu vardır. Çeşitli hastalıklara iyi geldiği bilinmektedir. Germencik Çamur Kaplıcaları; Alangüllü Kaplıcası üzerinde İlçeye 10 km uzaklıktadır. Bileşiminde demir bulunan kaynağın yüzey suyu sıcaklığı 67°C’dir.

Sert zeminden geldiğinden kükürt ve hidrojen içermez. Ayrıca il merkezine çok yakın olan İmamköy Ilıcaları, Kuşadası İçmeler, Kızıldere Kaplıcaları, Davutlar Kaplıcaları yüzey su sıcaklıkları ortalama 45°C ile pek çok hastalık için kullanılmaktadır. Ancak bu alanlar oldukça bakımsız ve yerel yönetimlerin dar imkânları ile hizmet vermektedir (Güngör, 2001:110).

2.1.2. Aydın İlinin Sosyal ve Demografik Yapısı

Aydın ili, gecekondulaşmanın olmadığı nadir illerden biri olup, tarım ve turizmin gelişmiş olduğu bir ildir. Son yıllarda sanayi sektörü de önemli aşamalar geçirmiştir ve gelişme süreci artan bir hızla devam etmektedir. Çalışan nüfusun yarıdan fazlası tarım kesiminden geçimini sağlamaktadır. Yöre halkının kültür seviyesi ülkenin genel durumuyla kıyaslandığında yüksek düzeydedir (Aydın Ticaret Odası, 3- 2007).

2005 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Aydın nüfusu 951.757 kişidir. Nüfusun 493.114'ü şehirlerde, 458.643'ü ise, kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Şehirleşme oranı % 52, yıllık nüfus artışı % 8.8'dir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 13).

Nüfusun ilçeye göre dağılımı Çizelge 2.4'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.4. Nüfusun İlçelere Göre Dağılımı (2000)

İlçeler	Toplam Nüfus	Kent Nüfusu	Köy Nüfusu	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (1km ² 'ye düşen insan sayısı)
Merkez İlçe	208.341	143.267	65.074	584	357
Bozdoğan	35.190	8.300	26.890	849	41
Buharkent	12.984	7.074	5.910	121	107
Çine	53.770	17.867	35.903	957	56
Didim	37.395	25.699	11.696	402	93
Germencik	46.821	11.596	35.225	404	116
İncirliova	40.733	17.548	23.185	181	225
Karacasu	21.980	5.915	16.065	781	28
Karpuzlu	13.207	2.318	10.889	272	49
Koçarlı	37.167	8.927	28.240	471	79
Köşk	25.321	8.349	16.972	188	135
Kuşadası	65.765	47.661	18.104	264	249
Kuyucak	31.094	7.282	23.812	468	66
Nazilli	145.963	105.665	40.298	664	220
Söke	137.739	62.384	75.355	954	144
Sultanhisar	22.795	6.256	16.539	267	85
Yenipazar	15.492	7.006	8.486	180	86
Toplam	951.757	493.114	458.643	8.007	119

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve diğ., “Aydın Ticaret Odası Stratejik Plânı” Temmuz, Aydın, 2006, s.13.

Çizelge 2.4 incelendiğinde; il’e bağlı 16 ilçeden Nazilli ilçesi 145.963 kişilik nüfusu ile en fazla nüfusa, Buharkent ilçesi ise 12.984 kişilik nüfusu ile en az nüfusa sahip ilçelerdir. Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen bir km² ‘ye düşen kişi sayısı, il genelinde 119 ve il merkezinde 357 iken, ilçelere göre, 28 ile 249 kişi arasında değişmektedir. Yüzölçümü büyüklüğüne göre, ilk sırada yer alan Çine ilçesinde nüfus yoğunluğu 56, ikinci sırada yer alan Söke ilçesinde 144 kişi olurken, yüzölçümü en küçük olan Buharkent ilçesinde nüfus yoğunluğu 107 kişidir.

1927-2000 döneminde Aydın ilinin nüfusu sürekli artış göstermiştir. Aydın ilinde en düşük yıllık nüfus artış hızı %08.8 ile 1940-1945 döneminde ve en yüksek yıllık artış hızı ise %42.2 ile 1950-1955 döneminde gerçekleşmiştir. 1990-2000 döneminde ise ilin yıllık nüfus artış hızı %14.2’dir.1927 yılında Aydın ili ülke nüfusu içinde %1,6’lık bir paya sahip iken, 2000 yılında yaklaşık %1,4’lük bir paya sahip olmuştur (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 2- 2002: 35).

Merkez ilçeye birlikte 17 ilçenin yönetim merkezi olan Aydın İlinde 54 belediye, 488 köy ve 262 mahalle kuruluşu mevcuttur. İlde elektriksiz, telefonsuz köy

bulunmamaktadır. İl genelinde 488 köyden 475 köyün suyu yeterli, 11 köyün suyu yetersiz, 2 köy (Kuyucak ilçesi Yeşildere, Söke ilçesi Köprüalan köyleri) su kaynağı olmadığından susuzdur. Bu köylerin suya kavuşturulması için çalışmalar sürdürülmektedir. Suyu yeterli köylerden 458'i şebekeli, 17'si çeşmeli sistemden yararlanmaktadır (Köse, 2007).

Aktif nüfusun % 30'u ticaret, % 28'i tarım, % 12'si inşaat , % 9'u imalat sanayi , % 8'i devlet hizmetleri ve geri kalan % 13'ü ise diğer işlerde çalışmaktadır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

İl nüfusunun yaklaşık %45'i kentlerde yaşamaktadır. Yarıdan çoğunu oluşturan kırsal nüfusun başlıca uğraş alanı tarımdır. Aydın; incir üretiminde %60 payla Türkiye'de birincidir. Türkiye zeytin üretiminin %25'ini Aydın karşılamaktadır. Türkiye pamuk üretiminin %46'sını Aydın karşılar. Türkiye kestane üretiminin %42'si Aydın ilinde gerçekleştirilir. Tütün, susam, ayçiçeği, mısır üretiminde de Türkiye'nin önemli illerindedir (Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı, 2007).

Aydın'ın eğitim durumunu incelediğimizde; mevcut eğitim kurumları, bu kurumların sahip oldukları öğretmen ve okul sayıları bakımından yeterli bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. İlköğretim kademesi hariç, Türkiye ve Ege ortalamalarının altında okullaşma oranlarına sahiptir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 15).

Eğitim alanında Aydın ili, OKS ve ÖSS'de son yirmi yıldan bu yana en başarılı iller arasında yer almaktadır. İlin 2005 ÖSS'de hem sayısal hem sözelde birinci, 2006 yılında ise sözelde birinci, eşit ağırlıkta ikinci olması bu durumun göstergelerindedir (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Genel ve mesleki teknik liseler okul, öğrenci, öğretmen ve şube sayıları, 2004-2005 öğretim yılı verileri Çizelge 2.5'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.5. Genel ve Mesleki Teknik Liseler Okul, Öğrenci, Öğretmen ve Şube Sayıları, 2004-2005 Öğretim Yılı

		BİRİM	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE TOPLAMI	BÖLGE %
			Aydın	Denizli	Muğla			
GENEL LİSELER	OKUL	ADET	38	45	32	115	2.990	3,85
	ÖĞRENCİ	KİŞİ	20.907	19.552	15.865	56.324	1.685.025	3,34
	ÖĞRETMEN	KİŞİ	1.363	1.313	1.063	3.739	93.209	4,01
	ŞUBE	ADET	791	816	539	2.146	51.215	4,19
MESLEKİ TEKNİK LİSELER	OKUL	ADET	65	52	55	172	3.847	4,47
	ÖĞRENCİ	KİŞİ	15.485	14.175	10.422	40.082	1.036.494	3,87
	ÖĞRETMEN	KİŞİ	1.437	1.216	914	3.567	74.405	4,79
	ŞUBE	ADET	667	625	450	1.742	37.659	4,63

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.18.

Çizelge 2.5 incelendiğinde; Bölge illerinde yer alan Mesleki Teknik Liselerin sayısı Genel Liselerden fazla olmasına karşın, Genel Liselerdeki öğrenci sayısının Teknik Liselere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bölgede bulunan her iki kategorideki okulda; şube, öğrenci ve öğretmen sayılarının, bölgede bulunan illerde birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Okullaşma oranları ise,

- Okul öncesi eğitimde; Türkiye’de %9, Aydın ilinde %16,
- İlköğretimde; Türkiye’de % 89, Aydın ilinde % 93.4,
- Ortaöğretimde; Türkiye’de % 55, Aydın ilinde % 63.8,
- Okur yazar oranı Türkiye’de %82, Aydın ilinde %94 seviyesindedir (Erkeklerde % 93.9, Kadınlarda % 81.1.) (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Aydın ilinde okul, aile, öğretmen ve öğrenciler arasındaki işbirliği ile Bilgi Teknolojisi Sınıflarının yaygınlaştırılması çalışmaları hızla devam etmektedir. Toplam 378 okula ADSL (hızlı internet erişim) bağlantısı yapılmıştır (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Aydın ili genelinde 488 ilköğretim okulundan 1-8 sınıflı 252 ilköğretim okulun tamamında bilgisayar laboratuvarı ve 1-5 sınıflı 228 ilköğretim okulun tamamında bilgisayar mevcuttur. 91 ortaöğretim okulundan 75’inde bilgisayar laboratuvarı mevcuttur (Köse, 2007).

Bilgisayar laboratuvarı olmayan okullarda bilgisayar teknoloji sınıfları oluşturulması için il genelinde bir kampanya başlatılmıştır. Valilikçe başlatılan ve meslek odaları, sivil

toplum örgütleri ve vatandaşlarla birebir ziyaretlerle sürdürülmekte olan kampanya devam etmektedir. 2005-2006 eğitim öğretim yılında il genelinde; 17 okul öncesi eğitim kurumu, 488 ilköğretim okulu, 5 Özel Eğitim okulu, 91 Genel ve Mesleki Lise olmak üzere, toplam 601 okul bulunmaktadır. Bu okullarda; 6.476 derslikte, 168.725 öğrenci bulunmakta, 8.926 öğretmen görev yapmaktadır (Aydın Valiliği, 2- 2007).

1992 yılında kurulan Adnan Menderes Üniversitesi'nde 2006-2007 eğitim-öğretim yılı öncesinde 12.534 öğrenci bulunmaktadır. Adnan Menderes Üniversitesi, altı fakülte (Eğitim, Fen-Edebiyat, İ.İ.B, Veteriner, Ziraat, Tıp Fakülteleri), üç yüksekokul (Sağlık, Beden Eğitimi ve Spor, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulları), üç enstitü (Fen, Sağlık, Sosyal Bilimler), on iki meslek yüksekokulu, bir devlet konservatuvarı, sekiz Araştırma ve Uygulama Merkezi olmak üzere toplam 33 birimde eğitim-öğretim, araştırma, yayın ve danışmanlık hizmetlerini sürdürmektedir (Köse, 2007).

İlin, sağlık hizmetleri bakımından durumu ise; 14 hastane, (10 Devlet, 3 Özel, 1Tıp Fak.Araş.Uyg.Has), 1 Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi, 1 Kansere Erken Teşhis ve Tanı Merkezi, 2 Hemoglobinopati Merkezi, 4 Ana Çocuk Sağlığı –Aile Planlaması Merkezi, 5 verem savaş dispanseri, 100 Sağlık Ocağı, 137 Sağlık Evi, 4 Halk Sağlığı Laboratuvarı mevcuttur (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Aydın'da 2005 yılı verilerine göre; toplam hastane sayısı 14, fiili yatak sayısı ise, 2.091'dir. İlde, Pratisyen hekim sayısı 548, Uzman hekim sayısı 369, Pratisyen hekim başına düşen nüfus 1.658 olup, İlin Türkiye'deki sırası 3'dür. Uzman hekim başına düşen nüfus 2.463 olup, ilin Türkiye'deki sırası14'dür (Aydın Valiliği, 1- 2007).

2.1.3 İlin Yatırım İklimi Yönünden Potansiyeli

Aydın ekonomisi; tarım, hayvancılık ve ticaret sektörlerine dayalıdır. Buna karşın, söz konusu sektörlerin hasıl ettiği katma değerlerin düşüklüğü, turizm ve hizmetler sektörlerinin yeterli desteği sağlayamaması, ilde sanayinin yeterince gelişmemesinin sebepleri arasındadır. Bununla birlikte, sanayi sektöründe son yıllarda çok az da olsa bir gelişme görülmektedir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 18).

Ekonomik potansiyeli oldukça yüksek olan Aydın; coğrafi konumu, hammadde kaynaklarına yakınlığı, organize sanayi bölgeleri, nüfusun genç, dinamik ve vasıflı oluşu gibi nedenlerle başta turizm, tarım ve hizmet sektörleri ile sanayileşme

bakımından gelişen ve yükselen bir konumdadır. İlin, tarımsal zenginliği ile sanayisinin çok yönlü etkileşiminden dolayı tarıma dayalı bir sanayi oluşmuştur. Organize Sanayi Bölgeleri tamamlandıkça, ilin sanayî yapısı da çeşitli sektörler yönünden gelişmiş bir duruma kavuşacaktır (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 2- 2007).

2.1.3.1. Tarım Sektörü

Tarım sektörü, Aydın ekonomisinde ticaret sektörü ile birlikte ilk sırada yer almaktadır. İktisaden faal nüfusun % 62'si tarım sektöründe faaliyet göstermektedir. 832.102 hektar olan il yüzölçümünün %47.5'i tarım alanı, %39.2'si orman ve fundalık alan, %5.7'si çayır ve mera, %7.5'i de tarım dışı araziden oluşmaktadır (Ateş, ve diğ., 2001: 23).

Aydın ili sınırları içerisinde tarım arazisi olarak saptanan toplam 3.621.296 dekar arazinin %1'i kültüre elverişli hazine arazisi, %0,5'i kültüre elverişli boş hazine arazisi, %0,1' i hazine ile şahıslar arasında ihtilafli arazi, %0,2'si Vakıf arazisidir. Bu arazilerin, %12'si merkez, %9'u Bozdoğan, %17'si Çine, %5' Germencik, %5'i Karacasu, %5'i Koçarlı, %6'sı Kuşadası, %7'si Kuyucak, %5'i Nazilli, %23'ü Söke, %3'ü Sultanhisar, %3'ü Yenipazar ilçelerine aittir. Vergi kayıtlarına göre toplam tarım arazisinin %71'i köyde oturan köy halkına, %29'u köy dışında oturanlara aittir (Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007: 221).

Aydın'da tarıma elverişli alanların %64'ünü sulanabilir araziler oluşturmaktadır. Bu oran, Aydın'ın, tarımın gelişmesi yönünden, çok büyük sulama imkânlarına sahip olduğunu göstermektedir. Tarımsal ürün çeşitliliği ve yüksek katma değer elde edilmesi, sulama imkânlarının bolluğu ilin tarıma katkısını göstermektedir. Sulama imkânının yanında, iklimin elverişliliği, toprakların verimli olması Aydın'da üretim yöntemlerinin gelişmesini sağlamıştır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 25).

Aydın'da tarımsal üretim, meyve, sebze ve endüstriyel bitkiler ağırlıklıdır. En önemli endüstriyel tarım ürünü pamuktur. Pamuktan sonra ikinci sırayı tütün almaktadır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 25).

Aydın ilinde bazı önemli ürünlerin yıllık üretim miktarları Çizelge 2.6'da gösterilmektedir.

Çizelge:2.6. Aydın İlinde Bazı Önemli Ürünlerin Yıllık Üretim Miktarları

	2003 Yılı		2004 Yılı		2005 YILI		2006 YILI	
	Alan (ha)	Üretim (ton)	Alan (ha)	Üretim (Ton)	Alan (ha)	Üretim (Ton)	Alan (ha)	Üretim (Ton)
Pamuk	77.685	267.309	67.636	247.008	47.695	190.123	59.522	235.767
İncir	39.402	189.147	39.437	185.769	39.519	191.009	39.628	205.399
Zeytin	149.251	41.206	151.041	526.071	153.479	104.965	157.082	575.858
Kestane	5.493	13.138	5.503	15.906	5.611	17.379	5.706	19.850
Narenciye	5.931	59.024	5.474	66.878	5.857	73.033	5.924	79.485
Buğday	20.473	76.330	31.973	155.978	41.539	217.634	31.844	158.430
Domates	3.451	136.810	3.845	154.970	3.695	161.413	3.190	144.698
Biber	1.771	46.556	1.712	47.335	1.617	44.733	1.571	43.345
Patlıcan	1.309	43.285	1.312	43.869	1.121	36.275	862	28.164
Mısır (Dane)	13.614	96.710	14.467	126.614	21.259	242.715	17.341	196.496
Mısır (Silaj)	6.814	292.817	8.866	400.285	10.277	497.409	13.091	618.449
Tütün	8.405	4.937	8.580	5.641	6.691	4.033	5.175	2.925

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (06.02.2007) “Tarımsal Yapı”, http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

Çizelge 2.6 incelendiğinde; ilde, 2004 yılında; 526.071 ton zeytin üretimi ilk sırada, 400.285 ton mısır(silaj) üretimi ikinci sırada, 5.641 ton tütün üretimi son sırada yer almaktadır. 2005 yılında; 497.409 ton mısır(silaj) üretimi ilk sırada, 242.715 ton mısır (Dane) üretimi ikinci sırada, 4.033 ton ile tütün üretimi son sırada yer almaktadır. 2006 yılında; 618.449 ton mısır(silaj) üretimi ilk sırada, 575.858 ton zeytin üretimi ikinci sırada, 2.925 ton ile tütün üretimi son sırada yer almaktadır.

İlde, tarım alanlarının yarıya yakın bölümünde (%48.6) meyvecilik yapılmaktadır. Meyvelik alanlarının önemli bölümünü incir, zeytin ve kestane arazileri oluşturmaktadır. Bunların yanında üzüm, turuncgiller, elma, armut şeftali üretimi önemli bir yer tutmaktadır (Ateş, ve diğ., 2001: 24).

Meyve üretimi ile elde edilen gelir, ilde elde edilen tarımsal gelirin yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Tarımsal üretim içerisinde meyve ve sebzelerden sonra yer alan tarla ürünleri tarımında en fazla üretilen ürünler; endüstriyel bitkilerden pamuk, tütün, hububatlardan buğday, mısır ve arpa, yumru bitkilerden patates, yağlı tohumlardan çığittir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 26).

2.1.3.2. Hayvancılık Sektörü

Aydın ilinde tarımın ayrılmaz bir parçası olan hayvancılık da önemli bir geçim kaynağıdır. İlde hayvan varlığı sayısal olarak çok yoğun olmamakla birlikte, hayvan başına düşen verim Türkiye ortalamasının üzerindedir (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Ege Bölgesi'nde büyükbaş hayvan varlığı açısından Aydın ili üçüncü durumdadır. Küçükbaş hayvan sayısı bakımından ise, sekizinci konumda, bitkisel üretim ve hayvancılığı birlikte yürüten işletme sayısı bakımından Aydın ili 54.252 adet ile altıncı sadece hayvancılık ile uğraşan işletmeler yönünden incelediğimizde ise, 2.058 adet ile dördüncü durumdadır. Bunun başlıca nedeni, 1950'li yıllardan sonra tarıma açılan alanların genişletilmesi, meraların tarlaya dönüştürülmesi olmuştur (Uslanmam, 2007).

İlin hayvan varlığı yoğunluk olarak az olmasına rağmen, verim yönüyle ortalamaların çok üzerindedir. İzmir gibi büyük bir tüketim merkezine yakınlık, çevre illerde kurulu et kombinaları; İzmir, Manisa, Burdur'da Pınar Et ve Süt fabrikaları; İzmir ve Yatağan'da Sek ve Pınar Süt, Dünya Bankası ve Ziraat Bankası kredileri ile kurulan modern hayvancılık işletmeleri, hayvancılığın gelecek yıllarda daha da gelişmesini sağlayacaktır (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Aydın ili hayvan varlığı Çizelge 2.7'de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.7. Aydın İli Hayvan Varlığı (2006)

Koyun			Kıl Keçisi	Sığır				Manda	At	Katır	Eşek	Deve
Yerli-Diğer	Merin.	Top.Koy. Sayısı		Saf Kültür	Kültür Melezi	Yerli-Diğer	Top.Sığ. Sayısı					
126.519	2.255	128.774	62.969	123.508	76.424	70.912	270.844	74	7.248	1.569	11.186	313

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (07.02.2007) “Tarımsal Yapı”, http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

Çizelge 2.7 incelendiğinde; 2006 yılında toplam koyun sayısının 128.774, toplam sığır sayısının 270.844 olduğu görülmektedir. Diğer hayvanlar ise, kıl keçisi, manda, at, katır, eşek ve deve şeklinde sıralanmıştır.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde koyun yetiştiriciliği ön planda gelmektedir. Ova ve düzlüklerde ağırlıklı olarak merinos tipi koyun yetiştirilmektedir. Merinos tipi koyunlar et ve süt verimi yanında yapağı verimi de yüksek koyun cinsi olduğundan,

küçükbaş hayvan potansiyelinden yüksek oranda hayvansal ürün elde edilmektedir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 28).

İlde dağlık bölgelerde ise kıl keçisi yetiştirilmektedir. Bununla birlikte, kıl keçisi yetiştiriciliğinin, keçi sütü ve kılına olan talebin giderek azalması sonucu gittikçe önemini kaybetmekte olduğu söylenebilir (Ateş, ve diğ., 2001: 27).

Aydın ilinde kesilen hayvan sayısı ve et üretimi Çizelge 2.8’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.8. Aydın İlinde Kesilen Hayvan Sayısı ve Et Üretimi (2006)

Kesilen Hayvan Cinsleri	Kesilen (Baş)	Karkas Ağırlığı (kg)
Koyun	2.395	46.734
Kuzu	37.473	488.998
Kıl Keçi	766	14.435
Kıl Keçisioğlağı	3.723	45.421
Tiftik Keçisi	69	1.104
Tiftik Keçisioğlağı	12	132
Sığır (Saf-Kültür)	3.746	761.587
Dana (Saf-Kültür)	4.836	1.128.102
Sığır (Kültür Melezi)	4.485	938.519
Dana(Kültür Melezi)	7.883	1.926.617
Sığır (Yerli-Diğer)	3.253	563.572
Dana (Yerli-Diğer)	12.738	2.793.385
Manda	13	2.690
Malak	0	0
Deve	54	18.457
Toplam	81.446	8.729.753

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (07.02.2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

Çizelge 2.8 incelendiğinde, ilde, 2006 yılında; 37.473 adet kuzu kesimi ilk sırada yer almakta olup, 488.998 kg et elde edilmiştir. 12 adet Tiftik Keçisioğlağı kesilerek son sırada yer almakta olup, 132 kg et elde edilmiştir. Aynı yılda, malak kesilmemiştir. Kırmızı et üretiminde sığır eti ilk sırayı alırken, bunu koyun ve kıl keçisi eti takip etmektedir.

Aydın ilinde süt üretimi Çizelge 2.9’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.9. Aydın İlinde Süt Üretimi (2006)

HAYVAN CİNSİ	Elde Edilen Süt Miktarı (kğ)
Koyun (yerli- diğer)	3.341.856
Koyun (merinos)	49.344
Keçi (kıl)	1.137.465
Sığır (saf kültür)	289.807.650
Sığır (kültür melezi)	75.975.200
Sığır (yerli diğer)	39.106.800
Toplam	409.418.315

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (08.02.2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm

Çizelge 2.9 incelendiğinde, 2006 yılında toplam 409.418.315 kğ süt üretilmiştir. 289.807.650 kğ süt üretimi ile sığır (sağ kültür) ilk sırayı alırken, 49.344 kğ süt üretimi ile koyun (merinos) son sırada yer almaktadır.

Süt üretiminde, pazarda satılan veya il dışına çıkan süt miktarı belli olmadığı ve tüm hayvanlar kayıt altına alınmadığı için süt üretiminin kesin miktarı belli değildir. Konu uzmanlarının, sağmal hayvan sayılarını, bu hayvanların günlük süt üretimlerini ve laktasyon sürelerini göz önüne alarak yaptıkları hesaplara göre 2006 yılında büyük ve küçükbaş hayvan varlığından yaklaşık 409.418.315 kğ süt üretilmiştir (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

İlde, tavukçuluk sektöründe gerek etlik piliç, gerekse yumurta üreticiliğinde olsun her hangi bir plan veya programa dayalı olmaksızın işletmeler kurulmakta bilinçli bir üretim yapılmamaktadır. Yumurta üretimi ülke genelinde tavuk başına 150 adet olduğu halde İlde 166 adettir. ilde, 2006 yılında, 645.825 adet yumurtacı ve 134.432.635 tavuk yumurtası sayısı olduğu belirtilmiştir (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 3- 2007).

2.1.3.3. Gıda Sektörü

İmalât sanayinin önemli bir kolu olan gıda sanayi son yıllarda önemli gelişme göstermiştir. Tarımsal ürünlerden zeytin, kestane ve incir yetiştiriciliği ile buğday, mısır üretimi bu gelişmede büyük rol oynamıştır. Ancak, zeytin, kestane ve incir üretiminde lider konumunda bulunan il bu potansiyeli işleyerek, üretilecek katma değeri İlde

bırakacak ölçüde sanayileşememiştir. Gıda sanayisinde 10 ve üzerinde işçi çalıştıran yıl boyu açık işletme sayısı 29 olup, istihdam ise, 2.167 kişidir. Ayrıca, bu sektörde yılda üç-dört ay mevsimlik çalışan işletme sayısı 150 civarında olup, 1.500'e yakın kişinin istihdamı sağlanmaktadır (Azazi, 2003: 58).

Aydın ilinin kendisi ile özdeşleşmiş ürünü olan inciri işleyip ambalajlayan birkaç işletme dışında, büyük kısmı dışarıda işlenmektedir. Bu durumda katma değer başka illere transferine yol açmaktadır. İlde belli başlı işletme, işlenmiş kuru incir faaliyetini sürdürmektedir (Ateş, ve diğ., 2001: 38).

Gıda Sanayisi içinde zeytin işletmeciliği ağırlıklı bir yapıdadır. Sektörün önde gelen kuruluşları arasında, 30.000.yıl/ton zeytin işleme kapasiteli Maroli A.Ş., 146.000.yıl/ton buğday işleme kapasiteli Söke Un A.Ş., 150 ton/gün süt işleme kapasiteli Sütman A.Ş., 6.000/yıl kuru incir işleme kapasiteli Gabay Dış Ticaret ve Gıda Sanayi A.Ş., 2.750 ton/yıl kapari işleme kapasiteli Sibaş Gıda San. Ve Tic. A.Ş., 8.000 ton/yıl kuru incir işleme kapasiteli Osman Akça Tarım Ürünleri, 2.500 ton/yıl alabalık işleme kapasiteli Bağcı Su Ürünleri A.Ş., 1.500 kg/gün et işleme kapasiteli Ege Et A.Ş., 2.5 milyon adet pet şişe /yıl içme suyu kapasiteli ve 1.5 milyon/yıl gazoz kapasiteli Çine Topçam memba Suyu A.Ş. sayılabilir (Azazi, 2003: 58) .

Aydın ilinde yetiştirilen sebze ve meyveler ile diğer tarımsal ürünlerin üretim miktarlarına baktığımızda bu ürünlerin işlenmesinde halen büyük bir açık ve uygun yatırım alanları olduğu görülür. Bu itibarla sebze ve meyve, et ve et ürünleri ile unlu mamulleri işlemeye yönelik tesislerin kurulması gerek istihdam gerekse yatırılacak katma değer açısından önem taşır (Azazi, 2003: 58).

2.1.3.4. Tekstil Sektörü

Tekstil sanayinin Aydın'daki geçmişi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. Nazilli Dokuma Fabrikası'nın tesis edilmesiyle başlayan tekstil sanayi yatırımları günümüze kadar üretim çeşitliliği sağlayarak gelişmiş olmakla birlikte, son zamanlarda hızlı bir gelişme gösteren Denizli'nin gerisinde kalmış bulunmaktadır (Ateş, ve diğ., 2001: 29).

İlde pamuk yetiştiriciliği oldukça gelişmiştir. Ancak buna rağmen, pamuk türevlerinin işlenmesi için gerekli olan tesis ve yatırımlar yok denecek kadar azdır.

Pamuk yetiştirici yıllarca tarlasına bu bitkiyi ekmiş, zaman zaman bu üründen oldukça büyük miktarlarda para kazanmışlardır. Ancak, bu yetiştirilen ürünü işlemek, işleyerek satmak, ona şekil vermek, renk vermek gibi bir mücadele ve riskin altına girmemişlerdir (Güngör, 2001: 122).

İlin halen uygun yatırım alanı bulunan tekstil sektöründeki temel sorunlar enerji maliyetinin yüksekliği, vergi oranlarının yüksekliği, Asya ve Uzak Doğu Ülkelerinden gelen ucuz ve kalitesiz iplik girişinin olması ihracatçı firmalar için kota problemidir. Sektöre önemli ölçüde hammadde üretimi ile destek sağlayan Tarış'e bağlı 22 adet Pamuk Tarım Satış Kooperatifi mevcuttur (Azazi, 2003: 59).

2.1.3.5. Seracılık Sektörü

Yörede yaşanan iklim, her türlü ürünün yetişmesine imkân veren bir özellik taşımaktadır. Bu yüzden özellikle son yıllarda seracılık faaliyetleri artmıştır. Üretici, üretmek için o ürünün mevsimini beklemeden herhangi bir dönemde de ürünü üretebilmektedir. Özellikle yaz iklim şartlarında yetişmesi mümkün olan domates, salatalık, çilek, patlıcan, biber gibi pek çok sebze ve meyve artık günümüzde kışın da yetiştirilmekte ve piyasada rahatlıkla bulunabilmektedir. Ancak, bu tür sebze ve meyve yetiştiriciliği bu yörede dış pazara yönelik bir faaliyet olmamıştır. Yetiştirilen ürünler her ne dönemde olursa olsun, ya yöre veya yöre çevresinde ya da ülke içi pazarlarda tüketilmeye yönelik olarak pazarlanmaktadır. Bu dağıtım süreci için gerekli olan taşıma araçları, gerekse ürünlerin depolanması için gerekli soğuk hava depoları ise, yörede oldukça yetersizdir (Güngör, 2001: 121).

İlde, sera ile ilgili eksiklikler yüzünden yetişen ürünler dış pazarlara sevk edilememektedir. Ayrıca, girişimciler bu sektörü oldukça riskli bulduklarından olacak, bununla ilgili olarak hiçbir yatırım kararı üzerinde durmamaktadırlar. Gerek depolama, gerekse taşımacılık alanlarında gereksinim duyulan yatırım alanlarına girmekten çekinmektedirler. Seracılık, maliyeti oldukça yüksek bir faaliyettir. Normal şartlarda yetiştirilen sebze ve meyve ekim ve dikiminde tohum, fide, ilaç, gübre, su, enerji gibi maliyet kalemleri varken, seracılık faaliyeti ile birlikte bu maliyet kalemlerine ek olarak örtü naylonu, iskelet demiri, plastik sulama boruları gibi malzemelerin maliyetleri de eklenecektir. Tüm bu ek maliyetler haklı olarak sera ürünlerinin piyasa fiyatlarına artı fiyat olarak yansiyacaktır (Güngör,2001: 122).

2.1.3.6. Turizm Sektörü

Aydın ili, tarihi, kültürel ve doğal değerlerine sahip olmanın ötesinde, turizm faaliyetlerinin en yoğun olduğu Batı Anadolu'nun orta yerinde bulunmaktadır. Ayrıca, turizm açısından en önemli deniz sınır kapısına sahip olması, Aydın'ı, sektörün en gelişmiş illerinden biri haline getirmiştir. Aydın'ın batısı Ege denizine açıldığından, Kuşadası ve Yenihisar ilçeleri turizmin her alanında, diğer ilçeler ise, daha çok folklorik ve arkeolojik değerler açısından günübirlik ziyaretlere daha uygundur (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 1- 2007).

Aydın ilinde iklimin uygunluğu ve uzun bir turizm sezonuna olanak sağlaması en önemli teşvik edici etkenlerden biridir. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Aydın ilinde sıcak aylar çoğunluktadır. Aynı zamanda, deniz suyunun sıcaklığı Mayıs-Ekim aylarını kaplayan senenin yarısında su sporları ve yüzme olanağı da sağlamaktadır. Ayrıca, deniz kıyısında halka açık plajlardan il içindeki yerleşmelerden ve çevre illerden gelenler, günübirlik veya hafta sonu olmak üzere yararlanmaktadırlar (Efeleler Diyarı Aydın, 2007).

Kıyı ve ören yerleri dışında sağlık turizmi (termal), tarihi ve mimari eserler, ören yerleri, müzeler, geleneksel el sanatları, yöresel festivaller, deve güreşleri gibi, kültür turizmi, sportif turizm, doğa yürüyüşleri-treking, atlı doğa gezileri, golf, dalış, deniz ve kara avcılığı, yüzme, yelken, su sporları gibi sportif turizm ildeki geliştirilebilecek potansiyele sahip etkinliklerdir (Aydın Belediyesi, 2007).

Aydın ili arkeolojik sit alanları yönünden Türkiye'nin en zengin yörelerinden biridir. MÖ 4000 yılının sonundan günümüze kadar Hitit, İon, Lidya, Roma, Bizans, Anadolu Selçukluları, Aydınoğulları, Menteşoğulları ve Osmanlı İmparatorluğunun bir parçası olan İl, bu birikimin sonucu olarak sahip olduğu antik kentler ve müzeleri ile iç ve özellikle dış turizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

İl genelinde 3 adet müze olup, bu müzeler; Aydın Müzesi ile ona bağlı Yörük Ali Efe Müzesi, Afrodisias Müzesi ve Milet Müzeleridir. Aydın Müzesi, Afrodisias Müzesi ve Milet Müzesi sorumluluklarında 8'i düzenlenmiş ve ziyarete açık toplam 21 önemli Örenyeri mevcuttur. Ziyarete açık Örenyerleri; Afrodisias, Nysa, Magnesia, Alinda, Milet, Alabanda, Didim ve Priene örenyerleridir. Genel anlamda ilde tescil edilmiş taşınmaz kültür varlığı sayısı yaklaşık 700'dür. 2004 yılı sonu itibarıyla müzeleri 87.470

kişi ziyaret etmiş, 288.961.-YTL., örenyerlerini ise, 285.192 kişi ziyaret etmiş 574.164.-YTL olmak üzere toplam 863.125.-YTL gelir elde edilmiştir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 32) 2005 yıl sonu itibariyle 139.682 kişi müzeleri, 352.371 kişi örenyerlerini ziyaret etmiş ve toplam 730 000 YTL gelir elde edilmiştir. 2006 ilk altı aylık verilere göre ise müzeleri 8.378, örenyerlerini 24.319 kişi ziyaret etmiştir (Aydın Ticaret Odası,2- 2007).

Genellikle turizm mevsimi dışında yapılan festival ve özellikle, deve güreşlerine, daha ziyade yerel halk ve iç turizm tarafından katılım sağlanmaktadır. Deve güreşleri, kısıtlı sayıda da olsa, yabancı turistlerin de oldukça ilgisini çekmektedir. Ayrıca Sultanhisar, Nazilli, Ortaklar, Germencik, İncirliova, Kuyucak ve Köşk tren gar binaları, 19. yüzyıl ekonomi ve ulaşım tarihinin yaşayan örnekleridir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Aydın ilinde su sporları ve denizde yapılan sporlardan; yüzme, dalış, yelken, sörf, su paraşütü ve su kayağı ile ayrıca dalarak zıpkınla veya kıydan-tekneden olta ile balık avcılığı da yapılmaktadır. Bu sporlardan yüzme, sörf, su kayağı ve paraşüt ile bunların dışında deniz bisikleti, muz kayak gibi rekreatif amaçlı faaliyetler daha çok yerleşim yerlerinin, hatta turistik tesislerin, ya da halkın yoğun olarak kullandığı plajların bulunduğu koylarda daha çok yapılmaktadır (Aydın Belediyesi, 2007).

Aydın ilinin tarımdan sonra ki ikinci önemli gelir kaynağı turizm sektörü olması nedeniyle, 150 km'lik sahil şeridine sahip olan ilin genelinde Turizm Bakanlığı'ndan işletme belgeli 104 konaklama tesisinde 22.229 yatak bulunmaktadır. Yatırım belgeli olup, işletmeye açılan 15 tesiste 2.201 yatak, inşaatı devam eden 24 adet tesiste 6.598 yatak olmak üzere, toplam 8.799 yatak mevcuttur. Belediye belgeli 2.385 adet tesiste 41.992 yatak bulunmaktadır. İli 2005 yılında yaklaşık 1 milyon turistini ziyaret ettiği tahmin edilmektedir (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Aydın ilinde değişik büyüklüklerde termal tesislerde bulunmaktadır. Germencik'teki Alangüllü (Bozköy), Ömerli ve Gümüş (Gümüşılıca); Kuşadası'nda Davutlar, Sultanhisar'da Salavatlı ve Buharkent'te olmak üzere toplam 6 bölgede termal kullanıma yönelik tesis alanı vardır. Alangüllü Ilıcası, Germencik ilçesi Bozköy mevkiindedir. 32 oda ve 70 yatak kapasitesinde, Belediye belgeli kapalı termal havuzu olan bir tesis mevcuttur. Ayrıca İl Özel İdare tarafından kür tesisi ve modern termal ve konaklama tesisleri inşa edilmiş olup, bölgenin en modern ve büyük kaplıcalarından biri

durumuna getirilmiştir. Gümüşköy Ilıcası, Germencik ilçesi Gümüşköy mevkiindedir. Gümüş termal tesisi, 2 oda ve 4 yatak kapasiteli çok küçük bir tesistir. Kuşadası ilçesi Davutlar beldesi yerleşmesinin hemen yakınında olan sıcak su kaplıcası mevkiinde konaklama kısmi olmayan bir özel tesis vardır. Salavatlı kaplıcası, Sultanhisar'ın batısındadır. Halen faal durumdadır (Aydın Belediyesi, 2007).

2.1.3.7. Toprak Sektörü

Taş ve toprağa dayalı sanayi, ilde işletmelerin en yaygın olarak yer aldığı sektör olmanın yanında, ayrıca, en fazla istihdam meydana getiren sektör konumundadır. Sektördeki işletmelerin tamamı küçük ölçekli işletmelerden meydana gelmektedir. Sürekli olarak istihdam edilen işçiler olmakla birlikte, istihdamın büyük bir bölümü, inşaat mevsiminde çalıştırılan geçici işçilerden oluşmaktadır. Kurulu kapasitelerin yüksek, buna karşın pazarın sadece Ege'deki birkaç ille sınırlı kalması gibi sebeplerle düşük kapasite kullanım oranları ile çalışan işletmelerin işletme sermayesi yetersizlikleri söz konusudur (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 24).

İlin Çine ilçesinde, taş-toprak sanayisinde hammadde olarak kullanılan, seramik ve cam yapımına uygun olan toprak türleri ve madenler oldukça yoğun ve kaliteli bir biçimde görülmektedir. Bu yörede çeşitli zamanlarda kurulan maden işleme tesisleri Güllük limanı'na 60 km, İzmir Alsancak Limanı'na 200 km uzaklıkta bulunmaktadır. Malzemelerin nakli bu yüzden gerek denizyolu, gerekse karayolu ile oldukça rahattır (Güngör, 2001: 125).

2.1.3.8. Dokuma Sektörü

Aydın ilinin pamuk üretiminde Türkiye'de ilk sıralarda yer almakla beraber, bu sanayi dalı ilde olması gereken düzeyde değildir. Pamuk üretiminde esas amaç lif üretimidir. Bu amaçla kütlü pamuğun işlenmesinin ilk aşaması çırçırlandır. Sektöre yapılan yatırımlar ekseriyetle pamuğu işlemenin bu ilk safhası olan çırçırlandırma faaliyetidir. İlde yaklaşık 60'a yakın çırçırlandırma tesisi bulunmaktadır. Çırçırlandırılan pamuklar Denizli, Gaziantep, Kayseri, Kahramanmaraş'ta bulunan iplik fabrikalarında değerlendirilmektedir. Aydın ilinde iplik konusunda öncü kuruluş Söke ilçesinde bulunan Söktaş A.Ş.'dir. Bu işletme yaklaşık 1.000 kişiye iş olanağı sunmakta ve başta Söke Ovası olmak üzere ildeki pamuğu değerlendirmektedir (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- 2007).

Yörede özellikle çırçır fabrikası kuran yatırımcıların büyük çoğunluğu, kendileri büyük miktarda pamuk eken ve işleyen insanlardır. Bu kişiler uzun yıllar büyük arazi çiftliği yapmışlar, daha sonra böyle bir yatırım kararı almışlardır. Tesisi kurmalarındaki ilk amaç kendi pamuklarını işleyebilmek düşüncesidir. Zamanla küçük çiftçilerin de pamuk mahsulünü alarak bunu meslek haline getirmeye çalışmışlardır. Ancak çırçır tesisini, bir dokuma tesisi haline getirmeyi düşünmemişlerdir. Çünkü bunun için, öncelikle Denizli gibi bir dokuma ve tekstil konusunda isim yapmış bir rakiple rekabet etmeleri gerekecektir. Aydınli girişimcilerin buna cesareti yoktur. Çünkü, bu işin riskli ve büyük sermaye gerektirdiğinin farkındadırlar. Bu yüzden, tesisler birer çırçır fabrikası biçiminde kalmakta, yeni yatırımlardan uzak durulmaktadır (Güngör,2001: 128) .

2.1.3.9. Makine – İmalât Sektörü

Sanayî sektörü, bir ilin ekonomik olarak gelişmişliğinin önemli bir göstergesidir. İllerin coğrafi konumları, sahip oldukları yeraltı ve yerüstü zenginlikleri, tarım, turizm, ticaret ve hizmetler sektörlerinin gelişmişlikleri, ilde sanayinin gelişmesi için birer altyapı oluşturduklarından, sanayînin gelişmesinde bu faktörler önemli rol oynamaktadırlar (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 18).

Aydın ilinde faaliyette olan Aydın ile ASTİM (Aydın Sanayi ve Ticaret İş Merkezleri) Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) vardır. Ayrıca; Nazilli, Söke, Ortaklar, Çine, Buharkent OSB'leri ve Köşk-Ege Sera İhtisas OSB'si çalışmaları devam etmektedir. 2005 yılı itibariyle Aydın ve ASTİM OSB'sinde işletmede olan fabrika sayısı 125'e yükselirken, istihdam edilen kişi sayısı 4.550'ye ulaşmıştır. Kurulu haldeki 18 adet Küçük Sanayi Sitelerinde bulunan 5.401 işyerinde yaklaşık 15.000'e yakın kişinin istihdamı sağlanmaktadır (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Sanayinin altyapısını oluşturan Küçük Sanayi Siteler ve OSB'ler ve mevcut yatırımlar açısından Aydın'da sanayinin durumu aşağıda ele alınmıştır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 18).

Umurlu Organize Sanayi Bölgesi: Organize sanayi, Aydın - Denizli asfaltı 11. Km.'de 1050 dekar olan alandan yollar ve yeşil alanlar çıktıktan sonra geri kalan 820 dekar alana sahip olup, parsellerin tamamı 5.000-10.000 m²'lik alanlara sahip 119 parselin tamamı sanayicilere tahsis edilmiştir (Aydın Ticaret Odası, 2007) OSB'de

altyapı çalışmaları ve atık su arıtma tesisi inşaatı tamamlanmış olup(1.500 m³), ayrıca 2.500 m³ ilave arıtma tesisinin yapımına da başlanacaktır. Sosyal tesis inşaatı bitmiştir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 18). Sanayi Bölgesinde toplam 42 firma üretim halinde (tahsis edilen parsel 88), 12 adedi inşa halinde (tahsis edilen parsel 24), 5 adedi ise proje aşamasındadır (tahsis edilen parsel 7). Bölgede genelde tekstil, gıda ve madencilik sektörlerinde faaliyet gösteren firmalar mevcuttur (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

Umurlu ilçesinde Organize Sanayi Bölgesinde üretime geçen firmaların sektörel dağılımı Çizelge 2.10'da gösterilmektedir.

Çizelge:2.10. Umurlu İlçesinde Organize Sanayi Bölgesinde Üretime Geçen Firmaların Sektörel Dağılımı (2005)

SIRA NO	SEKTÖRLER	ADET
1	Mermer Sanayi	1
2	Hazır Beton	1
3	Ambalaj Sanayi	2
4	Gıda Sanayi	24
5	Tekstil Sanayi	5
6	Mobilya Sanayi	2
7	Oto Yan Sanayi	3
8	Kimya Sanayi	2
9	Ziraat Aletleri Sanayi	1
10	Makina Sanayi	1

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve diğ., “Aydın Ticaret Odası Stratejik Plânı” Temmuz, Aydın, 2006, s.18

Çizelge 2.10 incelendiğinde, Umurlu ilçesinde OSB'de üretime geçen firmaların sektörel dağılımında en fazla gıda sektörünün olduğu görülmektedir. Bu da insanların temel ihtiyacı olan gıdanın vazgeçilmez bir parçası olduğunu göstermektedir.

Umurlu ilçesinde OSB'de inşa halinde ve proje safhasındaki tesislerin sektörel dağılımı Çizelge 2.11'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.11. Umurlu İlçesinde OSB’de İnşa Halinde ve Proje Safhasındaki Tesislerin Sektörel Dağılımı (2005)

SIRA NO	SEKTÖRLER	ADET
1	Mermer Sanayi	1
2	Mobilya Sanayi	2
3	Gıda Sanayi	5
4	Flanş İmalat Sanayi	1
5	Akü Sanayi	1
6	Tekstil Sanayi	2
7	Makina İmalat sanayi	3

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve diğ., “Aydın Ticaret Odası Stratejik Plânı” Temmuz, Aydın, 2006, s.19.

Çizelge 2.11 incelendiğinde; 2005 yılında, Umurlu ilçesinde OSB’de inşa halinde ve proje safhasındaki tesislerin sektörel dağılımına baktığımızda, Gıda Sektörü 5 adet olarak ilk sırada yer almaktadır. Diğer sektörler ise, Makina İmalat Sanayi , Tekstil Sanayî , Mobilya Sanayî, Mermer Sanayî, Flanş İmâlat Sanayî ve Akü Sanayî olarak sıralanmaktadır.

Astim Organize Sanayi Bölgesi: ASTİM Sanayi Sitesi 1984 yılında, Aydın – Denizli karayolu üzerinde kurulmuştur. Kuruluşundan itibaren arsa alımları, elektrik ve içme suyu şebekesi, kanalizasyon, 16 adet trafo, yağmur suyu şebekesi ve kaldırım bordür taşı döşemesi ile sosyal tesisler gibi işler tamamlanmıştır. 2.000 yılında 2. kısım tevsi başlanmış olup, 110 hektardan 750 hektara çıkarılmıştır. ASTİM OSB’de faaliyette olan 90 firma, 2 Oda ve bir de Tedaş elektrik dağıtım ünitesi bulunmakta olup 3540 kişiye istihdam sağlamaktadır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 20).

ASTİM OSB’de üretime geçen firmaların sektörel dağılımı Çizelge 2.12’de gösterilmektedir.

Çizelge:2.12. ASTİM Organize Sanayi Bölgesinde Üretime Geçen Firmaların
Sektörel Dağılımı (2005)

SIRA NO	SEKTÖRLER	ADET
1	Mermer Sanayi	2
2	İnşaat Sanayi	10
3	Maden Sanayi	3
4	Gıda Sanayi	20
5	Tekstil Sanayi	4
6	Mobilya Sanayi	6
7	Oto Yan Sanayi	6
8	Kimya Sanayi	3
9	Lojistik	2
10	Makina Sanayi	29
11	Dolum Tesisleri Depolar	5

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve diğ., “Aydın Ticaret Odası Stratejik Plâni” Temmuz, Aydın, 2006, s.20.

Çizelge 2.12 incelendiğinde; 2005 yılında, ASTİM Organize Sanayi Bölgesinde Üretime Geçen Firmaların Sektörel dağılımına baktığımızda, makine sanayi 29 adet olarak ilk sırada yer almakta olup, mermer sanayi ve lojistik 2’şer adet olarak son sırada yer almaktadır.

Nazilli Organize Sanayi Bölgesi: 1996 yılında kurulan ve Nazilli -Bozdoğan yolu üzerinde Sümerbank tesisleri arkasında belirlenen 1500 dekar arazi üzerinde kurulacak olan OSB’nin yaklaşık 650 dekar kısmının kamulaştırılması tamamlanmıştır. Jeolojik ve Jeoteknik etütleri tamamlanmış olup, imar planı çalışmaları devam etmektedir (Aydın İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü, 2007: 209).

Söke Organize Sanayi Bölgesi: Söke OSB’si alanına ait yer seçimi 25 Aralık 1996 tarihinde toplanan yer seçim komisyonunca 200 hektar olarak yapılmış, ancak haritada yapılan çizim hatasının giderilmesi için 6 Ağustos 2002 tarihinde ikinci kez toplanmıştır. İkinci kez toplanan Yer Seçim Heyetince Söke Organize Sanayi Bölgesi alanı, ilgili kurum ve kuruluşlardan katılan 30 kişilik teknik heyet tarafından uygun bulunmuş ve 185 hektar olarak kabul edilmiştir. Söke Organize Sanayi Bölgesi İmar Planında 1,12 milyon m² sanayi alanı üzerinde 89 sanayi parseli bulunmaktadır. 30 metre genişliğinde, 1.200 metre uzunluğunda OSB’si anayol bağlantısı Söke Belediye Meclisince kabul edilerek onaylanmış ve Belediye bu yolun bağlantısı için çalışmalara başlamıştır. Söke Doğalgaz bağlantı hattı OSB’sinin içinden geçmektedir. Karma Organize Sanayi Bölgesi statüsünde olan Söke Organize Sanayi Bölgesinde; başta Gıda ve Tarımsal Sanayi olmak üzere; Gıda, Tekstil, Tarım Makineleri, Pamuk Çırcırlama,

İnşaat, Makine ve Yedek Parça, Güneş Enerjisi, Ambalaj, Elektrik ve Elektronik, Cam, Otomotiv, Otomotiv Yan Sanayi, Asansör, Büro Malzemeleri, Çelik Konstrüksiyon, Haddecilik ve Muhtelif Makine İmalatı konularındaki sektör grupları yer almaktadır. Söke Organize Sanayi Bölgesi; Şehir merkezine 3 km, oto yola 10 km, Aydın'a 50 km, İzmir Adnan Menderes Havaalanına 90 km, İzmir'e 100 km uzaklıkta olup Kuşadası limanına 20 km mesafededir. Devlet demir yolları Organize Sanayi Bölgesi sınırından geçmekte olup, yükleme ve boşaltma işleri buradan yapılabilecektir. Halihazırda 18 firma tarafından 278 dekar talepte bulunulmuştur (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 22).

Buharkent Organize Sanayi Bölgesi: Gıda, tekstil, konfeksiyon, plastik, makine yedek parça, güneş enerjisi gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermek üzere, muhtelif m²' lerde yer talep eden 33 firmanın toplam 470.000 m²' lik talebi olup yedek olarak 25 firmanın da 230.000 m²' lik talebi mevcuttur (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 21).

Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi: İlk kez 1997 yılı Yatırım Programında etüt, kamulaştırma ve yatırım için gereken harcamaların tamamı Müteşebbis Heyet tarafından karşılanacaktır dip notu ile yer alan proje üzerine Ortaklar Karakovan mevkiinde yaklaşık 1500 dekarlık alanda yer tespiti yapılmıştır. Müteşebbis Teşekkül Heyeti oluşturulmuş, kamulaştırma, jeolojik ve jeoteknik etüt çalışmalarına devam edilmektedir (EGEV, 2007).

Çine Organize Sanayi Bölgesi: İlk kez 1999 yılı Yatırım Programında etüt, kamulaştırma ve yatırım için gereken harcamaların tamamı Müteşebbis Heyet tarafından karşılanacaktır dip notu ile yer alan projeye ilgili olarak 2000 yılı içinde yer tespiti çalışmaları yapılmıştır. Çine'ye 10 km mesafede Karpuzlu yolundan 1,5 km içerde Güneylerin Dağı mevkiinde belirlenen 2000 dekarlık bir alan komisyon tarafından incelenmiştir. Arazi hakkındaki uygun görüşlerin Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bildirilmesine müteakip gerekli çalışmalara başlanılacaktır (EGEV, 2007).

Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi: Konumu itibariyle ulaşım açısından avantajlı konumdadır. Şehir merkezine 1,5 km uzaklıkta olup; Ortaklar- Söke karayolu üzerindedir. Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi, havaalanına 75 kilometre mesafede olup çevre yoluna ve demiryoluna yakın olması itibariyle birçok avantajı vardır. 160 hektar alan üzerinde kurulu olan Organize Sanayi Bölgesi, konumu itibariyle yatırımcılar için çok caziptir. Yüzde 80'i Hazine mülkiyeti, yüzde 20'si ise şahıslara ait bulunan

OSB'sinde, kayıtlı 55 üye vardır. Kayıtlı 55 üyenin sektörlere göre dağılımı şöyledir; 6 tekstil, 9 tarım ürünleri, 25 Gıda, 5 makine, 1 otomotiv, 5 yapı elemanları, 1 mobilya, 1 ambalaj, 1 metal işleri ve 1 mermer işletmesi mevcuttur (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 22).

Köşk-Ege Sera İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: Aydın'a 20 km, Köşk'e 1,5 km mesafede, Menderes Nehri ile Denizli Karayolu arasında yer almaktadır. Proje ile bölgedeki jeotermal enerjiden faydalanarak yaklaşık 160 derece sıcaklığındaki buhardan sera ısıtmacılığında faydalanmak, entegre gıda kurutma ve işleme tesisleri kurulması hedeflenmiştir (EGEV, 2007).

KOSGEB 2005 yılı verilerine göre Aydın'da 516 işletme olup bu işletmeler de 10.474 kişi istihdam edilmektedir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 23).

İşletmelerin sektörlere göre dağılımı ve çalışan sayısı Çizelge 2.13'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.13. Aydın İlinin İş Kollarına Göre İşletme ve İşletme Çalışanı Sayısı (2005)

SANAYİ İŞ KOLU	İŞLETME SAYISI	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI
Gıda, içki,içecek, tütün	488	9616
Tekstil, örme, konfeksiyon,deri	100	6061
Ahşap işleme, mobilya	22	375
Kağıt, Kağıt ürünleri,basım	7	80
Kimya,petrol ,lastik,plastik	41	479
Metal dışı sanayi ürünleri	46	1747
Metal sanayi	6	226
Meta eşya, ölçme, makine	89	2275
İş kolu belirtilmeyen	3	11

Kaynak: Selim Bekçioğlu ve diğ. "Aydın Ticaret Odası Stratejik Plânı" Temmuz, Aydın, 2006, s. 23.

Çizelge 2.13 incelendiğinde, 2005 yılı verilerine göre; 488 işletme sayısı ile gıda, içki, içecek, tütün ilk sırayı alarak, toplam 9.616 işçi çalışmaktadır. 3 işletme iş kolunu belirtmemiş olup, toplam 11 işçi çalıştırarak son sırada yer almaktadır.

İlin en önemli imalât sanayi alt sektörlerinden birisi metal eşya, makine teçhizat imalât sanayidir. Bu sektördeki işletmelerin büyük bir bölümü tarım araçları üreten, bir kısmı da ağırlıklı İzmir'deki makine imalat ve otomotiv sanayinin parça üreten yan sanayileri durumundadır. Tarım sektörünün gelişmiş olduğu ilde özel bir önem taşıyan tarım iş makineleri sanayinde; pulluk, diskaro, gübre serpm makineleri, pulverizatör gibi tarım iş makineleri yüksek kalitede üretilmektedir (Aydın Belediyesi, 2007).

İlde imalât sanayinde bazı olumlu göstergelere rastlanmaktadır ve ilin potansiyelini işleyecek imalât sanayinin gelişmesi son yıllarda hız kazanmıştır. Bu gecikmenin başlıca nedenleri arasında; verimli toprak yapısına sahip ilin tarihsel süreç içerisinde ürettiği tarım ürünlerini İzmir’de yoğunlaşan acenteleri aracılığıyla düşük fiyatlarla satın alınması ve batının ürettiği mamul malların yüksek fiyatlarla Aydın iline girmesi sonucunda oluşan değer transferi, son yıllarda ürettiği banka mevduatıyla Türkiye’de ilk 10 il arasındaki Aydın’ın, bu mevduatın ancak 1/10’unu kullanabilmesi ve bu oran içerisinde sanayi kredilerinin %8 civarında kalması, kollektif işletmeciliğin yaygınlaşmaması, sanayi alanları yaratmada karşılaşılan güçlükler, ülkede uygulanan teşvik mevzuatının yeterince bilinmemesi ve bu nedenle de teşvik tedbirlerinden yeterince faydalanılamaması gösterilebilir (Aydın Belediyesi, 2007).

2.1.3.10. Plastik ve Kauçuk Sektörü

Plastik, kauçuk ve ambalaj sanayi Aydın ili için yeni ama bir o kadar da gereksinim duyulan sektörlerdendir. Son zamanlarda zeytin, incir, kestane ve çilek işleme sonucunda, bunların paketlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu meyveleri paketlenmesinde plastikten kartona, sandığa kadar pek çok çeşitlilikte ambalaja gereksinim vardır (Güngör, 2001: 128).

İlde makine imalâtının artması ile bu makinelerde kullanılması mümkün kauçuk ve plastik yedek parça aksamının üretilmesi ve tedarik edilmesi de beklenen bir durumdur. İnsanlar makineyi aldıkları yerden bunun parçalarını da tedarik etmek istemektedirler. Zira, her makine için farklı nitelikte yedek parça kullanılması kaçınılmazdır. Pek çok yatırımcı için plastik ve kauçuk sanayi Aydın ilinde faaliyet alanı oldukça dar bir sektör olarak bilinir. Hammaddeye olan uzaklık ve uzman elemanların bulunmasında yaşanan güçlük dışında, bu sektörde diğer sektörlerin karşılaştığı genel sorunları yaşamaktadır (Güngör,2001: 129).

2.3.1.11. Hizmet Sektörü

Aydın'da, 105 adet esnaf ve sanatkâr odasına 96.445 esnaf kayıtlıdır. 22 adet pamuk, 15 adet incir, 15 adet zeytin ve zeytin yağı, 6 adet tütün, 1 adet yağlı tohumlar (Trakya Birlik) olmak üzere toplam 59 adet Tarım Satış Kooperatifinin yanı sıra 1160 adet Konut Yapı Kooperatifi ve diğer kooperatif türleri ile birlikte toplam 2.094 Kooperatif, 5 adet Ticaret Odası, 1 adet Sanayi Odası, 3 adet Ticaret Borsası, ilde ticari ve sanayi kuruluşları olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Aydın Ticaret Odası, 4-2007).

İlde, ilçeler dahil 18'i günlük, 15'i haftalık ve 9'u onbeş günlük, 1'i on günlük, 4'ü aylık, 1'i üç aylık olmak üzere toplam 48 adet gazete yayımlanmaktadır. Aydın Merkezde 2, Söke'de 2 Kuşadası'nda 1 olmak üzere 5 Yerel TV yayın hayatını sürdürmektedir. İlde faaliyet gösteren matbaa sayısı ise 83, Halk Kütüphanesi sayısı ise, 26'dır (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

2004 yılı verilerine göre, ilde banka şube sayısı 88'dir. Ödenen vergilere baktığımızda, Aydın ili defterdarlığından derlenen bilgilere göre; 2004 yılı itibariyle tahakkuk eden vergi tutarı, 669.753.593.850(Bin TL), tahsil edilen vergi tutarı 463.943.903.950 (Bin TL)'dir. 2005 yılı itibariyle tahakkuk eden vergi tutarı, 808.135.419.21 YTL, tahsil edilen vergi tutarı, 547.185.837.06 YTL'dir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 16).

2.1.4. Aydın İlinde Yetişen Önemli Ürünler ve Özellikleri

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünleri; incir, zeytin, pamuk ve kestanedir. İl; zeytin, incir, kestane üretiminde Türkiye genelinde 1. sırada, pamuk üretiminde Şanlıurfa'dan sonra 2.sırada yer almaktadır (İl'de 2006 yılında 200.000 ton yaş incir, 575.858 ton zeytin, 245.000 ton pamuk, 20.000 ton kestane üretilmiştir.) (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

2.1.4.1.Pamuk

Ülke ekonomisindeki stratejik önemi nedeniyle, Türkiye'de pamuk üretimi çok eskilerden beri teşvik edilmektedir. Bu bağlamda 1966/67 sezonunda pamuk destekleme kapsamına alınarak taban fiyat uygulanmasına başlanmıştır. Böylece, piyasa fiyatının belirlenen taban fiyatın altına inmesi engellenmeye çalışılmıştır. Ancak,

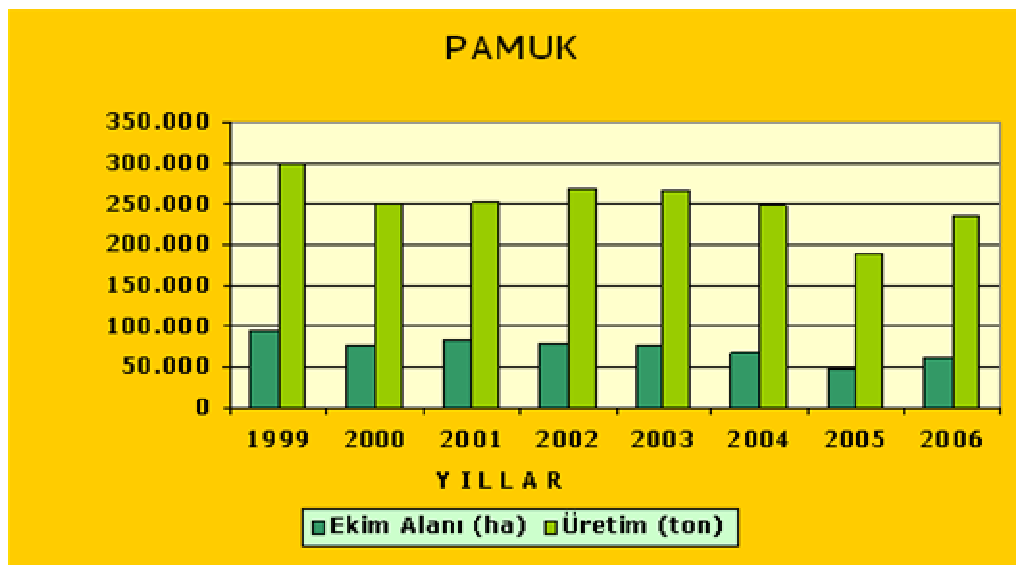
uygulamada ortaya çıkan çeşitli sorunlar ve Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikasına uyum dikkate alınarak, 1993/94 sezonunda “prim sistemi“ uygulamasına başlanmıştır. Bu sistemde üreticilerin eline geçmesi istenen bir Hedef Fiyat ile bu fiyatın altında bir Müdahale Fiyatı belirlenmekte ve bu iki fiyat arasındaki fark üreticilere prim olarak ödenmektedir (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- 2007).

Türkiye’de pamuk üretiminin büyük bölümü özel sektör (tüccarlar ve çırçır fabrikaları) tarafından satın alınmaktadır. Pamuk alımı yapan birlikler Tariş, Çukobirlik, Güneydoğu Birlik ve Ant Birlik’dir. Birliklerin pamuk alımları kendi adlarına olabildiği gibi, hükümet tarafından görevlendirilmeleri durumunda destekleme alımı şeklinde de olabilmektedir (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- 2007).

Aydın pamuk üretimi yönüyle GAP kapsamında bulunan illerin oluşturduğu bölgeden sonra yer alır. Bugün Aydın ilinde 30.000’in üzerinde çiftçi ailesinin geçim kaynağı olan pamuk üretimi 2004 yılında 67.638 hektarda 247.000 ton olarak gerçekleşerek en fazla katma değer yaratan sektör olma konumunu sürdürmüştür. Pamuk ile ilgili iplik, tekstil, yağ ve yem gibi sanayilerin ilde yeterince gelişmemiş olması pamuğun il ekonomisine yeterince katkı sağlayamamasına neden olmuştur. Kütlü olarak il dışına çıkan pamuk; küspe, yağ ve yem olarak geriye dönmektedir. (Aydın Ticaret Odası, 1- 2007).

Aydın ilinde pamuk üretimi Şekil 2.2’de gösterilmektedir.

Şekil:2.2. Aydın İlinde Pamuk Üretimi

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünlerinden biri olan pamuk, ekim alanlarının büyüklüğü yönünden Türkiye’de Şanlıurfa’dan sonra ikinci sırada olmasına rağmen verim yönünden ancak altıncı sırada yer almaktadır. İlde 2005 yılında 190.000 ton pamuk üretilmiştir. 2006 yılında ise, 240.000 ton pamuk üretimi gerçekleşmiştir.

2.1.4.2.İncir

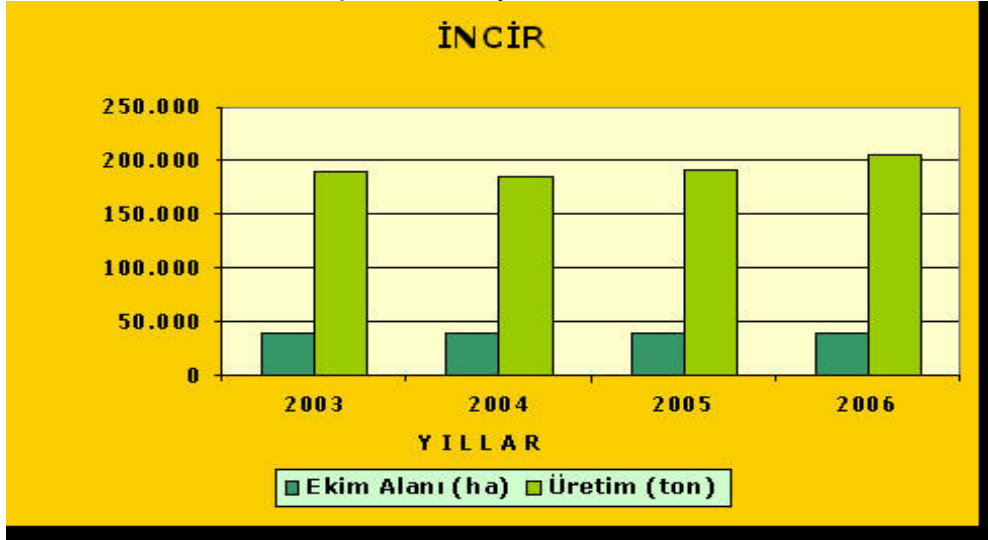
Türkiye, dünyanın en önemli taze incir üretici ülkesi olmasının verdiği bir avantajla, kuru incir üretiminde ve ihracatında da lider ülke konumundadır. Türkiye, dünya taze incir üretimi ile kuru incir üretiminin yarısından fazlasını karşılamaktadır. Türkiye’nin ihraç ettiği incirin %65’i Aydın’da üretilir. Aydın, kaliteli incir üretimi ve kapasite üstünlüğü ile Türkiye incir üretiminde ilk sırada yer alır. Türkiye’nin incir merkezi olan Aydın il sınırları içerisinde 258 yerleşim biriminde incir tarımı yapılmaktadır. Aydın’da 6,4 milyon adet incir ağacı bulunmaktadır. Bu ağaçlardan elde edilen taze incir miktarı yılda ortalama 140-170 bin ton arasında değişmekte ve bu miktarın yaklaşık %90’ı kuru incir olarak işlenmektedir (Aydın Ticaret Odası, 4- 2007).

Aydın’da yetiştirilen incirin özelliklerine başka bölgelerde rastlanmamaktadır. İl topraklarının verimli olması, havasının uygunluğu, rutubetin istenilen düzeyde oluşu ve rüzgârların özellikle incirin olgunlaşmasındaki olumlu etkisi, Aydın incirinin yüksek nitelikli olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, kabuklarının inceliği, çekirdeklerinin küçük oluşu, kısa zamanda şekerlenmemesi, yaklaşık 30 tane işlenmiş incirin bir kiloyu bulacak kadar büyük olması, güzel kokulu oluşu ve kurutmaya çok elverişli bulunması özellikleri ile dünyada rakipsizdir. Aydın incirleri nitelik itibariyle Sari lop, Gök lop, Sofralık, Bardacık ve Kara yaprak gibi çeşitlere ayrılırlar. Bunlardan Sâri lop ve Gök lop türleri özellikle kurutmaya çok elverişlidir. Diğer cinsleri olan Bardacık, Bursa, Silip, Siyah Kus, Yeşil Güz, Morguz, Beyaz Orak ve Silip Orak çeşitleri taze olarak tüketilmektedir. Orak cinsi erkencidir ve Haziran ile Ağustos’ta iki defa meyve vermektedir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Aydın ilinde incir üretimi Şekil 2.3’de gösterilmektedir.

Şekil :2.3. Aydın İlinde İncir Üretimi

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünlerinden biri olan incir, Türkiye genelinde incir üretiminde birinci sırada yer almaktadır. İlde 2005 yılında 191.000 ton yaş incir üretilmiştir. 2006 yılında ise, 200.000 ton yaş incir üretimi gerçekleştirilmiştir.

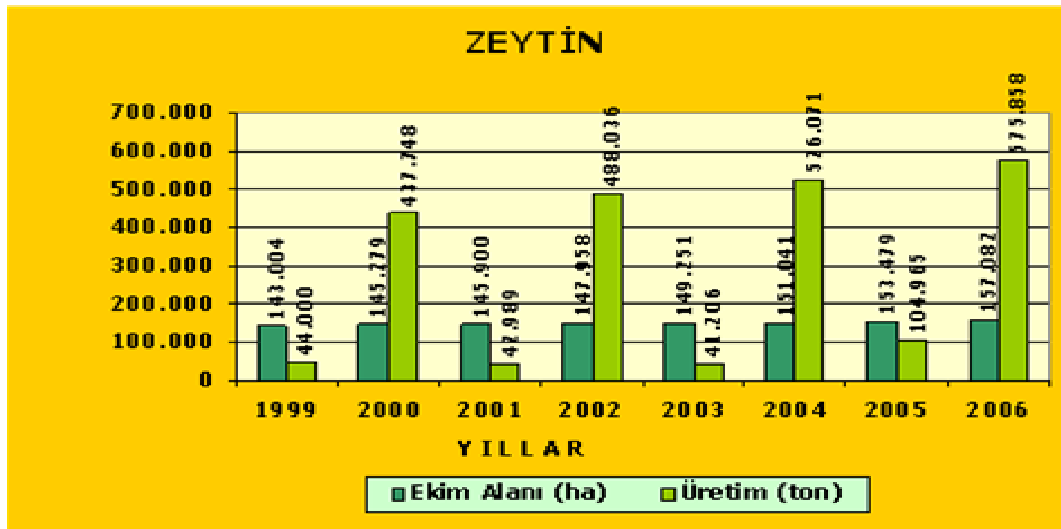
2.1.4.3. Zeytin

İnsan sağlığındaki önemi her geçen gün daha iyi anlaşılan ve tüketimi hızla artan zeytinyağının elde edildiği zeytin, Antik Çağlar’dan günümüze kadar yörenin en önemli tarımsal ürünlerinden biri olmuştur. Yapılan bir araştırmaya göre, zeytin yağının dökme olarak yurt dışına satışına izin verildiği 100 adet zeytinyağı işletmesinde, 280 000 ton zeytin işlenerek yaklaşık 46 000 ton zeytinyağı üretilmiş, bunun %60’i dökme olarak ambalajlanmadan ihraç edilmiştir. Bu ihracatta başlı başına bir değer transferi söz konusudur. Dökme olarak ihraç edilen zeytinyağı, bu sektörde gelişmiş tesisleri olan İspanya, Yunanistan, İtalya gibi ülkelere satılmakta, rafine edilerek asit oranı düşürülmektedir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Aydın ilinde, 19.600.000 adet zeytin ağacı olup, Türkiye zeytin ağacı sayısının %23’ünü oluşturmaktadır. Bu ağaçlardan ülke üretiminin %47’sini oluşturan 356.670 ton zeytin üretilmiştir. Aynı zamanda Aydın’daki üretim tesislerinde pres ve kuru sistem metotlarıyla sıkılan zeytinden yüksek asitli zeytinyağı üretilmekte ve bu ürün kısa sürede bozulmaktadır (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- 2007).

Aydın ilinde zeytin üretimi Şekil 2.4’de gösterilmektedir.

Şekil:2.4. Aydın İlinde Zeytin Üretimi

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünlerinde biri olan zeytin, Türkiye genelinde birinci sırada yer almaktadır. İlde, Zeytinin var yılı olan 2004 yılında 526.071 ton zeytin üretilmiştir. 2005 yılında 153.479 ton’a düşmüş, 2006 yılında ise, 575.858 ton olarak gerçekleşmiştir.

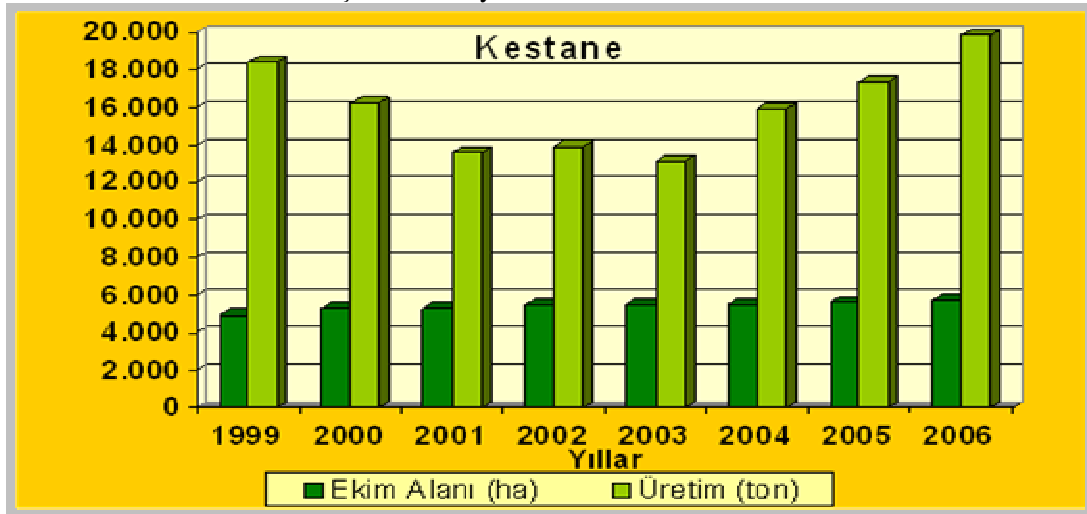
2.1.4.4. Kestane

Aydın için büyük bir potansiyel üretim olan kestane, gittikçe önem kazanmıştır. İlde Türkiye yıllık üretiminin %42’si yani 35.000 ton kestane üretilmektedir. Bu üretimin yalnızca 111 tonu ihraç edilebilmiş, geri kalan miktarı iç tüketimde başka iller tarafından işlenmiştir (Aydın Valiliği, 2- 2007).

İlde kestane yetiştiriciliği ekolojik şartların elverişliliğine rağmen dağlık bölgelerde ve yaylalarda, özellikle kuzeye bakan yamaçlarda oldukça yaygındır. 2003 yılı içinde 13.138 ton üretim gerçekleştirilmiştir. Bu kestanenin işlenebilmesi, kestane şekeri ve bunun değerlendirilebilmesi için gereken sanayi ilde mevcut değildir. Kestane Aydın’da yetişmekte, Bursa’da kestane şekeri haline gelmektedir. Böyle bir tarımsal sanayinin İlde yaygınlaşması, üreticiler açısından oldukça kârlı hale gelecektir (Aydın Ticaret Odası, 3- 2007).

Aydın ilinde kestane üretimi Şekil 2.5’de gösterilmektedir.

Şekil:2.5. Aydın İlinde Kestane Üretimi

Kaynak: Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (2007) “Tarımsal Yapı”, http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm.

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünlerinden biri olan kestane, Türkiye genelinde birinci sırada yer almaktadır. İlde 2005 yılında 17.400 ton kestane üretilmiştir. 2006 yılında ise, 20.000 ton olarak gerçekleşmiştir.

2.2. YATIRIM İKLİMİ YÖNÜNDEN GENEL ÇERÇEVE

Yeni kamu yönetimi anlayışı, dünyada yaşanan ekonomik gelişmeler ve çeşitli ülkelerde yaşanan tecrübeler ışığında, Türkiye’yi 21. yüzyılda çağdaş bir yönetim zihniyetine ve yapısına kavuşturmak amacını taşımaktadır. İyi yönetim olarak da tarif edilebilecek bu çağdaş yönetim zihniyeti ve yapısı, katılımcı ve paylaşımcı bir anlayışa sahiptir. Bu yeni anlayış içinde, 21. yüzyılda kamu yönetimi, şeffaf olmak, katılımcı olmak, düşük maliyetle çalışmak, etkili olmak, insan haklarına saygılı olmak, belirsizliği ve ayrımcılığı azaltacak şekilde hukuka dayanmak ve öngörülebilir olmak zorundadır. Yeni kamu yönetimi anlayışı, yönetimde etkinlik ve verimliliği temel almaktadır. Geleceğin belirsizliklerine karşı hazırlıklı olma, hızlı karar alma ve sorunlara süratle uygun çözümler bulma, değişime uyum sağlamanın temel gerekleridir (Aydın İl Özel İdaresi, 2007: 6).

2.2.1. Kamusal Sistemin Yapısı ve İşleyişi

Yeni kamu yönetimi anlayışına uygun olarak yasalaşan 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanununun temel amaçların biri, il özel idarelerinde stratejik yönetim anlayışını tesis

etmektedir. Özel idareler, stratejik amaçlarını, hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gerçekleştirecekleri faaliyetleri kapsayacak şekilde stratejik plân yapacaklardır. Yıllık çalışma programlarıyla bütçelerini ve performans ölçütlerini bu plâna göre oluşturacaklardır. Böylece geleceğe dönük politikalar oluşturarak sorunlara uzun vadeli çözümler getirecek ve sonuca odaklı bir anlayışa sahip olacaklardır (Aydın İl Özel İdaresi, 2007: 6)

Kamu yönetimi reformu anlayışına uygun olarak, Aydın Valiliği İl Plânlama ve Koordinasyon Müdürlüğüne 2005 yılında bir taslak çalışma başlatılmıştır. Bu Stratejik Plân, belirtilen taslak çalışma üzerine inşa edilmiş bulunmaktadır. Geçmişte, Aydın ilinde 1991 yılında Aydın Valiliğince, Kenan Mortan ve ekibine hazırlattırılan Aydın ili Stratejik Plân Çalışması ve Aydın İlinde atıl kaynakların ve uygun yatırım alanlarının belirlenmesini, yatırımların canlandırılmasını, istihdamın, verimliliğin, ilde oluşturulan katma değer, halka sunulan hizmet kalitesinin artırılmasını hedef alan Araştırma, Geliştirme ve Kalkınma (AR-GE) çalışması yapılmıştır (Aydın İl Özel İdaresi, 2007: 7).

Aydın halkının refahı nasıl arttırılabilir sorularına cevap bulmak için, Aydın ili Araştırma, Geliştirme ve Kalkınma Grubu oluşturulmuştur. Araştırma Grubu ilk iş olarak 1991 yılında Aydın Valiliğince Kenan MORTAN ve ekibine hazırlattırılan ve Aydın İli Stratejik Plânını incelemiş ve değerlendirmiştir. “Aydın İli Stratejik Plânı”nın teorik, kısa sürede yapılan gözlem ve yorumlar olduğu, uygulamaya yönelik değil, stratejik öğeler taşımaya karşın faaliyet ve tedbir maddelerine dökülmediği değerlendirilmiş ve incelenmiştir (Aydın İl Özel İdaresi, 2007: 9).

Çalışma grubu ikinci Aşamada ilin sağlıklı bir plân disiplini içerisinde gelişmesi, kalkınması için ekonomik, sosyal, kültürel yönden mevcut durumunu ortaya koymak, sorun ve çözüm yollarını tespit etmek, etkin kaynak kullanımını sağlamak konularında önceden yapılmış araştırma, inceleme, rapor, plân ve projeleri derlemek; yatırım önceliklerini belirlemek” amacıyla 52 belediyeye, Kaymakamlıklara, il ve Bölge Kamu Kurum ve Kuruluşlarına, Meslek Odalarına, ilgili Üniversitelere ve ildeki siyasi partiler de dahil olmak üzere 86 kuruluşa yazarak konu hakkındaki görüşlerini bir genelge ile sormuş, konu hakkında dokümanları derlemiştir. Çalışma Grubu kuruluş tarihinden itibaren ve gerek Aydın İli Stratejik Plânının incelenmesi, gerekse 86 kuruluştan alınan cevaplardan elde edilen bilgiler ışığında konu ile ilgili olarak Aydın Belediye Başkanı,

Ticaret Odası Başkanlığı, Sanayi Odası Başkanlığı, Ziraat Odası Başkanlığı, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Başkanlığı, Aydın Genç İşadamları Derneği, Türkiye Mimarlar Mühendisler Odalar Birliği Aydın Temsilciliği, Aydın'ın Meslek Kuruluşları, Üniversiteden Bilim adamları ve il'deki Kamu Kurum Yetkilileri ve Aydın'ın önde gelen çiftçi, sanayicileri ile bireysel ya da toplu görüş alışverişlerinde bulunulmuş, bazı ilçelerde Vali'nin başkanlığında geniş katılımlı toplantılar düzenlenmiştir. Bu süreçte Aydın ilinde atıl kaynakların, uygun yatırım alanlarının belirlenmesi, yatırımların canlandırılması, istihdamın artırılması, üretkenliğin ve verimliliğinin artırılması, İl'de oluşturulan katma değer artırılması ve halka sunulan hizmet kalitesinin artırılması konuları tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, İl Plânlama ve Koordinasyon Müdürlüğüne bir "Ara Rapor" haline getirilmiş ve 1994 Temmuz'unda Aydın Valisi tarafından basına ve kamuoyuna bildirilmiştir (Aydın İl Özel İdaresi, 2007: 12).

2.2.2. Etkili Bir Belediyeciliğin Varlığı

Her gün bir öncekinden farklı ve yeni bir şeylerin yaşandığı günümüz dünyasına yabancı kalmamak, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri günü gününe takip ederek bilgi ve iletişim çağına ayak uydurabilmek, toplumsal taleplerin hepsine duyarlı olarak kurumsal sosyal sorumluluğu yerine getirebilmiş itibarlı bir kurum olabilmek, üretilen her iş ve işlemin odağına insanı koyarak; katılımcı, paylaşımcı, şeffaf, denetlenebilir, etik ve etkin yönetimi idare biçimi olarak uygulamak, tesis edilen sosyal uzlaşma ile çağdaş ve aktif Aydın vizyonunu kalıcı ve sürdürülebilir kılmak temel amaç olarak belirtilmiştir.

Gerek belediye altyapı hizmetlerinin sonuçlanmasında, gerek sosyal belediyecilik anlamında icra edilen faaliyetlere ilişkin sonuçlarda, kaynakların etkin kullanıldığı, piyasa şartlarının altında fakat çok daha kaliteli hizmetler yapıldığı ve birim bazında iş yapma kapasitelerinin rasyonel ve optimum kullanıldığı belirtilmiştir. 2006 yılında koordineli planlara uyularak üretilen ve satın alınan tüm hizmetlerin belediyenin vizyonunu gerçekleştirmek adına belirtilen tablo, kaynak ve kapasite kullanımının genişletilebilmesine olanak sağlar nitelikte olduğu açıklanmıştır.

Aydın ili göç alan il'ler arasında olması nedeniyle, artan gecekondu mahalleleri ve dolayısıyla kentsel yayılma olgusu, tarım arazilerinin amaç dışı olarak kullanılmasına neden olmuştur. ASTİM Sanayi Sitesi, sulu tarım için DSİ sulama şebekesi içinde kalan birinci sınıf tarım arazisidir. Tarım Satış Kooperatifi ile Adnan Menderes Stadı'nın

batısı, Devlet Hastanesi'nin batısı zeytinlik ve bağ-bahçe ziraatına tahsis edilmiş arazi konumunda birer tarım arazisidir. Birinci, İkinci ve Üçüncü Sanayi Siteleri, Kemer Mahallesi'nin içinden geçen Kemer Çayı'nın batısı ve güneyi, bağlık ve incir bahçeleriyle kaplı alanlardır. Bugün ise, bu yerlerde, Adnan Menderes, Ilıcabaşı, Ata, Yedieylül, Efeler, Osman Yozgatlı, Girne Mahalleleri oluşturulmuştur. Bu yapılaşmalar, ilk zamanlarda riskli yerleşim bölgeleri teşkil etmiş olmasına rağmen, son zamanlarda Aydın Belediye Başkanlığı tarafından yapılan alt yapı çalışmaları ile söz konusu mahalleler, riskli bölge olmaktan çıkartılmıştır. Şiddetli yağışlarda meydana gelebilecek sel olaylarına karşı, şehir içinden geçen mevcut dere yatakları ıslah edilerek, dere yatağı olmayan yerlerde de Yağmur Suyu Altyapı Projesi kapsamında geniş çaplı beton borular döşenerek yağmur sularının bir kanalda toplanmasına sağlanmıştır (Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007: 57).

Aydın Belediye Başkanına göre, Aydın, “Aktif olmayan emekliler şehri görünümünde olarak belirtilmiştir. Ekonomisi tarıma dayalı Aydın'ın sanayi şehri olması ancak, aktif ve çağdaş bir şehir yaratmakla mümkündür. Çağdaş bir şehir için altyapı çalışmalarına ağırlık verilerek, 3 yılda 3 milyon m² yol çalışması yapılmıştır. Aydın Belediye Başkanı, Yaklaşık 50 yıldır Aydın'ın su şebekesi çalışmalarının ele alınmadığını belirtmiştir. Hızla su şebekesi, kanalizasyon, yağmur suyu kanalları çalışmalarına başladıklarını belirterek, yaklaşık 30 aydır altyapı eksikliğini kapatmaya çalıştıklarını, Aydın'daki girişimcileri bir araya getirerek güç birliği yaptıklarını açıklamıştır”. Aydın Belediye Başkanı ayrıca: “Aydın Ortak Girişimciler adı altında bir şemsiye şirket kurduklarını, bunun 8 alt şirket tarafından oluşacağını belirtmiş, ithalatını, ihracatını, üretimini, pazarlamasını, satışını bu şirketlerin yapacağı, her şirketin müşavir tutmak zorunda kalmayacağı, hedefin KOBİ düzeyinde işletmelerle tarım ürünlerine katma değer yaratmayı amaçladıklarını belirtmiştir.”

Aydın Belediye yönetimi, ülke ve il'in ihtiyaçlarını göz ardı etmeden ilde yaşayan insanların sosyal problemlerine büyük bir duyarlılıkla yaklaşarak, rutin faaliyetlerinden daha da fazla zaman ve imkânı sosyal çabalarına sarf etmek üzere çalıştıklarını ifade etmektedir. Bunlar şu şekilde açıklanmıştır (Aydın Belediyesi, 2007):

- Aydın Belediyesi, Eğitim, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğünün Mahalle Muhtarları ile işbirliği neticesinde tespit edilen ihtiyaç sahibi insanlardan 550 kişiye her gün üç çeşit sıcak yemek + ekmekek evlerinde teslim edilmektedir,

- Her yıl kış öncesi yine aynı kıstaslarla tespit edilmiş 1000 civarında haneye kömür-yakacak yardımı dağıtılmaktadır,
- İlköğretim öğrencilerinden ihtiyacı olanlara eğitim dönemi öncesi kırtasiye yardımı dağıtılmaktadır,
- Aydın'lı olup Üniversite öğrenimine hak kazanmış ihtiyaç sahibi yüksek öğrenim mensubu 500 öğrenciye aylık burs yardımı yapılmaktadır,
- Ekonomik gücünü herhangi bir nedenle kaybetmiş kişilerin Belediyeye olan borçlarını erteleyerek geçici olarak rahatlamaları sağlanmaktadır,
- Özürlülere, asker ailelerine ve yine ihtiyacı olduğu tespit edilmiş fakir ve kimsesizlere indirimli tarifeler uygulanmakta, şehir içi ulaşımını ücretsiz yapmaları sağlanmaktadır,
- Doğal afetler sonucu sıkıntıya düşen vatandaşlarımıza anında aynı yardım yapılmaktadır,
- Eğitim, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Sağlık İşleri Müdürlüğü işbirliğiyle her yıl en az 100 civarında ihtiyaç sahibi çocuğun sünnetleri, ailelerinin de katıldığı bir eğlence düzenlenerek yapılmaktadır,
- Türkiye'de ilk defa hiçbir aşamasında ücret alınmadan 14 dalda poliklinik hizmeti, Laboratuvar ve röntgen hizmetlerinin yanında pansuman hizmeti verilen Halk Sağlığı Polikliniğine müracaat eden herkese 24 saat sağlık hizmeti verilmektedir,
- Cenaze hizmetleri ile ambulans nakil hizmetleri ücretsizdir yapılmaktadır,
- Türkiye'de bulunduğu bölge itibariyle Akdeniz Anemisi – Talasemi hastalığının yoğun oluşu nedeniyle; Halk Sağlığı Polikliniğinde ücretsiz Talasemi testi yapılmakta olup, Talasemi testi yaptırmamış gençlere nikâh hizmeti verilmeyen tek il Aydın olarak belirtilmiştir,
- Müracaatları veya bildirilmeleri halinde özürlü vatandaşlara protez-akülü-aküsüz araba temin edilerek verilmekte, sosyal hayatın dışında kalmaları önlenerek ekonomik güç kazanmalarına yardımcı olunmaktadır,
- Çağdaş Aile Destek ve Eğitim Programı (ÇADEP) her mahalleden tespit edilen iki kadının sosyal hizmet uzmanlarınca eğitildiği lider kadın yetiştirme safhasında devam etmektedir,
- Türkiye'de ilk kez belediyece inşa edilip tefriş edildikten sonra Jandarma Genel Komutanlığınca devredilen Çocuk Suçları Önleme Merkezinde suça eğilimli veya suç için kullanılması muhtemel çocuklar rehabilite edilmeye devam etmektedir,

- Belediyenin öncülüğünde açılmış kurslarla özellikle gençlere yönelik müzik, tiyatro ve folklor kursları devam etmektedir,
- Belediye Şehir Tiyatrosunun çabalarıyla İlde tiyatro faaliyetlerinin öncülüğü yapılmakta, yine özellikle çocuk tiyatrosu oyunları gerekirse il dışında da çocuklara tiyatro kültürü aşılanmaktadır. Amaçlarının Belediye Şehir Tiyatrosunu bir okul haline getirilmesidir,
- İlde kurulu Resmi ve Sivil Toplum örgütleriyle öncelikle kadın örgütleriyle işbirliği içerisinde beceri kazandırma kursları açılmakta, kadının ev ekonomisine katkı sağlayabileceği yetenekleri geliştirmesi sağlanmaktadır. Bu ürünlerin sergilenip satılabildiği el emeği çarşısı kadınlara hizmet vermektedir,
- Özellikle okul çağındaki çocukların ve halkın çevre bilinçlerinin arttırılması amacıyla sık aralıklarla etkinlikler düzenlenmekte, afiş-broşür çalışmaları yapılmakta, ücretsiz çiçek-fidan ve fide dağıtımı yapılmaktadır,
- Özel günlerde, kentin uygun yerlerinde korular oluşturulup topluca ağaç dikimi teşvik edilmektedir,
- Yeşil alan, park ve oyun bahçelerinin yanı sıra semtlerde çim futbol sahaları ve semt yüzme havuzları yapımı devam ettiği belirtilmiştir.

2.2.3. Kamu Dışı Kurumların Yapısı

Aydın ili, sermaye birikimi, yaşam koşulları, iklim gibi faktörler dikkate alındığında üstünlükleri olan bir yerleşim birimidir. Aydın Ticaret Odası, il'in girişimcilerinin oluşturduğu bir örgüt olarak bu üstünlüğün yaratılması sürecinde rol oynayan önemli kuruluştur. Günümüzde Odanın bu görevini etkin ve verimli sürdürülebilmesi yönetim faaliyetlerinin bir planlama dahilinde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla bir stratejik plan çalışması gerçekleştirilmiş ve Aydın Ticaret Odasının yapması gereken faaliyetlerine ilişkin üç yıllık (2006-2008) bir plân sunulmuştur. Raporun ilk kısmı Aydın iline genel bir bakışı, İkinci Kısmı Aydın Ticaret Odasının yapılanması ve görevlerini, Üçüncü kısmı ise, stratejik plânlama çalışmasını içermektedir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 124).

Stratejik plânlama çalışmaları için, gerekli veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Katılımcı bir plânlama yapılabilmesi ve farklı fikirlerin sürece dahil edilebilmesi için, görüşmeler sadece üst yönetim organı ile değil aynı zamanda, farklı iş kollarını oluşturan temsilciler yani, meslek komiteleri ile de yapılmıştır. Ortaya atılan görüşler

doğrultusunda, beş temel stratejik amaç belirlenmiştir. Bu stratejik amaçları gerçekleştirmek için yapılması gereken hedefler ve faaliyetler belirlenmiştir. Stratejik plânın uygulama safhası ile ilgili olarak da belirlenen faaliyetler 2008 yılı sonuna kadar bir takvime bağlanmıştır. Yine, bu safhayla ilgili olarak, faaliyetlerin gerçekleşip gerçekleşmediğini denetlenebilmesi için performans kriterleri de geliştirilmiştir. Böylece yöneticiler plânlamanın başarılı olup olmadığını denetleyebileceklerdir. Oluşturulan misyon, vizyon açıklamaları ve stratejik amaçlar doğrultusunda, Aydın Ticaret Odasının ilkeleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 124).

Aydın Ticaret Odası “mevcut işletmeleri aynen muhafaza ederek, yeni işletmeleri Aydın’a çekerek, gerekli toplumsal hizmet tesislerini kurarak, ilin, yaşamak, çalışmak, aile ve iş kurmak için ideal bir yer olduğunu vurgulayarak Aydın ili ekonomisinin yerel büyümesine ve refahına yol açacak plan ve programları gerçekleştirmek” misyonu çerçevesinde hizmet sunmaktadır. Bu misyonu gerçekleştirmek için sürdürülebilir bir çevre bilinci içinde personele yönelik hizmet içi eğitim programları, teknolojinin sunduğu imkânlardan yararlanma ve diğer kamu ve sivil toplum örgütleri ile olan ilişkiler artırılmaya çalışılmaktadır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 125).

Aydın Ticaret Odası, hedeflerini şu şekilde belirtmiştir (EGEV, 2007):

- Üyelerine etkin, hızlı ve kaliteli hizmet vermek,
- Üreteceği eserler ve çalışmalar ile üyelerine ve toplumsal yaşama katkıda bulunmak; bu eserlerle yerel yönetimlere ve ülke yöneticilerine ışık tutmak,
- Aydın'ın, Ege Bölgesinin ve Türkiye'nin kalkınmasına ve dışa açılmasına yardımcı olmak,
- Ülke çıkarlarını üye çıkarlarının önünde tutmak,
- Oda üyeliğini cazip kılmak, saygınlığını korumak; Oda-Üye bütünleşmesini sağlamak ve tarafsız hizmet vermek,
- Odayı, üyeler nezdinde iş dünyası hakkında danışman bir kurum haline getirmek,
- Daha iyi hizmet ve gelişim için personeli ve üyeleri mesleki konularda eğitmek,
- Yatay ve dikey iletişimin kurulmasını ve sürdürülmesini sağlamaktır.

Aydın İlinde, İl Sağlık Müdürlüğü, Halk Sağlığı Laboratuvar Müdürlüğü'nce, hava kirliliğine yönelik ölçümler yapılmakta olup, her gün için sadece kükürt dioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM) konsantrasyonları ölçülerek aylık çizelgeler halinde Müdürlüğe gönderilmektedir. Bu nedenlerle, sabit ve hareketli kaynaklardan atmosfere verilen kısa

ve uzun vadeli karbon monoksit konsantrasyonu ile ilgili her hangi bir ölçüm yapılmamıştır. Ancak, kent merkezindeki karbon monoksit emisyonlarının % 70-90'nın motorlu araçlardan kaynaklandığı bilinmektedir (EGEV, 2007: 64).

Aydın Meslek Odalarından TMMOB Makine Mühendisleri Odası Denizli Şubesi Aydın İl Temsilciliğinin, temsilcilik faaliyet sınırları içinde 227 üye kayıtlı olup, bu üyelerin 128 'i Aydın'da ikamet etmektedir. Temsilcilik Faaliyetleri ise (EGEV, 2007),

- İş güvenliği esaslarına göre iş yerlerinde basınçlı kapların, kaldırma aletlerinin, buhar kazanlarının periyodik kontrollerini yapmak,
- Trafik ve Karayolu kanununa göre iş makineleri operatörlük kursu açmak başarılı olanlara sertifikalandırmak,
- Üyelerin yada başka kurumların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak açısından seminer ve kurs düzenlemek,
- LPG' kullanan motorlu taşıtların sızdırmazlık raporlarını hazırlamak ve araçlara uygunluk raporlarını hazırlamak,
- Kurum ve kuruluşlara bilirkişi hizmeti vermek,
- Toplum yararına olacağına inanılan konularda bilgi üretmek ve konuyu hep gündemde tutmak amacı ile toplantılar düzenlemek
- Baca gazı ölçümleri yapmak,
- Belediye hudutları içinde kalan bölgede bulunan tüm asansörleri denetim altında tutmaktır.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı, yapmış olduğu işleri şu şekilde açıklamıştır. "Odalar ve çiftçilerin sorunları ile ilgili çalışmalar yaptıklarını, göreve geldiklerinde en büyük eksiğin Ziraat Odaları ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği Kanunu olmamasını, Oda Başkanlarının aidat toplayamadıklarını, aidat aldığımızda çiftçi sizi mahkemeye verse, verdiği parayı geri aldığını belirtmiştir. Böyle bir Kanun'la Ziraat Odaları Birliği'ni ve Odalarını büyütme, çiftçilere hizmet vermenin mümkün olmadığını, yapılması gereken iş olarak, Ziraat Odaları Birliği ve Türkiye Ziraat Odaları Birliği Kanunu'nu değiştirmek gerektiğini belirtmiştir. 50 yıldır değiştirilemeyen bir Kanununun değiştirilerek, aidatları getirdiklerini, bu aidatlarla üç yıldır son yıllarda görülmemiş bir şekilde Odaların idarî ve malî yönden güçlendiğini ve daha iyi hizmetler vermeye başladığını açıklamışlardır" (Bayraktar, 2007).

Aydın Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birlik Başkanı, konuşmasında, “esnaf olarak Aydın için yapılacak her türlü etkinliği sonuna kadar desteklemeye hazır olduklarını belirterek, ilin en büyük sıkıntısının tanıtım olduğunu kaydetmiştir. İlin, elindeki imkânları değerlendiremediğini, dünyanın en kaliteli incirini yetiştirmemize rağmen isim hakkının bile ellerinden alınmak istendiğini, kestanede de durumun aynı olduğunu belirtmiştir. Bu güne kadar hep üretim yaptıklarını, ancak, tanıtım yapmadıkları için emeğin karşılığını alamadıklarını belirtmiştir” (Akşit, 2006).

Borsanın çalışma alanı, bulunduğu il sınırlarıdır. Bu çalışma alanı, çevre illeri de kapsayacak şekilde ve o illerde borsa kuruluncaya kadar geçerli olmak üzere, Birlik Yönetim Kurulu tarafından genişletilebilir veya daraltılabilmektedir.

Türkiye’de, borsa çalışma alanı içinde borsaya tâbi maddelerin en az miktarlarının üzerinde kalan miktarlarının alım ve satımının, belirlenen borsa yerinin dışında yapılması yasaktır. Bu maddelerin, en geç muamele yapıldığı günü takip eden otuz gün içinde borsaya tescil ettirilmesi şartı ile borsa yerinin dışında alınıp satılmasına meclis tarafından önceden karar verilebilir. Ancak Birlik, borsalarca alınacak bu gibi istisnai kararları kısmen veya tamamen, geçici veya sürekli olarak yürürlükten kaldırabilir (TOBB, 2007).

2.3.YATIRIM İKLİMİ YÖNÜNDEN İŞLETMELER VE KURUMSALLAŞMANIN DÜZEYİ

KOBİ politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecinde bir çok kamu kuruluşu görev almaktadır. Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), KOBİ politikalarını da kapsayan uzun vadeli kalkınma plânları ve yıllık programların hazırlanmasından sorumludur. DPT, Kalkınma Plânlarının hazırlanması sürecinde ilgili tüm kamu ve özel sektör kuruluşlarının da görüşlerini alarak KOBİ’lere dair makro politikaları belirlemekte ve bu politikaların uygulanmasının etkinliğini artırmak amacıyla kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Buna ilaveten, gelişmeleri değerlendirerek, gerekirse, politikalar üzerinde gerekli değişiklikleri önermektedir (Republic Of Turkey Prime Ministry State Planning Organization, 2004: 12).

Ülke kalkınmasında bölgesel potansiyellerin en iyi şekilde değerlendirilmesi, mevcut kaynakların verimli ve gerçekçi kullanımı ve bunlara dayalı olarak küçük ve orta ölçekli sanayinin yurt genelinde yaygınlaştırılması, desteklenmesi ve geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun için de, mevcut sanayi yapısının profilinin ortaya konması, gelişme imkân ve kabiliyetinin belirlenmesi, geleceğe yönelik yeni yatırım hedef ve stratejilerinin belirlenmesi, tasarlanması ve uygulanması da üzerinde ciddiyle durulması gereken hususların başında gelmektedir. Ancak, bu şekilde verileri ortaya koyarak yatırımcıların doğru teşviki, sağlıklı yatırım kararlarının alınması ve eldeki kaynakların rasyonel bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak mümkündür (Tanrıkulu, 2001: 1).

Küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ'ler) tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de oldukça büyük bir öneme sahiptir. Esnek bir ekonomik örgütlenmeye sahip olan KOBİ'lerin yeni sanayilere de kolayca adapte olmaları mümkündür. Türkiye açısından KOBİ'lere dayalı büyüme stratejileri refahı arttırabileceği gibi, gelirin daha adil dağılımı sağlayıp ihracatı da arttırması mümkündür (Gürak, ve diğ., 2000: 1).

KOBİ'lerin içinde yaşadıkları siyasî ve ekonomik çevre oldukça önemlidir. İş ortamı; istikrarlı, esnek ve yüksek yaşam standartlarına sahip sağlıklı bir ortam olmalı, yeni ürün ve süreçlerin geliştirilmesine uygun olmalıdır (Çolakoğlu, ve diğ., 2006: 15).

Aydın ilinde, Öztürk ve ekibi tarafından firmalara yöneltilen sorular sonunda irtibat kurulan şirketlerin % 90'ı yaptığı anlaşmalardaki yükümlülüklerini yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Geri kalan % 10'luk kısım her ne pahasına olursa olsun bazı durumlarda yükümlülükleri şirket menfaatlerinin üzerine çıkacağını düşündükleri noktada vazgeçtikleri dile getirmişlerdir. Katılan firmaların yönetim anlayışları serbest rekabeti teşvik yönünde olmakla birlikte satış elemanlarının tahrik edici taktik ve yöntemlerle mal satmalarına müsaade etmemekte ve gerek paketleme gerekse de, reklam konusunda yanıltıcı faaliyetlerden kaçınılmaktadırlar. Bu da, firmaların çıkar gruplarını önemsediklerini göstermektedir. Hiçbir firma fiyat tekelleri kurma yönünde olumlu cevap vermemiştir. Yönetim bölümü ise, çalışanlarına adil olma yönünde çalıştıklarını belirtmiştir. İş görenlerinin sorunlarına çözüm üretme ve onları dinleme konusunda özenli davranıp, yapılan işe karşılık adil ücretin verildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, belirlenen ücretlerin rakip işletmelerde çalışanlara verilen ücretlerle aynı doğrultuda olmasına da dikkat etmektedirler. İş görenlerin, işteki yükselmeleri hiçbir ayrımcılığa

mahâl vermeyecek şekilde yapılmaktadır. Çalışanların kendilerine olduğu kadar, ailelerine karşı da ilgili ve alâkalı bir görev içinde olduklarını belirtmişlerdir. Kişilerin, ailelerine karşı sorumluluklarını, şirket sorumluluğu olarak benimsenmiştir. Çalışanların ailevi yükümlülüklerini yerine getirmede kurumsal yapıya zarar vermeyecek şekilde gerekli esnekliği göstermekte olup, ayrıca, kaliteli mal ve hizmeti adil fiyattan pazarladıklarını açıklamışlardır (Öztürk, ve diğ., 2006: 557).

Aydın ilindeki çoğu firma ayrıca, ürettiği ve sattığı mallarda talimâtlara uyulduğu sürece emniyetli olduklarını belirtip, bu konuda müşterilerine gerekli garantiyi şirket politikası olarak benimsemişlerdir. Bunun yanında, oluşabilecek herhangi bir şikâyet olduğu zaman gerekli ehemmiyeti verip, adil bir biçimde sorunları dinleyip her türlü olumsuzluğu giderme yönünde faaliyet gösterdiklerini belirtmişlerdir. Şirketlerin yönetim yapıları, kurumsal yönetim kavramında, şeffaflık, adalet vb kavramlardan ziyade dikkat edilmesi ve uyulması zorunlu diğer bir konuda çevreye karşı ne kadar duyarlı olduklarıdır. Firmalar, bu konuda gerekli tedbiri aldıklarını belirtmiştir. Buldukları organize sanayi bölgesinde, OSB'nin kurmuş olduğu bir arıtma tesisi bulunmaktadır. Ancak, bu tesisin varlığı yeterli olmamaktadır. Bölgede bulunan Büyük Menderes Nehri, arıtma tesisinin varlığına rağmen, daha geniş kapsamlı önlemlerin alınmamasından dolayı kimyasal atıklarla dolmaktadır. OSB'de faaliyet gösteren şirketler, çoğunlukla gıda, madencilik, tekstil ve kimya sanayi grubu şirketlerdir. Verilen cevaplar, çevreye karşı duyarlı oldukları konusunda yeterli olsa da, firmalar diğer çıkar gruplarına ve çevrelerine verdikleri önemi doğa hayatına vermemektedirler. Yasal olarak her türlü prosedür, yönetmelik ve tüzüklere sahip olsalar da, daha fazla önlem alma konusunda bir girişimde bulunmamaktadırlar. Ancak, bazı firmalar; özellikle gıda firmaları; imalât sonucu oluşan katı atıklardan, kağıt türevlerini, bölgede bulunan ambalaj firmasıyla anlaşarak periyodik olarak toplanmasını sağlamaktadırlar (Öztürk, ve diğ., 2006: 557).

Nitelikli eleman ihtiyacının karşılanamaması, genelde tüm işletmeler için geçerli bir sorun olmakla birlikte, KOBİ'ler için özellikle önem taşımaktadır. Bu işletmeler, gereken ücretleri ödeseler bile, istedikleri personeli bulabilecekleri tam anlamıyla mümkün değildir. KOBİ'leri ilgilendiren bir başka sorun da, uzmanlığın çok büyük önem kazandığı günümüzde, çok yönlü eleman istihdamının zorunluluğudur. Bu durum özellikle, metal işleme ve makine imalât sanayiinde büyük bir önem kazanmaktadır. KOBİ'lerde emek yoğunluğunun nispeten yüksek oluşu ve alınan siparişlere göre farklı

işler yapma zorunluluğu gibi nedenlerden dolayı, çok yönlü nitelikli elemana daha çok ihtiyaç duyulmakta ancak, bunların tedarik edilmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

Aydın ilinde işkollarına göre işletme ve istihdam sayıları Çizelge 2.14'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.14. İşkollarına Göre İşletme ve İstihdam Sayıları

FAALİYET KONUSU	BİRİM	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE	BÖLGE %
		Aydın	Denizli	Muğla			
(15-16) Gıda, İçki, İçecek, Tütün Sanayi							
İşletme Say.	ADET	177	95	17	289	4.871	5,93
İstihdam	KİŞİ	4.478	1.807	359	6.644	105.309	6,31
(17-18-19) Tekstil, Örme, Konf. Deri Sanayi							
İşletme Say.	ADET	49	429	2	480	9.456	5,08
İstihdam	KİŞİ	970	15.276	48	16.294	257.091	6,34
(20-36) Ahşap İşleme, Mobilya Sanayi							
İşletme Say.	ADET	51	65	10	126	7.214	1,75
İstihdam	KİŞİ	785	628	215	1.628	89.078	1,83
(21-22) Kağıt, K. Ürünleri, Basım							
İşletme Say.	ADET	3	15	0	18	1.173	1,53
İstihdam	KİŞİ	79	235	0	314	20.543	1,53
(24-25) Kimya, Petrol, Lastik, Plastik San.							
İşletme Say.	ADET	30	52	2	84	4.148	2,03
İstihdam	KİŞİ	503	964	11	1.478	73.049	2,02
(26) Metal Dışı San. Ürünleri San.							
İşletme Say.	ADET	69	66	38	173	2.120	8,16
İstihdam	KİŞİ	1.355	2.423	1.039	4.817	49.924	9,65
(27) Metal Sanayi							
İşletme Say.	ADET	21	23	1	45	2.120	2,12
İstihdam	KİŞİ	286	830	2	1.118	49.924	2,24
(28-29-30-31-32-33-34-35) Metal Eşya, Ölçme, Makine San.							
İşletme Say.	ADET	110	93	28	231	10.162	2,27
İstihdam	KİŞİ	2.014	2.136	494	4.644	184.385	2,52
(37-72) Diğer İmalat Sanayi							
İşletme Say.	ADET	0	22	3	25	1.402	1,78
İstihdam	KİŞİ	0	227	8	235	16.124	1,45
İş Kolunu Belirtmeyen							
İşletme Say.	ADET	6	32	0	38	3.487	1,09
İstihdam	KİŞİ	4	616	0	620	47.411	1,31
GENEL TOPLAM							
İşletme Say.	ADET	516	892	101	1.509	46482	3,22
İstihdam	KİŞİ	10.474	25.142	2.176	37.792	890.394	4,24

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), "Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu", Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara,s.22.

Çizelge 2.14 incelendiğinde, işkollarına göre işletme sayısı dağılımına bakıldığında; Türkiye genelinde ilk sırada Metal Eşya, Ölçme, Makine Sanayi, ikinci sırada Tekstil, Örme, Konfeksiyon, Deri Sanayi, üçüncü sırada Ahşap İşleme, Mobilya Sanayi ve dördüncü sırada ise, Gıda, İçki, İçecek ve Tütün Sanayinin geldiği görülmektedir. Aydın alt bölgesi için söz konusu sıralamada; Tekstil, Örme, Konfeksiyon, Deri Sanayi, Gıda, İçki, İçecek, Tütün Sanayi, Metal Eşya, Ölçme, Makine San. ve Metal Dışı Sanayi Ürünleri Sanayi gelmektedir. Türkiye’de en fazla istihdam 257.091 ile Tekstil, Örme, Konfeksiyon, Deri Sanayinde iken, Bölge toplamında en fazla istihdam 16.294 ile yine Tekstil, Örme, Konfeksiyon, Deri Sanayindedir.

Hazine Müsteşarlığı yetkisinde uygulanan KOBİ teşviklerinde müracaat şartları Halk Bankasına yapılmaktadır. Ön elemelerden sonra uygun görülen projelere Hazine Müsteşarlığınca Teşvik Belgesi düzenlenip, yatırımcıya direkt olarak değil de, makine-teçhizatın temin edildiği firmalara verilmektedir.

Teşvikler, ekonomik süreç ve yapının arzulan sonuçlara ulaşması için başvuru belli ekonomi politikası önlemleridir. Teşvik politikası, genel ekonomi politikasının bir alt dalı olup ekonomik birimleri belli davranışlara yönlendirerek arzulan sonuçların gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Aydın ilinde yıllara göre verilen KOBİ yatırım teşvik belgelerine öngörülen yatırım ve işletme kredilerinin dağılımı Çizelge 2.15’de gösterilmektedir.

Çizelge:2.15 Aydın İlinde Yıllara Göre verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerine Öngörülen Yatırım ve İşletme Kredilerinin Dağılımı

Yıllar	Belge Sayısı (Adet)	Yatırım Kredisi (YTL)	İşletme Kredisi (YTL)	Toplam kredi (YTL)	Sabit Yatırım (YTL)	İstihdam (Kişi)
2002	3	80.000	70.000	150.000	370.250	1
2003	7	880.425	108.175	988.600	2.285.576	30
2004	7	1.479.750	170.643	1.650.393	3.166.260	71
2005	3	278.000	---	278.000	563.891	19
2006	1	125.000	---	125.000	250.000	7

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, (2006) “Aydın İlinde Yıllara Göre verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerine Öngörülen Yatırım ve İşletme Kredilerinin Dağılımı”, http://www.treasury.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm.

Çizelge 2.15 incelendiğinde, ilde, 2004 yılında, alınan teşvik belgesi sayısı 7, öngörülen kredilerin dağılımına göre, 1.479.750 YTL’lik yatırım kredisi, 170.643 YTL’lik

işletme kredisi ve 1.650.393 YTL'lik toplam kredi ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Aynı yılda 3.166.260 YTL'lik sabit yatırım miktarı ve 71 kişilik istihdam ile diğer yıllardan fazla olduğu görülmektedir. 2006 yılında, alınan teşvik belgesi sayısı 1 olması ve işletme kredisinin olmaması nedeniyle il son sırada olup, bunun da KOBİ'lere verilecek işletme kredilerinin uygun olmamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

KOSGEB tarafından yürütülen faaliyetler çerçevesinde, 28 adet Küçük İşletmeleri Geliştirme Merkezi (KÜGEM) aracılığıyla 2002 yılında 2.928 firmaya danışmanlık, 6.472 firmaya laboratuvar, 5.870 firmaya eğitim, 224 firmaya kalite ve 4.175 firmaya proje kapsamlı destek hizmetleri sunulmuştur (Republic Of Turkey Prime Ministry State Planning Organization, 2004: 21).

Aydın ilinde verilen KOSGEB destek tutarları Çizelge 2.16'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.16. Aydın İllerinde verilen KOSGEB Destek Tutarları

İL	DESTEK ADI	DESTEK SAYISI		YILLARA GÖRE DESTEK TUTARI (YTL)		TOPLAM DESTEK TUTARI (YTL)
		2003	2004	2003	2004	
AYDIN	Danışmanlık	—	19	16.932	70.208	87.140
	CE İşaretleme Testleri	0	1	0	9.629	9.629
	CE Genel Testler Analizleri	0	27	0	91.192	91.192
	Temel Altyapı	0	2	0	7.868	7.868
	Bilgi Yayımı	0	5	0	13.787	13.787
	E-Ticarete Yönelme	0	4	0	22.003	22.003
	Yerel Ekonomik Araştırma	0	1	0	11.608	11.608
	ORTLAB	6	2	3.672	222.986	226.658
	Genel Eğitim Programları	10	75	2.895	12.058	14.953
	Eğitim Destekleri	0	3	0	10.806	10.806
	Genç Girişimci Geliştirme Eğitimi	0	1	0	8.088	8.088
	Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuarlara Katılım	3	7	7.427	80.011	87.438
	Milli Katılım Dışındaki Yurtdışındaki Fuarlara Katılım	0	5	0	70.747	70.747
	Yurtiçi Sanayi Fuarlarına Katılım	0	1	0	1.613	1.613
	Tanıtım	0	2	0	10.805	10.805
	Yeni Girişimci	0	4	0	58.629	58.629
	Nitelikli Eleman İstihdamı	5	15	25.106	43.245	68.351
	Bilgisayar Yazılımı	2	10	21.230	123.986	145.216
Altyapı ve Üstyapı Proje	0	2	0	24.330	24.330	
TOPLAM		26	186	77.262	893.599	970.861

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), "Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu", Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.23.

Çizelge 2.16 incelendiğinde; Aydın ilinde KOSGEB, 2003 yılında 26 adet, 2004 yılında ise 186 adet destek vermiştir. Söz konusu destekler için 2003 yılında 77.262.-YTL, 2004 yılında da 748.446.-YTL olmak üzere, toplam 970.861.-YTL destek sağlanmıştır.

İllerin vergi gelirleri Çizelge 2.17’ de gösterilmektedir

Çizelge:2.17. İllerin Vergi Gelirleri (2005)

VERGİ GÖSTERGELERİ	BİRİM	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE TOPLAMI	BÖLGE %
		Aydın	Denizli	Muğla			
Brüt Tahakkuk (Milyon)	TL	447.404.714	667.251.570	633.853.766	1.748.510.051	118.979.991.925	1,47
Brüt Tahsilat (Milyon)	TL	376.384.196	561.969.489	524.078.956	1.462.432.640	111.325.214.478	1,31
Tahsilat Oranı	%	84,13	84,22	82,68		93,57	
Tahsilat İl Sırası	SIRA	(56)	(54)	(63)			
Tahsilat Artışı	%	27,00	19,99	38,38		23,84	
İlin Tahsilat İçindeki Payı	%	0,34	0,50	0,47		100,00	
İlin Tah. Vergi Sıralaması	SIRA	(22)	(16)	(19)			

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.23.

Çizelge. 2.17 incelendiğinde, bölge illerinde tahsilat il sıralamasında Denizli 54., Aydın 56. ve Muğla ise 63. sırada yer almaktadır. İller itibari ile tahsilat oranına baktığımızda; % 84,22 ile Denizli’nin ilk sırada yer aldığı bunu sırası ile Aydın ve Muğla illerinin takip ettiği görülmektedir. İllerin söz konusu değerleri Türkiye ortalaması olan % 93,57’ nin altındadır.

Vergi türlerine göre vergi mükellefi sayıları Çizelge 2.18’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.18. Vergi Türlerine Göre Vergi Mükellefi Sayıları (2005)

FAAL VERGİ MÜKELLEF SAYILARI	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE TOPLAMI	BÖLGE %
	Aydın	Denizli	Muğla			
Gelir Vergisi	22.511	21.853	29.791	51.644	1.774.568	2,91
Gelir Stopaj Vergisi	29.001	26.123	36.185	62.308	2.141.913	2,91
G.M.S.İ. Mükellef Sayısı	14.487	10.585	7.604	18.189	573.308	3,17
Basit Usul Vergilendirilen	21.049	18.351	17.376	35.727	814.532	4,39
Kurumlar Vergisi	5.474	6.335	8.722	15.057	632.093	2,38
Katma Değer Vergisi	26.543	26.607	35.562	62.169	2.230.815	2,79

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.24.

Çizelge. 2.18 incelendiğinde, Vergi türlerine göre vergi mükellefi sayılarına baktığımızda, Bölgede en fazla vergi mükellefi gelir stopaj vergisindedir. Bunu, sırası ile katma değer vergisi mükellefleri ile gelir vergisi mükellefleri izlemektedir.

İşletmelerin hukukî statüsü Çizelge 2.19’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.19. İşletmelerin Hukuki Statüsü

	İşletme Sayısı	Yüzde
Tek Şahıs	545	48,6
Limited	433	38,6
Anonim	52	4,6
Kolektif	9	0,8
Aile Şirketi	20	1,8
Adi Ortaklık	41	3,7
Kooperatif	18	1,6
Dernek	1	0,1
Vakıf	1	0,1
Holding	1	0,1
TOPLAM	1121	%100,00

Kaynak: Aydın Ticaret Odası, 5- (2007), “Aydın’deki Ticarî Hayatın Durumu”, Aydın.

Çizelge 2.19 incelendiğinde, Aydın ilindeki işletmelerin %44,54’ünün limited şirket statüsünde olduğu saptanmıştır.. Diğerlerinin ise, sırasıyla şahıs işletmesi ve anonim şirket statüsünde faaliyetlerini sürdürdükleri belirlenmiştir.

Aydın ilinde işletmelerin kredi kullanım durumu Çizelge 2.20’de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.20 Aydın İlinde İşletmelerin Kredi Kullanım Durumu (2005)

	İşletme Sayısı	Yüzde
İşletme Kredisi	146	%73,00
İhracat Kredisi	19	%9,5
Yatırım Kredisi	14	%7,00
İşletme Yatırım Kredisi	11	%5,5
İşletme İhracat Kredisi	6	%3,00
Yatırım İhracat Kredisi	1	%0,50
İşletme, Yatırım ve İhracat Kredisi	3	%1,5
TOPAM	200	%100,00

Kaynak: KOSGEB, 2- (2005), “Saha Araştırma Çalışması Aydın ili Değerlendirme Raporu” Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, Ankara, s.25.

Çizelge 2.20 İncelendiğinde; işletmelerden kredi kullananların, %73’ünün sadece işletme, %9,50’sinin sadece ihracat, %7’sinin sadece yatırım kredisi kullandığı tespit edilmiştir.

2.4. YATIRIM İKLİMİ YÖNÜNDEN İLİN ALT YAPI HİZMETLERİNİN DÜZEYİ

Altyapı sektörlerini, teknik alt yapı sektörleri olan ulaşım, haberleşme ve enerji ile sosyal altyapı sektörleri olan eğitim ve sağlık oluşturmaktadır. Bir ilin sosyo-ekonomik açıdan gelişebilmesi için, öncelikle altyapı sektörlerinin gelişip yeterli bir düzeye ulaşmış olması gerekmektedir. Bu bakımdan, teknik ve sosyal altyapıyı meydana getiren söz konusu sektörler yeterince gelişmeden, bir ilde istenilen nitelikte sosyo-ekonomik gelişmenin sağlanması oldukça zordur (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 14).

2.4.1 Yol Ve Liman Sistemine İlişkin Taşımacılığın Yapısı

Aydın, coğrafi konumu ile demiryolu, deniz ve hava taşımacılığı imkânlarına sahip bir il olmasına rağmen ticarî yük ve yolcu taşımacılığında ağırlık karayolundadır (Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 2- 2007). Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarla, il olarak karayollarında ciddi bir sorunun kalmadığı, ulaşımda gelişmişlik standartlarının yakalandığı söylenebilir. Aydın ili devlet ve il yollarının durumuna baktığımızda 769 km uzunluğunda bir yol ağı ile karşılaşmaktadır. Devlet ve İl yolu dışında 68 km uzunluğunda otoyol bulunmaktadır. 319 km uzunluğunda devlet yolu ve 433 km İl yolu bulunmaktadır. Ayrıca, 233 km ağ dışı turistik yol ağı mevcuttur (Aydın Valiliği, 1-2007).

İlin en önemli ulaşım imkânı olan karayolu ağı içerisinde E24 karayolu, Aydın-İzmir otoyolunu ve Kuşadası'nı çevre ilçe ve illere bağlayan, trafik yoğunluğunu taşıyan yollardır (Bekçioğlu, ve diğ., 2006: 14).

Aydın ilinin ulaşım tablosu Çizelge 2.21.'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.21. Aydın İlinin Ulaşım Tablosu (2007)

	Beton	Asfalt	Stabilize	Tesviye	Ham Yol	TOPLAM
OTO YOL	68	0	0	0	0	68
DEVLET YOLU	86	233	0	0	0	319
İL YOLU	5	398	30	0	0	433
KÖY YOLU (TCK	0	1.989	548	774	125	3.436
TOPLAM	159	2.620	578	774	125	4.256

Kaynak: Aydın Valiliği, 2- (2007), <http://www.aydin.gov.tr/tr/sg.asp?ID=215>

Karayollarında 2003-2005 döneminde gerçekleştirilen yatırımlar ise, şu şekildedir. Aydın-Nazilli-Buharkent arası bölünmüş yol projesi 95 km, Aydın-Ortaklar arası bölünmüş yol projesi 27 km, Ortaklar-Söke arası bölünmüş yol projesi 21 km, Aydın-(Çine)-Muğla bölünmüş yol projesi 58 km tamamlanmıştır. Köy altyapı çalışmalarında 226 km köy yolları bir kat asfalt, 533 km iki kat asfalt, 235 adet içme suyu inşaatı, 32 adet içme suyu sondajı tamamlanmıştır. Köydes Projesi Kapsamında; 14 köy yolu yapımı (26 km stabilize, 8 km onarım) 691.000 YTL, 13 Köy içme suyu yapımı 391.831 YTL harcanarak tamamlanmıştır (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Devam eden projeler ise, Selçuk-Kuşadası-Sazlıköy ayrımı bölünmüş yol projesi 30 km (19.5 km. bitti), Söke-Didim ayrımı Akbük bölünmüş yol projesi 25 km (11 km. bitti), Kuşadası-Söke ayrımı-Davutlar-Güzelçamlı-Millipark yolu genişletme çalışması 18 km, Söke-Bağarası-Koçarlı-Yenipazar-Karacasu-Afrodisyas yolu (117 km) sanat yapıları ve üst yapı işlerinin yapımı devam etmektedir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

İl sınırları içinde 135 km uzunluğunda demiryolu ağı vardır. Demiryolu ağı 2 hattır. Birinci hat Buharkent-Ortaklar demiryoludur. Bu hattın uzunluğu 112 km'dir. İkinci hat ise, Ortaklar-Söke demiryoludur. Bu hattın uzunluğu da 23 km'dir. Her iki hat üzerinde yük ve yolcu taşımacılığı günlük olarak yapılmaktadır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Hemzemin geçit sayısı 178 adet olup, bunun 169 adedi serbest, 9 adedi ise, bekçili hemzemin geçittir. Aydın ili içinde yalnızca Kuyucak - Horsunlu istasyonları arasında 34 m. uzunluğunda bir tünel vardır. Aydın Garı İzmir - Denizli hattında olup, İzmir - Denizli arasında 5 gidiş, 5 dönüş ekspres ve motorlu; İzmir-Afyon arasında 1 gidiş 1 dönüş yolcu treni; Söke-Nazilli, Söke-Aydın ve Söke- Denizli arasında 1 adet çiftli ray otobüsü, ayrıca İzmir-Denizli arasında 2 adet 1 gidiş, 1 dönüş yük treni çalışmaktadır (Aydın Ticaret Odası, 4- 2007).

Aydın'da sahip olunan demiryolu imkânlarından yeterli oranda yararlanıldığı ise, söylenemez. Mesela İzmir-Aydın-Denizli demiryolu hattı ilde faaliyette olan Organize Sanayi Bölgelerinin yanından geçiyor olmasına rağmen, Organize Sanayi Bölgelerine herhangi bir bağlantı yapılmadığı, ucuz ve güvenli demiryolu ulaşımından yararlanmak için herhangi bir girişimde bulunulmadığı görülmektedir (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Kuşadası limanı yat ve yolcu gemisi trafiği yönünden önemli bir hudut kapısı olma niteliğini taşımakta, yaz sezonu boyunca binlerce turist gerek gemi gerekse yat ile giriş-çıkış yapmaktadır. Kuşadası limanının gemi kabul kapasitesi 2.400 gemi/yıldır (Aydın Ticaret Odası, 4- 2007).

İlin yegâne limanı olan Kuşadası limanı, Türkiye'de denizyolu en fazla giriş çıkış yapan limanıdır. Limanın rıhtım uzunluğu 971 m, su derinliği ise 15 m'dir. Limanın gemi kabul kapasitesi 6 gemidir. Ayrıca, Kuşadası ilçesinde, 1.150 m rıhtım uzunluğuna sahip 630 adet yat kapasiteli bir yat limanı mevcuttur (Aydın Valiliği, 1-2007).

Aydın ilinde 1990-1993 arasında tamamlanan ve yalnızca pervaneli uçakların iniş-kalkış yapabilmesine uygun 1.435 m pist uzunluğu olan Aydın-Çıldır havaalanı bulunmaktadır. İlin hava ulaşımı için İzmir Adnan Menderes Havalimanından da yararlanılmaktadır (Genç, 2000: 11).

Denizyolu imkânlarından sadece yolcu taşımada yararlanan Aydın'da, yük taşımacılığı için hizmet verebilecek herhangi bir liman bulunmamaktadır. Bu amaçla, İzmir limanlarından yararlanılmaktadır (Aydın Ticaret Odası, 4- 2007).

İl merkezinin diğer ilçelere ve önemli merkezlere uzaklığı Çizelge 2.22'de gösterilmektedir.

Çizelge:2.22. İl Merkezinin Diğer İlçelere ve Önemli Merkezlere Uzaklığı (2000)

İL ADI	UZAKLIK(km)	İLÇE ADI	UZAKLIK(km)
Ankara	533	Bozdoğan	76
İstanbul	684	Buharkent	86
İzmir	127	Çine	38
Bursa	441	Didim	123
Adana	893	Germencik	25
Samsun	1.023	İncirliova	10
Gaziantep	1.102	Karacasu	87
Kayseri	864	Karpuzlu	56
Erzurum	1.481	Koçarlı	22
Denizli	126	Köşk	18
Trabzon	1.396	Kuşadası	71
Çanakkale	446	Kuyucak	59
Kocaeli	573	Nazilli	47
Diyarbakır	1.419	Söke	54
Malatya	1.204	Sultanhisar	32
Eskişehir	489	Yenipazar	41

Kaynak: Ömür Genç, “Uygun Yatırım Alanları Araştırması Aydın”, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Nisan 2000, Ankara, s.11.

Çizelge 2.22 incelendiğinde, belirtilen illerden, Aydın iline, 1.419 km ile Diyarbakır ilinin en uzak il, 126 km ile Denizli ilinin en yakın il olduğu görülmektedir. İlçelerin il'e olan uzaklığına baktığımızda; 123 km ile Didim ilçesinin en uzak ilçe, 10 km ile İncirliova ilçesinin en yakın ilçe olduğu söylenebilir.

2.4.2. Etkili Bir Haberleşme Sisteminin Varlığı

4000 Sayılı Kanunla PTT İşletmesi Genel Müdürlüğünün T.C, Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Türk Telekomünikasyon A.Ş, olarak ikiye ayrılması sonucu Türk Telekom 24 Nisan 1995 tarihinde yeni kadrosu ile müstakil olarak hizmet vermeye başlamıştır. Türk Telekomünikasyon A.Ş, kökleri 1980'li yıllara uzanmakta, kullandığı yeni ve son teknolojilerle gerçekleştirdiği yatırımlarla Türkiye'nin çağa uyumlu alt yapısının büyük ölçüde tamamlayan kuruluşların başında gelmektedir. Türk Telekom uzayın derinliklerine yerleştirdiği iki uydusuyla, Kablo TV, Fiberoptik, Data, Uzak

Mesafe Transmisyonu gibi hizmetleriyle bilgi toplumu olma yolundaki Türkiye'ye yön vermektedir (Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007: 202).

2003 yılı sonu itibarı ile il genelinde mevcut santral sayısı ve santral kapasitesi Çizelge 2.23'de gösterilmektedir.

Çizelge 2.23. Türk Telekom Aydın 2003 Yıl Sonu Verileri

İlçeler	Santral Adedi	Santral Kapasitesi
Merkez	22	78.980
Bozdoğan	14	9.278
Buharkent	4	3.942
Çine	16	16.286
Didim	12	26.012
Germencik	12	11.581
İncirliova	5	10.064
Karacasu	8	5.945
Karpuzlu	7	3.327
Koçarlı	12	7.180
Köşk	8	6.503
Kuşadası	10	50.976
Kuyucak	13	8.862
Nazilli	22	46.674
Söke	17	35.714
Sultanhisar	6	6.688
Yenipazar	7	4.589
Toplam	195	332.601

Kaynak: Türk Telekom, 2- (2003), "Bereketin, Uygarlıkların, Yiğitlerin Diyarı", Aydın İl Müdürlüğü, <http://www.ttaydin.telekom.gov.tr/aydinil.asp>.

Çizelge 2.23 incelendiğinde, 22 adet santral adedi ile Merkez ve Nazilli birinci sırada yer almaktadır. 5 adet santral adedi ile İncirliova'nın son sırada yer aldığı görülmektedir. Santral kapasitesi bakımından ise, 78.980 kapasite ile Merkez birinci sırada, 3.327 kapasite ile Karpuzlu son sırada yer almaktadır.

Aydın ilinde bilişim altyapısı Çizelge 2.24'de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.24 Aydın İlinde Bilişim Altyapısı

	İşletme Sayısı	Yüzde
İnternet	269	%54,45
WEB Sayfası	107	%21,66
Network	98	%19,84
E-Ticaret Satış	34	%6,88
E-Ticaret Alış	25	%5,06

Kaynak: KOSGEB, 2- (2005), "Saha Araştırma Çalışması Aydın ili Değerlendirme Raporu" Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, Ankara, s.25.

Çizelge 2.24. incelendiğinde; 494 adet işletme içinde Internet bağlantısı olan işletmelerin oranının %54,45 olması, söz konusu işletmelerin uluslararası düzeydeki yenilik ve gelişmelerden faydalanabilme imkânlarını yükseltebilmesi açısından dikkate değer bulunmuştur. Ancak elektronik ticaret yapan işletmelerin %7 dolayında olması, özellikle Internet'e sahip olan işletmelerin elektronik ticareti etkin kullanmadıklarını göstermektedir.

3.4.3.Elektrik ve Su Kaynaklarının Yapısı

Merkezi Aydın'da bulunan Müessesenin TEDAŞ ana statusünde ön görülen hizmetleri kâr esasına göre yapmak üzere, 11.079.334.000.000.-TL sermaye ile 1 müessese merkezi, 3 ilçe işletme müdürlüğü, 4 ilçe işletme başmühendisliği, 13 işletme şefliği olmak üzere toplam 21 ünite olarak teşkilatlanmıştır. Müessese merkezi ise, ayrıca 9 şube müdürlüğü, hukuk müşavirliği ve sivil savunma uzmanlığı ünitelerinden oluşmuştur (Tedaş Aydın Elektrik Dağıtım Müessese Müdürlüğü, 2007).

İşletme faaliyetlerinde, enerji kesintilerinin en aza indirilmesi, müşterilerin elektrik kesintilerinden en az düzeyde etkilenmesi, şebekede meydana gelen arızaların en aza indirilmesi ve sınırlı tutulması maksadıyla sistem içinde kırsal alanda kesici ölçü kabinleri oluşturulmasıdır (Tedaş Aydın Elektrik Dağıtım Müessese Müdürlüğü, 2007).

Tahakkuk, Tahsilât ve Kayıp-Kaçığı azaltma faaliyetlerine baktığımızda, sorunun sadece Aydın ilinde değil, Türkiye'nin de en büyük problemlerinden birisi olan kaçak enerji kullanımının azaltılması yönündeki etkin çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir. Kaçak kullanılan enerji bedelinin, borcunu zamanında ödeyen vatandaşların cebinden çıktığı, bu bedelin enerji maliyetlerine yansıdığı hususları da göz önüne alınarak, 2002 yılında 75.000 abone taranmış ve 4000 adet kaçak enerji kullanımı tespit edilmiş, 2003 yılında 110.000 abone taranmış ve 5000 kaçak kullanımı tespit edilmiş, 2004 yılında 61.338 abone taranmış ve 2.935 adet kaçak enerji kullanımı tespit edilmiştir. 2002 yılı sonu itibarıyla kayıp-kaçak oranının %14,62, 2003 yılı sonu itibarıyla bu oran %13,50 iken 2004 yılı sonu itibarıyla kayıp-kaçak oranı % 11,43'e düşürülmüştür. Büyük müşterilerden başlamak kaydıyla, tüm abonelerin ölçü devrelerinin mühürleme işlemleri ile 10 yıllık damga süresini doldurmuş sayaçların periyodik bakım çalışmalarına devam edilmektedir (Tedaş Aydın Elektrik Dağıtım Müessese Müdürlüğü, 2007).

Aydın ilinde abone sayılarının sektörel dağılımı Çizelge 2.25’da gösterilmektedir.

Çizelge:2.25. Aydın İlinde Abone Sayılarının Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOP.	TÜRKİYE TOP.	Bölge %
	Aydın	Denizli	Muğla			
Mesken	364.667	336.882	291.632	993.181	22.273.939	4,46
Ticaret	50.049	48.013	52.275	150.337	3.148.597	4,77
Resmi Daire	1.461	2.088	1.973	5.522	141.508	3,90
Sanayi	6.858	16.350	4.775	27.983	363.188	7,70
Tarımsal Sulama	4.702	7.594	22.313	34.609	320.994	10,78
Aydınlatma (Ücretli)	2.500	925	3.383	6.808	92.946	7,32
Aydınlatma (Ücretsiz)	2.669	-	-	2.669	30.352	8,79
Diğer	21.007	6.579	7.237	34.823	249.421	13,96
TOPLAM	453.913	418.431	383.588	1.255.932	26.620.945	4,72

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.26.

Çizelge 2.25 incelendiğinde, bölgede ticarete elektrik abone sayısının meskenden sonra ikinci sırada geldiği görülmektedir. Sanayide toplam elektrik abone sayısının düşük olduğu göze çarpmaktadır.

Elektrik fiyatları gerek kaçak elektriğin, gerekse vergilerin etkisiyle çok yüksek bir oranda seyretmektedir. Elektrik fiyatlarının yüksek olması da rekabet şansını azaltmaktadır. 2006’da elektrik dağıtım ve üretimini de özelleştirmeye hazırlanılması konusunda da çok dikkat edilmesi gerekir.

Elektrik enerjisinin arz güvenilirliğini sağlamak ve artan enerji talebini karşılamak için uzun dönemli bir ulusal enerji politikası geliştirilmelidir. Bu politikada mutlaka, ülkemizin coğrafi konumu ve doğal kaynaklarının yapısını da dikkate alan bir kaynak çeşitlendirmesine gidilerek başta linyit rezervleri olmak üzere ülkemizin hidrolik, rüzgar, jeotermal gibi kaynaklarının değerlendirilmesi ve nükleer enerjinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

İllerin net elektrik tüketiminin Unipede sınıflandırmasına göre gruplara dağılımı Çizelge 2.26’da gösterilmektedir.

Çizelge: 2.26 İllerin Net Elektrik Tüketiminin Unipede Sınıflandırmasına Göre Gruplara Dağılımı

Unipede Kodu (Mwh)		AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE TOPLAMI	BÖLGE %
		Aydın	Denizli	Muğla			
4	Gıda, Meşrubat, İçki ve Tütün Sanayi	1.853	30.114	8.266	40.233	4.142.313	0,97
5	Tekstil, Deri ve Giyim Sanayi	92.258	577.889	1.065	671.212	11.873.833	5,65
6	Ağaç İşleri ve Kağıt Sanayi	100	72.582	138.766	211.448	2.270.709	9,31
7	Kauçuk, Lastik ve Plastik Sanayi	313	3.261	35	3.609	1.492.863	0,24
8	Kimya Sanayi	53	31.413	213	31.679	4.244.264	0,75
9	Toprak ve Çimento Sanayii	91.092	183.741	6.710	281.543	5.885.955	4,78
10	Demir-Çelik Üretimi ve İşleme Sanayi	515	25.041	-	25.556	9.581.840	0,27
11	Demir Dışı Metal Üretimi ve İşleme Sanayi	-	70.375	126	70.501	3.080.808	2,29
12	Makine, Elektrikli Aletler ve Ulaşım Araçları Yapımı	1.494	34.546	161.826	197.866	2.736.681	7,23
13	Organize ve Diğer Fabrikasyon Sanayi	20.320	151.590	128.620	300.530	7.673.496	3,92
	İMALÂT SANAYİ TOPLAM	207.998	1.180.552	445.627	1.834.177	52.982.762	3,46
1-a	Tarımsal Sulama	22.390	33.689	22.721	78.800	2.838.277	2,78
1-b	Ormancılık, Avcılık, Balıkçılık, Hayvancılık ve Diğer Tarımsal Faaliyetler	36.862	12.999	4.546	54.407	818.851	6,64
2	Maden Kömürü ve Linyit Üretim Tesisleri	6.610	2.603	20.550	29.763	446.509	6,67
3	Maden Kömürü ve Linyit Dışı Üretim Tesisleri	11.582	-	2.560	14.142	463.749	3,05
14	İnşaat, Bayındırlık	14.348	18.307	-	32.655	1.206.164	2,71
15-a	Resmi Daire	21.642	65.687	93.195	180.524	4.554.049	3,96
15-b	Hastane, Banka, Vakıf, Okul, Kooperatif vb.	1.702	971	2.028	4.701	331.892	1,42
15-c	Artıtma Tesisleri	1.604	-	5.805	7.409	341.113	2,17
15-d	Köy ve Diğer Halk Hizmetleri	62.978	31.364	260.163	354.505	4.939.667	7,18
16-a	Ticarethane, Yazıhane, Turizm, El Sanatları ve Diğer Hizmetler	157.580	108.250	275.801	541.631	11.507.620	4,71
16-b	İbadethanelerin Aydınlatılması, Seslendirmesi (Ücretsiz)	67.188	-	-	67.188	243.792	27,56
17	Ulaşım, Haberleşme	219	13.315	43.175	56.709	1.165.708	4,86
18-a	Ücretli Aydınlatma	38.693	16.603	47.254	102.550	2.438.788	4,20
18-b	Ücretsiz Aydınlatma (Cadde, Sokak vb. Aydınlatması)	10.587	6.593	-	17.180	2.292.228	0,75
19	Mesken İçi Hizmetler	379.913	288.531	309.429	977.873	25.194.895	3,88
	TOPLAM	1.041.895	1.779.464	1.532.854	4.354.214	111.766.067	3,90

Kaynak: KOSGEB,1-(2005), "Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu", Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.27.

Çizelge. 2.26 incelendiğinde, imâlat sanayindeki elektrik tüketiminin dağılımında, bölgede Denizli ili 1.779.464 Mwh ile birinci, Muğla ili 1.532.854 Mwh ile ikinci ve Aydın ili ise, 1.041.895 Mwh ile son sırada yer almaktadır. Bölgenin imâlat sanayi elektrik tüketimi toplamı 1.874.177 Mwh olup, Türkiye için bu değer 52.982.762 Mwh'dir. Türkiye toplamı ile kıyasladığımızda Bölgenin % 3,46 gibi düşük bir orana sahip olduğu, bu verilerden de bölgedeki sanayinin henüz beklenen düzeyde olmadığı söylenebilir. Bölgede toplam elektrik tüketimi 4.354.214 Mwh, Türkiye'de ise, 111.766.067 Mwh'dir. Bölgede imâlat sanayindeki elektrik tüketimi toplam tüketim içinde % 42,12'lik bir orana sahiptir. Aynı oran, Türkiye'de imâlat sanayi için % 47.41' dir.

İldeki içme kullanma suyunun tamamına yakını artezyenlerden karşılanmaktadır. Bu nedenle, hava kirleticilerinin su üzerine etkileri yok denecek kadar azdır. Ancak, yüzeysel su kaynaklarından olan baraj ve göller, hava kirlenmesine en büyük sebep olan faktörlerden olan sanayi tesislerinin yoğun olarak bulunduğu Organize Sanayi Tesislerinden uzak yerlerde kurulmuş olmasından dolayı direk bir etkisi söz konusu değildir (Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007).

İlde yerüstü su kaynakları 3800 hm³ /yıl (Büyük Menderes Nehri), yer altı suyu 292 hm³ /yıl olmak üzere toplam su potansiyeli 4092 hm³ /yıldır. 362.638 hektar tarımsal arazinin 252.486 hektarı sulanabilir arazi niteliğinde olup, ekonomik olarak sulanabilir arazinin (145.145 ha) halen 91.268 hektarı DSİ, 1.500 hektarı Toprak Su Kooperatifleri, 6.079 hektarı Köy Hizmetleri, 60.771 hektarı ise halk tarafından sulanmaktadır. Toplam 159.618 hektar sahada sulu tarım yapılmaktadır. Bu sonuca göre, sulamaya elverişli toprakların %63'ünde sulu, % 37'sinde ise kuru tarım yapılmaktadır. Tarımsal sulamaya yönelik devam eden yatırım projelerinin tamamlanarak hizmete alınmasıyla birlikte sulu tarım yapılan 159.618 hektar arazi 57.843 hektar artışla toplam 217461 hektara çıkacak, ürün deseni çeşitlenecek, verim artışı sağlanacak, ikinci ürün elde edilecek, iç göç önlenecek, çiftçi ailelerinin ekonomik girdisine katkı sağlanacaktır (EGEV, 2007).

Bölgedeki başlıca sulama yatırımları şu şekilde sıralanabilir:

Aşağı Büyük Menderes Nehri Kabartma Tesisleri Alt Yapı İnşaatı: Aydın ili Söke ilçesi sınırları içinde Bafa gölünün kuraklıklar nedeni ile bozulan ekolojik yapısını

rehabilite etmek için Büyük Menderes nehrinden su takviyesi sağlamak amacı ile inşaa edilmiştir (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Aydın Kemer Barajı Dolusavak Kapağı İnşaatı: Bozdoğan ilçesi sınırlarında Akçay üzerinde bulunan mevcut Kemer Barajının kapasitesini yükseltmek amacıyla inşa edilmiştir. Dolusavak kapak inşaatının tamamlanmasıyla ilaveten 62 milyon m³ depolama, 5.069 hektar sulama ve 6.98 milyon kwh/yıl enerji faydası sağlanmıştır. İnşaat 2004 yılında tamamlanarak işletmeye açılmıştır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Aydın-Çine Çatak Göleti ve Sulaması İnşaatı: Aydın ili Çine ilçesi Kavşit köyünün kuzeydoğusunda bulunan Makla deresi üzerinde, Çatak Göleti sulama amaçlı olup, 2002 yılında işletmeye açılarak 160 ha arazinin sulaması yapılmaktadır (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Aydın-Koçarlı Karacaören Göleti: Aydın ili Koçarlı ilçesi Karacaören köyünde bulunan Kızılçalar deresi üzerindedir. Karacaören Göleti hayvan içme suyu amaçlı olup, 2004 yılında işletmeye açılmıştır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Aydın Söke Ovası Drenaj İşleri: Aydın ili Söke ilçesi sınırları içinde Söke ovası sulama sahasında bulunan drenaj kanallarının yeni proje kriterlerine göre derinleştirilmesi için tahliye ve drenaj kanallarının rehabilitasyon ve derinleştirme çalışmaları 2004 yılı sonu itibariyle tamamlanmıştır (Aydın Valiliği, 2- 2007).

Büyük Menderes Nehri Yatak Islahı Toplu Makine Çalışmaları: Toplam 115 km'lik B. Menderes nehir yatağının 91 km'lik kısmında temizlik ve yatak düzenleme çalışması 2005 yılı sonu itibariyle tamamlanmıştır. 2006 yılında 15 km temizlik ve yatak düzenleme çalışması yapılmıştır (Karacasu İlçe milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Taşkın Koruma ve Islah Tesisleri: İlin sınırları içinde, imatları tamamlanarak ıslah edilen 85 adet taşkın koruma tesisi bulunmaktadır. Tesislerin tamamlanmasıyla 76 adet meskûn saha ile 31.746 ha saha taşkın zararlarından korunmuştur. 2005 yılı itibarı ile inşa halinde 15 adet taşkın tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerinde tamamlanması ile 7 adet meskûn saha ile 645 ha arazi taşkın zararlarından korunmuş olacaktır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Devam Eden Projeler ise, şunlardır:

Aydın Ovası Sulaması İnşaatı: Aşağı Büyük Menderes havzası ile Aydın ili merkezi ile Söke ilçesi arasında Büyük Menderes nehri üzerinde yer almaktadır. Aydın il merkezi ile Söke ilçesi arasında kalan 20.920 hektar arazinin sulanmasını sağlayacak olan Aşağı Büyük Menderes Projesi Aydın Ovası Sulama Tesisleri inşaatında bugüne kadar yapılan çalışmalara yaklaşık 17.000 ha arazi sulamaya açılmıştır. % 95 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır. Aşağı Büyük Menderes Projesi kapsamında Aydın ovası sulama tesisleri projesinin bitirilmesi için ihalesi yapılan toplulaştırma çalışmalarının hızlandırılması gerekmektedir. Toplulaştırma ile birlikte kamulaştırma ödenek ihtiyacının karşılanması gerekmektedir (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Sultanhisar Sulaması İnşaatı: Aşağı Büyük Menderes Projesi kapsamında doğuda Nazilli ilçe merkezi, batıda Aydın il merkezi, güneyde Akçay sağ ana kanalı ve kuzeyde 80-100 m kotları ile sınırlı olan Sultanhisar sulaması tesisleri inşaatı tamamlanmış olup Akçay sulaması sağ ana kanal üzerindeki 7360 hektar sahanın tamamı sulamaya açılmıştır. % 97 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır (Aydın Valiliği, 1- 2007).

Karpuzlu Ovası Sulaması İnşaatı: Karpuzlu Ovası Sulama Tesisi İnşaatı, Aydın ili karpuzlu ilçesinin doğusunda bulunan arazilerin Yaylakavak Barajından sulanmasını kapsar. Günümüzde %49 fiziki gerçekleşme sağlanan projenin bitirilmesi halinde 3.123 hektar arazinin sulama şebekesi tamamlanmış olacaktır. Ana kanal bazında 2.480 hektar arazi sulamaya açılmıştır. Projenin bitirilmesi için düzenli ödenek akışına ihtiyaç vardır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Bozdoğan Ovası Sulaması I. Kısım İnşaatı : Aydın ili Nazilli ilçesinin 13 km güneyindeki Akçay regülatörü ile Akçay nehri üzerindeki Kemer Barajının 3 km mansabındaki Kemer regülatörü arasında Akçay nehrinin her iki sahilinde yer almaktadır. Regülatör inşaatı, iletim kanalı, sol ana kanal galerilerinin tamamı, sol ana kanal Bozdoğan kapalı geçişi, Akçay sol ana kanal rehabilitasyonunun tamamı, Akçay yatak ıslahının 10,5 km'si gerçekleştirilmiştir. Şebeke bazında 1 100 ha saha işletmeye hazır hale getirilmiştir. Kemer Barajı mansabı ile Akçay regülatörü arasındaki 11.777 ha sahanın sulaması ve Akçay yatak ıslahı çalışmalarını kapsayan Bozdoğan-Akçay Projesi Bozdoğan Ovası I.Kısım Sulama İnşaatı regülatör, iletim kanalı ve sol ana kanal çalışmaları devam etmektedir. İşin tamamının bitirilmesi için gerekli olan % 166'lık

keşif artışının %30'luk kesimi onaylanmıştır. Bu güne kadar % 85 nakdi gerçekleştirme sağlanmıştır (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

İkizdere Barajı İnşaatı: Incirliova ilçesinin kuzeyinde ikizdere köyü mevkiinde inşaa edilmekte olup; İkizdere, Yalkı, Cılımsız ve Tabakhane derelerinin akımlarının baraj gölüne derivasyonu sağlamak, Aydın il merkezi ve Neşetiye çayı arasında halen sulanamayan 3.625 ha tarımsal araziye sulama suyu temini ve Aydın il merkezi ve 21 beldenin 2040 yılına kadar ihtiyacı olan içme, kullanma ve endüstri suyunun karşılanması ve Büyük Menderes havzasındaki su kıtlığının azaltılması amacı ile yapımı planlanmıştır. İhale kapsamında baraj inşaatında derivasyon tüneli, ulaşım yolları, dolusavak, gövde yapımı ve baraj göl alanı içinde kalan incirliova – Tire karayolunun güzergahının değiştirilmesi yer almaktadır. Bu güne kadar % 61 fiziki gerçekleştirme sağlanmıştır (Aydın Ticaret Borsası, 2007).

Karacasu Barajı İnşaatı: Karacasu ilçesinin 5 km, kuzeyinde Dandalaz deresi üzerinde inşaa edilmektedir. Baraj inşaatı tamamlandığında 2.884 ha sahanın sulanması sağlanacaktır. İsteki fiziki gerçekleştirme oranı %15'dir (Aydın Valiliği, 2007).

Çine Barajı ve Hes İkmal İnşaatı: Çine Barajı ve HES Aydın İline bağlı Çine İlçesinin 16 km güneydoğusunda Çine Çayı üzerinde inşaa edilmektedir. Tamamlandığında 22.358 ha sulama, yılda 118 GWh enerji ve 9.100 ha taşkın koruma sağlayacaktır. Günümüzde %51 fiziki gerçekleştirme (Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007).

Aydın Alt Bölgesi İllerinin Su Ürünleri Miktarı Çizelge 2.27'de gösterilmektedir.

Çizelge: 2.27. Su Ürünleri Miktarı (Ton)

GÖSTERGELER	AYDIN ALT BÖLGESİ İLLERİ			BÖLGE TOPLAMI	TÜRKİYE	BÖLGE %
	Aydın	Denizli	Muğla			
Yetiştiricilik Üretimi						
İç su Ürünleri	1.363	1.679	6.518	9.560	40.217	23,77
Deniz Ürünleri	800	0	24.449	25.249	39.726	63,56
Tatlı Su Ürünleri	170	728	587	1.485	44.698	3,32

Kaynak: KOSGEB, 1- (2005), "Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu", Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara, s.27.

Çizelge 2.27. incelendiğinde, su ürünlerinin üretim miktarına bakıldığında da Muğla İlinin diğer İllere oranla söz konusu ürünlerde öne çıktığı görülmektedir. Bununla

birlikte, Denizli ilinin tatlı su ürünlerinde lider konumda olduğu göze çarpmaktadır. Bölge illerindeki deniz ürünleri miktarını Türkiye geneli ile değerlendirdiğimizde de %63,56 gibi yüksek bir oranla karşılaşılmaktadır.

Aydın'da, hali hazırda İlin Bozdoğan İlçesi sınırlarındaki Akçay üzerinde kurulu bulunan Kemer Barajı sulama ve elektrik amaçlı kullanılmaktadır. Bu akarsuyun min. Debisi 0.004 m³/sn, max. debisi 467 m³/sn ve ortalama debisi ise, 18.51 m³/sn'dir. Akçayın suları ile oluşturulan baraj gölünün alanı 1158 ha ve hacmi ise, 372.5 hm³ 'tür (Aydın İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007).

Türkiye ve tüm Dünya'da olduğu gibi Aydın son yılların en sıcak ve en kurak kış mevsimini yaşamaktadır. Yağışların az olması neticesinde, barajlar, nehirlerdeki su seviyeleri ile yeraltı su seviyeleri düşük değerlerde bulunmaktadır. Bu durumun tarım ve içme suyu açısından bazı sıkıntıları da beraberinde getireceği muhakkaktır. Bu nedenle şu tedbirler alınmalıdır (Aydın Valiliği, 2- 2007):

- Tarım sektöründe sulama amaçlı kullanılan suyun verimli, doğru, zamanında ve yeterli bir şekilde kullanılmasının sağlanmasını, konu hakkında çiftçilerimizin bilinçlendirilerek bu amaçla Kaymakamlıklar, Belediyeler, ilgili kamu kurumları, sulama birlikleri ile köy muhtarlıklarınca koordine kurularak gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir,
- İl merkezi, ilçe, beldelerimiz ile köylerimizde içme suyu şebekelerinin eksiklik ve aksaklıklarının tespit edilerek ivedilikle giderilmesi, gerekiyorsa yenilenmesi, vatandaşların içme ve kullanım suyunu israf etmeden yeterli kullanımın teşvik edilmesi amacı ile Kaymakamlıklar, Belediyeler ve Köy Muhtarlıklarınca gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir,
- "Suyumuza Sahip Çıkalım" düşüncesiyle, tüm kurum ve kuruluşlarla vatandaşların bilinçli bir şekilde tasarruf kurallarına azami riayet ederek kirletilmiş ve boşa akıtılan suyun ekonomiye, çevreye, doğaya, tarıma ve insan sağlığına vereceği zararların gözardı edilmemesini, konuyla ilgili olarak gerekli her türlü tedbirin alınmasını, alınan tedbirlerin, teşvik ve önlemlerin tüm kamuoyuna da aktarılarak bilgi verilmesi gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AYDIN İLİNİN YATIRIM İKLİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

“Aydın İlinin Yatırım İklimi” konu başlıklı tez çalışmamın bir parçası olarak bir anket düzenlenmiştir. Anket, Aydın ili sınırları içinde faaliyet gösteren ve çalışan otuz kamu daireleri birim temsilcilerine, elli çeşitli meslek kuruluşu yöneticisine ve toplam işletme sayısı kırkdokuz olan, (Tekstil, Örmek, Konfeksiyon, Deri Sanayi) yirmi sanayi işletmeleri yöneticilerine yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Bu anket çalışmasının amacı, Aydın ili'nin yatırım iklimine ait bir profilin belirlenmesinin sağlanması ve yatırımcılara yardımcı olunmasıdır.

Anket sonuçlarının değerlendirilmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlar, Aydınli yatırımcılara ya da bu yörede yeni yatırım yapmayı düşünen yatırımcılara, yatırım kararlarını verirken göz önünde bulundurabilecekleri gereklilikler olarak önem taşımaktadır.

Araştırmayla ilgili teorik altyapının tamamlanmasından sonra, bu bölümde istatistikî analizleri kapsayan araştırma bulgularına yer verilecek ve bulgular yorumlanıp, genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

3.1. ARAŞTIRMADA SORULAN SORULAR VE BULGULARI

Anket formundaki soruları üç ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümdeki sorular, Aydın ilini de ilgilendiren makro sorulardır. Bunlar arasında ekonomik istikrar ve ekonominin dışa açıklık derecesi, rekabetçi bir piyasa yapısının düzeyi ve sosyal ve siyasi istikrarlılık ile ilgili sorular sayılabilir.

İkinci bölümdeki sorular, Aydın ilinin yönetim ve kurumsal yapısına ilişkin soruları içermektedir. Bunlar arasında şeffaflığı ve etkinliği içeren hükümet düzenlemeleri, vergilendirme, yasal sistem, iyi işleyen güçlü bir finansal sistemin varlığı, iş piyasasının esnekliği ve nitelikli bir iş gücünün varlığı sayılabilir.

Üçüncü bölümdeki sorular, Aydın ilinin alt yapısına ilişkin sorulardır. Bunlar arasında kara yolu ve deniz yoluna bağlı etkili taşımacılık, etkili bir haberleşme sisteminin varlığı, elektrik kaynaklarının etkili kullanımı ve su kaynaklarının verimli kullanımı sayılabilir.

3.1.1. Soruların Kapsamını Oluşturan Konular

3.1.1.1. Aydın İlinin Coğrafi Konumu

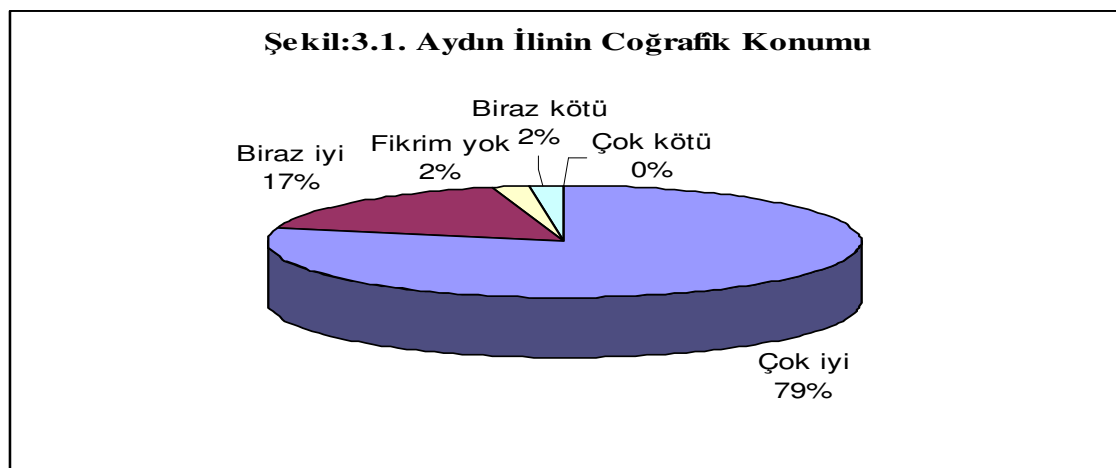
Aydın ilinin coğrafi konumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin coğrafi konumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.1 ve Şekil 3.1.'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.1. Aydın İlinin Coğrafi Konumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	1	%2,0	---	---	1
Biraz iyi	8	%26,7	8	%16,0	4	%20,0	20
Fikrim yok	6	%20,0	14	%28,0	2	%10,0	22
Biraz kötü	13	%43,3	15	%30,0	7	%35,0	35
Çok kötü	3	%10,0	12	%24,0	7	%35,0	22
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.1 incelendiğinde, “Aydın ilinin coğrafi konumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %79'u “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 41'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 28'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10'udur. Anketten elde edilen veriler, ilin, coğrafi konumunun iyi olduğunu göstermektedir.

3.1.1.2. Aydın İlinin Limanlara Olan Yakınlığı

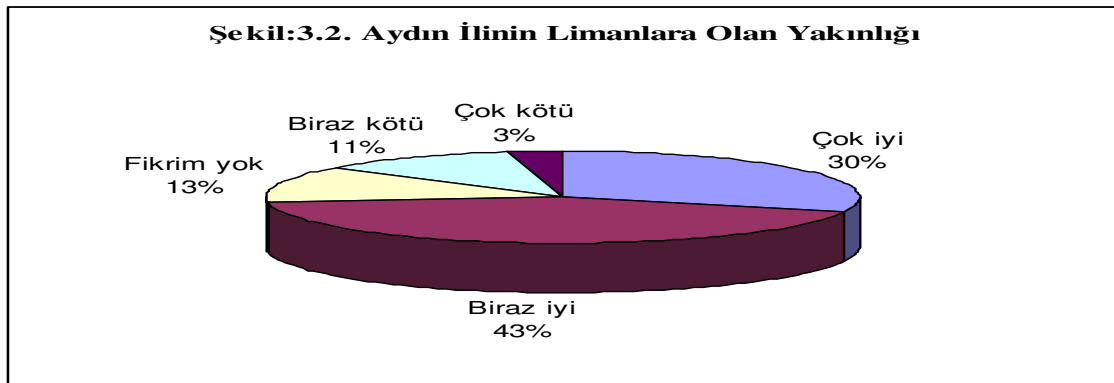
Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.2 ve Şekil 3.2'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.2. Aydın İlinin Limanlara Olan Yakınlığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	10	%33,3	18	%36,0	2	%10,0	30
Biraz iyi	14	%46,7	18	%36,0	11	%55,0	43
Fikrim yok	3	%10	6	%12,0	4	%20,0	13
Biraz kötü	2	%6,7	7	%14,0	2	%10,0	11
Çok kötü	1	%3,3	1	%2,0	1	%5,0	3
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge: 3.2 incelendiğinde, “Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %30’u ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde ikinci sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 14’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 11’dir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcisinden 10’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 2’sidir. Anket bulguları, ilin, limanlara olan yakınlığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.3. Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (Demiryolu, Hava, Kara ve Deniz)

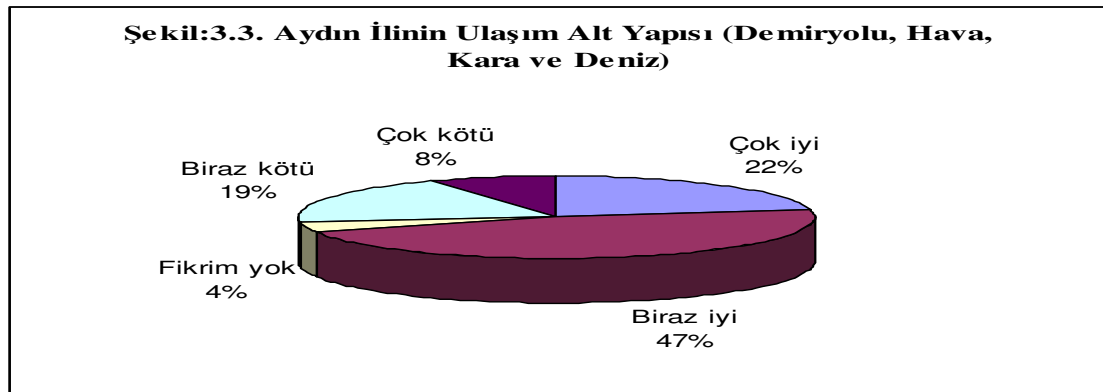
Aydın ilinin ulaşım alt yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz) ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin ulaşım alt yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz) ile ilgili anket verileri Çizelge 3.3 ve Şekil 3.3'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.3. Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (Demiryolu, Hava, Kara ve Deniz)

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	8	%26,7	10	%20,0	4	%20,0	22
Biraz iyi	17	%56,7	21	%42,0	9	%45,0	47
Fikrim yok	---	---	4	%8,0	---	---	4
Biraz kötü	2	%6,6	11	%22,0	6	%30,0	19
Çok kötü	3	%10,0	4	%8,0	1	%5,0	8
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.3 incelendiğinde, “Aydın ilinin ulaşım alt yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz) nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %47'si “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %22'si, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde ikinci sırada yer almaktadır. Katılımcıların %8'i ise, “çok kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 9'udur. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcisinden 3'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1'idir. Anket sonuçları, ilin, ulaşım alt yapısının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.4. Aydın İlinin Tanıtımı

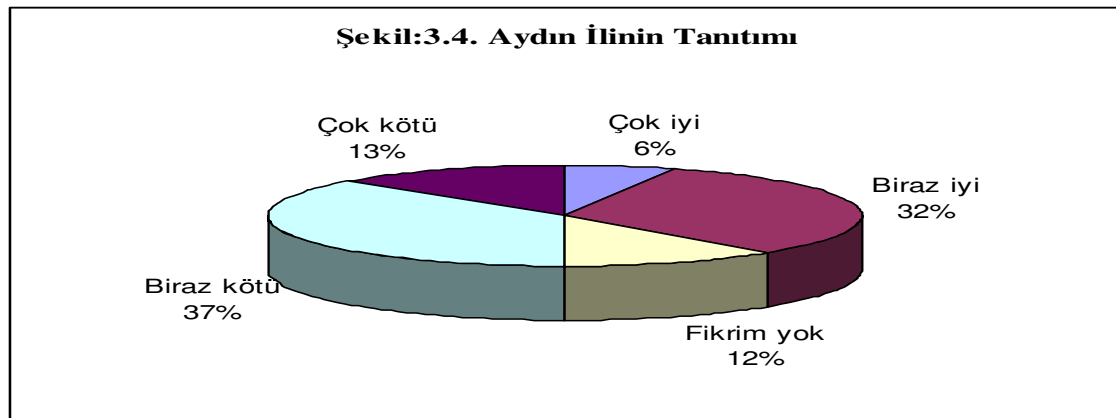
Aydın ilinin tanıtımı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin tanıtımı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.4 ve Şekil 3.4'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.4. Aydın İlinin Tanıtımı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	5	%16,7	1	%2,0	---	---	6
Biraz iyi	8	%26,7	17	%34,0	7	%35,0	32
Fikrim yok	1	%3,3	8	%16,0	3	%15,0	12
Biraz kötü	13	%43,3	16	%32,0	8	%40,0	37
Çok kötü	3	%10,0	8	%16,0	2	%10,0	13
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.4 incelendiğinde, “Aydın ilinin tanıtımı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %37'si “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %32'si, “biraz iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde ikinci sırada yer almaktadır. Katılımcıların %6'sı ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 16'sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'i, 30 kamu daireleri birim temsilcisinden ise, 5'dir. Bu sonuçlar, ilin, yeterli düzeyde tanıtılmadığını göstermektedir.

3.1.1.5. Aydın İlindeki Firmaların Sosyal Sorumluluk Anlayışları

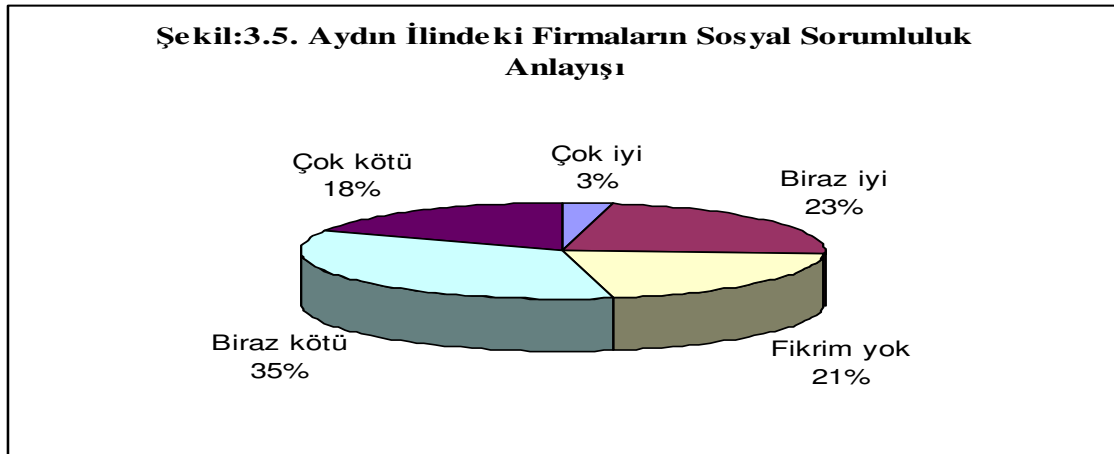
Aydın ilindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.5 ve Şekil 3.5'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.5. Aydın İlindeki Firmaların Sosyal Sorumluluk Anlayışları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	1	%2,0	---	---	3
Biraz iyi	6	%20,0	15	%30,0	2	%10,0	23
Fikrim yok	6	%20,0	10	%20,0	5	%25,0	21
Biraz kötü	12	%40,0	13	%26,0	10	%50,0	35
Çok kötü	4	%13,3	11	%22,0	3	%15,0	18
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.5 incelendiğinde, “Aydın ilindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35'i “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3'ü ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 13'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'dur. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'i, 30 kamu daireleri birim temsilcisinden ise, 2'sidir. Anket bulguları, ilde, firmaların sosyal sorumluluk anlayışlarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.6. Aydın İlinde Çevre Kirliliğinin Ortadan Kalkmasıyla İlgili Çalışmalar

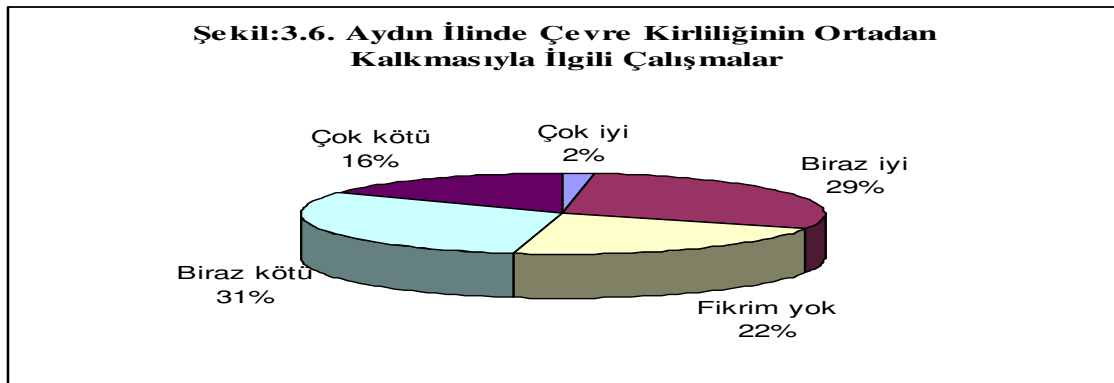
Aydın ilinde çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmalar ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmalar ile ilgili anket verileri Çizelge 3.6 ve Şekil 3.6'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.6. Aydın İlinde Çevre Kirliliğinin Ortadan Kalkmasıyla İlgili Çalışmalar

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	2	%4,0	---	---	2
Biraz iyi	9	%30,0	13	%26,0	7	%35,0	29
Fikrim yok	3	%10,0	16	%32,0	3	%15,0	22
Biraz kötü	12	%40,0	11	%22,0	8	%40,0	31
Çok kötü	6	%20,0	8	%16,0	2	%10,0	16
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.6 incelendiğinde, “Aydın ilinde çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmalar nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %31'i “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %2'si ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 11'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'sidir. Anketten elde edilen veriler, ilde, çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.7. Aydın İlinin Ekonomik Durumu

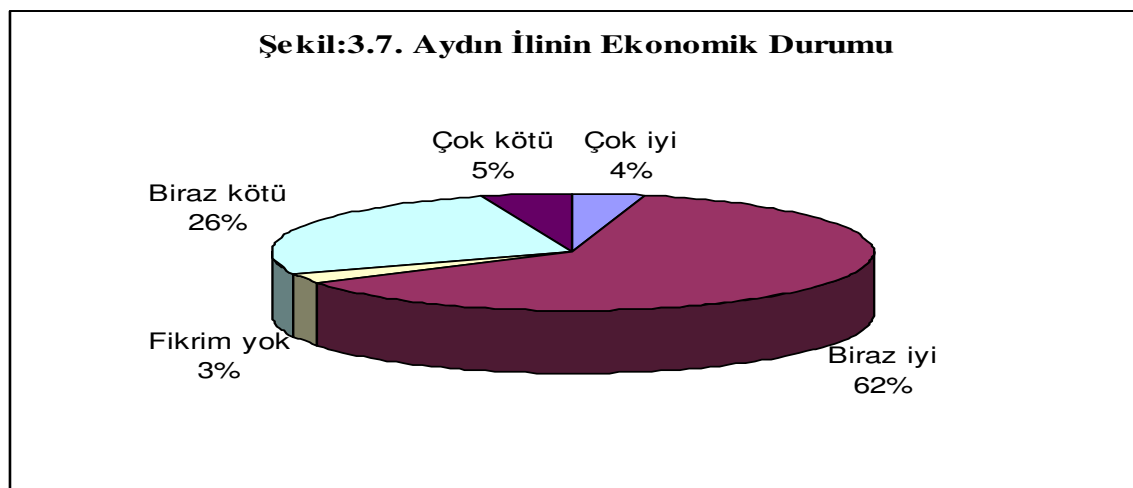
Aydın ilinin ekonomik durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin ekonomik durumunu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.7 ve Şekil 3.7'de gösterilmektedir.

Çizelge: 3.7. Aydın İlinin Ekonomik Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	2	%4,0	--	---	4
Biraz iyi	19	%63,3	29	%58,0	14	%70	62
Fikrim yok	1	%3,3	2	%4,0	---	---	3
Biraz kötü	8	%26,7	12	%24,0	6	%30	26
Çok kötü	--	---	5	%10,0	---	---	5
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge: 3.7 incelendiğinde, “Aydın ilinin ekonomik durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %62'si “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %4'ü ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 29'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 19'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 14'üdür. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden ise, 2'sidir. Anket bulguları, ilin, ekonomik durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.8. Aydın İlinde Kişi Başına Gelir Durumu

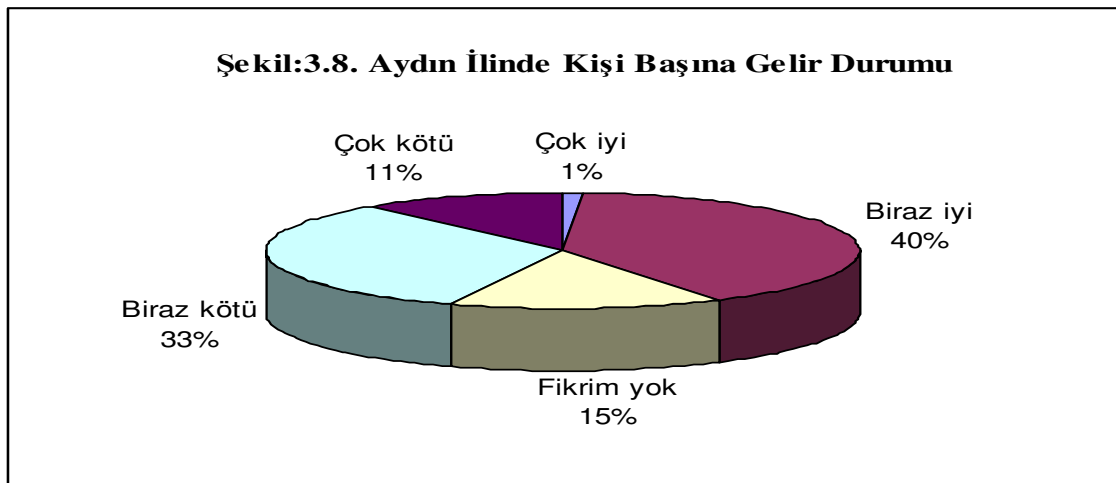
Aydın ilinde kişi başına gelir durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde kişi başına gelir durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.8 ve Şekil 3.8'de gösterilmektedir.

Çizelge: 3.8. Aydın İlinde Kişi Başına Gelir Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	1	%2,0	---	---	1
Biraz iyi	16	%53,4	21	%42,0	3	%15,0	40
Fikrim yok	3	%10,0	7	%14,0	5	%25,0	15
Biraz kötü	10	%33,3	14	%28,0	9	%45,0	33
Çok kötü	1	%3,3	7	%14,0	3	%15,0	11
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.8 incelendiğinde, “Aydın ilinde kişi başına gelir durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %40’ı “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %1’i ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 3’üdür. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1’idir. Anket sonuçları, ilde, kişi başına gelir durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.9. Aydın İlinde Finanslama Olanaklarının Durumu(Düşük Maliyetli ve Yeterli Finansa Ulaşabilme)

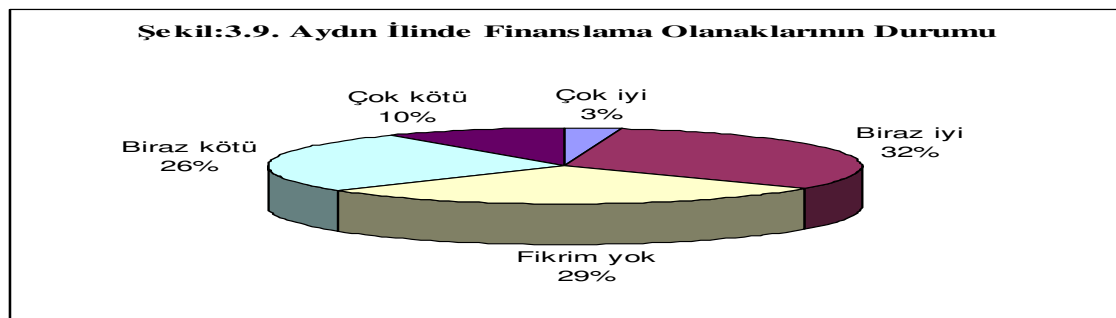
Aydın ilinde Finanslama olanaklarının durumu(düşük maliyetli ve yeterli finansa ulaşabilme) ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde finanslama olanaklarının durumu(düşük maliyetli ve yeterli finans ulaşabilme) ile ilgili anket verileri Çizelge 3.9 ve Şekil 3.9'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.9. Aydın İlinde Finanslama Olanaklarının Durumu
(Düşük Maliyetli ve Yeterli Finansa Ulaşabilme)

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	2	%4,0	---	---	3
Biraz iyi	9	%30,0	17	%34,0	6	%30,0	33
Fikrim yok	9	%30,0	12	%24,0	8	%40,0	29
Biraz kötü	10	%33,4	12	%24,0	4	%20,0	26
Çok kötü	1	%3,3	7	%14,0	2	%10,0	9
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.9 incelendiğinde, “Aydın ilinde finanslama olanaklarının durumu (düşük maliyetli ve yeterli finansa ulaşabilme) nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32'si “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3'ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 9'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6'sıdır. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Bu sonuçlar, ilde, finanslama olanaklarının durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.10. Aydın İline Tanınan Devlet Ekonomik Teşvikleri Düzeyi

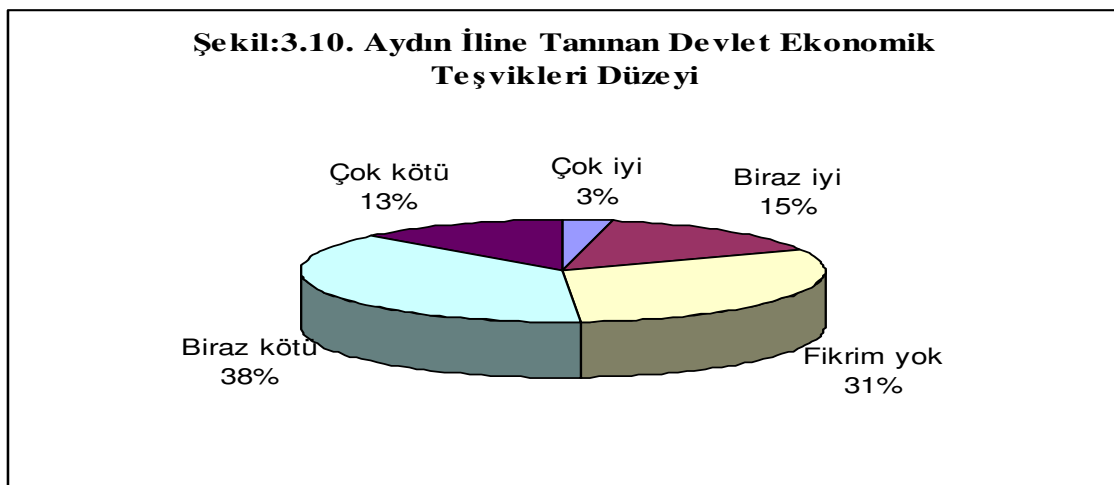
Aydın iline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın iline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi ile ilgili anket verileri Çizelge 3.10 ve Şekil 3.10'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.10. Aydın İline Tanınan Devlet Ekonomik Teşvikleri Düzeyi

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,66	1	%2,0	---	---	3
Biraz iyi	3	%10,0	6	%12,0	6	%30,0	15
Fikrim yok	7	%23,34	18	%36,0	6	%30,0	31
Biraz kötü	15	%50,0	18	%36,0	5	%25,0	38
Çok kötü	3	%10,0	7	%14,0	3	%15,0	13
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.10 incelendiğinde, “Aydın iline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38'i “biraz kötü” yanıtı vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3'ü ise, “çok iyi” yanıtı vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtı verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 5'idir. “Çok iyi” yanıtı verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde, devlet ekonomik teşvikleri düzeyinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.11. Aydın İlinin Yabancı Sermaye Çekme Potansiyeli

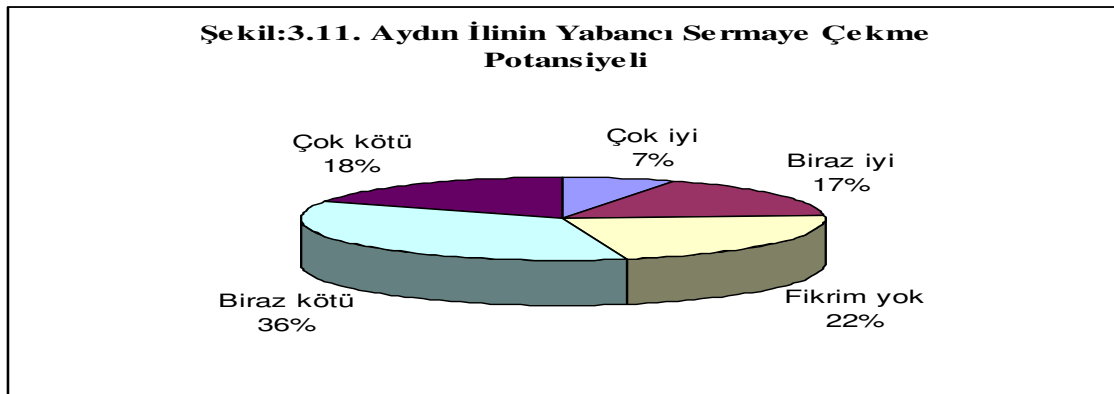
Aydın ilinin yabancı sermaye çekme potansiyeli ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin yabancı sermaye çekme potansiyeli ile ilgili anket verileri Çizelge 3.11 ve Şekil 3.11'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.11 Aydın İlinin Yabancı Sermaye Çekme Potansiyeli

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	5	%16,6	2	%4,0	---	---	7
Biraz iyi	3	%10,0	12	%24,0	2	%10,0	17
Fikrim yok	5	%16,7	11	%22,0	6	%30,0	22
Biraz kötü	12	%40,0	17	%24,0	7	%35,0	36
Çok kötü	5	%16,7	8	%16,0	5	%25,0	18
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.11 incelendiğinde, “Aydın ilinin yabancı sermaye çekme potansiyeli nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %7’si ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 7’sidir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 5’idir. Anket bulguları, ilin, yabancı sermaye çekme potansiyelinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.12. Aydın İlinin Politikacılarının Ekonomik Gelişmelere Olan Duyarlılığı

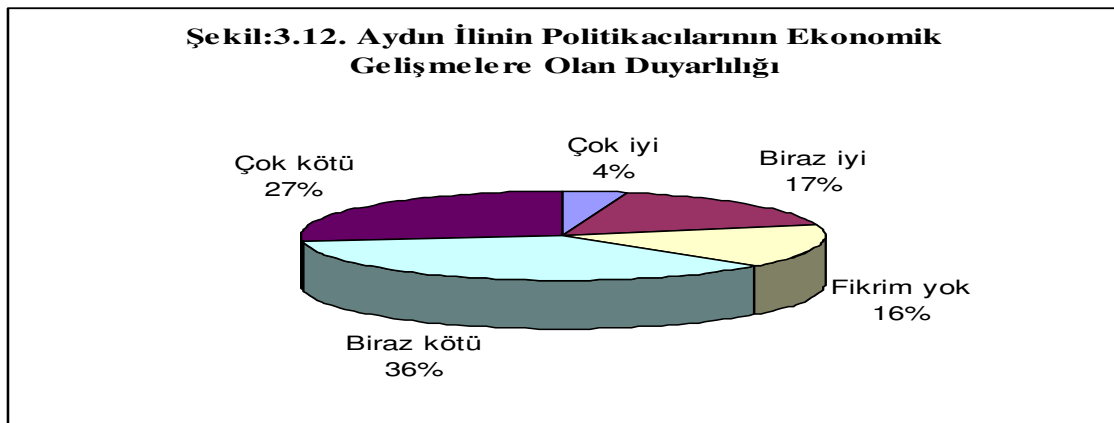
Aydın ilinin politikacılarının ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde politikacıların ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.12 ve Şekil 3.12'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.12. Aydın İlinin Politikacılarının Ekonomik Gelişmelere Olan Duyarlılığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	3	%6,0	---	---	4
Biraz iyi	7	%23,4	7	%14,0	3	%15,0	17
Fikrim yok	1	%3,3	9	%18,0	6	%30,0	16
Biraz kötü	15	%50,0	15	%30,0	6	%30,0	36
Çok kötü	6	%20,0	16	%32,0	5	%25,0	27
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.12 incelendiğinde, “Aydın ilinin politikacılarının ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %4’ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 15’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6’sıdır. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’idir. Anket sonuçları, ilin, politikacılarının ekonomik gelişmelere olan duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.13. Aydın İlinde Bürokrasinin İş Ve Yatırım Yapanlara Duyarlılığı

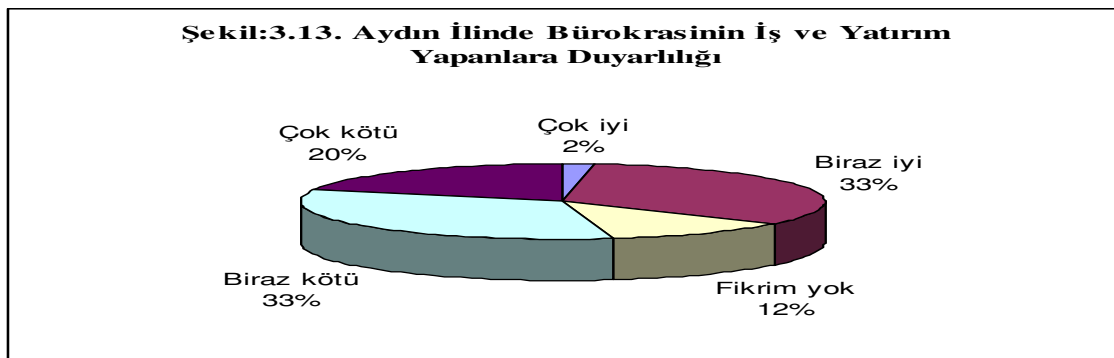
Aydın ilinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.13 ve Şekil 3.13'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.13. Aydın İlinde Bürokrasinin İş ve Yatırım Yapanlara Duyarlılığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	2	%4,0	---	---	2
Biraz iyi	12	%40,0	13	%26,0	8	%40,0	33
Fikrim yok	3	%10,0	7	%14,0	2	%10,0	12
Biraz kötü	9	%30,0	18	%36,0	6	%30,0	33
Çok kötü	6	%20,0	10	%20,0	4	%20,0	20
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.13 incelendiğinde, “Aydın ilinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %33'ü “biraz kötü”, %33'ü “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu iki oran, yüzdeler içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %2'si ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 9'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6'sıdır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 13'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'sidir. Bu sonuçlar, ilde, bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.14. Aydın İlinde KOSGEB'in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı

Aydın ilinde KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

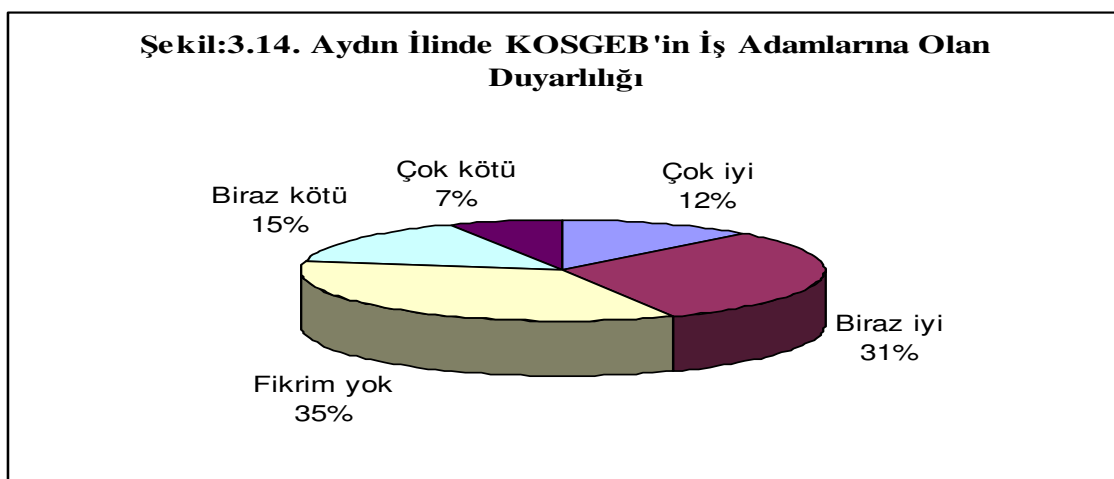
Aydın ilinde KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.14 ve Şekil 3.14'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.14. Aydın İlinde KOSGEB'in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	8	%26,7	3	%6,0	1	%5,0	12
Biraz iyi	12	%40,0	13	%26,0	6	%30,0	31
Fikrim yok	5	%16,7	20	%40,0	10	%50,0	35
Biraz kötü	3	%10,0	9	%18,0	3	%15,0	15
Çok kötü	2	%6,6	5	%10,0	---	---	7
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.14 incelendiğinde, “Aydın ilinde KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35'i “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %7'si ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 5'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'dur. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 5'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde, KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

Şekil:3.14. Aydın İlinde KOSGEB'in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı

3.1.1.15. Aydın İlinde Teknolojik Altyapı

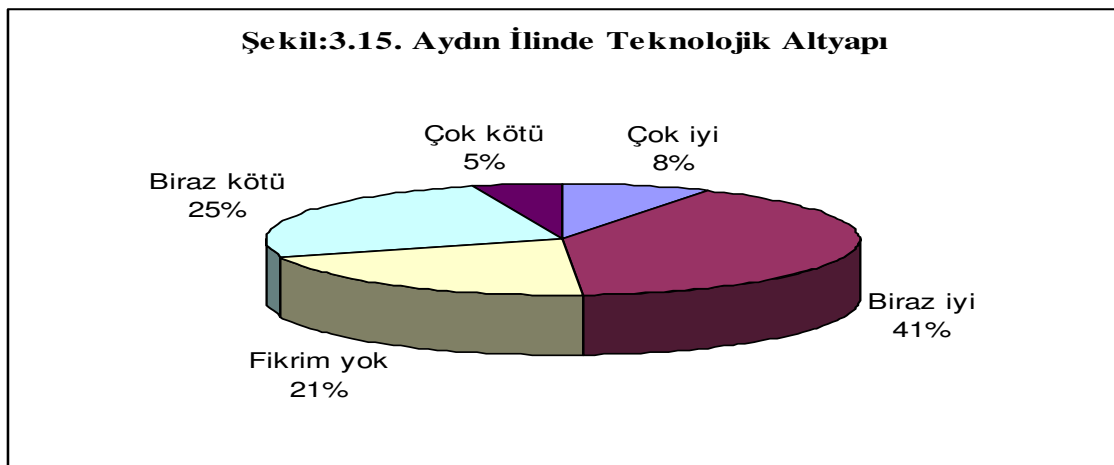
Aydın ilinde teknolojik altyapı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde teknolojik altyapı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.15 ve Şekil 3.15'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.15. Aydın İlinde Teknolojik Altyapı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	6	%12,0	---	---	8
Biraz iyi	13	%43,4	20	%40,0	8	%40,0	41
Fikrim yok	4	%13,3	10	%20,0	7	%35,0	21
Biraz kötü	10	%33,3	11	%22,0	4	%20,0	25
Çok kötü	1	%3,3	3	%6,0	1	%5,0	5
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.15 incelendiğinde, “Aydın ilinde teknolojik altyapı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %41'i “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %5'i ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1'idir. Anket bulguları, ilde, teknolojik altyapının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.16. Aydın İlinin Haberleşme Altyapı İmkânları

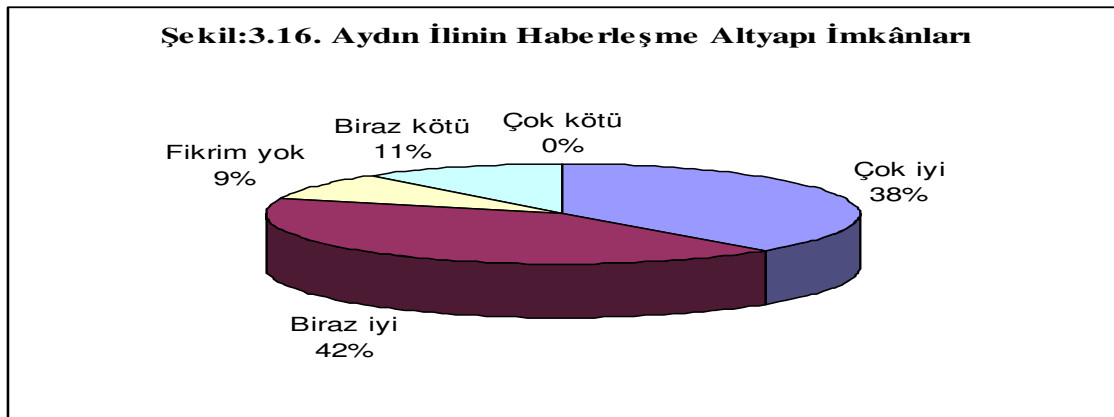
Aydın ilinin haberleşme altyapı imkânları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin haberleşme altyapı imkânları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.16 ve Şekil 3.16'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.16.Aydın İlinin Haberleşme Altyapı İmkânları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	13	%43,3	24	%48,0	1	%5,0	38
Biraz iyi	16	%53,4	17	%34,0	9	%45,0	42
Fikrim yok	---	---	6	%12,0	3	%15,0	9
Biraz kötü	1	%3,3	3	%6,0	7	%35,0	11
Çok kötü	---	---	---	---	---	---	---
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.16 incelendiğinde, “Aydın ilinin haberleşme altyapı imkânları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %42'si “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %38'i ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde ikinci sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16'sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 9'udur. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 24'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1'dir. Anket sonuçları, ilde, haberleşme altyapı imkânlarının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.17. Aydın İlinde Enerji Durumu ve Maliyeti

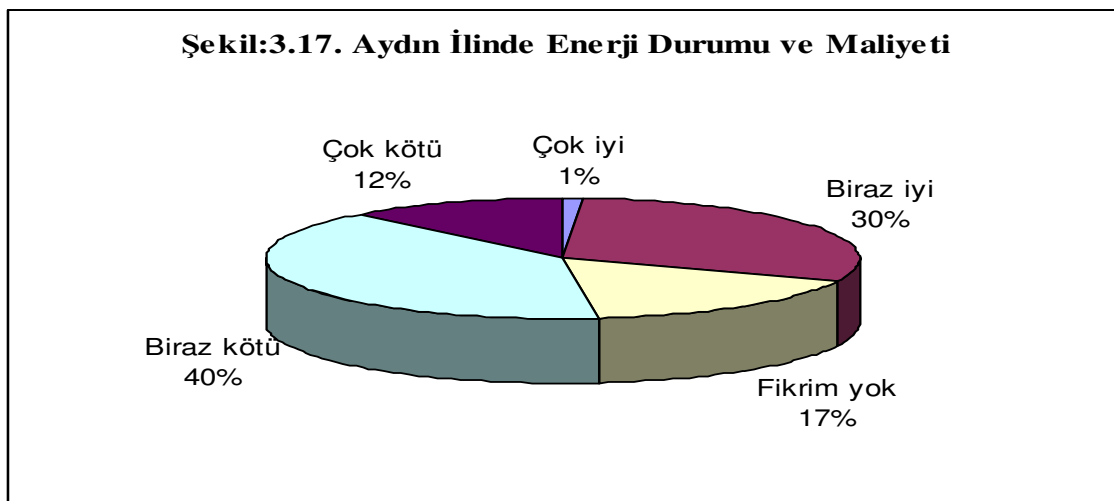
Aydın ilinde enerji durumu ve maliyeti ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde enerji durumu ve maliyeti ile ilgili anket verileri Çizelge 3.17 ve Şekil 3.17'de gösterilmektedir.

Çizim:3.17. Aydın İlinde Enerji Durumu ve Maliyeti

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	---	---	---	---	1
Biraz iyi	9	%30,0	19	%38,0	2	%10,0	30
Fikrim yok	3	%10,0	10	%20,0	4	%20,0	17
Biraz kötü	12	%40,0	18	%36,0	10	%50,0	40
Çok kötü	5	%16,7	3	%6,0	4	%20,0	12
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.17 incelendiğinde, “Aydın ilinde enerji durumu ve maliyeti nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %40'ı “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %1'i ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'udur. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Bu sonuçlar, ilde, enerji durumu ve maliyetinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.18. Aydın İlinde Diğer Altyapının Durumu

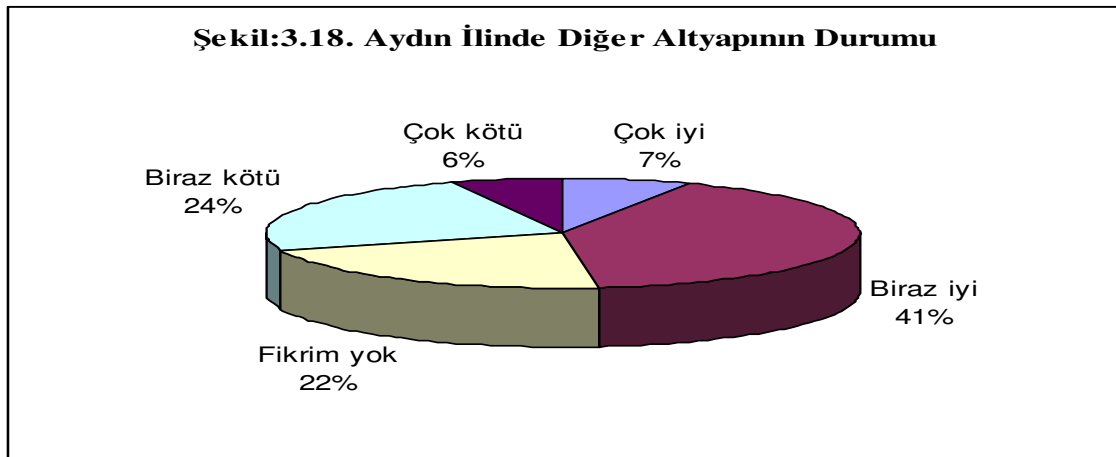
Aydın ilinde diğer altyapının durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde diğer altyapının durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.18 ve Şekil 3.18'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.18. Aydın İlinde Diğer Altyapının Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	4	%13,3	3	%6,0	---	---	7
Biraz iyi	15	%50,0	20	%40,0	6	%30,0	41
Fikrim yok	2	%6,7	16	%32,0	4	%20,0	22
Biraz kötü	7	%23,3	8	%16,0	9	%45,0	24
Çok kötü	2	%6,7	3	%6,0	1	%5,0	6
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.18 incelendiğinde, “Aydın ilinde diğer altyapının durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %41’i “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %6’sı ise, “çok kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6’sıdır. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1’idir. Ankette elde edilen veriler, ilde diğer altyapının durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.19. Ülke Geneline Göre Aydın İlindeki İşletmelerin Teknolojik Yeterliliği Düzeyi

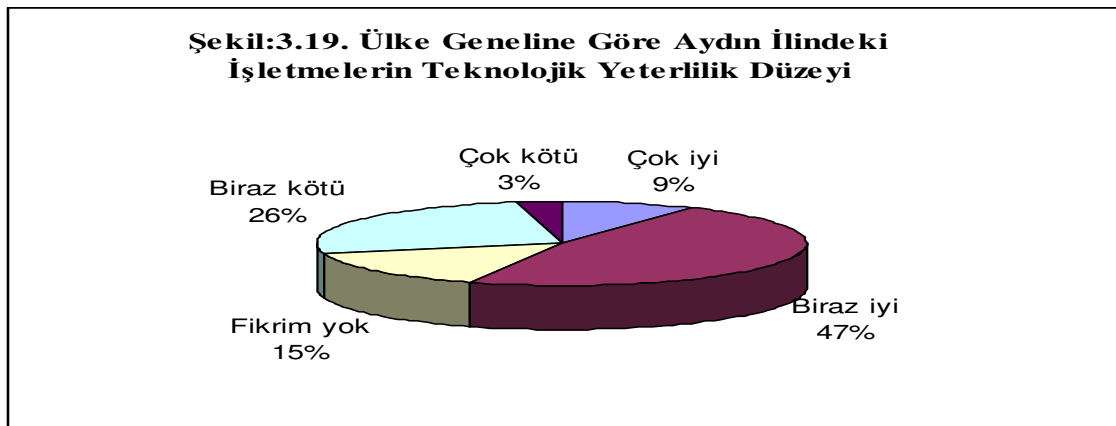
Aydın ilindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre nasıldır, sorusuna cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre nasıldır ile ilgili anket verileri Çizelge 3.19 ve Şekil 3.19'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.19. Ülke Geneline Göre Aydın İlindeki İşletmelerin Teknolojik Yeterliliği Düzeyi

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	5	%16,7	4	%8,0	---	---	9
Biraz iyi	14	%46,6	25	%50,0	8	%40,0	47
Fikrim yok	5	%16,7	4	%8,0	6	%30,0	15
Biraz kötü	5	%16,7	16	%32,0	5	%25,0	26
Çok kötü	1	%3,3	1	%2,0	1	%5,0	3
Toplam	30	%100	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.19 incelendiğinde, “Aydın ilindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %47’i “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3’ü ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 25’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 14’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8’idir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1’idir. Anket bulguları, ilde, işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.20. Ülke Geneline Göre Aydın İlinde İşletmelerin İç ve Dış Pazarlara Ulaşabilme Güçleri

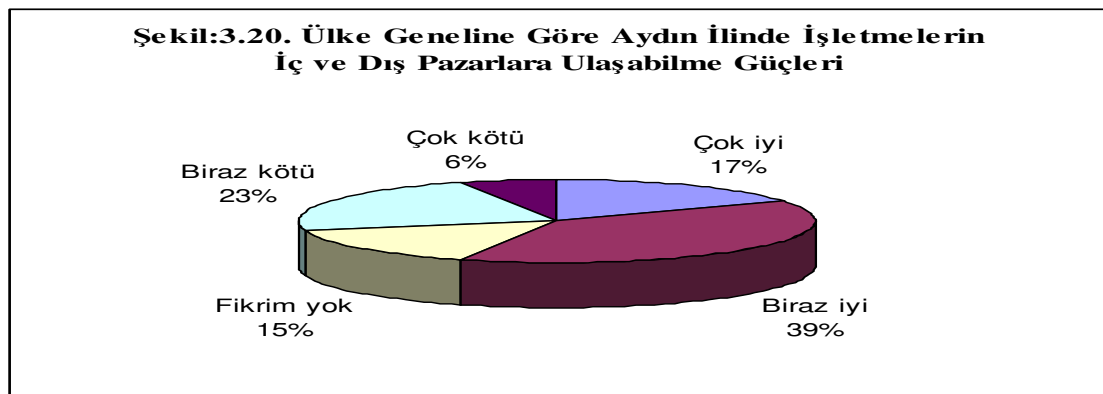
Aydın ilinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre nasıldır, sorusuna cevap veren 100 katılımcıdan 50’si meslek kuruluşları yöneticileri, 30’u kamu daireleri birim temsilcileri, 20’si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre nasıldır ile ilgili anket verileri Çizelge 3.20 ve Şekil 3.20’de gösterilmektedir

Çizelge:3.20. Ülke Geneline Göre Aydın İlinde İşletmelerin İç ve Dış Pazarlara Ulaşabilme Güçleri

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	9	%30,0	8	%16,0	---	---	17
Biraz iyi	16	%53,4	17	%34,0	6	%30,0	39
Fikrim yok	1	%3,3	8	%16,0	6	%30,0	15
Biraz kötü	3	%10,0	12	%24,0	8	%40,0	23
Çok kötü	1	%3,3	5	%10,0	---	---	6
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.20 incelendiğinde, “Aydın ilinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39’u “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %6’sı ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6’sıdır. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 6’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden ise, 1’idir. Anket sonuçları, ilde, işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.21. Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekmede Karşılaşılan Zorluk

Aydın ilinde gümrüklerden mal çekme durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

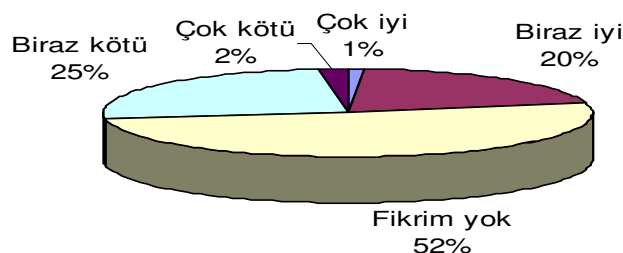
Aydın ilinde gümrüklerden mal çekmede karşılaşılan zorluk ile ilgili anket verileri Çizelge 3.21 ve Şekil 3.21'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.21.Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekmede Karşılaşılan Zorluk

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	---	---	---	---	1
Biraz iyi	6	%20,0	7	%14,0	7	%35,0	20
Fikrim yok	13	%43,4	31	%62,0	8	%40,0	52
Biraz kötü	10	%33,3	10	%20,0	5	%25,0	25
Çok kötü	---	---	2	%4,0	---	---	2
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.21 incelendiğinde, “Aydın ilinde gümrüklerden mal çekmede karşılaşılan zorluk nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %52'si “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %1'i ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler içinde son sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Bu sonuçlar, ilde, gümrüklerden mal çekme durumunun yeterli düzeyde bilinmediğini göstermektedir.

Şekil:3.21. Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekmede Karşılaşılan Zorluk

3.1.1.22. Aydın İlinin İhracat Altyapısı

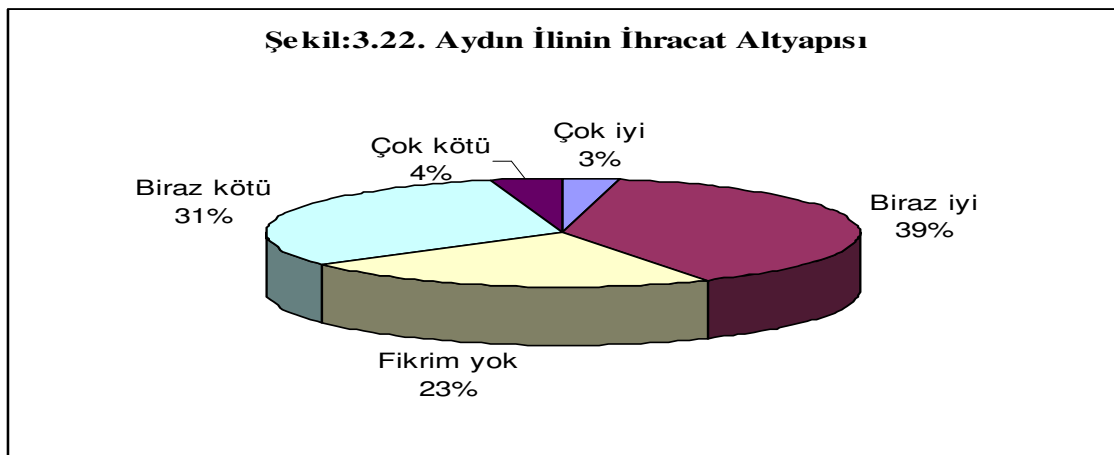
Aydın ilinin ihracat altyapısı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinin ihracat altyapısı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.22 ve Şekil 3.22'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.22. Aydın İlinin İhracat Altyapısı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	1	%2,0	---	---	3
Biraz iyi	15	%50,0	17	%34,0	7	%35,0	39
Fikrim yok	2	%6,7	12	%24,0	9	%45,0	23
Biraz kötü	11	%36,6	17	%34,0	3	%15,0	31
Çok kötü	---	---	3	%6,0	1	%5,0	4
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.40 incelendiğinde, “Aydın ilinin ihracat altyapısı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39'u “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3'ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 7'sidir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'i 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilin, ihracat altyapısının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.23. Aydın İlinde Çeşitli Sorunları Çözmeye Yönelik Hukuki Altyapı

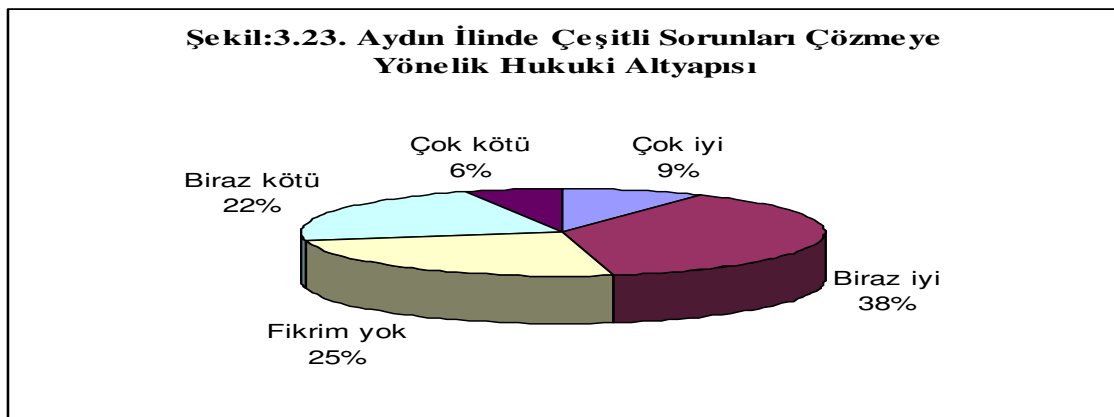
Aydın ilinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.23 ve Şekil 3.23'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.23. Aydın İlinde Çeşitli Sorunları Çözmeye Yönelik Hukuki Altyapı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	4	%13,4	5	%10,0	---	---	9
Biraz iyi	12	%40,0	17	%34,0	9	%45,0	38
Fikrim yok	7	%23,3	12	%24,0	6	%30,0	25
Biraz kötü	7	%23,3	13	%26,0	2	%10,0	22
Çok kötü	---	---	3	%6,0	3	%15,0	6
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.23 incelendiğinde, “Aydın ilinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38'i “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %6'sı ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 9'udur. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden 3'üdür. Anket bulguları, ilde, çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.24. Aydın İlinde Yönlendirici ve Bilgi Verici Kurumların Varlığı

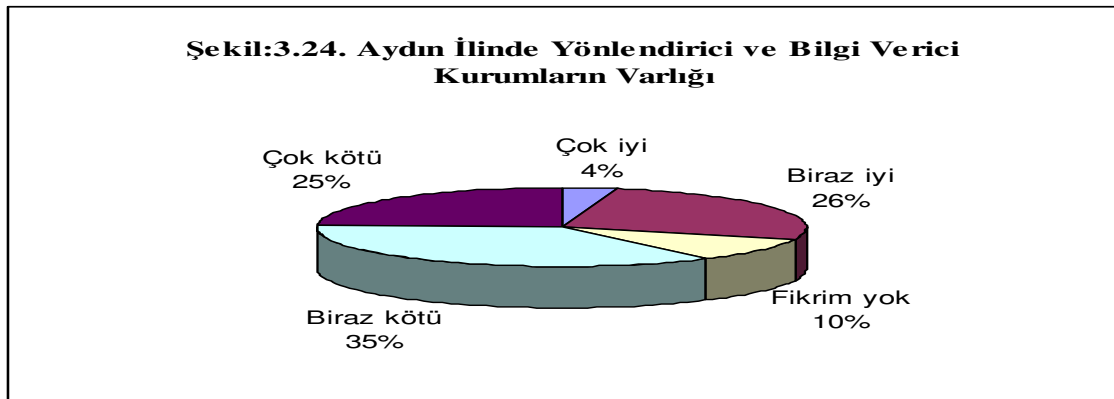
Aydın ilinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.24 ve Şekil 3.24'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.24. Aydın İlinde Yönlendirici ve Bilgi Verici Kurumların Varlığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	2	%4,0	---	---	4
Biraz iyi	12	%40,0	13	%26,0	4	%20,0	29
Fikrim yok	1	%3,3	7	%14,0	3	%15,0	11
Biraz kötü	9	%30,0	19	%38,0	11	%55,0	39
Çok kötü	6	%20,0	9	%18,0	2	%10,0	27
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.24 incelendiğinde, “Aydın ilinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39'u “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %4'ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 9'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 11'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden 2'sidir. Anket sonuçları, ilde, yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.25. Aydın İlinde Yapılacak Yatırımlara Danışmanlık Hizmeti Sağlama Olanakları

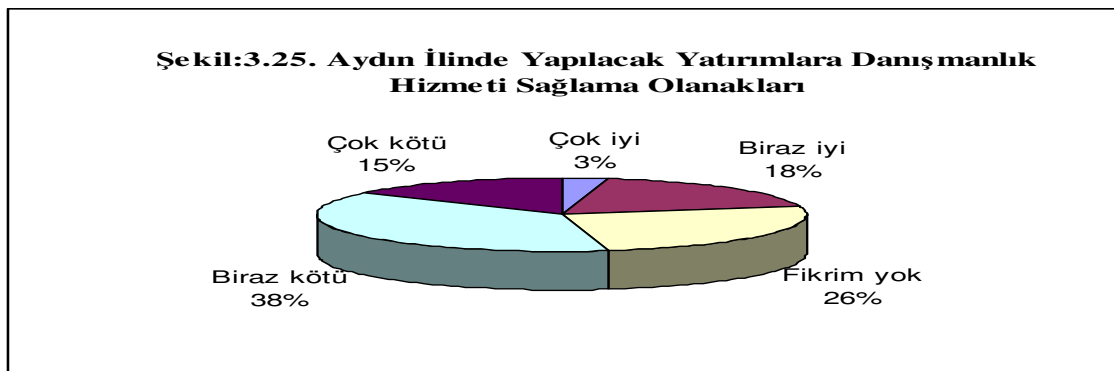
Aydın ilinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.25 ve Şekil 3.25'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.25. Aydın İlinde Yapılacak Yatırımlara Danışmanlık Hizmeti Sağlama Olanakları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	2	%4,0	---	---	3
Biraz iyi	4	%13,3	11	%22,0	3	%15,0	18
Fikrim yok	7	%23,4	13	%26,0	6	%30,0	26
Biraz kötü	12	%40,0	18	%36,0	8	%40,0	38
Çok kötü	6	%20,0	6	%12,0	3	%15,0	15
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.25 incelendiğinde, “Aydın ilinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38’i “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3’ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8’idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’sidir. Bu sonuçlar, ilde, yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.26. Aydın İlinde İşletmelerin Kredi ve Yabancı Kaynak Bulma Durumu

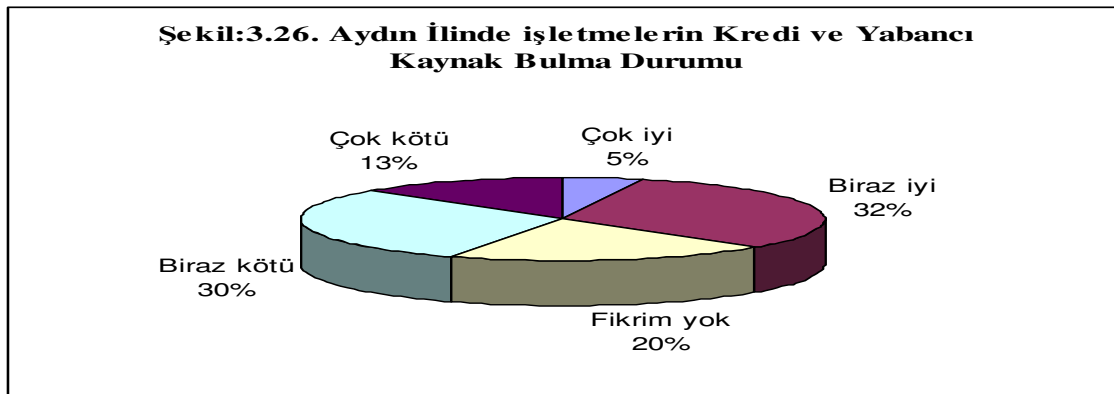
Aydın ilinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.26 ve Şekil 3.26'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.26. Aydın İlinde İşletmelerin Kredi ve Yabancı Kaynak Bulma Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	4	%8,0	---	---	5
Biraz iyi	9	%30,0	18	%36,0	5	%25,0	32
Fikrim yok	5	%16,7	8	%16,0	7	%35,0	20
Biraz kötü	7	%23,3	16	%32,0	7	%35,0	30
Çok kötü	8	%26,7	4	%8,0	1	%5,0	13
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.26 incelendiğinde, “Aydın ilinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32'si “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %5'i ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 9'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 5'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde, işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.27. Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanığı

Aydın ilinde işletmelerin hammadde temin etme olanığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

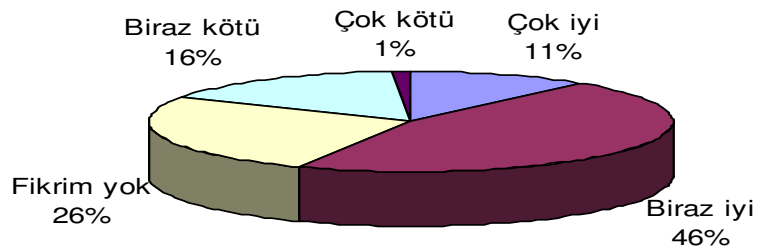
Aydın ilinde işletmelerin hammadde temin etme olanığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.27 ve Şekil 3.27'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.27. Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	5	%16,7	6	%12,0	---	---	11
Biraz iyi	17	%56,7	21	%42,0	8	%40,0	46
Fikrim yok	6	%20,0	10	%20,0	10	%50,0	26
Biraz kötü	2	%6,6	12	%24,0	2	%10,0	16
Çok kötü	---	---	1	%2,0	---	---	1
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.27 incelendiğinde, “Aydın ilinde işletmelerin hammadde temin etme olanığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, , katılımcıların %46'sı “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %1'i ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'idir. Anket bulguları, ilde, işletmelerin hammadde temin etme olanığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil:3.27. Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanığı

3.1.1.28. Aydın İlinde Hükümet Görevlileri İle Firmalar Arasındaki İletişim

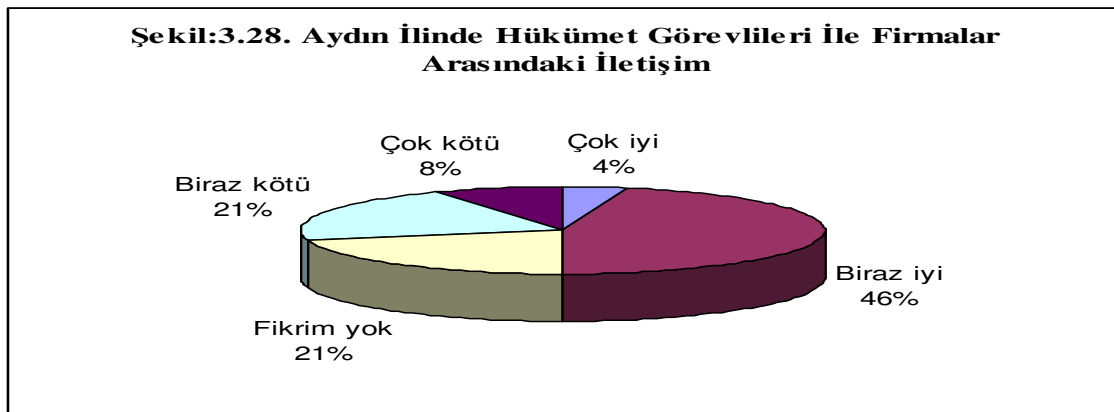
Aydın ilinde hükümet görevlileri ile firmalar arasında iletişim ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde hükümet görevlileri ile firmalar arasında iletişim ile ilgili anket verileri Çizelge 3.28 ve Şekil 3.28'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.28. Aydın İlinde Hükümet Görevlileri İle Firmalar Arasındaki İletişim

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	3	%6,0	---	---	4
Biraz iyi	18	%60,0	23	%46,0	5	%25,0	46
Fikrim yok	6	%20,0	6	%12,0	9	%45,0	21
Biraz kötü	4	%13,4	14	%28,0	3	%15,0	21
Çok kötü	1	%3,3	4	%8,0	3	%15,0	8
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.28 incelendiğinde, “Aydın ilinde hükümet görevlileri ile firmalar arasındaki iletişim nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46'sı “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %4'ü ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 23'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 18'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 5'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Anket sonuçları, ilde, hükümet görevlileri ile firmalar arasında iletişimin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.29. Aydın İlinde Eğitim Olanakları

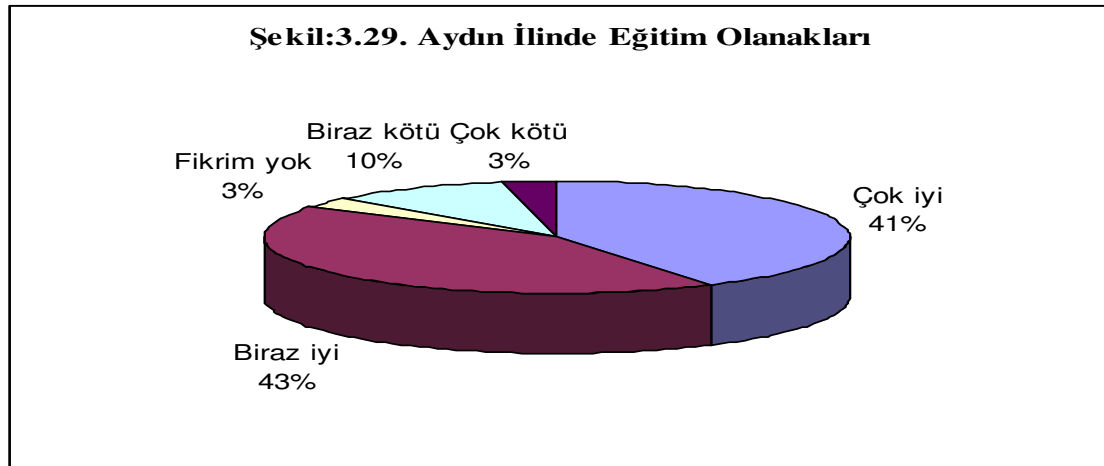
Aydın ilinde eğitim olanakları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde eğitim olanakları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.29 ve Şekil 3.29'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.29. Aydın İlinde Eğitim Olanakları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	14	%46,7	24	%48,0	3	%15,0	41
Biraz iyi	12	%40,0	18	%36,0	13	%65,0	43
Fikrim yok	---	---	2	%4,0	1	%50,0	3
Biraz kötü	3	%10,0	5	%10,0	2	%10,0	10
Çok kötü	1	%3,3	1	%2,0	1	%5,0	3
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.29 incelendiğinde, “Aydın ilinde eğitim olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3’ü ise, “çok kötü ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 13’üdür. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1’idir. Bu sonuçlar, ilin, eğitim olanaklarının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.30. Aydın İlinde İşçi Ücretlerinin Durumu

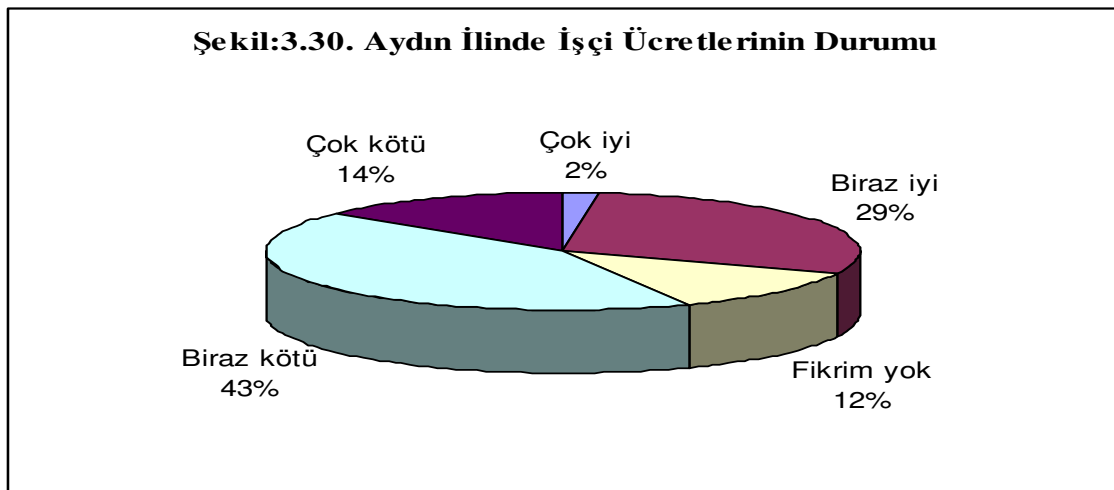
Aydın ilinde işçi ücretlerinin durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde işçi ücretlerinin durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.30 ve Şekil 3.30'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.30. Aydın İlinde İşçi Ücretlerinin Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	1	%2,0	---	---	2
Biraz iyi	15	%50,0	13	%26,0	1	%5,0	29
Fikrim yok	4	%13,3	5	%10,0	3	%15,0	12
Biraz kötü	10	%33,4	18	%36,0	15	%75,0	43
Çok kötü	---	---	13	%26,0	1	%5,0	14
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.30 incelendiğinde, “Aydın ilinde işçi ücretlerinin durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %2’si ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 10’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 15’idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’idir. Ankette elde edilen veriler, ilde, işçi ücretlerinin durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.31. Aydın İlinde Nitelikli ve Eğitimli İş Gücünün Mevcudiyeti

Aydın ilinde nitelikli ve eğitimli iş gücünün mevcudiyeti ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde nitelikli ve eğitimli iş gücünün mevcudiyeti ile ilgili anket verileri Çizelge 3.31 ve Şekil 3.31'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.31. Aydın İlinde Nitelikli ve Eğitimli İş Gücünün Mevcudiyeti

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	3	%10,0	4	%8,0	---	---	7
Biraz iyi	14	%46,7	21	%42,0	11	%55,0	46
Fikrim yok	1	%3,3	6	%12,0	2	%10,0	9
Biraz kötü	10	%33,3	16	%32,0	5	%25,0	31
Çok kötü	2	%6,7	3	%6,0	2	%10,0	7
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.31 incelendiğinde, “Aydın ilinde nitelikli ve eğitimli iş gücünün mevcudiyeti nasıldır? şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46’sı “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %7’si, “çok kötü”, %7’si ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oranlar, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 14’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 11’idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 3’üdür. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden 2’sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde, nitelikli ve eğitimli iş gücünün mevcudiyetinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.32. Aydın İlinde Kalifiye İşçi Temin Etme Olanakları

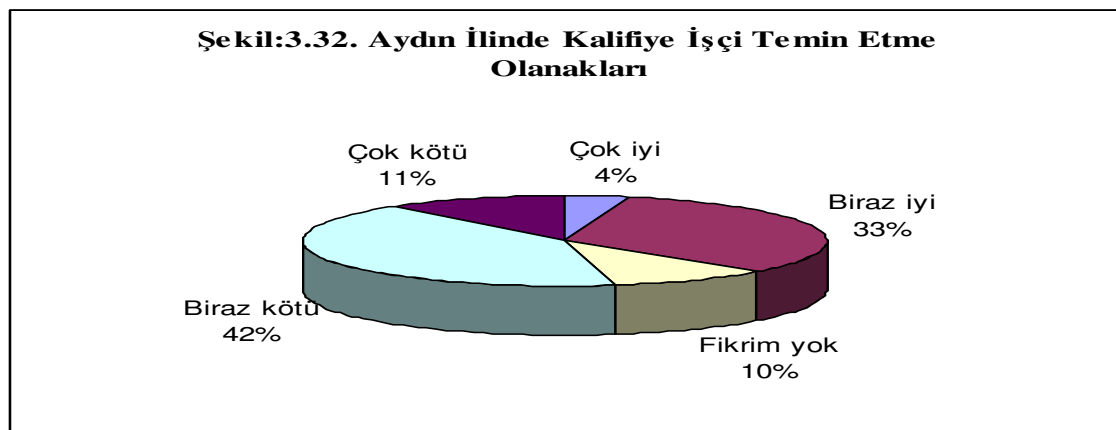
Aydın ilinde kalifiye işçi temin etme olanakları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde kalifiye işçi temin etme olanakları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.32 ve Şekil 3.32'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.32. Aydın İlinde Kalifiye İşçi Temin Etme Olanakları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	4	%13,3	---	---	---	---	4
Biraz iyi	9	%30	20	%40	4	%20	33
Fikrim yok	2	%6,7	4	%8	4	%20	10
Biraz kötü	12	%40	20	%40	10	%50	42
Çok kötü	3	%10	6	%12	2	%10	11
Toplam	30	%100	50	%100	20	%100	100

Çizelge:3.32 incelendiğinde, “Aydın ilinde kalifiye işçi temin etme olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %42'si “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdelik dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %4'ü ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdelik dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'udur. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 6'sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 3'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 2'sidir. Anket bulguları, ilde, kalifiye işçi temin etme olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.33. Aydın İlindeki Sosyal Ortam

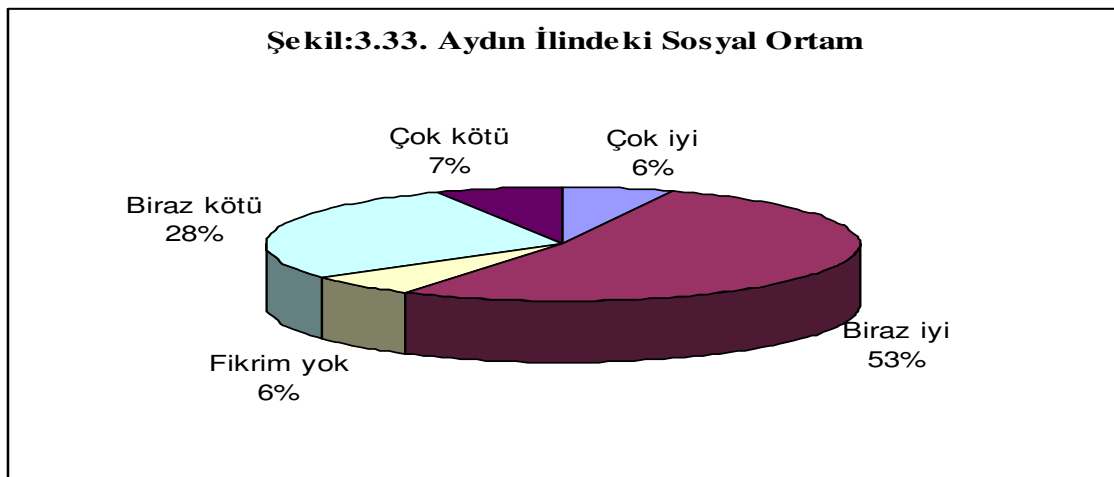
Aydın ilindeki sosyal ortam ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilindeki sosyal ortam ile ilgili anket verileri Çizelge 3.33 ve Şekil 3.33'de gösterilmektedir.

Çizelge:33. Aydın İlindeki Sosyal Ortam

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,4	4	%8,0	1	%5,0	6
Biraz iyi	16	%53,4	26	%52,0	11	%55,0	53
Fikrim yok	1	%3,4	3	%6,0	2	%10,0	6
Biraz kötü	11	%36,4	13	%26,0	4	%20,0	28
Çok kötü	1	%3,4	4	%8,0	2	%10,0	7
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.33 incelendiğinde, “Aydın ilindeki sosyal ortam nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %53’ü “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %6’sı ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 11’idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1’idir. Anket sonuçları, ilde, sosyal ortamın yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.34 Aydın İlinde Ticarî veya İş Davalarının Normal Zamanda Sonuçlanma Durumu

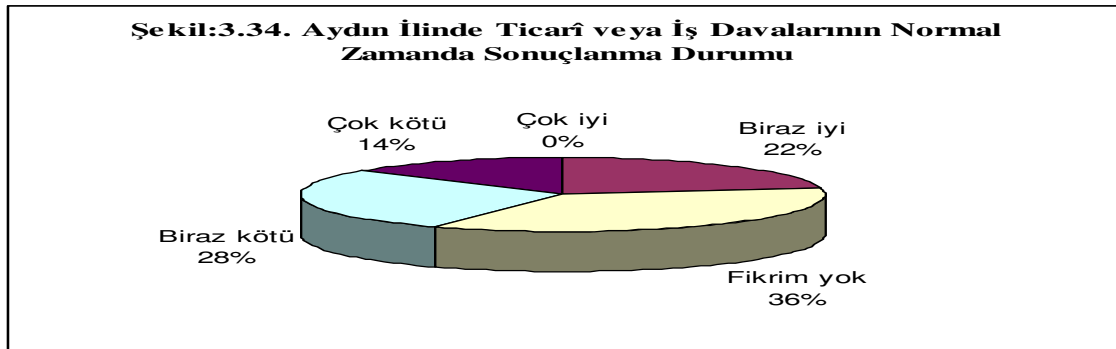
Aydın ilinde ticari veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde ticari veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.34 ve Şekil 3.34'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.34. Aydın İlinde Ticarî veya İş Davalarının Normal Zamanda Sonuçlanma Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	---	---	---	---	---
Biraz iyi	6	%20,0	11	%22,0	5	%25,0	22
Fikrim yok	10	%33,3	20	%40,0	6	%30,0	36
Biraz kötü	12	%40,0	10	%20,0	6	%30,0	28
Çok kötü	2	%6,7	9	%18,0	3	%15,0	14
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.34 incelendiğinde, “Aydın ilinde ticarî veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36'sı “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %28'i ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde ikinci sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 10'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6'sıdır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 10'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6'sıdır. Bu sonuçlar, ilde, ticarî veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumunun normal kabul edilebilir düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.35. Aydın İlinde Ticarî ve İş Davalarının Yatırımcı Yönünden Maliyeti

Aydın ilinde ticari ve iş davalarının maliyeti yatırımcı yönünden ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

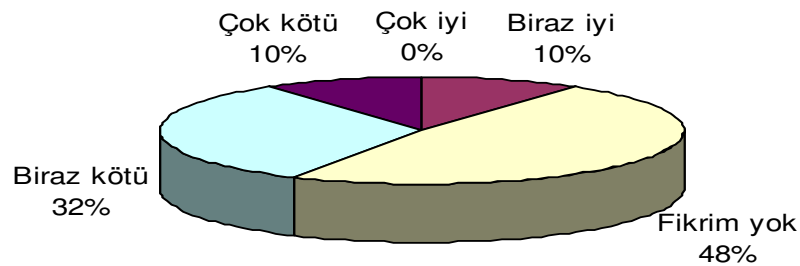
Aydın ilinde ticari ve iş davalarının maliyeti yatırımcı yönünden ile ilgili anket verileri Çizelge 3.35 ve Şekil 3.35'de gösterilmektedir.

Çizelge.3.35. Aydın İlinde Ticari ve İş Davalarının Yatırımcı Yönünden Maliyeti

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	---	---	---	---	---
Biraz iyi	2	%6,7	5	%10,0	3	%15,0	10
Fikrim yok	12	%40,0	28	%56,0	8	%40,0	48
Biraz kötü	14	%46,6	11	%22,0	7	%35,0	32
Çok kötü	2	%6,7	6	%12,0	2	%10,0	10
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.35 incelendiğinde, “Aydın ilinde ticarî ve iş davalarının yatırımcı yönünden maliyeti nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %48'i “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdelik dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanlar “çok iyi” yanıtını vermemişlerdir.“Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 28'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. Ankette elde edilen veriler, ilde, ticarî ve iş davalarının yatırımcı yönünden maliyetinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil:3.35. Aydın İlinde Ticarî ve İş Davalarının Yatırımcı Yönünden Maliyeti

3.1.1.36. Aydın İlindeki Terör ve Yıkıcı Faaliyetlerin Durumu

Aydın ilindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.36 ve Şekil 3.36'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.36.Aydın İlindeki Terör ve Yıkıcı Faaliyetlerin Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,6	6	%12,0	2	%10,0	10
Biraz iyi	7	%23,3	13	%26,0	8	%40,0	28
Fikrim yok	12	%43,3	18	%36,0	6	%30,0	26
Biraz kötü	8	%26,5	11	%22,0	4	%20,0	23
Çok kötü	1	%3,3	2	%4,0	---	---	3
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.36 incelendiğinde, “Aydın ilindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %28'i “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3'ü “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 13'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 7'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 8'idir. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Ankette elde edilen veriler, ilde, terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.37. Aydın İlinde Karşılaşılan Yolsuzluk Düzeyi

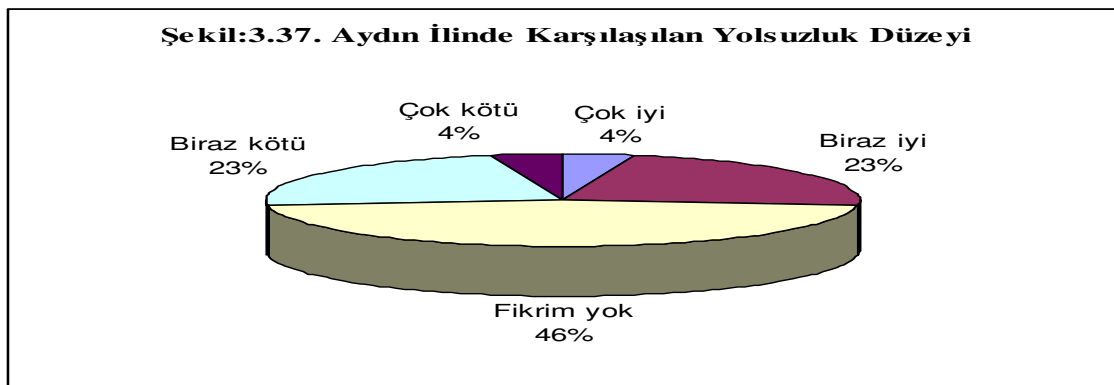
Aydın ilinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi ile ilgili anket verileri Çizelge 3.37 ve Şekil 3.37'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.37. Aydın İlinde Karşılaşılan Yolsuzluk Düzeyi

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	2	%6,7	1	%2,0	1	%5,0	4
Biraz iyi	5	%16,7	9	%18,0	9	%45,0	23
Fikrim yok	16	%53,3	26	%52,0	4	%20,0	46
Biraz kötü	7	%23,3	11	%22,0	5	%25,0	23
Çok kötü	--	---	3	%6,0	1	%5,0	4
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.37 incelendiğinde, “Aydın ilinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46’sı “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdelik dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %3’ü “çok kötü”, %3’ü ise, “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Bu oranlar, yüzdelik dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 4’üdür. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden 1’idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden 1’idir. Anket bulguları, ilde, karşılaşılan yolsuzluğun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.1.1.38. Aydın İlinde Bürokratların Rüşvet Alma Durumu

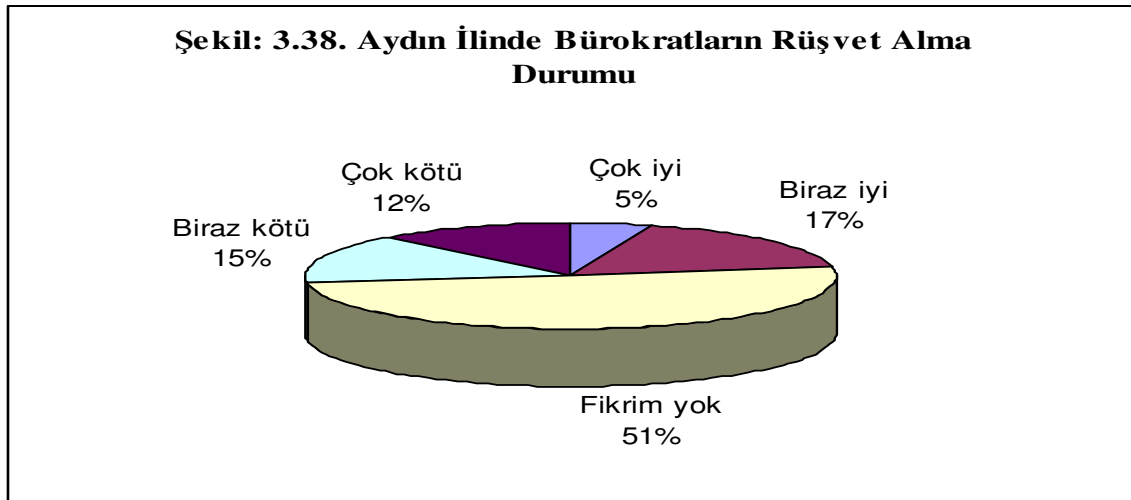
Aydın ilinde bürokratların rüşvet alma durumu ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde bürokratların rüşvet alma durumu ile ilgili anket verileri Çizelge 3.38 ve Şekil 3.38'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.38. Aydın İlinde Bürokratların Rüşvet Alma Durumu

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	3	%6,0	1	%5,0	5
Biraz iyi	6	%20,0	6	%12,0	5	%25,0	17
Fikrim yok	11	%36,7	29	%58,0	11	%55,0	51
Biraz kötü	8	%26,7	6	%12,0	1	%5,0	15
Çok kötü	4	%13,3	6	%12,0	2	%10,0	12
Toplam	30	%100	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.38 incelendiğinde, “Aydın ilinde bürokratların rüşvet alma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %51'i “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %5'i ise, “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 29'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 11'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 11'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 3'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1'idir.

3.1.1.39. Aydın İlinde Rüşvetle Mücadele

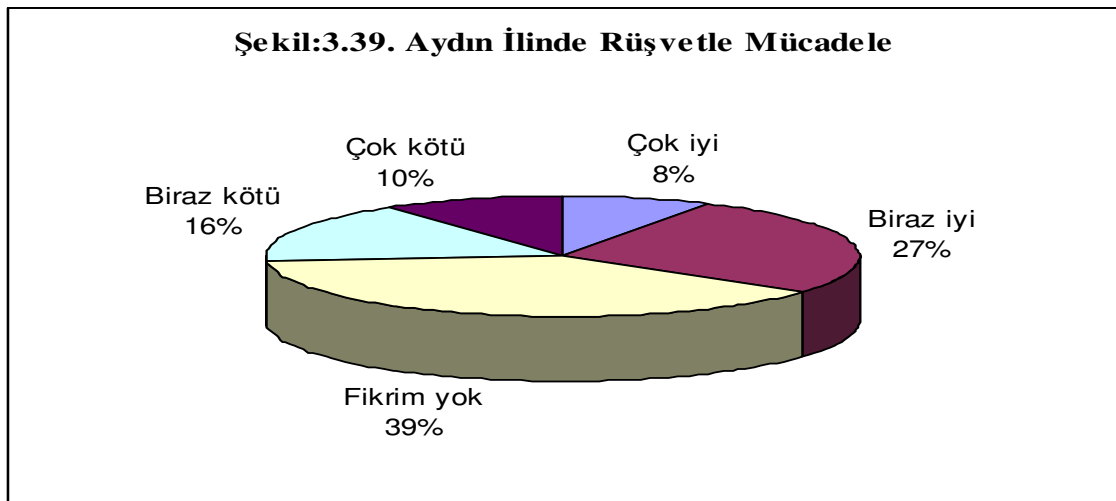
Aydın ilinde rüşvetle mücadele ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde rüşvetle mücadele ile ilgili anket verileri Çizelge 3.39 ve Şekil 3.39'da gösterilmektedir.

Çizelge:39. Aydın İlinde Rüşvetle Mücadele

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	6	%20,0	1	%2,0	1	%5,0	8
Biraz iyi	10	%33,3	11	%22,0	6	%30,0	27
Fikrim yok	7	%23,4	22	%44,0	10	%50,0	39
Biraz kötü	4	%13,3	10	%20,0	2	%10,0	16
Çok kötü	3	%10,0	6	%12,0	1	%5,0	10
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.39 incelendiğinde, “Aydın ilinde rüşvetle mücadele nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39'u “fikrim yok”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %8'i ise, “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 22'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 7'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'udur. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 6'sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 1'dir.

3.1.1.40. Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele

Aydın ilinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

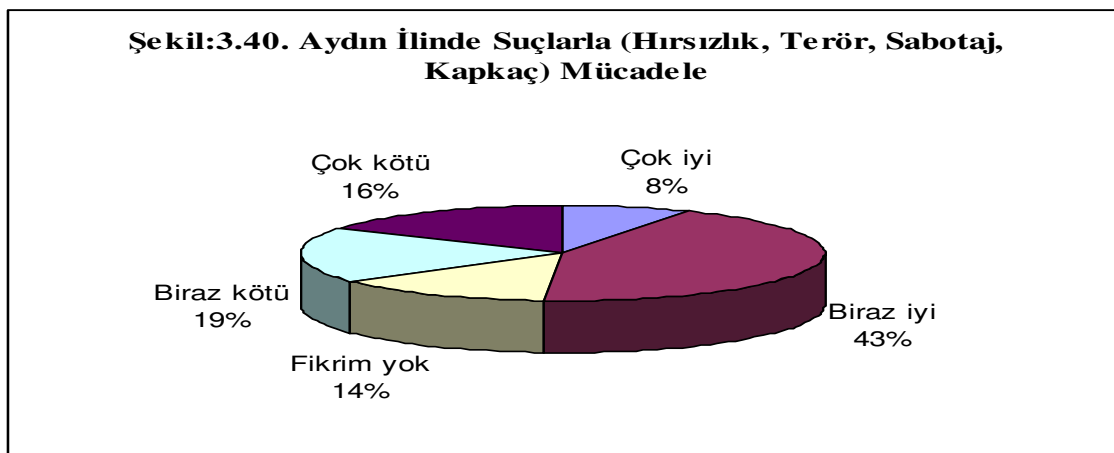
Aydın ilinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele ile ilgili anket verileri Çizelge 3.40 ve Şekil 3.40'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.40. Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	3	%10,0	5	%10,0	---	---	8
Biraz iyi	18	%60,0	18	%36,0	7	%35,0	43
Fikrim yok	4	%13,3	6	%12,0	4	%20,0	14
Biraz kötü	4	%13,3	9	%18,0	6	%30,0	19
Çok kötü	1	%3,4	12	%24,0	3	%15,0	16
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.40 incelendiğinde, “Aydın ilinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %8’i ise, “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 18’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 7’sidir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 5’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 3’üdür. Anket sonuçları, ilde, suçlarla mücadelenin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Şekil:3.40. Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele

3.1.1.41. Aydın İlinde Hükümetçe Yoksulluğu Ortadan Kaldırma Çabaları

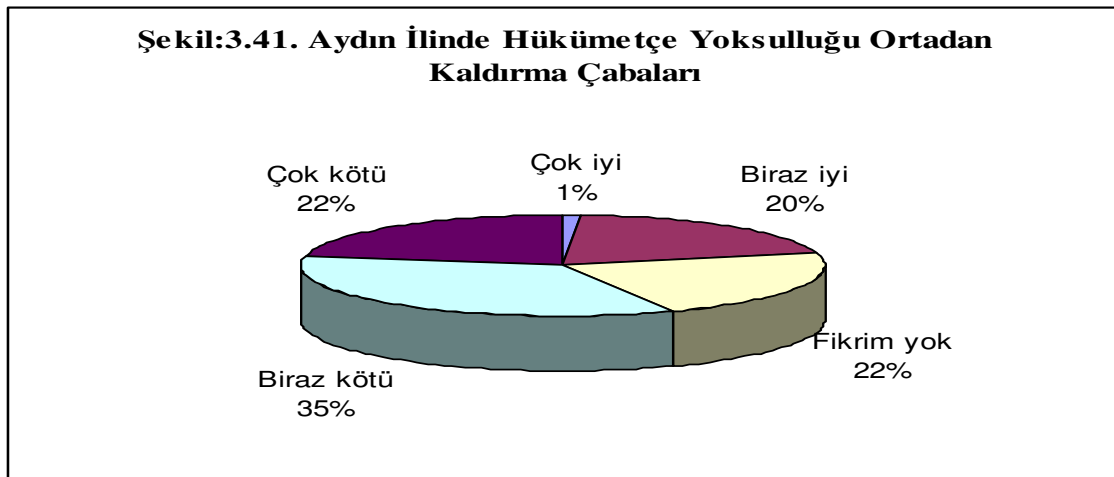
Aydın ilinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları ile ilgili anket verileri Çizelge 3.41 ve Şekil 3.41'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.41. Aydın İlinde Hükümetçe Yoksulluğu Ortadan Kaldırma Çabaları

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	1	%2,0	---	---	1
Biraz iyi	8	%26,7	8	%16,0	4	%20,0	20
Fikrim yok	6	%20,0	14	%28,0	2	%10,0	22
Biraz kötü	13	%43,3	15	%30,0	7	%35,0	35
Çok kötü	3	%10,0	12	%24,0	7	%35,0	22
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.41 incelendiğinde, “Aydın ilinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35'i “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %1'i ise, “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 15'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 7'sidir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 1'dir. Bu sonuçlar, ilde, hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabalarını yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.42. Aydın İlinde Güvenirli Bir İş ve Yatırım Ortamının Varlığı

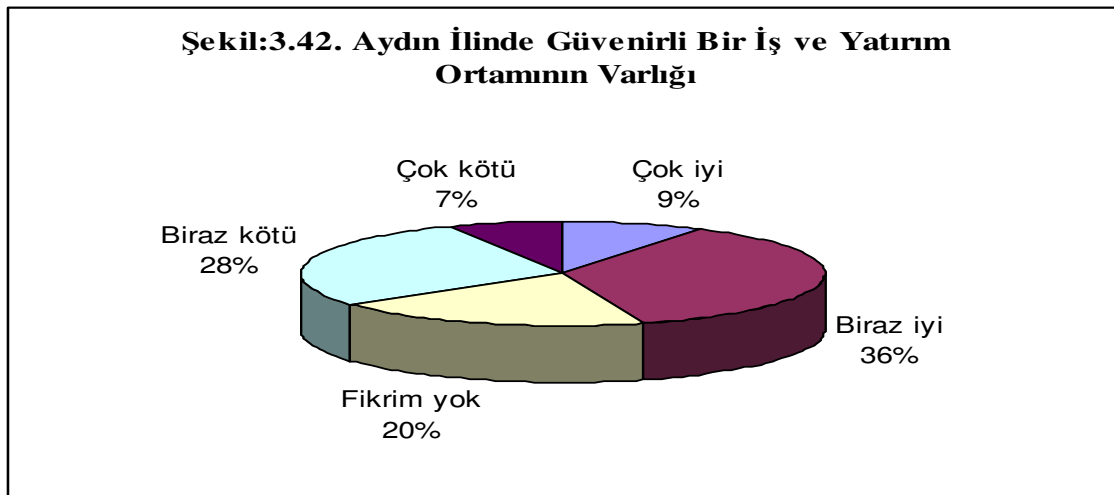
Aydın ilinde güvenirli bir iş ve yatırım ortamının varlığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde güvenirli bir iş ve yatırım ortamının varlığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.42 ve Şekil 3.42'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.42. Aydın İlinde Güvenirli Bir İş ve Yatırım Ortamının Varlığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	5	%16,7	4	%8	---	---	9
Biraz iyi	11	%36,7	19	%38	6	%30	36
Fikrim yok	4	%13,3	10	%20	6	%30	20
Biraz kötü	9	%30,0	13	%26	6	%30	28
Çok kötü	1	%3,3	4	%8	2	%10	7
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100	100

Çizelge:3.42 incelendiğinde, “Aydın ilinde güvenirli bir iş ve yatırım ortamının varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %7’si ise, “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19’u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 11’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 6’sıdır. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 2’sidir. Anket bulguları, ilde, güvenirli bir iş ve yatırım ortamının varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.43. Aydın İlinde Sanayinin Kuruluş ve Gelişimini Sağlayıcı Elverişli Arazinin Varlığı

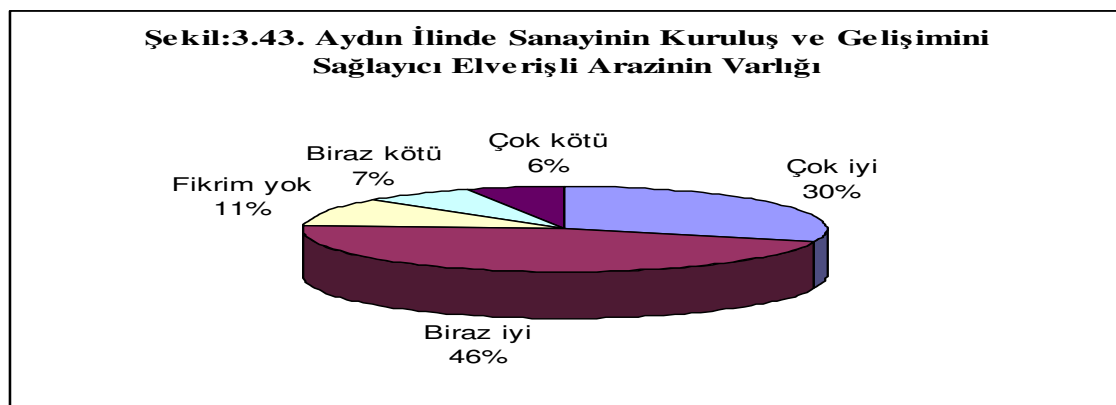
Aydın ilinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.43 ve Şekil 3.43'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.43. Aydın İlinde Sanayinin Kuruluş ve Gelişimini Sağlayıcı Elverişli Arazinin Varlığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	10	%33,3	18	%36,0	2	%10,0	30
Biraz iyi	14	%46,6	22	%44,0	10	%50,0	46
Fikrim yok	2	%6,7	6	%12,0	3	%15,0	11
Biraz kötü	2	%6,7	2	%,04	3	%15,0	7
Çok kötü	2	%6,7	2	%4,0	2	%10,0	6
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.43 incelendiğinde, “Aydın ilinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46'sı “biraz iyi”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %6'sı ise, “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. Bu oran, yüzdeler dilim içinde son sırada yer almaktadır. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 22'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 14'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 10'udur. “Çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 2'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 2'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 2'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde, sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

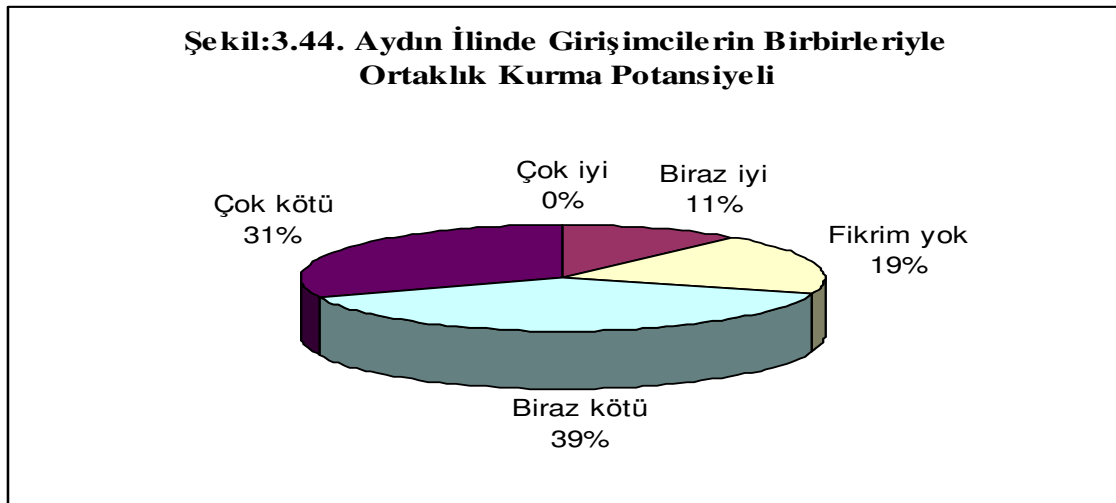
3.1.1.44. Aydın İlinde Girişimcilerin Birbirleriyle Ortaklık Kurma Potansiyeli

Aydın ilinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli ile ilgili anket verileri Çizelge 3.44 ve Şekil 3.44'de gösterilmektedir.

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	---	---	---	---	---	---	---
Biraz iyi	4	%13,3	5	%10,0	2	%10,0	11
Fikrim yok	3	%10,0	12	%24,0	4	%20,0	19
Biraz kötü	13	%43,3	17	%34,0	9	%45,0	39
Çok kötü	10	%33,4	16	%32,0	5	%25,0	31
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.44 incelendiğinde, “Aydın ilinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39'u “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. Bu oran, yüzdeler içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanlar “çok iyi” yanıtını vermemişlerdir “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 9'udur. Anket bulguları, ilde, girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyelinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.1.45. Aydın İlinde Rekabetçi Bir Ortamın Varlığı

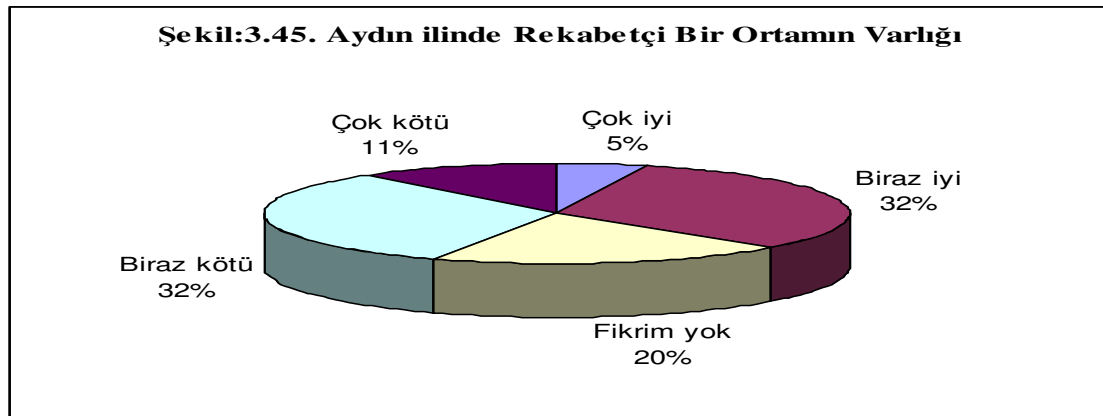
Aydın ilinde rekabetçi bir ortamın varlığı ile ilgili soruya cevap veren 100 katılımcıdan 50'si meslek kuruluşları yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri, 20'si ise, sanayi işletmeleri yöneticileridir.

Aydın ilinde rekabetçi bir ortamın varlığı ile ilgili anket verileri Çizelge 3.45 ve Şekil 3.45'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.45. Aydın İlinde Rekabetçi Bir Ortamın Varlığı

	Kamu Daireleri Birim Temsilcileri		Meslek Kuruluşları Yöneticileri		Sanayi İşletmeleri Yöneticileri		Toplam
	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	Kişi Sayısı	Kişi Sayısı (%)	
Çok iyi	1	%3,3	4	%8,0	---	---	5
Biraz iyi	11	%36,7	16	%32,0	5	%25,0	32
Fikrim yok	6	%20,0	9	%18,0	5	%25,0	20
Biraz kötü	10	%33,3	13	%26,0	9	%45,0	32
Çok kötü	2	%6,7	8	%16,0	1	%50,0	11
Toplam	30	%100,0	50	%100,0	20	%100,0	100

Çizelge:3.45 incelendiğinde, “Aydın ilinde rekabetçi bir ortamın varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32'si “biraz kötü”, %32'si ise “biraz iyi” yanıtını vermiştir. Bu oranlar, yüzdeler dilim içinde en fazla paya sahiptir. Ankete katılanların %5'i “çok iyi” yanıtını vermemişlerdir “Biraz kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 13'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 10'u, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 9'udur. “Biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 16'sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 11'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticisinden ise, 5'idir. “Çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı ise, 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 4'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 1'idir. Anket sonuçları, ilde, rekabetçi bir ortamın varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

3.1.2. Araştırma Bulgularının İstatistiksel Olarak Analiz Edilmesi ve Değerlendirilmesi

Bu anketin amacı, Aydın İlinin Yatırım İkliminin, Kamu Daireleri Birim Temsilcileri, Meslek Kuruluşları Yöneticileri ve Sanayi İşletmeleri Yöneticilerin bakış açısıyla ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaçla, belirtilen kişilere 45 soru yöneltilmiş ve yönetilen sorulara verilen cevaplar değerlendirilmek suretiyle Aydın İlinin Yatırım İklimi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada kullanılan anketin geçerliliğini sınamak amacıyla verilere faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi, başta sosyal bilimler olmak üzere birçok alanda kullanılan değişken sayısı azaltma metotlarından biridir. Faktör analizinin amacı, p değişkenin (anket soruları) olduğu bir uzayda birbiri ile ilişkili olan değişkenleri bir araya getirerek daha az sayıda birbiri ile ilişkisiz faktörler elde etmektir (Tatlıldil, 1996:167).

Veriler için yapılan faktör analizinde; yöntem olarak, Temel Bileşen Analizi (PCA-Principal component) ve döndürme yöntemi olarak da Varimax (Varimax Rotation) seçilmiştir. Faktör yükleri için sınır değeri 0,5 olarak alınmıştır. Bu değer, bir değişkenin ilgili faktörle korelasyonu için yeterli görülmektedir. Eğer anket içerisindeki bir değişken için (madde/soru) bu değer sağlanamazsa analizden çıkartılmıştır. Aynı zamanda, bir değişken herhangi iki veya daha fazla faktöre 0,50 ve 0,50'den büyük faktör yükü ile ilişkili ise, bu değişken analizden çıkartılmıştır. Faktör analizi, bütün faktör yükü değerleri 0,5 ve üzerinde değer alıncaya, her bir değişken sadece bir faktör içerisinde yer alıncaya kadar tekrarlanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ankette yer alan 45 değişken'den (soru) 25 soru analiz içerisinde kalmış ve sorular 9 faktör altında toplanmışlardır. En son analiz sonucunda, verilerin faktör analizine uygunlukları Kaiser-Meyer Olkin ve Barlett testleri ile ölçülmüştür. İki teste ilişkin sonuçlara göre veriler, faktör analizinin uygulanmasına uygundur.

Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Testleri Çizelge 3.46'da gösterilmektedir.

Çizelge: 3.46. Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett Testleri

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,733
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	693,037
	Df	300
	Sig.	,000

Faktör analizi sonuçlarına göre bulunan 9 faktörün her bir değişkendeki değişikliğin (varyansın) ne kadarının açıklandığını görmek üzere eşkökenlik (communalities) değerlerine bakılmaktadır.

Değişkenlere ilişkin eşkökenlik değerleri, Çizelge 3.47’de gösterilmektedir.

Çizelge:3.47. Değişkenlere İlişkin Eşkökenlik Değerleri

Değişkenler	Eşkökenlik	Değişkenler	Eşkökenlik
İki	0,8	Yirmiüç	0,7
Üç	0,6	Yirmisekiz	0,6,
Dört	0,7	Otuz	0,7
Beş	0,7	Otuzbir	0,6
Onüç	0,7	Otuzbeş	0,5
Ondört	0,7	Otuzaltı	0,7
Onatlı	0,7	Otuzyedi	0,7
Onyedi	0,6	Otuzsekiz	0,6
Onsekiz	0,6	Kırk	0,7
Ondokuz	0,7	Kırkiki	0,6
Yirmi	0,7	Kırküç	0,7
Yirmibir	0,7	Kırkbeş	0,8
Yirmiiki	0,6	Ortalama	0,668

Çizelge: 3.47. incelendiğinde, bu durumda, bulunan mevcut faktör yapısının değişkenlere ait varyansın tatminkâr bir kısmını açıkladığı söylenebilir. Faktör analizinde, toplam varyansın açıklanma yüzdesi de önemli bir değerdir. Verilere ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre, eşkökenlik değerlerinin hiçbirisi 0,4’den küçük değer almamıştır. Ortalamaları ise, 0,668 değerine sahiptir.

Faktörlere ait açıklanan varyans, Çizelge 3.48’de gösterilmektedir.

Çizelge:3.48. Faktörlere Ait Açıklanan Varyans

Bileşen	Özdeğerler			Faktör Çıkarımından Sonra			Varimax Rotasyonundan Sonra		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	5,46	21,85	21,85	5,46	21,85	21,85	2,41	9,66	9,66
2	2,25	9,00	30,84	2,25	9,00	30,84	2,36	9,45	19,11
3	1,78	7,14	37,98	1,78	7,14	37,98	2,27	9,10	28,21
4	1,42	5,68	43,66	1,42	5,68	43,66	1,93	7,71	35,92
5	1,30	5,20	48,86	1,30	5,20	48,86	1,84	7,37	43,29
6	1,25	5,01	53,87	1,25	5,01	53,87	1,61	6,43	49,72
7	1,14	4,58	58,45	1,14	4,58	58,45	1,52	6,09	55,81
8	1,06	4,24	62,69	1,06	4,24	62,69	1,48	5,93	61,73
9	1,02	4,08	66,77	1,02	4,08	66,77	1,26	5,04	66,77
10	0,89	3,57	70,34						
⋮									
25	0,21	0,83	100,00						

Çizelge: 3.48 incelendiğinde, analizde faktör sayısı belirlenirken birden büyük olan özdeğerlere bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, 25 soru için bulunan dokuz faktör toplam varyansın %66,77'sini açıklamıştır. Rotasyon işlemi sonucunda varyansların homojen dağıldığı görülmektedir. Birinci, ikinci ve üçüncü faktörler toplam açıklanan varyansın ayrı ayrı %14'ünü, birlikte %42'sini açıklamaktadırlar. Analize ait faktör yüklerinin son hali ise, varimax döndürme işleminden sonra hesaplanmıştır.

Faktör yüklerine ilişkin değerler, Çizelge 3.49'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.49. Faktör Yüklerine İlişkin Değerler

Soru (Madde)	Faktörler								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Otuzaltı	0,8								
Otuzyedi	0,7								
Otuzsekiz	0,7								
Otuzbeş	0,6								
Yirmi		0,7							
Yirmibir		0,7							
Yirmiiki		0,7							
Ondokuz		0,6							
Yirmisekiz			0,7						
Yirmiüç			0,7						
Otuz			0,6						
Otuzbir			0,5						
Kırkiki				0,7					
Üç				0,6					
Kırk				0,6					
Onaltı					0,7				
Onsekiz					0,6				
Onyeddi					0,6				
Dört						0,8			
Beş						0,7			
Ondört							0,8		
Onüç							0,7		
Kırkbeş								0,8	
Kırküç								0,6	
İki									0,9

Çizelge: 3.49 incelendiğinde, dokuzuncu faktörü sadece bir değişken içermektedir. Her bir değişken sadece bir faktörle 0,50 ve üzeri korelasyona sahiptir. Faktör bileşen matrisine göre faktör analizi sonucunda dokuz faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerin isimlendirilmesi faktör analizinde son aşamadır. Faktör isimlendirmeleri aşağıdaki gibi yapılmıştır:

- 1. Faktör;** 35.,36.,37. ve 38'inci sorular için, Aydın'ın sosyal yapısı faktörü,
- 2. Faktör;** 19.,20.,21. ve 22.'inci sorular için, Aydın'daki İşletmelerin üretim ve ticaret imkânları faktörü,
- 3. Faktör;** 23., 28., 30. ve 31'inci sorular için, Aydın'daki yönetim ve kurumsal yapı faktörü,
- 4. Faktör;** 3., 40. ve 42'inci sorular için, Aydın'da ulaşım ve güvenlik faktörü,
- 5. Faktör;** 16.,17. ve 18'inci sorular için, Aydın'ın teknik altyapı faktörü,
- 6. Faktör;** 4. ve 5'inci sorular için, Aydındaki firmaların sosyal sorumluluklarına ilişkin faktör,

- 7. Faktör;** 13. ve 14'üncü sorular için, Aydındaki kamu kuruluşlarının yatırımcılara olan, duyarlılığına ilişkin faktör,
- 8. Faktör;** 43. ve 45'inci sorular için, Aydında yatırım imkânlarının desteklenmesine ilişkin faktör,
- 9. Faktör;** 2. soru için, Aydın'ın limanlara olan yakınlığına ilişkin faktördür.

Elde edilen faktörler, Aydın'ın yatırım iklimi ile ilgili olarak yatırımcıların hangi faktörlere daha fazla önem verdiklerini göstermesi bakımından karşılaştırma testlerine tabi tutulabilirler. Bunu için her bir faktöre ait değerler, faktör içerisindeki değişkenlerin ortalamaları alınarak hesaplanmıştır. Faktör değerlerinin beşe yakın çıkması ankete katılanların bu faktörü “çok kötü” olarak, bire yakın çıkması ise, “çok iyi” olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

Varyans (Anova) analizine ilişkin sonuçlar, Çizelge 3.50'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.50. Varyans (Anova) Analizine İlişkin Sonuçlar

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Düzeyi
Gruplar arası	86,648	8	10,831	14,377	,000
Grup içi	671,229	891	,753		
Toplam	757,877	899			

Çizelge: 3.50 incelendiğinde, varyans (anova) sonuçlarına göre dokuz faktörün ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yani, dokuz faktörün ortalaması birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık göstermektedir ($p < 0,005$). Ancak, varyans hangi faktörün ortalamasının farklı olduğunu göstermemektedir. Bunun için çoklu karşılaştırma testi yapılması gerekmektedir. Çoklu karşılaştırma için Duncan testi kullanılmıştır.

Duncan testi kademeli bir testtir. Büyüklük sırasına dizilmiş ortalamalar önce yanındaki ile daha sonra bir atlayarak diğeri ile karşılaştırılırken farklı düzeltmeler yapıldığından farklı Duncan değerleri ile karşılaştırılır. Daha küçük farkları bile önemli bulan bir test olduğundan araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilen bir testtir.

Duncan testi Çizelge 3.51’de gösterilmektedir.

Çizelge:3.51. Duncan Testi

Faktörler	Subset for alpha = .05				
	1	2	3	4	5
F9	2,1400				
F5		2,6867			
F4		2,7467	2,7467		
F2		2,8250	2,8250	2,8250	
F8			2,9500	2,9500	
F3			2,9600	2,9600	
F7				3,0500	
F1				3,0875	3,0875
F6					3,3050
Anlamlılık	1,000	,291	,114	,056	,077

Çizelge: 3.51 incelendiğinde, Duncan testi sonuçları, dokuz faktör ortalamalarına göre beş ayrı gruba toplanmıştır. Birinci grupta, faktör dokuz yer almakta ve grup 2, 3 ve 4’ten anlamlı olarak farklıdır. Faktör altı, beşinci grupta yer almaktadır ve diğer gruplardan anlamlı olarak farklıdır. Her bir faktörün hangi gruba girdiği ve hangi faktörlerden anlamlı olarak farklı olduğunun bilgisi, Çizelge 3.52’de verilmektedir. Duncan testi sonuçlarına göre, ankete katılanlar faktör altıyı en kötü (Aydındaki firmaların sorumluluklarına ilişkin faktör), faktör dokuzu (Aydının limanlara olan yakınlığına ilişkin faktör) en iyi olarak değerlendirmişlerdir. Faktörlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler, Çizelge 3.52’de verilmektedir. Ortalamaların yüksek olması faktörlerin katılımcılar tarafından kötüye doğru olarak değerlendirdikleri anlamına gelmektedir.

Faktörlerin ortalaması ve standart sapması, Çizelge 3.52’de gösterilmektedir.

Çizelge: 3.52. Faktörlerin Ortalaması ve Standart Sapması

Faktörler	Ortalama	Std. Sapma
F1	3,0875	,67549
F2	2,8250	,75420
F3	2,9600	,79908
F4	2,7467	,90282
F5	2,6867	,75778
F6	3,3050	,95583
F7	3,0500	,95743
F8	2,9500	,87473
F9	2,1400	1,06382

Çizelge: 3.52 incelendiğinde, yapılan analiz sonuçlarına göre 44 soruluk yatırım iklimi anketi, faktör analizi sonucunda 25 soru ve dokuz faktör ile temsil

edilebilmektedir. Faktör isimleri her bir faktörün içerisinde yer alan soruların içeriğine göre verilmiştir. Faktör analizi sonucunda elde edilen dokuz faktörün ortalama değerleri ise, varyans ile karşılaştırılmış ve birbirlerinden istatistiksel olarak farklı ortalamaya sahip oldukları görülmüştür ($p < 0,005$). Hangi ortalama değerlerinin birbirlerinden farklı olduğu Duncan testi ile araştırılmıştır. Duncan testi sonuçlarına göre, ankete katılanların en önem verdikleri faktörü, Aydın'ın limanlara olan yakınlığına ilişkin faktörü olarak belirlenmiştir. Yani, bu faktörün diğer faktörler arasında Aydın ilinin sahip olduğu en önemli faktör olarak görmektedirler. Grup sayısı birden beşe doğru gittikçe faktörlerin önemi ankete katılanlara göre azalmaktadır. Faktör beş, dört ve iki ankete katılanlar arasında aynı öneme sahiptirler ve aralarında istatistiksel olarak fark bulunmamaktadır. Aynı zamanda, faktör dört ve iki üçüncü gruptaki faktörler ile yani faktör sekiz ve üç ile aynı ortalamaya sahiptir. Ancak, faktör beş, faktör sekiz ve üçten anlamlı olarak farklıdır. Faktör sekiz ve üç ise, dördüncü gruptaki faktör yedi ve bir ile aynı ortalamaya sahiptir. Beşinci gruptaki faktör bir ise, faktör dokuz ile istatistiksel olarak aynı ortalamaya sahiptir. Ancak, faktör dokuzun test istatistiği faktör birden büyük olduğundan, daha büyük ortalamaya sahip olduğu söylenebilir (Bakınız Çizelge:3.52).

Analizin diğer bir aşamasında ankete katılan kamu daireleri birim temsilcileri (1), meslek kuruluşu yöneticileri (2) ve sanayi işletmeleri yöneticileri (3) katılımcılarının değerlendirmelerinin farklı olup olmadığının araştırılmasıdır. Anket; 50'si meslek kuruluşu yöneticileri, 30'u kamu daireleri birim temsilcileri ve 20'si sanayi işletmeleri yöneticileri olmak üzere toplam 100 katılımcı tarafından cevaplanmıştır. Ankete katılan bu grupların faktörlere göre farklı değerlendirme yapıp yapmadıkları varyans ile araştırılmıştır.

Grupların her bir faktöre göre tanımlayıcı istatistikleri, Çizelge 3.53'de gösterilmiştir.

Çizelge:3.53. Faktörlere Ait Gruplara Göre Ortalama Değerleri

Unvan		F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7	F8	F9
1 (Kamu Daireleri Birim Temsilcileri)	Ortalama	3,18	2,57	2,67	2,41	2,53	3,18	2,80	2,80	2,00
	N	30	30	30	30	30	30	30	30	30
2 (Meslek Kuruluşu Yöneticileri)	Ortalama	3,10	2,93	3,04	2,83	2,54	3,31	3,21	2,97	2,10
	N	50	50	50	50	50	50	50	50	50
3 (Sanayi İşletmeleri Yöneticileri)	Ortalama	2,93	2,96	3,21	3,05	3,28	3,48	3,03	3,13	2,45
	N	20	20	20	20	20	20	20	20	20

Çizelge: 3.53 incelendiğinde, varyans sonuçlarına göre, gruplar arasında faktör 3., 4. ve 5. için farklı değerlendirme yapıldığı söylenebilir. Diğer faktörler için gruplar arasında ortamla değerleri istatistiksel olarak farklı bulunamamıştır. Ancak, Faktör 3., 4. ve 5. grup ortalamaları için istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

Varyans analizi sonuçları Çizelge 3.54’de gösterilmektedir.

Çizelge:3.54. Varyans Analizi Sonuçları

		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Değerleri
F1	Gruplar arası	0,77	2	0,38	0,84	0,44
	Grup içi	44,41	97	0,46		
	Toplam	45,17	99			
F2	Gruplar arası	2,88	2	1,44	2,61	0,08
	Grup içi	53,43	97	0,55		
	Toplam	56,31	99			
F3	Gruplar arası	4,14	2	2,07	3,40	0,04
	Grup içi	59,08	97	0,61		
	Toplam	63,22	99			
F4	Gruplar arası	5,54	2	2,77	3,57	0,03
	Grup içi	75,16	97	0,77		
	Toplam	80,69	99			
F5	Gruplar arası	8,90	2	4,45	9,00	0,00
	Grup içi	47,95	97	0,49		
	Toplam	56,85	99			
F6	Gruplar arası	1,02	2	0,51	0,56	0,58
	Grup içi	89,42	97	0,92		
	Toplam	90,45	99			
F7	Gruplar arası	3,17	2	1,58	1,75	0,18
	Grup içi	87,58	97	0,90		
	Toplam	90,75	99			
F8	Gruplar arası	1,31	2	0,65	0,85	0,43
	Grup içi	74,44	97	0,77		
	Toplam	75,75	99			
F9	Gruplar arası	2,59	2	1,30	1,15	0,32
	Grup içi	109,45	97	1,13		
	Toplam	112,04	99			

Çizelge: 3.54 incelendiğinde, gruplara göre faktörlerin ortalamaları için faktör 3., 4. ve 5. istatistiksel olarak farklı bulunmuştur ($p<0,05$). Hangi grupların birbirlerinden farklı olduğunu bulmak için Duncan testi uygulanabilir.

Faktör 3., 4. ve 5. için Duncan testi sonuçları, Çizelge 3.55'de gösterilmektedir.

Çizelge:3.55. Duncan Testi Sonuçları

F3			
Duncan			
Unvan	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
1	30	2,67	
2	50	3,04	3,04
3	20		3,21
Anlamlılık.		0,08	0,39
F4			
Duncan			
Unvan	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
1	30	2,41	
2	50	2,83	2,83
3	20		3,05
Anlamlılık.		0,08	0,34
F5			
Duncan			
Unvan	N	Subset for alpha = .05	
		1	2
1	30	2,53	
2	50	2,54	
3	20		3,28
Anlamlılık.		0,97	1,00

Çizelge: 3.55 incelendiğinde, faktör üç için, sanayi işletmeleri yöneticileri, kamu daireleri birim temsilcilerine göre daha olumsuz görüş bildirmişlerdir. Ancak, sanayi işletmeleri yöneticilerinin görüşleri, meslek kuruluşu yöneticilerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Faktör dört için, faktör üçte olduğu gibi, sanayi işletmeleri yöneticileri, kamu daireleri birim temsilcilerine göre, daha olumsuz görüş bildirmişlerdir. Aynı şekilde, sanayi işletmeleri yöneticilerinin görüşleri, meslek kuruluşu yöneticilerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Faktör beşte ise, sanayi işletmeleri yöneticilerinin görüşleri, hem kamu daireleri birim temsilcilerine hem de meslek kuruluşu yöneticilerinden anlamlı şekilde farklıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aydın ili Ege Bölgesi'nde kıyı Ege şeridinde bulunan bir il'dir. İl, gerek coğrafi, iklim ve gerekse yeryüzü ve yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Özellikle ikliminin ılıman oluşu, yılın her ayında topraktan belli türde mahsul almayı elverişli kılmıştır. Bu yüzden yöre, bir tarım şehri haline gelmiştir. Endüstriyel faaliyetleri de bu tarımsal ürünlerin işlenerek değerlendirilmesine dayandırılmıştır.

Aydın ekonomisi; tarım, hayvancılık ve ticaret sektörlerine dayalıdır. Buna karşın, söz konusu sektörlerin hasıl ettiği katma değerlerin düşüklüğü, turizm ve hizmetler sektörlerinin yeterli desteği sağlayamaması, İl'de sanayinin yeterince gelişmemesinin sebepleri arasındadır. Bununla birlikte, sanayi sektöründe son yıllarda çok az da olsa bir gelişme görülmektedir.

İl'de sanayi sektörünün hammaddesini oluşturan kaynakların önemli kısmını yeraltı servetleri teşkil eder. Sanayinin gelişmesinde, hammaddenin yerel alandan tedarik edilmesi, maliyetlerin düşmesine sebep olacağından, önemli bir avantaj olarak görülür. Bu açıdan Aydın, bazı yeraltı kaynaklarına sahip olması özelliği nedeniyle varlıklı ve avantajlı kabul edilse bile, bu kaynakların bir kısmı ekonomik değer ifade etmezler. Aydın'ın en önemli yeraltı zenginliği jeotermal enerji kaynaklarıdır. Birçok yörede olmakla birlikte özellikle Germencik-Ömerbeyli jeotermal sahası 230°C ile Türkiye'de en yüksek sıcaklığa sahip jeotermal enerji sahasıdır. Ayrıca, potansiyel bakımından da Türkiye'nin en zengin jeotermal alanıdır.

Ekonomik potansiyeli oldukça yüksek olan Aydın; coğrafi konumu, hammadde kaynaklarına yakınlığı, organize sanayi bölgeleri, nüfusun genç, dinamik ve vasıflı oluşu gibi nedenlerle başta turizm, tarım ve hizmet sektörleri ile sanayileşme bakımından gelişen ve yükselen bir konumdadır. İlin, tarımsal zenginliği ile sanayisinin çok yönlü etkileşiminden dolayı tarıma dayalı bir sanayi oluşmuştur. Organize Sanayi Bölgeleri tamamlandıkça, ilin sanayî yapısı da çeşitli sektörler yönünden gelişmiş bir duruma kavuşacaktır.

İlin en çok katma değer yaratan bitkisel ürünleri; incir, zeytin, pamuk ve kestanedir. İl; zeytin, incir, kestane üretiminde Türkiye genelinde 1. sırada, pamuk üretiminde Şanlıurfa'dan sonra 2.sırada yer almaktadır (İl'de 2006 yılında 200.000 ton yaş incir, 575.858 ton zeytin, 245.000 ton pamuk, 20.000 ton kestane üretilmiştir.)

“Aydın İlinin Yatırım İklimi” konulu tez çalışmasında, 30’u kamu daireleri birim temsilcileri, 50’si meslek kuruluşları yöneticileri ve 20’si sanayi işletmeleri yöneticileri olmak üzere toplam 100 katılımcıya, 45 soru kapsamında anket çalışması uygulanmıştır. Bu anketin amacı, Aydın İlinin Yatırım İkliminin, belirtilen kişilerin bakış açısıyla ortaya çıkarılmasıdır.

Aydındaki meslek kuruluşları yöneticilerinin anket değerlendirmeleri Çizelge 3.56’da gösterilmektedir.

Çizelge:3.56. Meslek Kuruluşları Yöneticilerinin Anket Değerlendirmeleri

Anket Sorularının Kapsamı	Anket Soru Seçenekleri		
	Çok iyi/ Biraz iyi	Fikrim yok	Biraz kötü/ çok kötü
Aydın İlinin Coğrafik Konumu	X		
Aydın İlinin Limanlara Olan Yakınlığı	X		
Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (Demiryolu, Hava, Kara ve Deniz)	X		
Aydın İlinin Tanıtımı			X
Aydın İlindeki Firmaların Sosyal Sorumluluk Anlayışları			X
Aydın İlinde Çevre Kirliliğinin Ortadan Kalkmasıyla İlgili Çalışmalar			X
Aydın İlinin Ekonomik Durumu	X		
Aydın İlinde Kişi Başına Gelir Durumu	X		
Aydın İlinde Finanslama Olanaklarının Durumu(Düşük Maliyetli ve Yeterli Finansa Ulaşabilme)			X
Aydın İline Tanınan Devlet Ekonomik Teşvikleri Düzeyi			X
Aydın İlinin Yabancı Sermaye Çekme Potansiyeli			X
Aydın İlinin Politikacılarının Ekonomik Gelişmelere Olan Duyarlılığı			X
Aydın İlinde Bürokrasinin İş ve Yatırım Yapanlara Duyarlılığı			X
Aydın İlinde KOSGEB’in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı		X	X
Aydın İlinde Teknolojik Altyapı	X		
Aydın İlinin Haberleşme Altyapı İmkânları	X		

Aydın İlinde Enerji Durumu ve Maliyeti			X
Aydın İlinde Diğer Altyapının Durumu	X		
Ülke Geneline Göre Aydın İlindeki İşletmelerin Teknolojik Yeterliliği Düzeyi	X		
Ülke Geneline Göre Aydın İlinde İşletmelerin İç ve Dış Pazarlara Ulaşabilme Güçleri			X
Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekme Zorluğu		X	
Aydın İlinin İhracat Altyapısı			X
Aydın İlinde Çeşitli Sorunları Çözmeye Yönelik Hukuki Altyapı	X		
Aydın İlinde Yönlendirici ve Bilgi Verici Kurumların Varlığı			X
Aydın İlinde Yapılacak Yatırımlara Danışmanlık Hizmeti Sağlama Olanakları			X
Aydın İlinde İşletmelerin Kredi ve Yabancı Kaynak Bulma Durumu	X		
Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanakları	X		
Aydın İlinde Hükümet Görevlileri İle Firmalar Arasındaki İletişim	X		
Aydın İlinde Eğitim Olanakları	X		
Aydın İlinde İşçi Ücretlerinin Durumu			X
Aydın İlinde Nitelikli ve Eğitimli İş Gücünün Mevcudiyeti	X		
Aydın İlinde Kalifiye İşçi Temin Etme Olanakları			X
Aydın İlindeki Sosyal Ortam	X		
Aydın İlinde Ticarî veya İş Davalarının Normal Zamanda Sonuçlanma Durumu		X	
Aydın İlinde Ticarî ve İş Davalarının Yatırımcı Yönünden Maliyeti		X	
Aydın İlindeki Terör ve Yıkıcı Faaliyetlerin Durumu	X		
Aydın İlinde Karşılaşılan Yolsuzluk Düzeyi		X	
Aydın İlinde Bürokratların Rüşvet Alma Durumu		X	
Aydın İlinde Rüşvetle Mücadele		X	
Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele	X		
Aydın İlinde Hükümetçe Yoksulluğu Ortadan Kaldırma Çabaları			X
Aydın İlinde Güvenirli Bir İş ve Yatırım Ortamının Varlığı	X		
Aydın İlinde Sanayinin Kuruluş ve Gelişimini Sağlayıcı Elverişli Arazinin Varlığı	X		
Aydın İlinde Girişimcilerin Birbirleriyle Ortaklık Kurma Potansiyeli			X
Aydın İlinde Rekabetçi Bir Ortamın Varlığı			X

Aydındaki kamu daireleri birim temsilcilerinin anket değerlendirmeleri Çizelge 3.57’de gösterilmektedir.

Çizelge:3.57. Kamu Daireleri Birim Temsilcilerinin Anket Değerlendirmeleri

Anket Sorularının Kapsamı	Anket Soru Seçenekleri		
	Çok iyi/ Biraz iyi	Fikrim yok	Biraz kötü/ çok kötü
Aydın İlinin Coğrafik Konumu	X		
Aydın İlinin Limanlara Olan Yakınlığı	X		
Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (Demiryolu, Hava, Kara ve Deniz)	X		
Aydın İlinin Tanıtımı			X
Aydın İlindeki Firmaların Sosyal Sorumluluk Anlayışları			X
Aydın İlinde Çevre Kirliliğinin Ortadan Kalkmasıyla İlgili Çalışmalar			X
Aydın İlinin Ekonomik Durumu	X		
Aydın İlinde Kişi Başına Gelir Durumu	X		
Aydın İlinde Finanslama Olanaklarının Durumu(Düşük Maliyetli ve Yeterli Finansa Ulaşabilme)			X
Aydın İline Tanınan Devlet Ekonomik Teşvikleri Düzeyi			X
Aydın İlinin Yabancı Sermaye Çekme Potansiyeli			X
Aydın İlinin Politikacılarının Ekonomik Gelişmelere Olan Duyarlılığı			X
Aydın İlinde Bürokrasinin İş ve Yatırım Yapanlara Duyarlılığı			X
Aydın İlinde KOSGEB’in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı	X		
Aydın İlinde Teknolojik Altyapı	X		
Aydın İlinin Haberleşme Altyapı İmkânları	X		
Aydın İlinde Enerji Durumu ve Maliyeti			X
Aydın İlinde Diğer Altyapının Durumu	X		
Ülke Geneline Göre Aydın İlindeki İşletmelerin Teknolojik Yeterliliği Düzeyi	X		
Ülke Geneline Göre Aydın İlinde İşletmelerin İç ve Dış Pazarlara Ulaşabilme Güçleri	X		
Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekme Zorluğu		X	
Aydın İlinin İhracat Altyapısı	X		
Aydın İlinde Çeşitli Sorunları Çözmeye Yönelik Hukuki Altyapı	X		
Aydın İlinde Yönlendirici ve Bilgi Verici Kurumların Varlığı			X
Aydın İlinde Yapılacak Yatırımlara Danışmanlık Hizmeti Sağlama Olanakları			X
Aydın İlinde İşletmelerin Kredi ve Yabancı Kaynak Bulma Durumu			X

Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanakları	X		
Aydın İlinde Hükümet Görevlileri İle Firmalar Arasındaki İletişim	X		
Aydın İlinde Eğitim Olanakları	X		
Aydın İlinde İşçi Ücretlerinin Durumu	X		
Aydın İlinde Nitelikli ve Eğitimli İş Gücünün Mevcudiyeti	X		
Aydın İlinde Kalifiye İşçi Temin Etme Olanakları			X
Aydın İlindeki Sosyal Ortam	X		
Aydın İlinde Ticarî veya İş Davalarının Normal Zamanda Sonuçlanma Durumu			X
Aydın İlinde Ticarî ve İş Davaların Yatırımcı Yönünden Maliyeti			X
Aydın İlindeki Terör ve Yıkıcı Faaliyetlerin Durumu		X	
Aydın İlinde Karşılaşılan Yolsuzluk Düzeyi		X	
Aydın İlinde Bürokratların Rüşvet Alma Durumu			X
Aydın İlinde Rüşvetle Mücadele	X		
Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele	X		
Aydın İlinde Hükümetçe Yoksulluğu Ortadan Kaldırma Çabaları			X
Aydın İlinde Güvenirli Bir İş ve Yatırım Ortamının Varlığı	X		
Aydın İlinde Sanayinin Kuruluş ve Gelişimini Sağlayıcı Elverişli Arazinin Varlığı	X		
Aydın İlinde Girişimcilerin Birbirleriyle Ortaklık Kurma Potansiyeli			X
Aydın İlinde Rekabetçi Bir Ortamın Varlığı			X

Aydındaki sanayi işletmeleri yöneticilerinin anket değerlendirmeleri Çizelge 3.58'da gösterilmektedir.

Çizelge:3.58. Sanayi İşletmeleri Yöneticilerinin Anket Değerlendirmeleri

Anket Sorularının Kapsamı	Anket Soru Seçenekleri		
	Çok iyi/ Biraz iyi	Fikrim Yok	Biraz kötü/ çok kötü
Aydın İlinin Coğrafik Konumu	X		
Aydın İlinin Limanlara Olan Yakınlığı	X		
Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (Demiryolu, Hava, Kara ve Deniz)	X		
Aydın İlinin Tanıtımı			X
Aydın İlindeki Firmaların Sosyal Sorumluluk Anlayışları			X
Aydın İlinde Çevre Kirliliğinin Ortadan Kalkmasıyla İlgili Çalışmalar			X
Aydın İlinin Ekonomik Durumu	X		
Aydın İlinde Kişi Başına Gelir Durumu			X
Aydın İlinde Finanslama Olanaklarının Durumu(Düşük Maliyetli ve Yeterli Finansa Ulaşabilme)		X	
Aydın İline Tanınan Devlet Ekonomik Teşvikleri Düzeyi			X
Aydın İlinin Yabancı Sermaye Çekme Potansiyeli			X
Aydın İlinin Politikacılarının Ekonomik Gelişmelere Olan Duyarlılığı			X
Aydın İlinde Bürokrasinin İş ve Yatırım Yapanlara Duyarlılığı			X
Aydın İlinde KOSGEB'in İş Adamlarına Olan Duyarlılığı		X	
Aydın İlinde Teknolojik Altyapı	X		
Aydın İlinin Haberleşme Altyapı İmkânları	X		
Aydın İlinde Enerji Durumu ve Maliyeti			X
Aydın İlinde Diğer Altyapının Durumu			X
Ülke Geneline Göre Aydın İlindeki İşletmelerin Teknolojik Yeterliliği Düzeyi	X		
Ülke Geneline Göre Aydın İlinde İşletmelerin İç ve Dış Pazarlara Ulaşabilme Güçleri			X
Aydın İlinde Gümrüklerden Mal Çekme Zorluğu		X	
Aydın İlinin İhracat Altyapısı		X	
Aydın İlinde Çeşitli Sorunları Çözmeye Yönelik Hukuki Altyapı	X		
Aydın İlinde Yönlendirici ve Bilgi Verici Kurumların Varlığı			X
Aydın İlinde Yapılacak Yatırımlara Danışmanlık Hizmeti Sağlama Olanakları			X

Aydın İlinde İşletmelerin Kredi ve Yabancı Kaynak Bulma Durumu			X
Aydın İlinde İşletmelerin Hammadde Temin Etme Olanığı		X	
Aydın İlinde Hükümet Görevlileri İle Firmalar Arasındaki İletişim		X	
Aydın İlinde Eğitim Olanakları	X		
Aydın İlinde İşçi Ücretlerinin Durumu			X
Aydın İlinde Nitelikli ve Eğitimli İş Gücünün Mevcudiyeti	X		
Aydın İlinde Kalifiye İşçi Temin Etme Olanakları			X
Aydın İlindeki Sosyal Ortam	X		
Aydın İlinde Ticarî veya İş Davalarının Normal Zamanda Sonuçlanma Durumu			X
Aydın İlinde Ticarî ve İş Davaların Yatırımcı Yönünden Maliyeti			X
Aydın İlindeki Terör ve Yıkıcı Faaliyetlerin Durumu	X		
Aydın İlinde Karşılaşılan Yolsuzluk Düzeyi	X		
Aydın İlinde Bürokratların Rüşvet Alma Durumu		X	
Aydın İlinde Rüşvetle Mücadele		X	
Aydın İlinde Suçlarla (Hırsızlık, Terör, Sabotaj, Kapkaç) Mücadele			X
Aydın İlinde Hükümetçe Yoksulluğu Ortadan Kaldırma Çabaları			X
Aydın İlinde Güvenirli Bir İş ve Yatırım Ortamının Varlığı			X
Aydın İlinde Sanayinin Kuruluş ve Gelişimini Sağlayıcı Elverişli Arazinin Varlığı	X		
Aydın İlinde Girişimcilerin Birbirleriyle Ortaklık Kurma Potansiyeli			X
Aydın İlinde Rekabetçi Bir Ortamın Varlığı			X

Anket verilerine göre;

“Aydın ilinin coğrafik konumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %79’u “çok iyi” yanıtını vermiştir. Katılımcılar “çok kötü” yanıtını vermemişlerdir. Çok iyi” ve “biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 48’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 30’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 18’idir. Anketten elde edilen veriler, ilin, coğrafik konumunun iyi olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz iyi”, %30’u ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. “Çok iyi” ve “biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 36’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 24’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 13’üdür. Anket bulguları, ilin, limanlara olan yakınlığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinin ulaşım alt yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz) nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %47’si “biraz iyi”, %22’si ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. “çok iyi” ve “biraz iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 32’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12’sidir. Anket sonuçları, ilin, ulaşım alt yapısının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinin tanıtımı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %37’si “biraz kötü”, %32’si ise, “biraz iyi ” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 24’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10’udur. Bu sonuçlar, ilin, yeterli düzeyde tanıtılmadığını göstermektedir.

“Aydın ilindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35’i “biraz kötü”, %21’i ise, “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 24’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi

işletmeleri yöneticilerinden ise, 13'üdür. Anket bulguları, ilde, firmaların sosyal sorumluluk anlayışlarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmalar nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %31'i “biraz kötü”, %29'u ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 18'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10'udur. Anketten elde edilen veriler, ilde, çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmaların yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinin ekonomik durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %62'si “biraz iyi”, %26'sı ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 21'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 14'üdür. Anket bulguları, ilin, ekonomik durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde kişi başına gelir durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %40'ı “biraz iyi”, %33'ü ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31'i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 21'i “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12'si “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermiştir. Anket sonuçları, ilde, kişi başına gelir durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde finanslama olanaklarının durumu (düşük maliyetli ve yeterli finansa ulaşabilme) nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32'si “biraz iyi”, %29'u ise, “fikrim yok” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19'u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 11'i, “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8'i “fikrim yok” yanıtını vermiştir. Bu sonuçlar, ilde, finanslama olanaklarının durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın iline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38'i “biraz kötü”, %31'i ise, “fikrim yok ” yanıtını vermiştir.

“Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 25’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 18’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8’idir. Ankette elde edilen veriler, ilde, devlet ekonomik teşvikleri düzeyinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinin yabancı sermaye çekme potansiyeli nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “biraz kötü”, %22’si ise, “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 25’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12’sidir. Anket bulguları, ilin, yabancı sermaye çekme potansiyelinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinin politikacılarının ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “biraz kötü”, %27’si ise, “çok kötü” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 21’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 11’idir. Anket sonuçları, ilin, politikacılarının ekonomik gelişmelere olan duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %33’ü “biraz kötü”, %33’ü “biraz iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 18’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10’udur. Bu sonuçlar, ilde, bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde KOSGEB’in iş adamlarına olan duyarlılığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35’i “fikrim yok”, %31’inin ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 10’u, “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden ise, 20’si “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermiştir. Ankette elde edilen veriler, ilde, KOSGEB’in iş adamlarına olan duyarlılığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde teknolojik altyapı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %41’i “biraz iyi”, %25’i ise, “biraz kötü ” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8’idir. Anket bulguları, ilde, teknolojik altyapının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinin haberleşme altyapı imkânları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %42’si “biraz iyi”, %38’i ise, “çok iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 41’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 29’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10’udur. Anket sonuçları, ilde, haberleşme altyapı imkânlarının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde enerji durumu ve maliyeti nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %40’ı “biraz kötü”, %30’u ise, “biraz iyi ” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 14’üdür. Bu sonuçlar, ilde, enerji durumu ve maliyetinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde diğer altyapının durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %41’i “biraz iyi”, %24’u ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 23’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 19’u “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10’u “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermiştir. Ankette elde edilen veriler, ilde diğer altyapının durumunun yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %47’i “biraz iyi”, 26’sı ise, “biraz kötü ” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 29’u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 19’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8’idir. Anket bulguları, ilde, işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39’u “biraz iyi”, %23’ü ise, “biraz kötü ” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 17’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 8’i “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden ise, 25’i “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermiştir. Anket sonuçları, ilde, işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde gümrüklerden mal çekmede karşılaşılan zorluk nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %52’si “fikrim yok”, %25’i ise, “biraz kötü ” yanıtını vermiştir. “Fikrim yok” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 13’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8’idir. Bu sonuçlar, ilde, gümrüklerden mal çekmede karşılaşılan zorluğun yeterli düzeyde bilinmediğini göstermektedir.

“Aydın ilinin ihracat altyapısı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39’u “biraz iyi”, %23’ü ise, “fikrim yok ” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 20’si “biraz kötü” ve “çok kötü”, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17’si “biraz iyi” ve “çok iyi”, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9’u “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. Ankette elde edilen veriler, ilin, ihracat altyapısının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38’i “biraz iyi”, %25’i ise, “fikrim yok” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 22’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9’udur. Anket bulguları, ilde, çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapısının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39’u “biraz kötü”, %29’u ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 28’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi

işletmeleri yöneticilerinden ise, 13'üdür. Anket sonuçları, ilde, yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %38'i “biraz kötü”, %26'sı ise, “fikrim yok ” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 24'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 18'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 11'idir. Bu sonuçlar, ilde, yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32'si “biraz iyi”, %30'u ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 22'si “biraz iyi” ve “çok iyi”, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15'i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8'i “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. Ankette elde edilen veriler, ilde, işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde işletmelerin hammadde temin etme olanağı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, , katılımcıların %46'sı “biraz iyi”, %26'sı ise, “fikrim yok” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 27'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 22'si “biraz iyi” ve “çok iyi”, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10'u “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. Anket bulguları, ilde, işletmelerin hammadde temin etme olanağının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde hükümet görevlileri ile firmalar arasındaki iletişim nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46'sı “biraz iyi”, %21'i ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26'sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 19'u “biraz iyi” ve “çok iyi”, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9'u “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. Anket sonuçları, ilde, hükümet görevlileri ile firmalar arasında iletişimin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde eğitim olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz iyi”, %41’i ise, “çok iyi ” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 42’si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 26’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 16’sıdır. Bu sonuçlar, ilin, eğitim olanaklarının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde işçi ücretlerinin durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43’ü “biraz kötü”, %29’u ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 31’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 16’sı “biraz kötü” ve “çok kötü”, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Ankette elde edilen veriler, ilde, işçi ücretlerinin durumunun yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde nitelikli ve eğitilmiş iş gücünün mevcudiyeti nasıldır? şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46’sı “biraz iyi”, %31’i ise, “biraz kötü”, yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 25’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 11’idir. Ankette elde edilen veriler, ilde, nitelikli ve eğitilmiş iş gücünün mevcudiyetinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde kalifiye işçi temin etme olanakları nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %42’si “biraz kötü”, %33’ü ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 15’i, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12’sidir. Anket bulguları, ilde, kalifiye işçi temin etme olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilindeki sosyal ortam nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %53’ü “biraz iyi”, %28’si ise, “biraz kötü ” yanıtını vermiştir. “Biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 30’u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 17’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12’sidir. Anket sonuçları, ilde, sosyal ortamın yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde ticarî veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36’sı “fikrim yok”, %28’i ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19’u, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 14’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9’udur. Bu sonuçlar, ilde, ticarî veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumunun normal kabul edilebilir düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde ticarî ve iş davaların yatırımcı yönünden maliyeti nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %48’i “fikrim yok”, %32’si ise, “biraz kötü” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 28’i “fikrim yok”, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9’u “biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını vermişlerdir. Ankette elde edilen veriler, ilde, ticarî ve iş davaların yatırımcı yönünden maliyetinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %28’i “biraz iyi”, %26’si “fikrim yok” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 19’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 10’u “biraz iyi” ve “çok iyi”, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden ise, 12’si “fikrim yok” yanıtını vermişlerdir. Ankette elde edilen veriler, ilde, terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46’sı “fikrim yok”, %23’ü ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 26’sı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16’sı, “fikrim yok”, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 10’u “biraz iyi” ve “çok iyi” yanıtını vermişlerdir. Anket bulguları, ilde, karşılaşılan yolsuzluğun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde bürokratların rüşvet alma durumu nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %51’i “fikrim yok”, %17’i ise, “biraz iyi” yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 29’u, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 10’u “fikrim yok”,

30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12'si ise, "biraz kötü" ve "çok kötü" yanıtını vermişlerdir.

"Aydın ilinde rüşvetle mücadele nasıldır?" şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39'u "fikrim yok", %27'si ise, "biraz iyi" yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 22'si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden 10'u "fikrim yok", 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16'sı ise, "biraz iyi" ve "çok iyi" yanıtını vermişlerdir.

"Aydın ilinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele nasıldır?" şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %43'ü "biraz iyi", %19'u ise, "biraz kötü" yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 23'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 21'i "biraz iyi" ve "çok iyi", 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 9'u "biraz kötü" ve "çok kötü" yanıtını vermişlerdir. Anket sonuçları, ilde, suçlarla mücadelenin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

"Aydın ilinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları nasıldır?" şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %35'i "biraz kötü", %22'si ise, "çok kötü" yanıtını vermiştir. "Biraz kötü" ve "çok kötü" yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 27'si, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16'sı, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 14'üdür. Bu sonuçlar, ilde, hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabalarını yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

"Aydın ilinde güvenilirli bir iş ve yatırım ortamının varlığı nasıldır?" şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %36'sı "biraz iyi", %28'si ise, "biraz kötü" yanıtını vermiştir. 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 23'ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 16'sı "biraz iyi" ve "çok iyi", 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 8'i "biraz kötü" ve "çok kötü" yanıtını vermişlerdir. Anket bulguları, ilde, güvenilirli bir iş ve yatırım ortamının varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

"Aydın ilinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı nasıldır?" şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %46'sı "biraz iyi", %30'u ise, "çok iyi" yanıtını vermişlerdir. "Biraz iyi" ve "çok iyi" yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 40'ı, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 24'ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 12'sidir. Ankette elde edilen veriler, ilde,

sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığının yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

“Aydın ilinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %39’u “biraz kötü”, %31’i ise, “çok kötü” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 33’ü, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 23’ü, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 14’üdür. Anket bulguları, ilde, girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyelinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

“Aydın ilinde rekabetçi bir ortamın varlığı nasıldır?” şeklinde sorulan soruya, katılımcıların %32’si “biraz kötü”, %32’si ise “biraz iyi” yanıtını vermiştir. “Biraz kötü” ve “çok kötü” yanıtını verenlerin dağılımı şöyledir: 50 meslek kuruluşu yöneticisinden 21’i, 30 kamu daireleri birim temsilcilerinden 12’si, 20 sanayi işletmeleri yöneticilerinden ise, 10’udur. Anket sonuçları, ilde, rekabetçi bir ortamın varlığının yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

Meslek Kuruluşları Yöneticileri, Kamu Daireleri Birim Temsilcileri, Sanayi İşletmeleri Yöneticilerine uygulanan anket sonuçlarından elde edilen veriler faktör analizine tabi tutulmuş ve analiz sonucunda dokuz faktör bulunmuştur. Bu faktörler, Aydın’ın sosyal yapısı faktörü, Aydın’daki İşletmelerin üretim ve ticaret imkânları faktörü, Aydın’daki yönetim ve kurumsal yapı faktörü, Aydın’da ulaşım ve güvenlik faktörü, Aydın’ın teknik altyapı faktörü, Aydındaki firmaların sosyal sorumluluklarına ilişkin faktör, Aydın’daki kamu kuruluşlarının yatırımcılara olan, duyarlılığına ilişkin faktörü, Aydın’da yatırım imkânlarının desteklenmesine ilişkin faktör, Aydın’ın limanlara olan yakınlığına ilişkin faktördür. Bulunan faktörlerden hangisinin yöneticiler gözünde daha önemli olduğunu belirlemek amacıyla istatistiksel çoklu karşılaştırma testi olan varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu analiz sonucunda yöneticilerin faktörlere vermiş oldukları önem derecelerinin farklı olduğu sonucuna varılmıştır. Yöneticilerin Aydın İlının yatırım iklimini objektif olarak değerlendirdikleri ve değerlendirmelerinin Aydın İlının yatırım iklimine ait mevcut durumu gösterdiği varsayımı altında, bu farklılığın hangi faktörü daha önemli kıldığını göstermesi gerekmektedir. Varyans analizi sonucunda yapılan Duncan testi hangi faktörün daha önemli ya da önemsiz olduğunu tespitini sağlamaktadır.

Duncan testine göre, dokuzuncu faktör (Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı) Aydın ilinin yatırım ikliminde diğerlerinden daha fazla öne çıkan bir faktördür. Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı, ilin yatırım iklimi yönünden başarısını arttırmaktadır. Aydın ilinin limanlara olan yakınlığı ilde hemen her sektörde üretilen ürünlerin deniz aşırı ülkelere ulaştırılmasında maliyet düşürücü bir etki yaratmaktadır. Aynı şekilde, ilde faaliyet gösteren sektörler içinde daha ucuza hammadde ihtiyacını sağlamaktadır. Altıncı faktör (Aydındaki firmaların sosyal sorumlulukları) ise, diğer faktörler arasında ankete katılanlar arasında önem derecesi en düşük olan faktördür. Yatırım iklimi konusunda ise, Aydın'daki işletmelerin sosyal sorumluluk kavramına gereken önemi vermedikleri sonucuna varılabilir. Aydın ilinin tanıtılması ve sosyal yapının iyileştirilmesi için bütün gruplara önemli görevler düşmektedir. Ancak, Aydın ilinde bu altyapının henüz oluşmadığı ve diğer faktörlerin gerisinde kaldığı görülmektedir. Aydın'ın tanıtılması hem turizme hem de nitelikli iş gücünün ilde istihdam edilmesine katkıda bulunacaktır.

Analizin diğer bir aşamasında ankete katılan kamu daireleri birim temsilcileri, meslek kuruluşu yöneticileri ve sanayi işletmeleri yöneticilerinin değerlendirmelerinin, her bir faktör için farklı olup olmadığı araştırılmış ve Aydın ilinin yatırım iklimini değerlendirmeleri bakımından bazı faktörler içerisinde grupların yapmış oldukları değerlendirmelerin farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bu faktörler, Aydın'daki yönetim ve kurumsal yapı faktörü, Aydın'da ulaşım ve güvenlik faktörü ve Aydın'ın teknik alt yapısı faktörüdür. Bu faktörlerde kamu daireleri birim temsilcileri Aydın'ın yatırım iklimi konusunda daha olumlu görüş bildirirken, sanayi işletmeleri yöneticileri ise daha olumsuz bir önem derecesi belirtmişlerdir. Bunun nedeni ise, bu faktörlerin kamu faaliyetleri ile doğrudan ilgili olması olarak gösterilebilir. Doğal olarak kamu daireleri birim yöneticileri kamu ile ilgili faaliyetler için olumlu görüş bildirmektedirler. Yani, kamu daireleri birim yöneticileri, sanayi işletmeleri yöneticilerine göre bu faktörlerin Aydın'ın yatırım iklimine katkısının daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Meslek kuruluşu yöneticileri ise, bu faktörleri için vermiş oldukları cevaplarda bu iki gruptan istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemişlerdir.

Diğer faktörler için üç yönetici grubunun vermiş oldukları cevaplar arasında istatistiksel olarak farklılık tespit edilemese de, kamu daireleri birim yöneticileri daima

değerlendirmelerinde diğer yönetici gruplarına göre daha olumlu yönde cevap vermişlerdir.

Sonuç olarak;

- Aydın, Ege Bölgesi'nde, başta İzmir olmak üzere, İstanbul, Ankara, Bursa vb. gibi gelişmiş kentlere yakın bir coğrafyada yer almaktadır. Bütün il'lere karayolu bağlantısı mevcuttur.
- Aydın, Ankara'yı Afyon ayırımı Denizli üzerinden İzmir'e bağlayan demiryolu güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Denizli-İzmir arasında her gün düzenli olarak gerçekleştirilen ray otobüsü seferlerinden de yararlanmaktadır.
- İl'in doğu-batı istikametinde denize dik olarak uzanan dağları arasında verimli ovalar yer almaktadır. Toprağın verimliliği, doğrudan ve sulama kanalları yoluyla sulama imkânları ve iklim özellikleri sebebiyle dört mevsim ürün alınabilmektedir.
- Tarım ve hayvancılık, turizme bağlı olarak gelişen ticaret sektörüne rağmen hâla Aydın ekonomisinin can damarını oluşturmaktadır.
- Tarım ve hayvancılık, genellikle aile işletmeleri olarak, küçük ticarî işletmeler şeklinde yapılmaktadır. Tarımsal ürünlerin büyük bir bölümünü zeytin, pamuk gibi endüstriyel ürünler ile meyve sebzeler oluşturmaktadır. Bu sebeple tarımın hâsıl ettiği katma değer yüksektir.
- Hayvan potansiyelinin büyük bir bölümü yerli ırklardan oluşan ilde, kültür ırkı hayvan sayısını artırıcı çalışmalar devam etmekte olup, hayvancılık genellikle il'in engebeli kısımlarında yapılmaktadır. Ticarî anlamda besicilik işletmeleri mevcut olmakla birlikte ticarî besicilik tam anlamıyla gelişmemiştir.
- Nüfusun % 52'si kentlerde yaşamaktadır. Bununla birlikte kentlerde yaşayan nüfus, merkez ilçe ile Nazilli, Söke ve Kuşadası ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Yaz aylarında, kıyı kesimlerinde yer alan kentlerde, yerli ve yabancı turistlerin akını sebebiyle mevsimlik nüfus artışları meydana gelmektedir.
- Eğitim imkânları bakımından kırsal kesimlerde yetersizlikler söz konusudur. Kırsal yerleşimin dağınık birimlerden oluşması sonucu yeterli öğrenci bulunamadığından merkezi okul uygulaması ile eğitime devam edilmektedir. Kent merkezleri ve kırsal kesimlerdeki eğitim kurumlarında, gerek sayı bakımından gerekse donanım yönünden iyileştirmeye ihtiyaç duyulmaktadır.

- Küçük esnaf ve sanatkârlara altyapısı, sosyal tesisleri ve eğitim tesisleri olan planlı ve nitelikli işyerleri sunmayı amaçlayan küçük sanayi siteleri açısından Aydın zengin bir il konumundadır.
- Aydın, denizi, kumu, doğal güzellikleri yanında, tarihi eserler bakımından zengin bir turizm potansiyeli arz etmektedir. Konaklama tesisleri açısından gelişmeler kaydedilmesine karşın, turizm alt yapısında yetersizlikler söz konusudur.
- İl'in önemli bir turist giriş ve çıkış kapısı olan Kuşadası limanı mevcuttur.
- İl'de ticaret sektörünün gelişmiş olmasının ve sosyo-ekonomik bir gelişme için yeterli sermaye birikimini oluşturmasının yanında, bankacılık sektörü de gelişmiş ve mevduatlar yönünden sosyo-ekonomik gelişmeye yeterli katkıyı sağlayacak bir duruma kavuşmuştur.
- İl'in en önemli yer üstü doğal kaynak varlığını oluşturan ormanlar, alan olarak İl'in % 36'sını kaplamaktadır. Bununla birlikte, genç ormanlardan oluşan ağaç servetinin azlığı sebebiyle ekonomiye katkısı oldukça düşüktür.

Söz konusu olumsuzlukların ortadan kaldırılarak, ildeki yatırım ortamının yatırımcılara cazip hale getirmeye yönelik olarak alınması gereken önlemler şu şekilde belirtilebilir.

- Aydın'da sanayinin gelişebilmesi, sanayiye destekleyici ana sektörler durumundaki tarım ve hayvancılık, ormancılık, madencilik, ticaret, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörlerin söz konusu görevi yapabilecek şekilde gelişmesine bağlıdır. Bu sebeple, öncelikle tarımsal üretimin artırılmasının önündeki engelleri kaldıracak çalışmalar önem arz etmektedir. Bu açıdan, çiftçinin eğitilmesi, toprak ve iklim özelliklerine uygun bitkilerin tarımının yapılmasının sağlanması yönünde çalışmalar ile bilinçli çiftçilik devrinin önü açılmalıdır.
- Yöre kaynaklarının değerlendirilmesi açısından birim alandan daha fazla ve birden çok ürün alınmasına imkân veren seracılık yatırımlarına ağırlık verilmesi halinde, tarımdan elde edilen gelirin artırılması mümkündür. Elverişli iklim ve toprak yapısı ile Aydın, seracılık yatırımları için potansiyel arz etmektedir. Bu sebeple seracılık yatırımlarını özendirici çalışmaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır.
- Hayvancılığın ekonomiye sağladığı katma değer artırılması açısından Tarım İl Müdürlüğüne gerçekleştirilmeye çalışılan ve kaymakamlıklarca da desteklenen besicilik uygulamalarının yaygınlaştırılması ve hayvan ırkının ıslahı çalışmalarının

proje hedeflerine ulaşması durumunda hayvancılık gelişebilecektir. Hayvancılığı geliştirmek ve İl dışına göçü önlemek açısından, et ve süt besiciliği teşviklerinden en üst düzeyde yararlanmak imkânları araştırılmalıdır.

- Özelleştirilen sanayi yatırımlarının, özelleştirmenin amaçları arasında yer alan "Yatırımları verimli halde çalıştırabilmek" ilkesine uygun olarak çalıştırılarak il ekonomisine katkılarının devam ettirilmesi için, özel sektörün sorumluluk bilinciyle hareket etmesi şarttır. Bu açıdan, gerek genel teşviklerden, gerekse KOBİ teşviklerinden yararlanılarak finansman darboğazları giderilmeli ve tesisler azami kapasitede çalıştırılmaya gayret edilmelidir. Söz konusu sektörlerin katma değer oluşturmaya devam etmeleri, hem kendilerinin gelişimlerini sağlayacak, hem de yörede diğer yatırımların gerçekleştirilmesine sebep olacaklardır.
- Tarım ve hayvancılık sektörünün il ekonomisine katkısının devam ettirebilmesi açısından, tarımsal ve hayvansal üretimin ve katma değerlerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Bu ise, tarım alanlarının, çayır ve meralar ile su kaynaklarının korunmasını gerekli kılmaktadır. Bu açıdan tarım ve hayvancılık sektörü için her şey konumunda olan Menderes Nehri koruma altına alınmalıdır. Gerek kentsel atıklar gerekse sanayi atıkları arıtıldıktan sonra nehre verilmelidir.
- Tarım ve hayvancılık ile ormancılık gibi doğal kaynak zenginliğine dayanan sektörler ve ticaret sektörünün, sanayi yatırımlarına kaynak sağlayacak şekilde gelişmesini sağlamak açısından tarım ve hayvancılık projeleri desteklenmeli, ticaret sektörünün daha da gelişmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Türkiye'nin enerjiye ihtiyacı ortadadır ve bu ihtiyaç giderek artmaktadır. Enerji talebinin karşılanmasında Türkiye alternatif enerji kaynaklarını devreye sokmak zorundadır. Bu kaynaklardan biri olan rüzgâr enerjisi konusunda Aydın belirli bir potansiyele sahiptir. Bu imkânı değerlendirmek için gerekli yatırımlar bir an önce devreye sokulmalıdır.
- Jeotermal kaynaklar bakımından zengin olan Aydın, jeotermal kaynaklı enerji üretimi konusunda da incelemeye alınmalıdır.
- Sanayi yatırımlarının, yeşile ve çevreye zarar vermeksizin gelişmesi için KSS ve OSB'lerde gerçekleştirilmesine özen gösterilmelidir. Bu açıdan Aydın ve çevre İl'lerde planlanan KSS ve OSB yatırımlarının bir an önce faaliyete geçirilebilmesi sağlanmalıdır.

- Aydın'da yatırım ortamını olumsuz olarak etkileyen faktörlerin başında, tarım, turizm ve ticaret sektörlerinden elde edilen sermaye birikiminin sanayi sektörüne aktarılamaması ile yeterli bir yatırım bilincinin oluşmaması gelmektedir.
- Tasarrufların yeterli seviyelerde olduğu görülmektedir. Tasarrufların turizm ağırlıklı oluşması, yine turizm yatırımlarına yönelmesine sebep olmaktadır.
- Sanayi sektörünün gelişimine katkıda bulunacak tarım ve hayvancılık, ormancılık, ulaştırma ve haberleşme ve ticaret gibi destek sektörlerinin katkısının yüksekliğine rağmen, Aydın'da sanayi sektörü ancak gelişme aşamasına gelebilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akdiş, M. (2003) “Türkiye’nin Borç Gelişimi Sorunlar - Öneriler”, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Yıl:6, Sayı:30, Mayıs Haziran, s.71.
- Aktan, C. C. (2005) “Kurumsal Yönetim”, İyi Şirket Yönetimi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi,
<http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal/yonetim/kavram.htm>
- Aktan, C.C, Dileyici, D. (2006) “Genel Olarak Alt Yapı Hizmetleri”,
<http://www.canaktan.org/ekonomi/altyapi-ekon/genel-olarak.htm>
- Akşit, H. (2006) “Esnaftan Belediye Başkanına Teşekkür Ziyareti”, Aydın Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanı, Eylül, Aydın,
<http://www.incirliovarehber.com/bilgi.asp?BilgiID=8>
- Apak, T. (2006) “Sermaye Kaçışı, Vergi İlişkisi ve Türkiye Ekonomisine Bir Bakış”, Yeminli Mali Müşavir, Temmuz,
http://www.alomaliye.com/temmuz_06/talha_apak_sermaye_kacisi.htm
- Atalık, A. (2006) “Küresel Isınma, Su Kaynakları ve Tarım Üzerine Etkileri”, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı,
http://www.zmo.org.tr/odamiz/kuresel_isinma.pdf
- Ateş, A., Adnan, E., Akgün, M., Alagöz, R. (2001) “Aydın Sanayi Potansiyeli ve Yatırım Alanları Araştırması”, T.C. Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, Sanayi Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara,
<http://www.abmankara.gov.tr/SanayiPot/sanayipot.htm>
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, (2006), “Avrupa Birliğinin Ulaştırma Politikası”,
<http://www.ikv.org.tr/pdfs/c10e9c58.pdf>
- Aydın Belediyesi, (03.03.2007) “Aydın Hakkında”, <http://www.aydin-bld.gov.tr/contentid-59.html>
- Aydın İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü, 02.02 2007 “ Coğrafi Kapsam”, İl Çevre Durum raporu, http://www.cedgm.gov.tr/icd_raporlari/aydinicd2003.pdf
- Aydın İl Özel İdaresi Stratejik Planı, (02.04.2007)
<http://www.sp.gov.tr/documents/planlar/AydinIOISP0610.pdf>
- Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 1- (26.02.2007) “Aydın İli”, Kültür ve Turizm,
<http://www.aydintarim.gov.tr>
- Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 2- (2002) “İl Tarım ve Kırsal Kalkınma Master Planlarının Hazırlanmasına Destek Projesi” Ege Tarım Master Planı, Aydın,
<http://www.aydintarim.gov.tr>

Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 3- (20.02.2007) “Hayvansal Üretim”,
<http://www.aydintarim.gov.tr>

Aydın Tarım İl Müdürlüğü, 4- (06.02.2007) “Tarımsal Yapı”,
http://www.aydintarim.gov.tr/tarimsalyapi/Tarimsal_yapi.htm

Aydın Ticaret Borsası, (29.01.2007) “Aydın İlinin Tanıtımı”,
http://www.aydintb.gov.tr/v2/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=55

Aydın Ticaret Odası, 1- (10.01.2007), “Ekonomik Durumu”,
http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_ekonomik

Aydın Ticaret Odası, 2- (02.03.2007), “Kültür ve Turizm”,
http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_kultur

Aydın Ticaret Odası, 3- (10.01.2007), “Nüfus Yapısı”,
http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_nufus

Aydın Ticaret Odası, 4- (08.01.2007), “Tarih ve Coğrafî Yapısı”,
http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_tarih

Aydın Ticaret Odası, 5- (2006), “Aydın’daki Ticari Hayatın Durumu”, Aydın,
http://www.atob.org.tr/ATOB.php?page=ay_tarih

Aydın Valiliği, 1- (01.03.2007), “Aydın İli”,
<http://www.aydin.gov.tr/tr/haberoku.asp?ID=47>

Aydın Valiliği, 2- (11.01.2007), “İlin Tanıtımı”,
<http://www.aydin.gov.tr/tr/sg.asp?ID=215>

Aydın Vergi Dairesi Başkanlığı, (15.01.2007), “Aydın İl Bilgileri”,
<http://vdb.gib.gov.tr/aydinvdb/ilimiz/merkez/aydinmerkez.htm>

Aydoğuş, İ. (2005) “Yolsuzluk ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar” Afyon Kocatepe
 Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi, Cilt VII, S.2,
<http://student.aku.edu.tr/~iibf/pdf/7-2-01.pdf>

Ayub, (2007) “Suyun Her Damlası Önemli”, Radikal, 22.03.2007,
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=216267&tarih=22/03/2007>

Azazi, S. (2003) “Her Yönü ile Aydın”, Erdem Ofset, 2. baskı,
 Ekim, Aydın

Bangladesh Enterprise Institute and the World Bank, (2003) “Improving the Investment
 Climate in Bangladesh”, <http://www.bei-bd.org/docs/ics1.pdf>

- Bayraktar, F. (2003) “Dünya’da ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları”, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.Genel Araştırmalar, Ankara, http://www.tkb.com.tr/esa/GA/2003-GA/GA-03-01_01_Dogrudan_Yabancı_Sermaye_Yatırımları.pdf
- Bayraktar, Ş (2007) “Basın Toplantısı”, TZOB Genel Başkanı, Mayıs, http://www.tzob.org.tr/tzob_web/basin_bulten/2007/10_05_2007.htm
- Bekçioğlu, S.,
Güngör B.A. (2005) “İyi Yönetişim”, 4. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, TOBB Ekonomi Üniversitesi, 13- 15.05.2005, Ankara
- Bekçioğlu, S.,
Altunoğlu, A.E.,
Şenkayas, H.,
Gümüş, U.T.,
İbaçoğlu, G.A., AYTO
Ar-Ge Personeli, (2006) “Aydın Ticaret Odası Stratejik Plânı” Temmuz, Aydın, http://www.atob.org/ftpfolder/mails/stratejik_plan_son.doc
- Bulutoğlu, K. (1998) “Kamu Ekonomisine Giriş –Devletin Ekonomik Bir Kuramı”, Filiz Kitabevi, İstanbul
- Bureau Of Economic, Energy And Business Affairs, (2005) “Investment Climate Statement, Turkey”, <http://www.state.gov/e/eeb/ifd/2005/42190.htm>
- Ceylan, A. (2006) “İklim Etkisi ve Su Kaynaklarından Verimli Yararlanma Yöntemleri”, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, http://www.dunyasugunu.org/2005/Abdullah_Ceylan.doc
- Çelik, B. (2006) “Uydu Haberleşme Sistemi”, <http://www.qsl.net/ta1kb/aselsan/uyduhabsistemi.htm>
- Çine Ziraat Odası, (17.01. 2007) “Yeraltı Zenginlikleri”, <http://www.cineziraatodasi.org/cine.html>
- Çolakoğlu, M.H, Acar, U.T. (2006) “Küresel Rekabet Karşısında İşletmelerin Rekabet Stratejileri ve Küresel Ekonomi İçinde Sermaye Piyasaları ve İşletmelerimiz”, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, Haziran, Tokat, <http://iibf.gop.edu.tr/bolumler/isletme/5oaikongre/5oaikongre.pdf>
- Demircan, H. (2003) “Dünyada ve Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Stratejileri” Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Ankara, http://www.hazine.gov.tr/arastirma_inceleme/ar_inc_35_1.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (2000) “Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Özel İhtisas Komisyonu Raporu” Ankara, s.22

- Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2006) TBMM Kararı, Mükerrer Resmî Gazete Sayı:26215, 1 Temmuz 2006 Cumartesi, (2007 – 2013), <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/ix/9kalkinmaplani.pdf>
- Efeler Diyarı Aydın, (28.02.2007), “Turizm”, <http://www.efe09.com/turizm.htm>
- Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı (EGEV), (10.01.2007), “Aydının Coğrafi Yapısı”, <http://www.egev.org/index.php?t=ana&catid=11&geoid=2&sid>
- Erdoğan, T., Bilir, H. (2006) “Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Gelişmeler, Yansımalar ve Piyasaların Yeniden Düzenlenmesi”, Rekabet Dergisi, <http://www.rekabet.gov.tr/word/dergi12Tarkan%20.doc>
- Erk, K. (2006) “Yeniden Yapılanma”, Yenidüzen Gazetesi, 03.09.2006 <http://www.yeniduzengazetesi.com/index.php/cat/1/col/46/art/4080/UserName/Haberler>
- Ersin, M.A. (2004) “Yatırım Ortamının İyileştirilmesi ve Rekabet Gücü İçin Nasıl Bir Rekabet Politikası”, AB’ye Tam Üyelik Sürecin de Yatırım Ortamının İyileştirilmesi ve Rekabet Politikası Sempozyumu, İstanbul, <http://www.rekabet.gov.tr/word/sempozyum/internet45martsempozyumu.doc>
- Genç, Ö. (2000) “Uygun Yatırım Alanları Araştırması”, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Matbaası, Nisan, Aydın
- Gökbunar, R. (2006) “Etkin Devletin Temel Unsurları”, http://www.icisleri.gov.tr/icisleri/TurkIdareDergisi/UpLoadedFiles/445_019_042.doc
- Görgün, T. (2004) “Doğrudan Yabancı Yatırımların Tarihsel Gelişimi Çerçevesinde Yatırımların Geliştirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları”, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Uzmanlık Tezi, Ankara, <http://www.igeme.org.tr/tur/haber/uzmantez/tugrulgorgun.pdf>
- Güler, H. (2006) “Nükleer Santral Yapılmadığı Takdirde Yerine İhtiyaç Olan Gücü Karşılacak Başka Alternatiflerin Oluşturulması Gerekmemektedir”, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Şubat, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1391&id=73
- Güleşçi, H., (1995) “Yabancı Yatırımcıyı Cezbetmenin Yolları”, Ekonomik Forum, TOBB Aylık Dergisi, Yıl:2, Sayı: 5, s.17.

- Güngör, B. (2001) “Aydın İlinde Potansiyel Yatırım Alanları”, Aydın
- Gürak, H.,Azaklı, S., (2000) “Nazilli’deki KOBİ’lerin Genel Durumu ve Sorunları”, Nazilli Ticaret Odası, NTO Çalışma Raporu No: 1, Temmuz
- Hazine Müsteşarlığı, (2006) “Aydın İlinde Yıllara Göre Verilen KOBİ Yatırım Teşvik Belgelerine Öngörülen Yatırım ve İşletme Kredilerinin Dağılımı”,
http://www.treasury.gov.tr/stat/kobitesvik_ist.htm
- Ifzal A., (2006) “Development Indicators and Policy Research Division (ERDI) of the Economics and Research Department (ERD)”,
<http://www.asiandevbank.org/Statistics/ics/pdf/PHI-Full-Report.pdf>
- İçöz, Ö. (2003) “Telekomünikasyon Sektöründe Regülasyon ve Rekabet, Rekabet Kurumu”, Ankara.
- İMKB Temel Bilgiler Kılavuzu. (1994) “ Uluslararası Sermaye Hareketlerinde Portföy Yatırımları ve Türkiye” , İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Araştırma Yayınları No: 3, İstanbul , s.24-27.
- İşeri, M., Aktaş, Z. (2005) “İMKB’de Yabancı portföy Yatırımlarındaki Hareketler”(1997-2005 Dönemi),
<http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/muge1.doc>
- Joint Asian Development Bank and World Bank Report, (2005) “Improving the Investment Climate in Indonesia” , <http://www.adb.org/Statistics/pdf/INO-Report-19-May.pdf>
- Karakelle, İ.H. (2003) “Pazara Giriş Engellerine Karşı Rekabet Hukuku ve Politikası”, Rekabet Düzenlemeler ve Politikalar Kongresi, Muğla Üniversitesi,
<http://www.rekabet.gov.tr/word/sempozyum/muglasempozyum.doc>
- Karacasu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, (30.01.2007) “Aydın İlimiz”,
<http://karacasu.meb.gov.tr/aydin.asp>
- Karluk, R. (2006) “Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Katkısı”, Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümü Öğretim Üyesi,
<http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/kitap2/turkyabsermyat.doc>
- Kayseri Ticaret Odası. (2006) “Türkiye’nin Sorunlarına Çözüm Önerileri”,
<http://www.kayserito.org.tr/pxp/kto-gorusleri/turkiyenin-sorunlari.php>

- Kırklareli Atatürk Toprak ve Su Kaynakları Araştırma Enstitüsü, (2006) “Su Yönetimi Bölümü”, T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, <http://www.kirklarelitopraksu.gov.tr/index.php?sebast=cal&brk=calisma7756983>
- Koca, A. (2005) “Türkiye’de Yabancı Sermaye Sancısı” TÜRKATAK, Eylül, <http://www.turkatak.gen.tr/index.php?option=content&task=view&id=308&Itemid=37>
- KOSGEB, 1- (2005), “Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu”, Tr32 Aydın Alt Bölgesi, Ankara.
- KOSGEB, 2- (2005), “Saha Araştırma Çalışması Aydın İli Değerlendirme Raporu” Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, Ankara.
- Kovancılar, B. (2003) “Ülkemizde Yatırım ortamının İyileştirilmesi, Yarıırımların Teşviki ve Avrupa Birliği Uygulamaları Çerçevesinde Alternatif modeller”Tügiad Ekonomi ödülleri, http://www.tugiad.org.tr/bultendosya/Birol_Kovancilar_1%5B1%5D.doc
- Köse, Ç. (26.01.2007), “Aydın İlinin Tanıtımı”, Bilgi Adası, <http://www.cetinkose.com/tr/turkiye/aydin.php>
- Republic Of Turkey Prime Ministry State Planning Organization, (2004) “Some Strategy And Action Plan” , <http://www.sp.gov.tr/documents/KobiStrateji-EylemPlani.pdf>
- Subaşı, M. (2000) “Doğrudan Dış Yatırımların Yatırımcı Ülke Ekonomisine Etkileri” , Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:1, Cilt:2, S.63-71.
- Sönmez, M. (1995) “Önce Rantiye, Sonra Sanayici” , Ekonomik Forum, TOBB Aylık Dergisi, Yıl:2005, Sayı:5, s.6.
- Şen, Z.(2006) “İklim Değişikliği ve Su Kaynaklarına Etkisi”, Su Vakfı Başkanı; İTÜ Öğretim Üyesi; Zemzem Suları Araştırma Merkezi Müsteşarı ve IPCC Çalışma Grubu Üyesi, http://www.dunyasugunu.org/2005/Zekai_Sen.doc
- Şenel, T.B. (2005) “Avrupa Birliği’nin Yeni Sosyal Gündemi ve Türkiye’yi Bekleyen Hedefler”, Ekim, TİSK Araştırma, Eğitim ve Dış İlişkiler Uzman Yardımcısı, Ekim, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1266&id=69
- Tatlıldil, H. (1996) “Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz”, Cem Web Ofset, Ankara.
- Tamer, M. (2005) “UNDP: Türkiye, yarattığı geliri vatandaşı için kullanamadı”, <http://www.milliyet.com.tr/2005/09/09/yazar/tamer.html>

Tedaş Aydın Elektrik Dağıtım Müessesese Müdürlüğü, (04.04.2007),
<http://www.aydin.gov.tr/tr/sg.asp?ID=176>

Tiryakioğlu, B. (2006) “Doğrudan Yabancı Yatırımlara İlişkin Uluslararası Düzenlemeler”
 Ekonomik İstikrar Büyüme ve Yabancı Sermaye, Ankara
 Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi,
http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/yayin/kitaplar/kitap2/dogrudanya_byatirimci.doc

Tisk Yayınları, (2006), “Üretim ve İşsizlik Sorununun Çözümü İçin Kurumsalçı Yaklaşım”,
<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=851>

Tonak, A. (2006) “Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Mai”, Mai ve
 Küreselleşme Karşıtı Grubu Çalışma Grubu,
<http://www.antimai.org/kitap/maitop/maitop4.htm>

Topkaya, F. (2003) “Telekomünikasyon Sektöründe Erişim Sorunları”,
 ISBN 975-8301-74-8, Yayın No. 0108, Ankara,
<http://www.rekabet.gov.tr/word/tezler/ferhattopkaya.doc>

Turkey Labor Market Study Summary (2006),
<http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616-1144320150009/Ozet-Overview.pdf>

TÜSİAD, 2003 “Karşılaştırmalı Bir Perspektiften Türkiye’de Kamu Sektörü Göstergeleri”,
 Yayın No. TÜSİAD-T/2003/12-370,
http://www.tusiad.org/turkish/rapor/kamu2003/kamu_2003.pdf

TÜSİAD, (2004 "Türkiye’de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik Raporu”,
 Aralık, <http://www.btinsan.com/310/81.asp>

Türk Telekom, 1- (08.01.2007), “Bereketin, Uygarlıkların, Yiğitlerin Diyarı”, Aydın İl Müdürlüğü,
<http://www.ttaydin.telekom.gov.tr/aydinil.asp>

Türk Telekom, 2- (08.01.2007), “Bereketin, Uygarlıkların, Yiğitlerin Diyarı”, Aydın İl Müdürlüğü,
<http://www.ttaydin.telekom.gov.tr/aydinil.asp>

Türkiye İş Kurumuna (İŞKUR) Destek Projesi Politika Bileşeni, Aktif İşgücü Programları Projesi (AİPP), (2006), “Türkiye’nin İnsan Kaynakları Gelişimi Stratejisi Taslak Raporu”,
http://www.iskur.gov.tr/hrd%20report_tr_02.last.doc

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), (2007) “TOBB Mevzuatı”,
<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/mevzuati.php>

Oktay, E., Güney, A. (2002) “Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”,
 21.Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Ocak, Doğu Akdeniz Üniversitesi,
http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/ertan_oktay.pdf

- Okday, E., Salepçiođlu, M.A. (2006) “Küresel Rekabet Karşısında İşletmelerin Rekabet Stratejileri ve Küresel Ekonomi İçinde Sermaye Piyasaları ve İşletmelerimiz”, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, Haziran, Tokat, <http://iibf.gop.edu.tr/bolumler/isletme/5oaikongre/5oaikongre.pdf>
- Öğütçü, M. (2003) “Türkiye'nin Geleceğine Yatırım Yapmak”, stradigma.com aylık strateji ve analiz e-dergisi, Eylül, sayı:8, http://www.Stradigma.Com/Turkce/Eylul2003/Makale_11.Html
- Öztürk, M., Gümüş, U.T. (2006) “Küresel Rekabet Karşısında İşletmelerin Rekabet Stratejileri ve Küresel Ekonomi İçinde Sermaye Piyasaları ve İşletmelerimiz”, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi, Haziran, Tokat <http://iibf.gop.edu.tr/bolumler/isletme/5oaikongre/5oaikongre.pdf>
- Ufuk, M.T., (2001) “Yabancı Sermayeli Kuruluşların Yabancı Ortaklarının Hisselerine Tekâbül Eden Kâr ve Temettünün Vergilendirilmesi ve Bunların Yurtdışına Transferine İlişkin Düzenlemeler”, Vergi Dünyası, Yıl:2001, Sayı:236, s. 20-23.
- Uslanmam, (12.03.2007), “Aydın İli”, <http://www.uslanmam.com/cografya/30770-aydin-ili.html>
- Uysal, O. (2005) “Mersin Yatırım İklimi”,Ufuk Turu, 07.10.2005, <http://www.ufukturu.net/YazarOku.asp?Haberid=25541&Yazarid=85>
- World Development Report, (2005) “A Better Investment Climate for Everyone”, http://siteresources.worldbank.org/INTWDR2005/Resources/complete_report.pdf
- Varer, V. (2004) “Ziyaret Öncesi Ev Ödevi”, Halkın Sesi, 19.06.2004, <http://www.halkinsesi.org/>
- Yerel Yönetim Araştırma Yardım ve Eğitim Derneği (YAYED), 2006 “TMMOB İMO Su Politikası Kongresi Sonuç Bildirisi”, http://www.yayed.org/genel/bizden_detay.php?kod=296&tipi=9&sube=0
- Yılmaz, E., Keskin, Ş., Taşcı, B. (2006) “Tr3 Ege Bölgesi Tarım Master Planı”, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, http://www.tarim.gov.tr/sanal_kutuphane/Ege_master.pdf

EK 1- ANKET SORU FORMU**ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI /YÜKSEK LİSANS TEZİ****AYDIN İLİNİN YATIRIM İKLİMİ****ANKET FORMU**

Sayın Yönetici,

Yoğun çalışmalarınız arasında bizlere zaman ayırdığınız ve ekteki anket formunu cevaplandırmayı kabul ettiğiniz için sizlere çok teşekkür ederiz.

Bu araştırma Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'te yürütmekte olduğumuz yüksek lisans tez çalışmasını tamamlamak amacıyla yapılmaktadır. Tezde Aydın İlinin yatırım iklimini belirlenmesi, ilin daha iyi bir yatırım iklimine kavuşması için neler yapılması gerektiğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırma ile toplanan bilgiler tamamen tezin yazımında kullanılacak ve ankete katılanların kimlikleri hiçbir şekilde açıklanmayacaktır.

Yardımlarınız için teşekkür eder, saygılar sunarız.

Danışman:
Yrd.Doç.Dr.Mustafa ÖZTÜRK

Tez Öğrencisi
Baki ERDOĞAN

Kurum Bilgileri

1. Çalışmış olduğunuz kurumunuzu belirtiniz?

- a. Aydın Valiliği b. Aydın Belediyesi c. Aydın Ticaret Odası d. Aydın Sanayi Odası
 e. Aydın Ziraat Odası f. Aydın Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği g. Aydın Genç
 İşadamları Derneği h. Türkiye Mimarlar Mühendisler Odalar Birliği Aydın Temsilciliği
 i. Aydın'ın Meslek Kuruluşları j. KOSGEB k. Aydın Ticaret Borsası l. Aydın İl Özel
 İdaresi m. Aydın İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü
 n. Diğer .....

Kişisel Bilgiler

Çalışmış olduğunuz kurumdaki unvanınız nedir?

Anket Soruları

1. Aydın İlinin coğrafik konumu nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
2. Aydın İlinin limanlara olan yakınlığı nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
3. Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz) nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
4. Aydın İlinin tanıtımı nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
5. Aydın İlindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
6. Aydın İlinde çevre kirliliğinin ortadan kalmasıyla ilgili çalışmalar nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
7. Aydın İlinin ekonomik durumunu nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
8. Aydın ilinde kişi başına gelir durumu nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
9. Aydın İlinde Finanslama olanaklarının durumu(düşük maliyetli ve yeterli finansla ulaşabilme) nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
10. Aydın İline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
11. Aydın İlinin yabancı sermaye çekme potansiyeli nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
12. Aydın İlinde politikacıların ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı nasıldır?
 a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü

13. Aydın İlinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
14. Aydın İlinde KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
15. Aydın İlinde teknolojik altyapı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
16. Aydın İlinin haberleşme altyapı imkânları nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
17. Aydın İlinde enerji durumu ve maliyeti nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
18. Aydın İlinde diğer altyapının durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
19. Aydın ilindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
20. Aydın İlinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
21. Aydın İlinde gümrüklerden mal çekme zorluğu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
22. Aydın ilinin ihracat altyapısı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
23. Aydın İlinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
24. Aydın İlinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
25. Aydın İlinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
26. Aydın İlinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
27. Aydın İlinde işletmelerin hammadde temin etme olanağı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
28. Aydın İlinde hükümet görevlileri ile firmalar arasındaki iletişim nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
29. Aydın İlinde eğitim olanakları nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü

30. Aydın İlinde işçi ücretlerinin durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
31. Aydın İlinde nitelikli ve eğitimli iş gücünün mevcudiyeti nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
32. Aydın İlinde kalifiye işçi temin etme olanakları nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
33. Aydın İlindeki sosyal ortam nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
34. Aydın İlinde ticari veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
35. Aydın İlinde ticari ve iş davaların maliyeti yatırımcı yönünden nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
36. Aydın İlindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
37. Aydın İlinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
38. Aydın İlinde bürokratların rüşvet alma durumu nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
39. Aydın İlinde rüşvetle mücadele nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
40. Aydın İlinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
41. Aydın İlinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
42. Aydın İlinde güvenilir bir iş ve yatırım ortamının varlığı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
43. Aydın İlinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
44. Aydın İlinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü
45. Aydın İlinde rekabetçi bir ortamın varlığı nasıldır?
a. Çok iyi b. Biraz iyi c. Fikrim yok d. Biraz kötü e. Çok kötü

EK – 2 FREKANS TABLOLARI

UNVAN					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Yönetici	30	30,0	30,0	30,0
	Aydın Meslek Kuruluşları	50	50,0	50,0	80,0
	Sanayi Sektörü	20	20,0	20,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin coğrafik konumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	79	79,0	79,0	79,0
	Biraz iyi	17	17,0	17,0	96,0
	Fikrim Yok	2	2,0	2,0	98,0
	Biraz kötü	2	2,0	2,0	100,0
	Çok kötü	---	---	---	
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin limanlara olan yakınlığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	30	30,0	30,0	30,0
	Biraz iyi	43	43,0	43,0	73,0
	Fikrim Yok	13	13,0	13,0	86,0
	Biraz kötü	11	11,0	11,0	97,0
	Çok kötü	3	3,0	3,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin Ulaşım Alt Yapısı (demiryolu, hava, kara ve deniz)					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	22	22,0	22,0	22,0
	Biraz iyi	47	47,0	47,0	69,0
	Fikrim Yok	4	4,0	4,0	73,0
	Biraz kötü	19	19,0	19,0	92,0
	Çok kötü	8	8,0	8,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

	(Toplam)				
Aydın İlinin tanıtımı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	6	6,0	6,0	6,0
	Biraz iyi	32	32,0	32,0	38,0
	Fikrim Yok	12	12,0	12,0	50,0
	Biraz kötü	37	37,0	37,0	87,0
	Çok kötü	13	13,0	13,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlindeki firmaların sosyal sorumluluk anlayışları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	3	3,0	3,0	3,0
	Biraz iyi	23	23,0	23,0	26,0
	Fikrim Yok	21	21,0	21,0	47,0
	Biraz kötü	35	35,0	35,0	82,0
	Çok kötü	18	18,0	18,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde çevre kirliliğinin ortadan kalkmasıyla ilgili çalışmalar					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	2	2,0	2,0	2,0
	Biraz iyi	29	29,0	29,0	31,0
	Fikrim Yok	22	22,0	22,0	53,0
	Biraz kötü	31	31,0	31,0	84,0
	Çok kötü	16	16,0	16,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin ekonomik durumunu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	62	62,0	62,0	66,0
	Fikrim Yok	3	3,0	3,0	69,0
	Biraz kötü	26	26,0	26,0	95,0
	Çok kötü	5	5,0	5,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın ilinde kişi başına gelir durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	1	1,0	1,0	1,0
	Biraz iyi	40	40,0	40,0	41,0
	Fikrim Yok	15	15,0	15,0	56,0
	Biraz kötü	33	33,0	33,0	89,0
	Çok kötü	11	11,0	11,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde Finanslama olanaklarının durumu(düşük maliyetli ve yeterli finansla ulaşabilme)					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	3	3,0	3,0	3,0
	Biraz iyi	32	32,0	32,0	35,0
	Fikrim Yok	29	29,0	29,0	64,0
	Biraz kötü	26	26,0	26,0	90,0
	Çok kötü	10	10,0	10,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İline tanınan devlet ekonomik teşvikleri düzeyi					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	3	3,0	3,0	3,0
	Biraz iyi	15	15,0	15,0	18,0
	Fikrim Yok	31	31,0	31,0	49,0
	Biraz kötü	38	38,0	38,0	87,0
	Çok kötü	13	13,0	13,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlının yabancı sermaye çekme potansiyeli					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	7	7,0	7,0	7,0
	Biraz iyi	17	17,0	17,0	24,0
	Fikrim Yok	22	22,0	22,0	46,0
	Biraz kötü	36	36,0	36,0	82,0
	Çok kötü	18	18,0	18,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde politikacların ekonomik gelişmelere olan duyarlılığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	17	17,0	17,0	21,0
	Fikrim Yok	16	16,0	16,0	37,0
	Biraz kötü	36	36,0	36,0	73,0
	Çok kötü	27	27,0	27,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde bürokrasinin iş ve yatırım yapanlara duyarlılığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	2	2,0	2,0	2,0
	Biraz iyi	33	33,0	33,0	35,0
	Fikrim Yok	12	12,0	12,0	47,0
	Biraz kötü	33	33,0	33,0	80,0
	Çok kötü	20	20,0	20,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde KOSGEB'in iş adamlarına olan duyarlılığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	12	12,0	12,0	12,0
	Biraz iyi	31	31,0	31,0	43,0
	Fikrim Yok	35	35,0	35,0	78,0
	Biraz kötü	15	15,0	15,0	93,0
	Çok kötü	7	7,0	7,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde teknolojik altyapı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	8	8,0	8,0	8,0
	Biraz iyi	41	41,0	41,0	49,0
	Fikrim Yok	21	21,0	21,0	70,0
	Biraz kötü	25	25,0	25,0	95,0
	Çok kötü	5	5,0	5,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin haberleşme altyapı imkânları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	38	38,0	38,0	38,0
	Biraz iyi	42	42,0	42,0	80,0
	Fikrim Yok	9	9,0	9,0	89,0
	Biraz kötü	11	11,0	11,0	100,0
	Çok kötü	---	---	---	
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde enerji durumu ve maliyeti					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	1	1,0	1,0	1,0
	Biraz iyi	30	30,0	30,0	31,0
	Fikrim Yok	17	17,0	17,0	48,0
	Biraz kötü	40	40,0	40,0	88,0
	Çok kötü	12	12,0	12,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde diğer altyapının durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	7	7,0	7,0	7,0
	Biraz iyi	41	41,0	41,0	48,0
	Fikrim Yok	22	22,0	22,0	70,0
	Biraz kötü	24	24,0	24,0	94,0
	Çok kötü	6	6,0	6,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlindeki işletmelerin teknolojik yeterliliği ülke geneline göre					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	9	9,0	9,0	9,0
	Biraz iyi	47	47,0	47,0	56,0
	Fikrim Yok	15	15,0	15,0	71,0
	Biraz kötü	26	26,0	26,0	97,0
	Çok kötü	3	3,0	3,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde işletmelerin iç ve dış pazarlara ulaşabilme güçleri ülke geneline göre					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	17	17,0	17,0	17,0
	Biraz iyi	39	39,0	39,0	56,0
	Fikrim Yok	15	15,0	15,0	71,0
	Biraz kötü	23	23,0	23,0	94,0
	Çok kötü	6	6,0	6,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde gümrüklerden mal çekme durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	1	1,0	1,0	1,0
	Biraz iyi	20	20,0	20,0	21,0
	Fikrim Yok	52	52,0	52,0	73,0
	Biraz kötü	25	25,0	25,0	98,0
	Çok kötü	2	2,0	2,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinin ihracat altyapısı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	3	3,0	3,0	3,0
	Biraz iyi	39	39,0	39,0	42,0
	Fikrim Yok	23	23,0	23,0	65,0
	Biraz kötü	31	31,0	31,0	96,0
	Çok kötü	4	4,0	4,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde çeşitli sorunları çözmeye yönelik hukuki altyapı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	9	9,0	9,0	9,0
	Biraz iyi	38	38,0	38,0	47,0
	Fikrim Yok	25	25,0	25,0	72,0
	Biraz kötü	22	22,0	22,0	94,0
	Çok kötü	6	6,0	6,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde yönlendirici ve bilgi verici kurumların varlığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	29	29,0	29,0	33,0
	Fikrim Yok	11	11,0	11,0	44,0
	Biraz kötü	39	39,0	39,0	83,0
	Çok kötü	17	17,0	17,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde yapılacak yatırımlara danışmanlık hizmeti sağlama olanakları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	3	3,0	3,0	3,0
	Biraz iyi	18	18,0	18,0	21,0
	Fikrim Yok	26	26,0	26,0	47,0
	Biraz kötü	38	38,0	38,0	85,0
	Çok kötü	15	15,0	15,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde işletmelerin kredi ve yabancı kaynak bulma durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	5	5,0	5,0	5,0
	Biraz iyi	32	32,0	32,0	37,0
	Fikrim Yok	20	20,0	20,0	57,0
	Biraz kötü	30	30,0	30,0	87,0
	Çok kötü	13	13,0	13,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde işletmelerin hammadde temin etme olanağı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	11	11,0	11,0	11,0
	Biraz iyi	46	46,0	46,0	57,0
	Fikrim Yok	26	26,0	26,0	83,0
	Biraz kötü	16	16,0	16,0	99,0
	Çok kötü	1	1,0	1,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde hükümet görevlileri firmalar arasında iletişim					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	46	46,0	46,0	50,0
	Fikrim Yok	21	21,0	21,0	71,0
	Biraz kötü	21	21,0	21,0	92,0
	Çok kötü	8	8,0	8,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde eğitim olanakları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	41	41,0	41,0	41,0
	Biraz iyi	43	43,0	43,0	84,0
	Fikrim Yok	3	3,0	3,0	87,0
	Biraz kötü	10	10,0	10,0	97,0
	Çok kötü	3	3,0	3,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde işçi ücretlerinin durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	2	2,0	2,0	2,0
	Biraz iyi	29	29,0	29,0	31,0
	Fikrim Yok	12	12,0	12,0	43,0
	Biraz kötü	43	43,0	43,0	86,0
	Çok kötü	14	14,0	14,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde nitelikli ve eğitilmiş iş gücünün mevcudiyeti					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	7	7,0	7,0	7,0
	Biraz iyi	46	46,0	46,0	53,0
	Fikrim Yok	9	9,0	9,0	62,0
	Biraz kötü	31	31,0	31,0	93,0
	Çok kötü	7	7,0	7,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde kalifiye işçi temin etme olanakları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	33	33,0	33,0	37,0
	Fikrim Yok	10	10,0	10,0	47,0
	Biraz kötü	42	42,0	42,0	89,0
	Çok kötü	11	11,0	11,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlindeki sosyal ortam					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	6	6,0	6,0	6,0
	Biraz iyi	53	53,0	53,0	59,0
	Fikrim Yok	6	6,0	6,0	65,0
	Biraz kötü	28	28,0	28,0	93,0
	Çok kötü	7	7,0	7,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde ticari veya iş davalarının normal zamanda sonuçlanma durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	---	---	---	
	Biraz iyi	22	22,0	22,0	22,0
	Fikrim Yok	36	36,0	36,0	58,0
	Biraz kötü	28	28,0	28,0	86,0
	Çok kötü	14	14,0	14,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde ticari ve iş davalarının maliyeti yatırımcı yönünden					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	---	---	---	
	Biraz iyi	10	10,0	10,0	10,0
	Fikrim Yok	48	48,0	48,0	58,0
	Biraz kötü	32	32,0	32,0	90,0
	Çok kötü	10	10,0	10,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlindeki terör ve yıkıcı faaliyetlerin durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	10	10,0	10,0	10,0
	Biraz iyi	28	28,0	28,0	38,0
	Fikrim Yok	36	36,0	36,0	74,0
	Biraz kötü	23	23,0	23,0	97,0
	Çok kötü	3	3,0	3,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde karşılaşılan yolsuzluk düzeyi					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	4	4,0	4,0	4,0
	Biraz iyi	23	23,0	23,0	27,0
	Fikrim Yok	46	46,0	46,0	73,0
	Biraz kötü	23	23,0	23,0	96,0
	Çok kötü	4	4,0	4,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde bürokratların rüşvet alma durumu					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	5	5,0	5,0	5,0
	Biraz iyi	17	17,0	17,0	22,0
	Fikrim Yok	51	51,0	51,0	73,0
	Biraz kötü	15	15,0	15,0	88,0
	Çok kötü	12	12,0	12,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde rüşvetle mücadele					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	8	8,0	8,0	8,0
	Biraz iyi	27	27,0	27,0	35,0
	Fikrim Yok	39	39,0	39,0	74,0
	Biraz kötü	16	16,0	16,0	90,0
	Çok kötü	10	10,0	10,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde suçlarla (hırsızlık, terör, sabotaj, kapkaç) mücadele					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	8	8,0	8,0	8,0
	Biraz iyi	43	43,0	43,0	51,0
	Fikrim Yok	14	14,0	14,0	65,0
	Biraz kötü	19	19,0	19,0	84,0
	Çok kötü	16	16,0	16,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde hükümetçe yoksulluğu ortadan kaldırma çabaları					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	1	1,0	1,0	1,0
	Biraz iyi	20	20,0	20,0	21,0
	Fikrim Yok	22	22,0	22,0	43,0
	Biraz kötü	35	35,0	35,0	78,0
	Çok kötü	22	22,0	22,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde güvenilir bir iş ve yatırım ortamının varlığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	9	9,0	9,0	9,0
	Biraz iyi	36	36,0	36,0	45,0
	Fikrim Yok	20	20,0	20,0	65,0
	Biraz kötü	28	28,0	28,0	93,0
	Çok kötü	7	7,0	7,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde sanayinin kuruluş ve gelişimini sağlayıcı elverişli arazinin varlığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	30	30,0	30,0	30,0
	Biraz iyi	46	46,0	46,0	76,0
	Fikrim Yok	11	11,0	11,0	87,0
	Biraz kötü	7	7,0	7,0	94,0
	Çok kötü	6	6,0	6,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde girişimcilerin birbirleriyle ortaklık kurma potansiyeli					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	---	---	---	
	Biraz iyi	11	11,0	11,0	11,0
	Fikrim Yok	19	19,0	19,0	30,0
	Biraz kötü	39	39,0	39,0	69,0
	Çok kötü	31	31,0	31,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

Aydın İlinde rekabetçi bir ortamın varlığı					
		Frequency (Sıklık)	Percent (Yüzde)	Valid Percent (Geçerlilik Yüzdesi)	Cumulative Percent (Birikimli Yüzdesi)
Valid (Geçerlilik Derecesi)	Çok iyi	5	5,0	5,0	5,0
	Biraz iyi	32	32,0	32,0	37,0
	Fikrim Yok	20	20,0	20,0	57,0
	Biraz kötü	32	32,0	32,0	89,0
	Çok kötü	11	11,0	11,0	100,0
	Total (Toplam)	100	100,0	100,0	

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Baki ERDOĞAN
Doğum Yeri ve Tarihi : Niksar, 1969

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Afyon Kocatepe Üniversitesi İşletme Bölümünü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Ana Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : Almanca
Bilimsel Faaliyetleri : --

İş Deneyimi

Stajlar : --
Projeler : --
Çalıştığı Kurumlar : --

İletişim

e-posta Adresi : b.erdogan04hotmail.com

Tarih : 09.05.2008